

EZGİ KİTABEVİ YAYINLARI

ÖNSÖZ

•8Öli yılların sonu,, gelişen olaylarla birlikte yeni bir kavramla tanıştı: "Yeni Dünya Düzeni". Biten ideolojilerin ve ütopyaların tescili gibi kullanılan bu kavram II. Dünya Savaşı sonrası haritasında değişiklikler de ima ediyordu, ve bunun da ojesinde bir önceki Dünya Düzeninin suniliğini.

Aslında 'Yeni Bir Dünya Düzeni' arayışı II. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında başlamıştı. Ne varki bu arayış 1900'lü yıllardan kalan ideolojiler platformuna çekilince ve/veya bu platformda yapılmak zorunda kalınca suni bir durum kaçınılmaz olmuştu. Denebilirki, 1951 yılında Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (AKÇT) nu oluşturan Paris Antlaşması ile başlayan Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) teşebbüsü bu suniliği kaldırmaya yönelik en ciddi teşebbüs olmuştu ve adı konmasa bile 'Yeni Dünya Düzeni'ne doğru bir gidiş ifade ediyordu. AT teşebbüsü ile somutlaşan gerçek, "Yeni Dünya Düzeni"nin "Bölgesel Bütünleşme" kavramı etrafında şekilleneceği idi. Nitekim ayrı dönemlerdeki diğer benzer teşebbüsler de bu kavramı merkez edinmişlerdi. 1980'ler "Yeni Dünya. Düzeni"ne yeni bir boyut daha getirmiş oldu. "Milli Kimlik" iddiaları, Eski İdeoloji İmparatorluklarının külleri arasından kıvılcımlanan Milli Kimliklerin siyasallaşmasından başka birşey değil. Bütün bunlar arasında en ilgi çekici olan da bu yeni

realitenin, eski realite ile bir noktada buluşma mecburiyetinin herkesçe kabul edilmesi; yani milli kimliklerini kazanmış bu devletlerin, "Bölgesel Bütünleşme" kavramını da geleceklerini şekillendirmede gözardı etmemeleri. Bu açıdan bakıldığında AT'ın bütün boyutları ile yeniden analizi gerçekten büyük önem kazanmaktadır. "Yeni Dünya Düzeni" arayışını belkide asıl bu perspektif içinde düşünmek gerekecektir.

Veysel Bozkurt'un bu titiz ve büyük emek mahsulü çalışması bir de bu gözle değerlendirilmelidir. Gelişen olaylar AT'ı, gündem dışı bırakmış görünüyor. Kitap okundukça, gündemin AT dışında belirlenmesinin mümkün olamayacağı görülecektir.

Prof.Dr.İhsan SEZAL
Gazi Üniversitesi İ.İ.B;F.
Kamu Yönetimi Bölüm Başkanı

SUNUŞ

Bu kitap, U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsünde, "Avrupa Birliği: İŖçİ Sendikalarının,İŖverenlerin,Siyasal Kurumların ve Kamu Oyunun Tutumu Açısından İncelenmesi" adı altında savunduğum doktora tezimin versiyonudur.

Çalışma, Avrupa'da her Ŗeyin,hızla değiştiği bir dönemde kaleme alınmıştır; kitap haline getirilirken de, bir bölümünün çıkartılması ve bir takım daktilo hatalarının düzeltilmesi dışında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Bilindiği gibi 1989 yılı sonrasında, Avrupa'da birliğin geleceğine yönelik olarak çizilen tablolar son derece karanlık olmuştur, Bu yolda yapılan yorumların sayısı bugün de az değildir. Ancak bizim bu çalışmada işçi sendikaları, işverenler, siyasi kurumlar ve kamu oyu gibi aktörlerin tutumlarından hareketle ulaştığımız sonuçlar, karanlık senaryolar çizilenlerin görüşlerinin bütünüyle aksi istikametindedir.Nitekim,bu çalışmanın doktora tezi olarak sunulmasından hemen sonra, "Maastricht Antlaşmasının gündeme gelmesi, daha Önce tezde ulaştığımız sonuçları destekler nitelikte olmuştur. Ancak, Maastricht An ti açması'n m gördüğü tepkiye gelince, unutmamalymki, Avrupa'da daha sıkı bütünlęmeyi öngören bütünlük birliği teşebbüslerinin karşısında mutlaka bir muhalefet de varolagelmıştir. Muhalefetin Ŗiddeti İse ülkelerin tarihsel, kültürel ve ekonomik durumlarına göre farklı olmuştur; ancak, bütünlük bunlara rağmen "iki ileri bir geri" yöntemiyle de olsa, Avrupa birliği bugün "Tek Pazar" aşamasına ulaşmıştır.

Öte yandan bu çalışma, çok sayıda değerli ihsanın yakın desteği ile ortaya çıkmıştır. Bunların başında en çok emeği geçen, şüphesiz öğrencilik yıllarından itibaren bütün çalışmalarımda en büyük desteği göstermiş olan hocam Prof.Dr. İhsan Sezai olmuştur. Prof. Sezai'm danışmanlığında hazırlananbu tezin diğer iki jüri üyesi ise Prof.Dr. Nurhan Akçaylı ve Y.Doç. Dr. Vedat Bilgin'dir.

Ayrıca, Prof.Dr. Haluk Kabaalıoğlu AT kurumlarını yerinde, daha yakından tanıma fırsatını sağlamıştır. Prof.Dr. Halil Seyidoğlu, Doç.Dr. Yusuf Alper, Dr.Kadir Atlansoy ve Birgöl Şimşek metni okuyarak oldukça faydalı katkılarda bulunmuşlardır. Prof.Dr.İbrahim Kanyılmaz, Prof.Dr. İlker Parasız, Nami Başer ve Arş.Gör. Hatice Enci-Dayar bazı Fransızca ve Almanca kaynakların çevirisinde yardımcı olmuşlardır. Bunun yanında tezin özellikle başlangıç aşamasında, Floransa'daki European University Institute'-un öğretim üyelerinden Prof.Dr. Rager Morgan'ın katkıları olmuştur. Yine adı geçen Enstitü'nün kütüphanesi ve dokümantasyon merkezi de ilgili kaynaklara ulaşmamı oldukça kolaylaştırmıştır.

Bütün öğrencilik hayatım boyunca, en çok "iz bırakan" iki hocamdan birisi olan Saadettin Elİbol'a gönül borcumu burada anmadan geçmem büyük haksızlık olur.

Ayrıca, ismini andıklarımın dışında da çok sayıda değerli insanın farklı şekilde deskelerini gördüm. Kısaca bütün emeği geçenlere gönülden teşekkür ediyorum. Onların katkılarıyla hazırlanan bu çalışmanın hataları ya da eksiklerinin sorumluluğu şüphesiz sadece hazırlayana aittir.

Veysel BOZKURT

Bursa, 1993.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	V
SUNUŞ	VI
GİRİŞ	1
I-GENEL KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE TEORİK YAKLAŞIM	5
A-AVRUPA BİRLİĞİ KAVRAMI	5
B)BİRLİK KAVRAMINA NEOFONKSİYONALİST YAKLAŞIM	9
II-AVRUPA BİRLİĞİ DÜŞÜNCESİNİN KÖKENLERİ VE ÖRGÜTLERE DÖNÜŞÜM SÜRECİ	19
A-AVRUPA BİRLİĞİ DÜŞÜNCESİNİN KÖKENLERİ	19
1—Birlik Kavramı Konusunda İlk Yaklaşımlar	19
2-Birinci Dünya Savaşına Kadar Olan Dönemde Birlik Kavramı	20
3—İki Dünya Savaşı Arasındaki Dönemde Birlik Kavramı	27
B-AVRUPA BİRLİĞİ DÜŞÜNCESİNİN ÖRGÜTLERE DÖNÜŞÜM SÜRECİ	31
III-AVRUPA BİRLİĞİ YOLUNDA ÖNEMLİ BİR AŞAMA OLARAK AVRUPA TOPLULUKLARI VE DİĞER BİRLİKLER	43
A-AKÇT. AVRUPA'DA İLK ULUSLARÜSTÜ BİRLİK	43
1-AKÇT'nin Yapısı ve Hükümetlerin Tutumu	44
2-Siyasal Partilerin Tulumu	47
3-Çıkarı Gruplarının Tutumları	52
a-İşverenlerin Tutumları	52
b-Sendikaların Tutumları	56
B-AKÇTDEN AET'YE GİDEN SÜREÇDE İKİ BİRLİK TEŞEBBÜSÜ: AST VE BAB	61

C-AVRUPA BİRLİĞİ YOLUNDA. ÖNEMLİ BİR AŞAMA: AVRUPA EKONOMİK TOPLULUĞU VE AVRUPA ATOM ENERJİ TOPLULUĞU.	68
1-AET ve AAET'yi Kuran Roma Antlaşmasının Oluşum Süreci ve Amaçlarına Bakış	68
2-Topluluğun Kurumsal Yapısı ve Karar Alma Süreci	73
3-Avrupa Toplulukları ve Diğer Birlikler.	81
4-A.T.'de Entegrasyon Süreci, Aktörler ve Genişleme	85
IV-AT. ÜLKELERİNDE AKTÖRLER VE BİRLİK KAVRAMI	107
A-ROMA ANTLAŞMASINDAN TEK SENETE AVRUPA BİRLİĞİ	107
B-HÜKÜMETLER, SİYASAL PARTİLER VE AVRUPA BİRLİĞİ	117
C-ÇIKAR GRUPLARI VE AVRUPA BİRLİĞİ.	127
1-A.T.'de Ulusal ve Topluluk Düzeyinde Çıkar Gruplarına Genel Bakış	127
2-İşverenler ve Avrupa Birliği.	134
a-İşverenlerin Tutumlarının Arkasında Yatan Ekonomik Nedenlere Genel Bir Bakış	136
b-İşverenlerin Topluluk Kuramlarını Etkileme Kanalları	138
c-İşverenlerin Topluluk Düzeyinde Örgütlenmeleri ve Avrupa Birliği	140
d-Ulusal Düzeyde İşverenlerin Tulumu ve Avrupa Birliği.	143
e-Tek Pazar Hedefi, İşverenler ve Avrupa Birliği	147
3-Sendikalar ve Avrupa Birliği.	162
a-İşçi Sendikaları ve Avrupa Birliği	162
b-Ulusal Düzeyde İşçi Sendikaları ve Avrupa Birliği	164
c-Topluluk Düzeyinde Sendikalar ve Avrupa Birliği	174
d-Tek Pazar Hedefi, Sendikalar ve Avrupa Birliği	177
D-KAMUOYU VE AVRUPA BİRLİĞİ.	183
SONUÇ	199
YARARLANILAN KAYNAKLAR	207

TABLolar

Tablo 1: Avrupada Çelik Tüketimi, 1948-51 Yılları Arasında Planlanan Çelik Üretimi (Bin Ton)	46
Tablo 2: 1951-56 Alasında AKÇT Hakkında Fransa'da Siyasi Partilerin Tutumu	48
Tablo 3: 1951-56 Arasında AKÇT Hakkında Almanya'da Parlamentonun Görüşü	49
Tablo 4: 1951-56 Yılları Arasında Belçika Parlamentosunun AKÇT Hakkındaki Görüşü	50
Tablo 5: AKÇT Ülkelerinde Sendika Üyelerinin Görüşlerine Göre Dağılımı	56
Tablo 6: A.S.T. (FRANSA) 1951-1956	63
Tablo 7: 1951-1954 Yılları arasında AST Konusunda Alman Parlamentosunun Görüşleri	65
Tablo 8: 1989 Yılı Şişim Sonuçlarına Göre Avrupa Parlamentosunda Ülkeler ve Gruplara Göre Dağılım	7^
Tablo 9: Avrupa'da Kurulan Örgütlerin Karşılaştırmalı Özeti	84
Tablo 10: Fransa'da Batı Almanya'da ve İtalya'da İdeolojik Eğilimli Gruplar Aşasmda AETye Yönelik Reaksiyon 1957-62 (Yüzde Olarak)	89
Tablo 11: 1957-62 Yılları Alasında Fransa'da, İtalya'da ve Batı Almanya'da Ekonomik Çıkar Grupları Alasında Ortak Pazara Yönelik Reaksiyonlar (Yüzde Olarak)	91
Tablo 12: 1957-62 Yıllarında Fransa, Almanya ve İtalya'da Üst Statüdeki Gruplar (Upper Status) Aşasmda Ortak Pazara Yönelik Reaksiyonlar	93
Tablo 13: Ortak Pazar Fikrini Benimsiyor musunuz, Yoksa Benimsemiyor musunuz (Kitlelerin Tutumu)	93
Tablo 14: Ortak Birlik Oluşturulmasına Yönelik Kitlelerin Tutumu	95
Tablo 15: İngiltere'nin AET'ye Giriş Konusunda Siyasal Partilerin Tutumları (Yüzde Olarak)	97

Tablo 16: İngiltere'de Ortak Pazar'a Üyelik Lehinde Beklenen Ekonomik Etkiler	99
Tablo 17: Ortak Pazara Üye Olduğu Takdirde İngiltere'nin Askeri ve Siyasi Sistemdeki Muhtemel Değişmeler Konusunda İngilizlerin (Yüzde Olarak) Beklentileri	101
Tablo 18: İngiltere'nin Üyelğine Yönelik Tutumlar, Ocak, Şubat 1970.	103
Tablo 19: Topluluk Düzeyinde Baskı Grubu Örgütleri	130
Tablo 20: Çıkar Gruplarının AT Kurumları İle Bağlantı Genişliği (Yüzde Olarak).	132
Tablo 21: Piyasa Büyüklüğüne Göre Kapitalist Dünya ve AT	137
Tablo 22: Topluluk Ticareti (Milyon Ecu).	137
Tablo 23: At'de İç Pazarın Tamamlanmasından Doğan Muhtemel Refah Kazançları	149
Tablo 24: Birleşmiş Bir Avrupa Olmanın Maliyeti	150
Tablo 25: AT Piyasa Bütünleşmesinin Orta Vadeli Makroekonomik Sonuçlarına İlişkin Tahminler	151
Tablo 26: Avrupa Pazarlarının Çekiciliği	159
Tablo 27: Avrupa Birliği Konusunda Topluluk Kamuoyunun Tutumu	185
Tablo 28: Avrupa Birliği Konusunda Üye Ülkelerin Kamuoyu Tutumu (1989 Yılı).	28
Tablo 29: AT'na Üyelik Konusunda Kamuoyunun Tutumu (1989 Yılı).	29
Tablo 30: Avrupa Parlamentosunun Rolü Ne Olmalı (1989 Yılı).	30
Tablo 31: Mesleklere Göre Avrupa Topluluğuna Yönelik Tutumlar AT'na Üye Ülke Vatandaşlarının, Topluluğa "İyi Fikir" Diyenlerin Yüzdeleri	197

GİRİŞ

İçinde yaşadığımız 1990'lı yılların başında, Avrupa'da duvarlar yıkılmış, süratle rejimler değişmiş ve Avrupa kısa bir sürede yüzyılın en büyük dönüşümlerinden birisini yaşamıştır.

Avrupa birliğinde son derece önemli bir aşama olan Avrupa Topluluklarının kuruluşuna yol açan bazı faktörlerin bugün yıkılan duvarlarla birlikte ortadan kalkması, Avrupa birliği yolundaki çabaların geleceği ile ilgili ciddi endişeleri ortaya çıkartmıştır.

Bilindiği gibi Avrupa birliği düşüncesi uzun bir geçmişe sahiptir. Ancak bunun uygulamaya geçirilmesinde II.Dünya Savaşı'ndan sonraki olağanüstü şartların oldukça büyük etkisi olduğu sıkça vurgulanmaktadır.

Avrupa'da bu gelişmelerde iki büyük Dünya Savaşının beraberinde getirdiği korkunç katliamın yanı sıra, Sovyetler ve ABD gibi dönemin iki süper gücü karşısında siyasi ve ekonomik bağımsızlığını koruma arzusunun oldukça büyük rolü olmuştur. Diğer taraftan kurulacak uluslararası (supranational) bir birlik ile aynı zamanda iki Dünya savaşının ortaya çıkmasında büyük 'sorumluluğu olan Almanya'nın gücünün denetlenmesi de arzu edilmiştir.

Avrupa birliği ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda sıkça vurgulanan yukarıdaki faktörler dışında, uzun dönemde AT'nin ortaya çıkmasında etkisi çok daha büyük olmakla birlikte, önemi gözden kaçırılan bir diğer faktör de sermayenin giderek "uluslararasılaştığı" bir çağda, işçiler ve iş verenler gibi bazı aktörlerin bu konudaki tutumlarıdır.

"Sivil toplum"un beşiği olan Batı Avrupa ülkelerinde çıkar grupları, az gelişmiş ülkelerden farklı olarak, devlet karşısında belirli bir otonomiye ve nüfuza sahiptirler. Dolayısıyla bu çalışmada yürütme organı olan hükümetlerin yanı sıra tutumları en ağırlıklı bir şekilde ele alınan gruplar işçiler ve işverenlerdir. Nitekim bölgesel

entegrasyonun ortaya çıkışında, bu grupların "**ulusa! otorite**"ye olan bağlılıklarını, kendi çıkarları gereği "**uhıslarıüstü**" otoriteye yöneltmelerinin belirleyiciliği çalışmanın-«temel hipotezini oluşturmaktadır.

Çalışmada ayrıca şu hipotezlerden hareket edilmiştir:

- Bir sektörde başlayan entegrasyon zamanla "**yayıma**" (spillover) etkisiyle başka sektörlerle de sıçrar.

-Avrupa'da "**ekonomik birlik**" yolunda yapılan çabalarla, "**siyasal birlik**" yolunda yapılan çabalar arasında bir "**korelasyon**" vardır.

- Bölgesel entegrasyon, sanayileşmiş, sivilleşmiş çoğulcu toplumlarda gerçekleştirilebilir.

- Giderek uluslararasılaşan sermaye, gerek ekonomik gerekse siyasal alanda Avrupa birliği yolundaki çabalara daha çok destek vermektedir.

Başlıca beş bölümden oluşan bu çalışmanın **I. Bölümünde** "Genel Kavramsal Çerçeve ve Teorik Yaklaşım"ın sınırları çizilmiştir. Avrupa birliği konusunda gerek ekonomik, gerekse siyasa] içerikli çok sayıda kavram ortaya atılmıştır. Birinci bölümde Avrupa birliği konusundaki kavramlar tanımlandıktan sonra, teorik yaklaşım bölümünde Avrupa birliği (bazı eksikliklerine rağmen) doğrudan Avrupa Topluluklarından hareketle geliştirilen neofonksiyonalist yaklaşımla ele alınmıştır; ve buradan hareketle çalışmanın çerçevesi şekillendirilmiştir.

II. Bölümde İse Avrupa birliğinin kökenleri ve örgütlere dönüşüm süreci ele alınmıştır. Orta çağdan bugüne Avrupa'da herbiri farklı nitelikte çok sayıda birlik teklifi ortaya atılmıştır **II. Dünya Savaşından** sonra ise Avrupa hızlı bir örgütlenme sürecine girmiştir.

III. Bölüm Avrupa birliği sürecinde en önemli aşama olan Avrupa Topluluklarını konu lmaktadır. Burada bir taraftan Avrupa'da kurulan en "**sıkı**" birlik olan ATnin ne tür bir birlik olduğu

(öteki birliklerle de mukayese edilerek) tartışılırken, diğer taraftan da genişleme süreci ve bu konuda aktörlerin tutumları ele alınmıştır.

IV. Bölümde ise doğrudan aktörler ve birlik kavramı ele alınmıştır. Her ne kadar neofonksiyonalist teoriden hareketle Avrupa birliğinin uygulamaya geçirilmesinde çıkar gruplarının tutumları belirleyici değişken olarak ele alınmış olsa da, birlik sürecinde yaşanan tecrübeler, belirli bir düzeyde hükümet politikaları ile siyasal elitin tutumlarının da bölgesel entegrasyon açısından önem taşıdığını göstermiştir.

Ancak aysbergin görünmeyen kısmına benzetebileceğimiz ve bu çalışma açısından önemi sıkça vurgulanan çıkar gruplarından sendikaların ve işverenlerin Avrupa birliği konusundaki tutumları, diğer aktörlerin tutumlarına göre daha ağırlıklı olarak ele alınmıştır. Bu grupların tutumlarının tesbitinde daha Önce yayınlanmış kitap, makale, dergi ve gazetelerde çıkmış beyanatların yanı sıra, Avrupa'daki 100'e yakın işçi ve işveren üst kuruluşuna görüşlerini öğrenmek amacıyla (postayla) sorular yöneltilmiştir. Cevap gönderen 30 kuruluştan çok büyük bir bölümü (özellikle işçi örgütleri), Avrupa birliği konusunda doğrudan sorularımıza cevap vermek yerine, kendi görüşlerini içeren bir takım- resmi dokümanlar (resolutions) göndermek yoluna gitmişlerdir.

Aslında neofonksiyonalist yaklaşımın kurucusu olan E.B.Haas, çalışmalarında Avrupa birliği (ya da bölgesel entegrasyon) sürecinde, kamu oyunun önemini çok geri plana itmekle birlikte, daha sonra bu teoriyi revize eden L.N.Lindberg ve S.A.Scheingold gibi akademisyenler, ATnin daha sonraki yıllarda yaşadığı deneyimlerden yararlanarak, kamu oyunu da bir değişken olarak teoriye dahil etmişlerdir. Buradan hareketle kamu oyu ile ilgili alt bölümde Topluluk ülkelerinde son derece geniş bir kitle üzerinde altı ayda bir yayınlanan "**Eurobarometer**" adlı periyodik verileri kullanılmıştır.

I- GENEL KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE TEORİK YAKLAŞIM

A- AVRUPA BİRLİĞİ KAVRAMI

Felsefeden uluslararası entegrasyona kadar, birlik kavramının literatürde SOİ? derece geniş bir kullanım alanı vardır. Nitekim Avrupa'da muhtelif ülkeleri ya da sektörleri biraraya getirmek amacıyla yapılan çabalardan kalkılarak ortaya atılan birlik kavramlarına baktığımız zaman, karşımıza oldukça çok sayıda birlik türü çıkmaktadır.

Bugüne kadar ekonomik birlik (economic union), siyasî birlik (political union), askeri birlik (military union), federal birlik (federal union), konfederal birlik (confederal union), ulusiarüstü birlik (supranational union) gibi çok sayıda birlik kavramı ortaya atılmıştır.

Bu kavramların herbiri sözlük karşılığı "bazı spesifik amaçlar için ulusları, devletleri, siyasal partileri v.s. grup halinde bir araya getiren ya da bağlayan"¹ kuruluş anlamına gelen "birlik" (union) kavramının özel bir şeklini ifade etmektedir; aralarında anlam bakımından önemli farklar olduğu kadar, birçok noktada benzerlikler mevcuttur. Herbiri farklı şekillerde de olsa, farklı ülkelerin ya da sektörlerin biraraya gelerek işbirliğini (veya bütünleşmeyi) giderek geliştirmeleri (veya gerçekleştirmeleri) anlamına gelmektedir.

Bununla ülkeler bir taraftan aralarındaki çatışmayı en aza indirgemeyi amaçlarken, diğer taraftan da "birlikten kuvvet doğar" ilkesi gereğince hem ekonomik hem de siyasal konularda konularını daha da güçlendirmeyi amaçlamaktadırlar.

¹ Webster's New World Dictionary.

Belli amaçlar için biraraya gelen ülkeler, siyasal boyutta özellikle "**egemenlik**" kavramı konusunda son derece cimri davranmaktadırlar. Bu gibi durumlarda devletler konfederasyon gibi daha gevşek bir birlik yolunu tercih etmektedirler. Bir tür "**devletler birliği**"² olan konfederasyonda üyeler "**ulusal egemenliklerini**" muhafaza ederler. Birlik içinde kararlar, "**oybirliği**"¹ (unanimity) ile alınır. Ancak konfederasyonda uygulanan oybirliği yöntemi, birlik içinde sık sık karar sürecinin tıkanmasına yol açar ve bu da birliğin gücünü zayıflatır.

Buna karşılık daha sıkı (tight) bir birleşmeyi öngören federal birlikte ise, ayrı devletler, kollektif bir devlet halinde biraraya gelmektedir. Federal birlikte, konfederasyonun aksine, üye ülkeler birçok konuda egemenlik haklarından vazgeçmek zorundadırlar.³

Federal devlet, kendisine anayasa ile devredilen alanlarda yetkilerini kullanır ve kararlarını oy çokluğu (majority) ile alır. Kendisinin bağımsız bütçe kaynakları vardır.

Oldukça uzun bir geçmişe sahip olan federal birlik kavramının, A.T. (Avrupa Topluluğu) ile gündeme gelen ve nispeten daha yeni bir birlik türü olan uluslararası birlik kavramı ise, federal birlik kavramının sosyo-ekonomik alanda uygulamaya geçirilen özel bir biçimi olarak görülebilir. Bir diğer ifade ile A.T. uygulamasından kalkarak ortaya atılan uluslararası birlik kavramı, Topluluğun siyasal-yasal karakterini açıklamak için kullanılmıştır⁴.

Bkz. The Encyclopedia Americana.

³ Bkz. D.J.Elazar, Federalizm, **International Encyclopedia of Social Sciences**, Edit.D.Shills, London, 1972, s.353.

⁴ J.H.H-Weiler, **Supranationalism Revisited-Retrospective and Prospective**, Working Paper, European University Institute, Florence, 1981,s.3.

Uluslarüstü birliklerde güç çoğunluk esasına dayanılarak, karar alan uluslararası kuruluşlar tarafından kullanılır. Bu kuruluşların aldığı kararlar üye devletleri ve onların vatandaşlarını bağlayıcıdır⁵.

Oysa konfederasyonlarda ve hükümetlerarası kuruluşlarda ise kararlar bütün üye ülkelerin onayı alındıktan sonra geçerlidir. Aksi takdirde en küçük bir üye ülke dahi hayır derse, biçimsel süreç içinde karar alınamaz. Yetkiler geleneksel devlet anlayışı çerçevesinde kullanılır.

Uluslarüstü birliklerde ise geleneksel devlet yetkilerinin bir kısmı, devletlerden bağımsız Çalışan uluslarüstü bir "yüksek otorite"ye devredilir. Bu kurumda çalışan memurlar üye devletler tarafından atanmakla birlikte, üye devletleri temsil etmezler ve onlardan emir almazlar. En azından teorik planda tüm birliğin çıkarlarını temsil ettikleri varsayılır.

Diğer taraftan devletlerin uluslarüstü bir birliğe girip girmemeleri bütünüyle kendi iradelerine bağlıdır. Girdikten sonra ise, istedikleri takdirde ayrılma hakları vardır. Ancak üye olarak kaldıkları müddetçe, birliğin aldığı kararlara uymak zorundadırlar.

Federal birliklerde olduğu gibi, uluslarüstü birliklerde de üye ülkeler, global konuların tümünde, bir üst kuruluşa yetkilerin tümünün devredilmesi sözkonusu değildir ve federal birliklerden farklı olarak, uluslarüstü birliklere devredilen yetkiler çok daha sınırlıdır. Karar sürecinde gerektiği takdirde, bir takım önemli konularda, oy birliği şartı konulabilir. Bu da kendisi için büyük önem arzeden konularda, küçük üye ülkeye dahi veto hakkı verir. Ancak karar alma sürecinde oybirliği yöntemine ne kadar az başvurulursa, birliğin uluslarüstü karakteri o kadar güç kazanır.

⁵ J.C.Plana, R.Oltan; **The International Relations Dictionary**, Forth edition, Oxford, England, 1988, s.310,

Diğer taraftan konuya ekonomik entegrasyon açısından baktığımızda ise karşımıza "**serbest ticaret bölgesi**" (free trade area), "**gümrük birliği**" (customs union), "**ortak pazar**" (Common market), "**ekonomik birlik**" (economic union) ya da "**tam ekonomik birleşme**" (complete economic integration) şeklinde birlik türleri çıkmaktadır.

"**Serbest ticaret bölgesi**"nde taraflar birbirlerinin ticaretleri üzerindeki engelleri kaldırır, ancak dış dünya karşı ortak bir gümrük tarifesi izlemek yoluna gitmezler. Oysa "**gümrük birliği**"nde tarafların birbirlerinin ticaretleri üzerinde karşılıklı engelleri kaldırmanın yanısıra, üçüncü ülkelere karşı da ortak gümrük tarifeleri uygularlar⁶.

Gümrük birliğinin bir ileri aşaması olan "**ortak pazar**" da ise sadece malların serbest dolaşımı değil, üye ülkeler arasında, üretim faktörlerinin de serbest dolaşımını sağlar. Gümrük birliğinin ötesinde tarafların parasal, maft ve diğer alanlarda ortak politikalar izlemeleri ise "**ekonomik birlik**" olarak adlandırılır. Bunun yanında, birliğe katılan ülkelerin tümünün tek bir ekonomik politika izlemeleri aşamasına gelmelerine "**tam ekonomik bütünleşme**" (complete economic integration) ya da birlik denilmektedir⁷.

Ekonomik birliğin bütünüyle sağlanması siyasal birliğin, gerçekleştirilmesi ile doğrudan alakalıdır. Bir diğer ifade ile gerek, uluslararası, gerekse federal bir yaklaşımla, taraf ülkeler kuracakları merkezi otoriteye daha çok yetki transferini kabullenmeleri gerekir. Siyasal alanda egemenlik haklarından vazgeçilmediği takdirde tam bir ekonomik birlikten bahsetmek mümkün değildir.

Özetle belirtmek gerekirse, siyasi, askeri, ekonomik birlik kavramlarını bütünüyle birbirinden ayrı düşünmek mümkün değildir.

⁶ R.G.Lipsey, **Economic Unions**, International Encyclopedia of Social Sciences, (Edit. D.Shills) London, 1972, s.542.

⁷ R.G.Lipsey, Age. s.542.

Biri çalışmada, Avrupa'yı *çeşitli* boyutları ile birleştirmeye yönelik "**Avrupa birliği**" kavramı yukarıdaki tanımları ihtiva edecek şekilde kullanıldığı halde, yeri *gulâğinde*, sık sık kastedilen birliğin, ne tür bir birlik olduğu, ya da tutumları ele alınan aktörlerin ne tür bir birlikten yana oldukları da vurgulanacaktır.

B) BİRLİK KAVRAMINA NEOFONKSİYONALİST YAKLAŞIM

Neofonksiyonalist yaklaşım Amerikalı bilim adamı Ernest B. Haas'm ("**The Uniting of Europe : Political, Social and Economic Forces**"¹ adlı kitabında) Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (A.K.Ç.T.) olgusundan hareketle geliştirdiği Avrupa'nın entegrasyonunu doğrudan konu alan, ilk kapsamlı teorik yaklaşımdır.

Neofonksiyonalizmi iyi anlayabilmek için, Öncelikle bu teorinin, büyük ölçüde etkilendiği "**fonksiyonalizm**" üzerinde kısaca da olsa durmak gerekir.

Fonksiyonalist teorinin esin kaynağını 19. yüzyıldaki "**Posta ve Telgraf Birliği**"nin kuruluşuna dayandırmak mümkündür. Bu teorinin kurucusu D.Mitrany'dir.

1943 yılında yazmış olduğu "**A Working Peace System**" adlı çalışmasında Mitrany fonksiyonalizmin ana argümanlarını ortaya koymuştur. II. Dünya Savaşı döneminde yapılan bu çalışmada, *kalıcı* bir barışın yolu aranmıştır. Fonksiyonalistlere göre sosyal ve ekonomik istikrarsızlıklar savaşın ana nedenidir; sosyal ve ekonomik refah ise barışın ön şartıdır.

Diğer taraftan Mitrany'e göre Avrupa'da mevcut olan *ulus* devlet ve milliyetçilik olgusu savaşın en önemli sebeplerinden birini oluşturmaktadır. Ayrıca mevcut devlet siste

¹ Bkz. E.BHaas, **The Uniting of Europe : Political, Social, and Economic Forces, 1950-1957**, London, Stevens, 195B.

mi de, insanı savaşmaya sevk eden sübjektif bir bağlılığı teşvik etmektedir. Buna karşılık ortak çıkarlara dayanan uluslararası kuruluşlar ise üyeleri arasında uluslararası sadakate yol aarak savaşa teşvik eden aşırı milliyetçi tutumları aşındırmaktadır.²

Bir diğer ifade ile fonksiyonalistlere göre insanlar rasyonel varlıklar olarak kabul edilmişlerdir. Dolayısıyla giderek artan uluslararası ticarete paralel olarak, uluslararası işbirliğini gçlendireceklerdir. Bu da beraberinde ilişkileri düzenleyici uluslararası örgütlerin doğuşuna(yani fonksiyonel bütünleşmeye) yol açacaktır.³

Ulusal otoritelerin ellerindeki yetkiye doğrudan müdahale etmeksizin, sektörler arası işbirliğinin uzun vadede uluslararası bütünleşmeyi sağlayacağım savunan fonksiyonalizme karşın, çok daha uzun bir geçmişe sahip olan "**federalizm**" ise, doğrudan anayasal düzenlemelerle, kurulacak merkezi otoriteye, ulusal hükümetlerin ellerindeki yetkinin devredilmesi ngermektedir.

Neofonksiyonalizm ise, AKÇT uygulamasında olduğu gibi milli devletlerin ellerinde bulundurdukları egemenlik haklarının bir kısmını sınırlı sektörlerde de olsa "**yüksek otorite**"ye devretmeyi öngören tarafıyla Şekil 1. de de grldğu gibi federalizme benzerken, yüksek otoriteye devredilen sınırlı yetkilerin dışında kalan alanlarda ise hükümetlerarası ekonomik, sosyal v.b. işbirliğini esas alan yapısı ile de fonksiyonalizme benzemektedir.

²P.G.Bock., Functionalism and Functional Integration, **International Encyclopedia of Social Sciences**, (Edit.D.Shills) London, 1972, s.534.

³ Age. s.534.

Şekil 1: Bütünleşmeye Yaklaşımlar

Hedefler	Ulus Devletin Aşılması	Ulus Devletin kurulması (ya da sürdürülmesi)
Stratejiler		
Siyasal Determinizm	Federalistler (Avrupa Birleşik Devletleri)	Milliyetçiler (Konfederasyon)
Ekonomik Determinizm	Neofonksiyonalistler (Ekonomik bütünleşme)	Fonksiyonalistler (Serbest ticaret)

Kaynak: L.N.Lindberg & S.A.Scheingold, Europe's Woud-fie Polity, Pattern of Change in the European Community, Prentice-Hall, 1970, s.8.

"**Amerika Birleşik Devletleri**" uygulamasında olduğu gibi "**Avrupa Birleşik Devletleri**"nin kurulmasını öngören federajistlerin görüşlerinden daha çok, neofonksiyonalistlerin görüşleri, fonksiyonalistlerin bir tür "**sempatik eleştirisi**"⁴ olarak değerlendirilmektedir. Ancak Schuman Planı olarak da adlandırılan Avrupa Kömür Çelik Topluluğu'nun babası sayılan Schuman'm 9 Mayıs 1950'de söylediği şu sözler, Topluluğun amacını ve karakterini son derece açık bir şekilde ortaya koymaktadır⁵.

⁴ Bkz. C.Pentland, International Theory and European Integration, Faber and Fabeı Limited, London, 1973, s.100.

~ R.J.Harrison, Neofonksiyonalizin, International Organization : A Conceptual Approach, edited by P.Tayiai and A.J.R.Gioom, London, 1978, s.253.

"Avrupa tek ve genel bir akma göre kurulmayacaktır. Belli alanlarda yoğunlaşmış işbirliği zamanla fiili bir dayanışma yaratacaktır. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, Avrupa Federasyonu için ilk basamak olarak ortak ekonomik gelişmenin derhal kurulmasını sağlayacaktır."

Nitekim Schuman'm bu ifadelerinden de anlaşılacağı şekilde, A.K.Ç.T.'nin asıl amacı, Avrupa Federasyonunun kurulması olarak açıkça ortaya konulmaktadır. Bu İfadeler neo fonksiyonalist yaklaşımın en öz ifadesidir. Ancak başvurulan strateji esasında fonksiyonalisttir. Nitekim fonksiyonalizmin fikir babası olan D.Mitrany, A.K.Ç.T.'nin kurulmasından sonra, teorik bazda onun için bir tür **"federal fonksiyonizm"** dememiştir. Hem Haas, hem de Schuman, hayati öneme sahip olan, kömür ve çeliğin üretimi ve pazarlanması alanında ekonomik çıkarların birleştirilmesinin önemini vurgulamışlardır. Bu durum ileride Fransa ve Almanya arasında herhangi bir muhtemel savaşı **"düşünülemez değil,fakat materyal olarak imkansız"** hale getirmeyi amaçlamaktadır⁶.

Neofonksiyonalist yaklaşıma göre, çoğulcu toplumlarda, kârlarını maksimize etmek amacıyla koşan çıkar grupları, partiler, hükümetler ve uluslararası ajanlar gibi aktörlerin teşebbüsleri sonucunda entegrasyon ortaya çıkar.

Nitekim A.K.Ç.T.'nin doğuşunda ve onaylanmasında, bu tür bir entegrasyonun,yukarıda adı geçen gruplara çok sayıda avantajlar sağlayacağı düşüncesinin önemli rolü olmuştur⁷.

⁶ R.J.Hamsson, Neofunctualizm, Ag.e., s.253-4.

⁷ E.B.Haas, The Uniting of Europe, Age.s.XXXiii ve ayrıca bkz. E.B.Haas, Regional Integration, ⁷ 12
nt eg rational Encyclopedia of Social Sciences, Edit.D.Shills, London, 1972, s.524-25.

Yİne bu yaklaşıma göre entegrasyonun ön şartlarından diğeri ikisi de ileri düzeyde sanayileşme ve çoğulculuktur. Bu tür toplumlarda birtakım gruplar kendi çıkarlarını daha etkin bir şekilde koruyup geliştirmek amacıyla örgütlenmişlerdir. Dolayısıyla bu gruplar, bir takım siyasal, sosyal ve ekonomik kararların alınması sürecinde son derece etkili olmuşlardır. Bunun yanında Haas uluslararası alandaki politikanın, iç politikadan ayrı düşünülemediğini ifade ederek siyasal entegrasyonu şu şekilde tanımlamıştır: **"Çeşitli alanlarda, siyasal aktörler tarafından işletilen bir süreçte, onların sadakatlerini, beklentilerini, siyasal faaliyetlerini, kurulu ulusa! devletler üzerinde yargı takdirinde bulunan veya sahip olan yeni ve büyük merkezlere yöneltilmesine ikna edilmesidir"**⁸.

Haas'm getirdiği bu tanımdan da anlaşılacağı gibi neofonksiyonalist yaklaşımda, entegrasyon kavramı, gerek yönetsel, gerekse yönetsel olmayan elitler tarafından yönlendirilen bir süreç olarak ele alınır. Elitler, kendi çıkarlarını, ulusal merkezlerden, uluslararası (veya bölgesel) merkezlere yönlendirmeyi çıkarlarına daha uygun bulurlar. Bu değişimin motor gücü ise, hiç bir zaman aktörlerin değerlerindeki altruistik normlar değildir. Asıl amaç tesis edilen birliğin bunların amaçlarına daha çok hizmet edecek şekilde yeniden organize edilmesidir. Haas buradan kalkarak siyasal ve ekonomik birlik arasında sürekli ve doğrudan bir ilişki olduğunu varlığına işaret eder. Bu gruplar, kendi çıkarlarını maksimize etmek arzusu ile siyasal ve ekonomik kararlar üzerinde etkili olurlar⁹.

İşçi ve işveren sendikaları gibi çıkar grupları, neofonksiyonalist yaklaşıma göre entegrasyonun en dinamik unsurlarıdır.

⁸E.B.Haas, **The Uniting of Europe**, Age. s.16.

⁹G.Mally, **The European Community in Perspective**, The New Europe, the United States, and the World, Lexington Books, London, s.30.

Entegrasyonun asıl yaratıcıları "**iyi Avrupalılar**" değil, bu gruplardır¹⁰. Öyle ki çıkar grupları, entegrasyon sürecinde siyasal partilerden de büyük öneme sahiptir. Diğer taraftan kamuoyu ise bu grupların eğilimleri doğrultusunda şekillenir. Yani asıl belirleyici olanlar çıkar gruplarıdır. Diğerlerinin rolü bu çıkar gruplarına göre, ikinci derecede kalmaktadır.

Entegrasyon sürecinde etkili olan bu aktörler, belirli bir sektörde gerçekleştirdikleri entegrasyonu, eğer kendi çıkarlarına hizmet edeceğine inanırlarsa, diğer sektörlerle de yayarlar. Bu ekonomik sektörlerden, sosyal sektörlerle kadar bir çok alanı kapsayabilir.

E.B.Haas buna "**spillover**" (yayılma) etkisi demektedir. Bu kavram neo-fonksiyonist yaklaşımın en önemli kavramlarından birisidir". AKÇT (Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu) uygulamasında olduğu gibi, kömür ve çelik sektörü gibi sınırlı bir alanda başlayan entegrasyon süreci, kısa bir süre içinde enerji ve diğer bir çok ekonomik alana yayılmıştır.

Nitekim A.K.Ç.T.'nin kuruluşu, Fransız siyasal partileri için, Alman ağır sanayinin kontrol altında bulundurmak anlamını taşıyordu. Alman Hristiyan demokratları için ise, AKÇT. Ruhr sanayi bölgesi üzerinden Müttefik kontrolünün kaldırılmasının bir yolu olarak görülüyordu. Dolayısıyla bütün üye ülkeler pazarlarının genişleyeceği düşüncesiyle AKÇT'na sıcak bakmışlardır. Mesela işçi sendikalarının çoğu uluslararası düzeyde işbirliğinin kendi çıkarlarına hizmet edeceği düşüncesiyle AKÇT'nu olumlu karşılamışlardır. Hem sosyalist hem de Hristiyan Alman sendika liderleri ile ortak lobi (lobby) faaliyetlerine başlamışlardır. Çünkü onlar, sanayi üzerindeki uluslararası kuruluşların emeğin çıkarına olacağına

¹⁰ E.B.Haas, **The Uniting of Europe**, Ag.e. s.XXXIV.

¹¹ R.J.Hanisson, **Europe in Question** London, Allen & Unwin, 1974, s.82.

düşünmüşlerdir. Dolayısıyla AKÇTnu bütün kurucu ülkelerdeki aktörler (yani işçiler,işverenler v.b.) uluslarüstü kurumların kendi çıkarlarına daha iyi hizmet edeceği saiki ile hareket etmişlerdir. Tabii bu durum "**yayılma**" etkisiyle entegrasyonu AKÇTdan başka alanlara kaydırmalarına yol açmıştır¹².

Ekonomik ve sosyal çıkarlar arasında sürekli bir ilişkinin varlığından hareket eden E.B.Haas, ekonomik entegrasyonun beraberinde otomatik olarak siyasal entegrasyonu getireceğini varsaymıştır. Dolayısıyla Haas, AKÇT'den sonra kısa sayılacak bir süre içinde Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerji Topluluğu (AAET)'nun kuruluşunu siyasal entegrasyonunun izleyeceği beklentisi içine girmiştir. Siyasal entegrasyondan İse yeni bir uluslarüstü otoritenin kurulmasını kastedmiştir.

Fransa tarafından ortaya atılan Avrupa Savunma Topluluğu (AST), yine 1954 yılında Fransız Parlementosunda reddedilmesi ile birlikte, bu alandaki duraklamanın ilk somut İşaretleri verilmiştir. Daha sonra 1965 yılında De Gaulle'nin uyguladığı milliyetçi politikasının sonucu Topluluk son derece önemli bir krizle karşı karşıya kalmıştır.

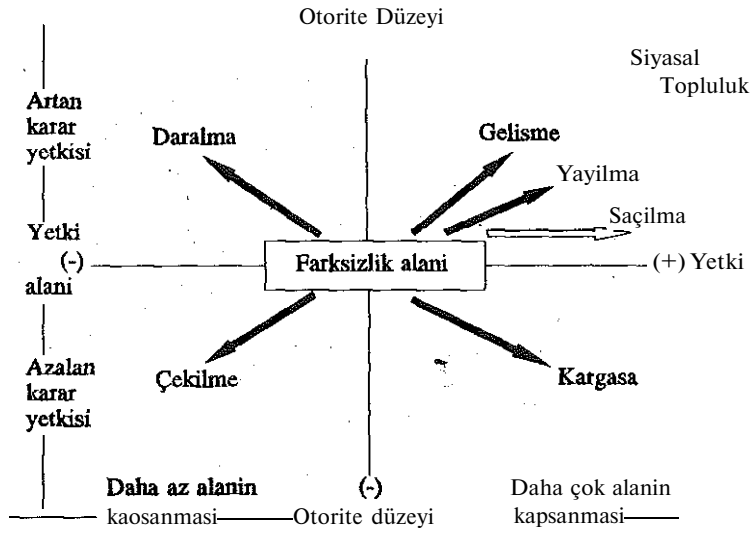
Özellikle 1960'lı yıllardaki gelişmeler, Haas'in görüşlerinin yenilenmesi gereğini ortaya çıkartmıştır. Sonuç Haas, "**De Gaulle bizim hatalı olduğumuzu ispatlamıştır**" diyerek teorisini yeniden gözden geçirme ihtiyacı duymuştur. 1960'lı yılların sonuna doğru Haas, ana kavramlarından olan "**yayılma**" etkisiyle, uluslarüstü otoriteye sadakatin (loyalty) otomatik transferi konusundaki düşüncesini değiştirmiştir ve ortaya koyduğu yaklaşımın bir "**ön-teori**" (pre-thcory) olduğunu ifade etmiştir¹³.

M.Hodges, **European Integration**, Penguin Edication, First Published, 1972, s.24-5.

¹³ E.B.Haas, The Study of Regional Integration:Reflections on the joy and Anguish ofPretheorizing, **Regional Integration**, Edit. L.Lindberg, Massachusetts, 1971, s.3-42

Neofonksiyonalist teoride geliştirdiği aktör stratejileri (ya da bağımlı değişkenler) ile katkıda bulunan akademisyenlerden birisi de Schmitter'dir.

şekil 2. Alternatif Aktör Stratejileri Planı

şekil 2'de de görüldüğü gibi, Schmitter kabaca ortaya koyduğunu belirttiği aktör stratejileri 7 başlık altında topluyor:¹⁴.

1)"Yayılma" (spillover) : Hem yükümlük düzeyinde, hem de alanında artış.

2)"Saçılma" (spillaround): otorite düzeyinin alanındaki artış.

¹⁴ P.C.Schmitter, "A Revised Theory of Regional Integration, **Regional Integration**, Edit. L.Lmdberg, Massachusetts, 1971, s.241-42.

3) "**Gelişme**" (buildup) : Ortak kurumların kapasitesinde veya karar otoritesinde artış.

4) "**Daralma**" (retrench) : Ortak müzakere düzeyinde artış; fakat belli alan laman kurumların çekilmesi.

5) "**Kargaşa**" (muddle-about) : Birçok konuda bölgesel bürokratların müzakere teklif ve ikazlarına müsa de; fakat değerlerin dağıtılmasında onların kapasitelerinin gerçekte indirilmesi.

6) "**Çekilme**" (spillback) : Her iki alanda da geri çekilme; muhtemelen statükoya dönüş.

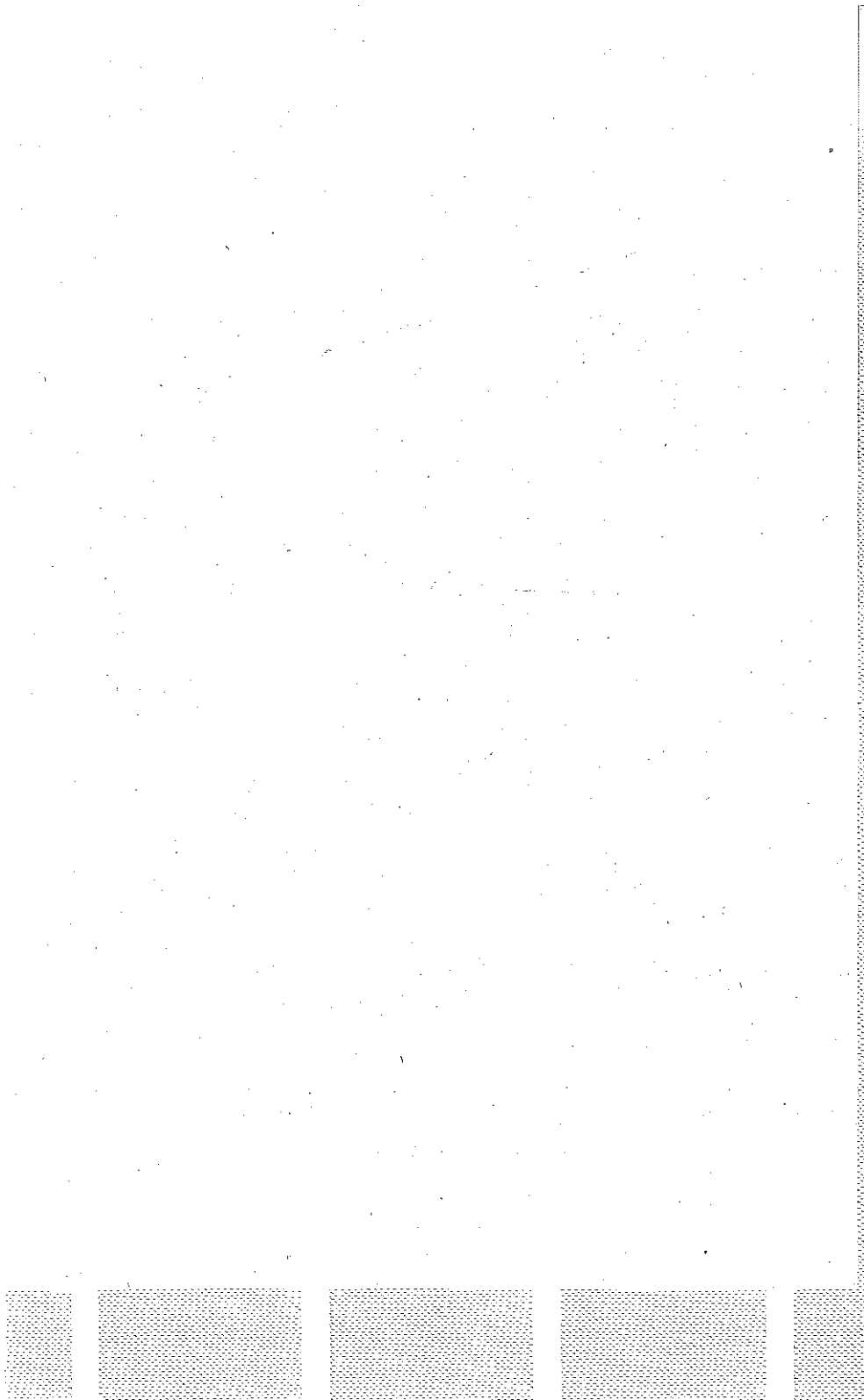
7) "**Hapsetme**" (encapsulate) : Farksızlık bölgesi İçinde marjinal düzenlemelerle krizlere cevap vermek.

Schmitter'in neofonksiyonalist teoride aktör stratejilerine yönelik kabaca oluşturduğu bu tipolojiler dışında özde neofonksiyonalizmi benimseyen Linferg. uzun vadede hükümetlerin entegrasyonun sonuçlarından beklenmedik bir şekilde kaçınabikceklerini ileri sürmüştür. Yine Lindberg bu teori üzerinde bir takım değişiklikler yaparak, Avrupa entegrasyonuna Easton'un sistem yaklaşımını uygulamıştır. Ayrıca Haas'm çalışmalarında, entegrasyon sürecinde elitlerin tutumlarına ağırlık vererek kamuoyunun tutumunu ihmal etmesine karşılık, Lindberg ve Scheİngold çalışmalarında kamu oyunun tutumunu da bir değişken olarak öne çıkartmıştır¹⁵.

Neofonksiyonalizmin ortaya atıldığı 1958 yılından bugüne, hakkında çok sayıda eleştiri yapılmıştır. Bu eleştiriler doğrultusunda gerek kurucusu olan Haas, gerekse onun helefleri neofonksiyonalizmi yeniden gözden geçirmişlerdir.

Sonuç bölümünün yetersiz taraflarını ayrıca tartışacağımız neofonksiyonalist yaklaşım bugün Avrupa birliğini açıklamada kullanılabilecek en önemli teorilerden birisidir.

¹⁵Bkz. LLindbeig and S.Scheingold, **Europe's Would-be Polity**, Prentence Hall, 1970.

II- AVRUPA BİRLİĞİ DÜŞÜNCESİNİN KÖKENLERİ VE ÖRGÜTLERE DÖNÜŞÜM SÜRECİ

A- AVRUPA BİRLİĞİ DÜŞÜNCESİNİN KÖKENLERİ

Bu bölümde, Avrupa birliği kavramının kökenlerine inmeyi ve Birinci Dünya Savaşı'na kadar gelişim sürecini ana hatlarıyla ele almayı amaçlıyoruz-

Bilindiği, gibi Avrupa'yı birleştirme çabaları çok uzun bir geçmişe sahiptir. Geçmişte bu konu üzerinde çok sayıda din adamı, devlet adamı ve sanatkar çalışmıştır. Avrupa'nın birleştirilmesine her biri farklı motiflerle yaklaşmış ve farklı çözümler sunmuşlardır.

1- Birlik Kavramı Konusunda İlk Yaklaşımlar

Her ne kadar, Avrupa'yı birleştirme düşüncesinin kökenlerini Eski Yunan'a kadar dayandıranlar olsa da, birleşik Avrupa kavramının asıl ortaya çıktığı dönem Ortaçağ olmuştur. Bilindiği gibi Roma İmparatorluğunun dağılmasından sonra, Avrupa'da çok parçalı, güçsüz ve istikrarsız bir yapı ortaya çıkmıştır.

Avrupa, Doğu'da gelişen İslam ve Türk İmparatorluğunun da etkisiyle, kendi içine kapanmak zorunda kalmıştır. Bu dönemde Avrupalılar, ünlü sosyolog İbn Haldun'un ifadesiyle "Akdeniz'de artık bir tahta parçası bile yüzdüremez hale gelmişlerdir". Giderek daha çok güçlenen ve üzerlerinde daha çok baskı kuran Türkler karşısında dağınıklık içinde bulunan bir çok Avrupalı devletin ileri gelenleri eski Roma İmparatorluğu nostalgisine kapılmışlar. Bu nostalji (yani Roma'nın başkent olduğu yıllardaki tek Avrupa hükümeti) Avrupa birliği kavramının da esin kaynağı olmuştur. Eski Roma İmparatorluğu'nun yeniden kurulması düşüncesi daha sonra da Roma Katolik Kilişesi tarafından, kontrolü altındaki alanlarda sık sık gündeme getirilmiştir. Böylece bu birliğin kurulmasıyla, Avrupa'nın güçlenerek hem kendi içindeki çatışmaları

ortadan kaldıracağına, hem de eski topraklara yeniden kavuşacağına inanmışlardır.

Bu alanlarda görüşlerini ilk olarak ortaya atan iki düşünür Dante ve Pierre Dubois olmuştur. Dante 1310 yılında y^lağı "Monarchia" adlı eserinde, Avrupa'da savalar--, önlenmesini, Roma'mn yeniden canlandırılarak, tek bir "yönetimin kurulmasıyla gerçekleştirilebileceğini savunrn»^' m r B u n a k a r ş m k Dubois ise, katolik Avrupa idarecilerinin ortak bir konsey kurmalarını ve aralarında bütün uyuşmazlıklarda da bu konseyin aracı olarak atanmasını teklif etmiştir¹.

Bu iki düşünürün ileri sürdükleri federasyon (ya da tek bir imparatorun idaresi), uluslarüstü Avrupa birliği konusunda ilk kapsamlı teklifler olmuştur. Ancak tek bir kralın hakimiyeti altındaki dünya federasyonu teklifi Dante'nin romantizminin ifadesi olarak kalırken, Dubois'in Fransa'nın **çıkarlarını ön plâna çıkartan federasyon teklifi** de uygulamaya konulamamıştır. Kısaca belirtmek gerekirse, Avrupa birliği konusundaki ilk çalışmalar, eski Roma İmparatorluğu'nun canlandırılması gibi hayali bir temele oturtulmuştur. Dolayısıyla, uygulanabilirlikten de son derece uzaktır. Daha sonraki Avrupa birliği teklifleri ise, nispeten daha gerçekçi olmuştur.

2- Birinci Dünya Savaşına Kadar Olan Dönemde Birlik Kavramı

Ortaçağ sonrası dönemde, Avrupa'nın sosyal yapısındaki dönüşümlere paralel olarak, birlik kavramında da önemli değişimler ortaya çıkmıştır.

Bilindiği gibi bu dönemde ticaret canlanmıştır. Şehirleşme, millet ve milli egemenlik gibi kavramlar oluşmaya başlamıştır.

¹ R.Vaughan, **Twentieth-Century Europe:Paths to Unity**, doom Helm, London, 1979, s.14.

Bunların yanı sıra Avrupa, uzun süren din ve çıkar savaşlarının tahribine maaruz kalmıştır. Diğer taraftan 1453'de İstanbul'un alınmasıyla, "**Türk tehlikesi**" daha da büyümüştür.

Bazı Avrupalılar kendi içindeki çatışmaları asgariye İndirmek ve dış tehlikeyi bertaraf etmek İçin, kendi aralarında işbirliğinin ve entegrasyonun güçlendirilmesi doğrultusunda birlik teklifinde bulunmuşlardır. Ancak, ortaya atılan görüşlerden bazıları da büyük ölçüde ortaya atanların ulusal çıkarlarına uygun olacak şekilde düzenlenmiştir.

Ortaçağ sonrası dönemde ortaya atılan ilk birlik teklifleri arasında en önemlisi din adamı Emeri Cruce'nİN 17. yüzyıl ortalarında, çoğunluk yöntemiyle kararların alındığı bir "**devletler birliği**"nin kurulması ve gerekirse bu birliğe, karşı gelen,devletlere yönelik olarak askeri güç kullanılma yetkisinin verilmesi projesidir².

Cruce 1623 yılında yayınladığı fonksiyonalist yaklaşımın ilk izlerini taşıyan meşhur eserinde ayrıca Dünyada barışın sağlanması için ticaretin geliştirilmesini teklif etmiştir. Ticaretin geliştirilmesi konusundaki görüşleri zamanın çok ötesindedir. Uluslararası ticaretin teşviki için ithalat ve ihracat gümrüklerinin azaltılması ileri sürmüştür. Cruce'ye göre uluslararası ticaretle uğraşanlar barışın korunmasında, başkalarını yok etmek suretiyle mesleğe yükselen askerlerden daha faydalıydılar. Uyuşmazlıkların çözülmesi için kurulmasını teklif ettiği birliğin, yalnız hristiyan devletlerin değil, bütün devletlerin temsilini öngörmüştür³.

Fransa'nın bu teklifi bugünkü Avrupa Topluluğunun (A.T) kurulmasını sağlayacak olan "**ekonomik çıkar**" gibi sağlam bir temele işaret etmesi dolay isiyile son derece Önemlidir.

² K.Peny, Britain and the European Community, London, 1984, s.1.

³ M.Göniübol, Milletlerarası Siyahi Teşkilatlanma, Ankara, 1975, s.28.

Fransa Kralı IV. Henry'nin bakanlarından olan De Sully'nin "**Grand Design**"de hristiyan yöneticiler arasında Türklere karşı bir birlik teklif etmiştir. Fakat Sully ayrıca, Avusturya'nın gücünde de bir indirim teklif etmiştir; burada amaç ise Fransa'nın güçlendirilmesidir. Ayrıca Sully uyuşmazlık anında çözüme yardımcı olacak bir konseyin de kurulması gereğini vurgulamıştır⁴.

1712 yılında Katolik Abbe' de Saint Pierre bu konuda "**Perpetual Peace**" adlı eserinde, kararların çoğunluk yöntemiyle alındığı, Avrupa ülkeleri arasında bir ittifak teklifinde bulunmuştur⁵. Böylece ülkeler arasında çatışmaların giderek azalarak, refahın artacağını ileri sürmüştür.

Daha sonra 18. yüzyılda J.J.Rousseau, Avrupa'nın birleştirilmesi için federal bir çözüm sunmuştur. Bu teklife göre kurulan birliğin, üye ülkelerin iç işlerine de müdahale hakkına sahip olması öngörülmüştür. Rousseau'ya göre sürekli barışın sağlanabilmesi için bu federasyonun kurulması gereklidir. Rousseau devletler arasındaki her türlü uyuşmazlığın çözümünün bu uluslarüstü birlik tarafından yapılmasını öngörmüştür. Bu birlik aynı zamanda, yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlayacak bir güce de sahip olacaktır. Ayrıca bu federasyonun "**dief**"inde her ülke bir oy hakkına sahip olacak ve her devlet sıra ile başkanlık yapacaktır. Birliğin masrafları ise üyeler tarafından karşılanacaktır. Bunun yanısıra diet'de kararlar dörtte üç çoğunlukla alınacak ve bu kararlar bütün üye ülkeleri bağlayacaktır⁶. Bu modern milliyetçiliğin babası sayılan bil' yazar tarafından yapılmış yegane tekliftir.

"**İlk sosyolog ve ilk sosyalist**" olarak kabul edilen Saint-Simon 1814 yılında yayınladığı bir kitabında Avrupa ülkele-

⁴K.Perry, Age, s.1.

⁵ADahiop, **Politics and The European Community**, Longman, London, 1986, s.1.

⁶MGonlubol, Age.,s.34.

rinin tek bir parlamento ile tek bir krala sahip olduğu ve bunların sadece dış politikada değil, ekonomik ve sosyal konularda da söz sahibi olduğu bir federal çözümü teklif etmiştir. St. Helena adasında sürgünde bulunan Napolyon bile, "**Avrupa federasyonu**" yaratmaya teşebbüs ettiğini, bunu İngiltere'nin reddetmesi üzerine g kullanmak zorunda kaldığını iddia etmiştir. 1849 yılında nc Evrensel Barış Kongresinde, Amerika Birleşik Devletleri'nin bir benzerini yani "**Avrupa Birleşik Devletleri**"nin kurulmasını teklif etmiřtir⁷.

Yne bu alanda görüşlerini ortaya atan düşünürlerden birisi de ünlü filozof Kant'tır. Bu nl filozof, hem kendi dönemindeki siyasal çatışmalardan, hem de kendisinden önceki düşünürlerden etkilenerek bir ülkelerarası federasyonun kurulmasını teklif etmiştir. Bu konuda yazdığı eser ise oldukça ilgi çekmiş ve iki hafta gibi bir sürede 15.000 adet baskı yapmıştır. Kant uluslar arasında uyuzmazlıkların hukuki yollardan çözüme bağlanabilmesi için, gerekli organlara sahip uluslararası bir birliğin kurulmasını savunmuştur. Bu birlik hareketi içinde ulusal orduların dağıtılmasını, her ülkenin cumhuriyetçi bir yapıya sahip olmasını ngrmřtr⁸.

Bu dönemde Avrupa'da ulusal devlet kavramı oluşmaya başlamıştır. Geleneksel egemenlik kavramının yerini, ulusal egemenlik kavramı almaya başlamıştır. Dolayısıyla entegrasyon kavramı farklı bir nitelik kazanmıştır. Avrupa birliği üzerinde düşünenlerin önemli bir kısmı, federal birlik kavramından etkilenmişlerdir. Ancak sorun uygulamada bunun nasıl btnleştirileceği noktasında dğmlenmiştir. Getirilen zm ise glerin dengelenmesi şeklinde olmuştur.

Federasyonu teklif edenlere göre Avrupa "**büyük bir aile**" olarak kabul edilmiştir. Bu ailenin her yesi bağımsız bir fert olarak

⁷ KPerry, Age.,s.2.

⁸ M.Gnlbl, Age.,s.36.

sorumludur. Fakat onların kişisel çıkarları harmonize edilerek, ortak çıkarlarla birbirine bağlanması düşünülmüştür. Bu bağlantıyı da oluşturulacak kurumların sağlaması öngörülmüştür.

Ancak Fransız ihtilalinden sonra (güç kazanan) milliyetçi ideoloji, "**ulusal devlet**" in üzerinde bir başka otoritenin kurulması konusunda, bir diğer ifade ile egemenliğin devredilmesinde son derece hassas davranmıştır. Bunlara karşılık Schiller gibi bir çok düşünür de, kendilerim "**dünya vatandaşı**" ilan ederek "**anavatan**" kavramını reddetmişlerdir⁹ ve devletin kaldırılmasını savunan Proudhon'un "**Federatif İlke, ve Devrim Partisinin Yeniden Kurulması Gereği**" adlı eserinde ortaya koyduğu şekilde federal bir birliğin kurulmasını savunmuşlardır.

Yine bilindiği gibi bu dönemde (19 yüzyılda) birlik düşüncesinin uygulamaya geçirildiğini görüyoruz. Bu alanda ilk önemli uygulama Alman Gümrük Birliği (Zollverein) olmuştur. 1815 Viyana Kongre'sinin Avrupa'da getirmiş olduğu düzenle, Almanya çok sayıda devlet ve prensliklere ayrılmıştır. Bunlar arasındaki gümrük duvarları ise bütünüyle kaldırılmıştır. İngiliz sanayinin o dönemdeki gelişmişlik düzeyi bu devletleri kendi sanayilerini korumak zorunda bırakmıştır. Bunun için de, nasyonalist motiflerle bu devlet ve prenslikler kendi aralarında bir gümrük birliği kurmak yoluna gitmişlerdir. 1834'de kurulan gümrük birliği 1871'e kadar, bir değişikliklerle yürürlükte kalmıştır. Bu birleşmede milliyetçiliğe dayanan himayecilik politikası son derece etkili olmuştur¹⁰. Bir diğer ifade ile gümrük birliği bir taraftan milliyetçiliğin bir aracı olmuş, diğer taraftan da Almanya'nın güçlenmesine yardımcı olmuştur¹¹.

⁹ G.Banaclaugh, European Unity in Thought and Action, Basil Blackwel, Oxford, 1963, s.27-40.

¹⁰ A Özgüven, Ortak Pazar Tarım Politikası ve Türkiye, Burasa Üniv. Yay. 1982, s.4-5.

¹¹ R.C.Movat, Creating The European Community, Blandrord Press, London, 1973, s.3.

Zollverein'i ortaya atan ünlü Alman iktisatçısı Friedrich List olmuştur. **"Ekonomik birlik ve siyasal birleşme, iki kardeş gibidirler, biri dünyaya gelmeden öteki doğuşa hazır olamaz."**¹² diyen List gümrük birliğinin sınırlarını bütün Avrupa kıtasını kapsayacak şekilde düşünmüştür. Bu birliğe Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, Danimarka ve İsviçre'nin katılmasını savunmuştur. Ayrıca en son olarak da İngiltere'nin katılacağını ümit etmiştir¹³. Ancak uygulamada Zollverein'in sınırları bütün Avrupa'yı kapsayacak şekilde genişletilememiş, çok sayıda Alman devlet ve prenslikleri arasında kurulan, milliyetçi karakterli bir ekonomik birlik hareketi olarak kalmıştır,

Ekonomik entegrasyonun safha safha gerçekleştirilmesini amaçlayan Zollverein ile ilk defa devletlerüstü bir otorite kurulmuştur. Bir diğer ifade ile Avrupa Topluluklarının en önemli özelliğini oluşturan devletlerüstübirlik kavramı ilk defa uygulamaya konulmuştur. Ancak bu devletlerüstüotorite günümüzdeki Avrupa Topluluklarından farklı olarak, milliyetçi duygularla toplanan Alman prensliklerini biraraya toplayan birlik olmuştur¹⁴.

Bu dönemdeki bir diğer birlik girişimi de, milliyetçilik duygusuyla hareket eden İtalya aydınlarının, İtalya'yı Avusturya egemenliğine karşı korumak amacıyla başladıkları İtalya birliği fikri, 1838-1870 yılları arasında uygulamaya konulmuştur¹⁵.

Ancak İtalya birliği hareketi de, Alman birliği hareketi gibi milliyetçi karakter taşıdığından, günümüzdeki birlik hareketlerinden ayrılmaktadır.

¹² A.S.Yüksel, Türkiye İle İlişkiler Açısından Avrupa Ekonomik Topluluğu, Eskişehir İ.T.İ.A. Yay. 1975, s.9.

¹³ R.Vaughon, Age., s.19.

¹⁴ A.Özgüven, Age., s.5-6.

¹⁵ Age., s.7.

1900 yılında Paris'de toplanan Siyasal Bilgiler Komitesi-nde, sosyolog Anatole Leray'Beaulieu'nun da belirttiği gibi¹⁶ bu dönemde **"Avrupa birliği gerçekleştirmeyi düşünenler, artık yalnız hayalperestler, filozoflar veya insanüstü gibi görünen, barış ve adalet idealine bağlanmış insanlar değildir. Herşeyden önce maddi çıkarlarını ya da politik avantajlarını düşünen ve ihtiyar Avrupa'ya gelecek zararlardan kaygılanan müsbet kafalardır."** demektedir. Aynı sosyolog "Avrupa federasyonu için" **"Amerika Birleşik Devletleri"** örneğini uygun bulmaz. Çünkü Avrupa devletleri Amerika'daki İngiliz kolonilerinden çok daha ayrı kişiliğe sahiptirler. Bu ulusların kültür zenginliklerini korumak gerekir. Dolayısıyla adı geçen sosyologa göre, Avrupa'yı birleştirme safha safha gerçekleştirilmelidir. İlk safhada federal de olsa tek bir devlet birleşmiş Avrupa'ya çok zor ve ağır gelir. Bu konuda en uygun model konfederasyondur. Aynı Sosyolog konfederasyona dahil olabilecek üç imparatorluk konusunda kararsızdır. Bunlardan Osmanlı İmparatorluğunun bir süre vesayet altında kalmasını öngörürken; diğer ikisi, denizlerdeki gücü dolayısıyla **"balina"**ya benzetilen Britanya ile karalardaki gücü dolayısıyla de **"fil"**e benzetile Rusya'yı, konfederasyona dahil etmek konusunda endişeleri vardır¹⁷.

Ancak Avrupa birliği konusundaki bütün bu teklifler, maalesef arzu edilen şekilde uygulamaya konulamamıştır. Ülkeler (hatta birliği teklif edenler), kişisel ya da ulusal çıkarlarını birlik fikrinin üzerinde tutmuşlardır. Avrupa birliğini kendi hegemonya arzularını maskelemek için kullanmışlardır;

Kısaca belirtmek gerekirse, teklif edilen bu görüşler Çatışmaları ortadan kaldırmak amacıyla, devletler farklı şe

¹⁶ E.Z.Apaydın, Avrupayı Birleştirme Çabaları, **Forum**, c.9, Mail 1988, s.22.

¹⁷ Age., s.23.

killerde de olsa Avrupa birliğinin kurulmasını savunurlar. Bunlar Avrupa'da ortaya atılmış olmakla birlikte, bazı tekliflerin boyutları Avrupa sınırlarını aşmıştır. Yine tekliflerin önemli bir kısmı, Amerika Birleşik Devletleri örneğinden mülhem, federatif karakterlidir.

Ancak bütün bu birlik arayışları, Avrupa'daki çatışmaları ortadan kaldırmaya yetmemiş ve Dünyayı büyük savaşın eşiğine getirmiştir.

3- İki Dünya Savaşı Arasındaki Dönemde Birlik Kavramı

Ortaçağdan, içinde yaşadığımız yüzyılın İlk çeyreğine kadar olan dönemde, Avrupa birliği arzu edildiği şekilde uygulamaya geçirilememiştir. Daha önce adı geçen birlik tek

lifleri de adeta siyasal/entellektüel birer ütopya olarak değerlendirilmiştir. **Bu** arada Avrupa'da dinsel, siyasal, ekonomik çıkar çatışmaları bütün şiddeti ile devam etmiştir. Öyle ki insanlık, Avrupa'daki bu çıkar çatışmalarının etkisiyle, Birinci Dünya Savaşı gibi bir felaketle karşı karşıya gelmiştir.

Bu savaşın getirdiği korkunç katliamları gören Avrupalılar, birleşmenin, bütünleşmenin gerekliliğini bir kez daha düşünmüşlerdir. Bu sebeple daha Birinci Dünya Savaşı sonuçlanmadan ABD Devlet Başkanı Wilson tarafından ortaya atılan Milletler Cemiyeti teklifini Avrupa ülkeleri memnuniyetle karşılamışlardır. Ancak bu teklifin ABD tarafından ortaya atılması ya da büyük küçük tüm ülkeleri kapsayacak şekilde düşünölmüş olması, uygulamada bunun bir Avrupa örgütü olmasına engel olmamıştır. Çünkü savaş sonrasında, Milletler Cemiyeti'nin kuruluğu aşamasında, Amerika'nın kendi iç meseleleri dolayısıyla üyeliği sözkonusu olmamıştır. Buna karşılık İngiltere ve Fransa gibi ülkelerin liderliği üstlenmesi, Milletler Cemiyetini bir Avrupa birliği haline getirmiřtir¹⁸.

C.J.Friedrich, **Europe:An Emergent Nation**, Harpın* & Kav, 1969, s.9.

Ancak Milletler Cemiyeti, hem Avrupa'nın birleştirilmesinde hem de uluslararası barışın korunmasında yeterince etkili olamamıştır. Geleneksel devlet anlayışında köklü değişiklikler getirmemiştir. Bir diğer ifade ile örgüt üye devletleri bağlayacak uluslarüstü otorite ile donatılmamıştır: "**egemenlik**" Milletler Cemiyeti'nin temel ilkesi olmuştur¹⁹. Dolayısıyla Cemiyet amaçları doğrultusunda üyelerini bağlayıcı kararlar alamamıştır. Bu yüzden 1918-1939 yılları arasında bir barış dönemi olmamıştır.

Diğer taraftan da Avrupa birliğine bu dönemde ilgi artmıştır. Avrupa birliği hareketinde, bu dönemde en etkili kişilerden birisi Kont Kalergi'dir. Kont 1922'de Bonn'da yayınladığı bir bildiri "**Pan-Avrupa Birliği**"nin kurulmasını teklif etmiştir. Ertesi yıl da "**Pan-Avrupa**" diye bir kitap yayınlamıştır. Ayrıca Avrupa birliği konusundaki fikirlerini yayınlamak için de bir dergi çıkartmıştır. Parlemlentelere hitap ederek Avrupa birliği lehine ulusal egemenlikten fedakarlıkta bulunmaya kendilerini alıştırılmalarını istemiştir²⁰.

Kont Kalergi'ye destek veren devlet adamlarından biri de Alman Dış İşleri Bakanı Gustow'dur. O da savaşların önlenmesinin, Avrupa'da federal bir birliğin kurulması ile mümkün olacağını görmüştür²¹.

Kalergi'nin 1927 yılında yapılmasına öncülük ettiği ilk Pan-Avrupa kongresinde, Fransız Dış İşleri Bakanı Briand, Pan-Avrupa birliğinin fahri başkanlığını kabul etmiştir. İki yıl sonra ise Briand, 26 Avrupa hükümetine federal Avrupa birliği konusunda bir memorandum sunmuştur. Kalergi'ye göre, kurulacak olan bu birlik, Dünya'da Sovyet, Britanya ve Amerika gibi güçler

M.Gönlüboğ, Age., s.77.

E.Z.Apaydm, Age., S.25.

ADaltrop, Age., s.2.

karşısında bir başka güç olarak çıkacaktır. Bu güç Avrupa'da Fransa ve Almanya'nın iş birliği ile gerçekleştirilebilecektir²².

Daha sonra insiyatifi ele alan Briand, Milletler Cemiyeti Asamble'sine üye Avrupa devletleri arasında daha yakın iş birliğini ön gören bir teklifte bulunmuştur. Ancak delegelerin çoğu siyasal birlikten daha çok, ekonomik birlikten yana tavır koymuşlardır. 16 Eylül 1930'da da Avrupa birliği inceleme komitesi kurulmuştur. Milletler Cemiyetine sunulan raporda ise, "**Avrupa'daki temel sorunların özünde birlik ve ayrılığın yattığı, uzlaşmanın yolunun federasyondan geçtiği**" belirtilmiştir²³. Ancak konuşma-, larında "**federal**" birlik kavramını kullanmakla birlikte, gerçekte ulusal devletlerin egemenlik haklarının ihlalini öngören bir federasyon ya da uluslararası birliğin kastetmediğini de belirtmiştir²⁴. Bir diğer ifade ile Briand "**federasyon**" kavramını kullanmakla birlikte, daha gerçekçi konfederal bir birliğin kurulmasını amaçlamıştır.,

Avrupa'da siyasal elitlerin dışında, ekonomik elitler de Avrupa birliği yolunda Önemli teşebbüslerde bulunmuşlardır. Bu amaçla 1926 yılında bazı iktisatçılar ve İş adamları "**Avrupa Gümrük ve İktisat Birliği**" derneğini kurmuşlardır. Daha sonra "**Avrupa'da Federasyon Kurulması Konusunda İşbirliği Derneği**" diye bir başka derneği kurmuşlardır. Yine iş adamı Louis Louchcu iş adamlarını etkisi altına alarak, kömür, çelik ve tahıl konularında Avrupa tekellerinin kurulmasını teklif etmiştir. Bu daha sonra kurulacak olan "**Avrupa Kömür Çelik Topluluğu**"na kaynaklık etmiştir²⁵.

M.Jansen, History of European Integration Occasional Papers of the Europa Institute, University of Amsterdam, 1975, s.1-2.

²³ E.Z. Apaydm, Age., s.26.

²⁴ M.Jansen, Age., s.2.

²⁵ E.Z.Apaydin, Age., s.26.

Ayrıca bu dönemde, posta, telgraf, gemicilik, ulaştırma ve sağlık alanlarında çok sayıda uluslararası fonksiyonel iş birliği yapılmıştır. Şüphesiz bunun Avrupa birliği için yeterli olmadığını, mimarları da belirtmişlerdir. Ancak, bu gelişmeler, Avrupa birliği açısından son derece önemli olmuştur. Ancak gelişmelerin hemen akabinde 1929 Dünya Ekonomik Bunahmı'nın gündeme gelmesi bir çok alanda, daha derinlemesine işbirliğini engellemiştir²⁶.

,1930'lu yıllarda ise, Avrupa birliği açısından son derece tehlikeli gelişmeler ortaya çıkmıştır. İtalya'da ve Almanya'da iktidarı ele geçiren faşist ve nazi hareketleri, Avrupa birliği çabalarını tehlikeye sokmanın yanı sıra Dünya'yı ikinci büyük bir felaketle daha karşı karşıya getirmişlerdir.

Avrupa federasyonunun kurulması yolundaki çabalar ise İkinci Dünya Savaşı esnasında da sürdürülmüştür. Fransa'nın Nazi işgali altında kaldığı yıllarda, ünlü Fransız yazar Albert Camus gizli olarak çıkarttığı bir gazetede Avrupa federasyonu fikrini yeniden su yüzüne çıkartmıştır. "**Libérer et Fédérer**" Fransız direniş hareketinin sloganı olmuştur. Avrupa'da federalizmi savunanlar sadece Fransa'da değil, aynı zamanda Almanya'da, İtalya'da, Hollanda'da, Çekoslovakya'da ve Yugoslavya'da da gizli bir şekilde gelişerek faaliyetlerini sürdürmeye çalışmışlardır²⁷.

Özetle belirtmek gerekirse bu bölümde Ortaçağ'dan ikinci Dünya Savaşına kadar olan dönemde çok kısa olarak ele aldığımız Avrupa birliği düşüncesi, bu dönemde ortak ekonomik ve siyasal çıkarların bütünleştirilmesinden ziyade, Napolyon ve Hİtler gibi hırslı liderlerin ya da ülkelerin Avrupa'ya hakim olma arzularını maskelemek için kullanılmıştır.

Çatışmaları ortadan kaldırarak Avrupa'ya barışı getirmek amacıyla, yukarıda teklifleri kısaca verilmeye çalışılan bazı idealist sanatçı ve devlet adamlarının görüşleri uygulamaya geçirilememiştir.

ADaltrop, Age., s.2.

Age., s.3.

Bu görüşlerin uygulamaya geçirilmesi ise, gerçek anlamda bir yıkıma yol açan İkinci Dünya Savaşı'nın hemen akabinde olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrası yıllar aynı zamanda Dünya'da sermayenin giderek büyüdüğü ve uluslararasılaştığı yıllar olmuştur.

B- AVRUPA BİRLİĞİ DÜŞÜNCESİNİN ÖRGÜTLERE DÖNÜŞÜM SÜRECİ

Birinci Dünya Savaşı'nın üzerinden daha çeyrek yüzyıl geçmeden, İkinci Dünya Savaşı gibi bir başka büyük felaketi yaşamak zorunda kalan Avrupa, 1945'lerde yıkım ve yoksulluklarla karşı karşıya kalmıştır.

Yüzyıllar boyunca İngiltere, Fransa ve Almanya gibi Dünya'nın süper güçleri olan Avrupa ülkeleri, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra eski güçlerini büyük ölçüde kaybetmişlerdir. Birçok kaynağa göre sadece II. Dünya Savaşı 30-40 milyon arasında Avrupalının hayatına mal olmuştur.

Bu dönemde Avrupa'da ekonomik yapı tahrip olmuştur. Siyasal istikrar kalmamıştır. Avrupa, doğusuyla batısıyla iki süpergücün paylaştığı bir bölge haline gelmiştir.

Savaşın galiplerinden biri olan İngiltere, belki halâ büyük bir imparatorluğun merkezidir. Ancak, artık bu dönemde eskisi gibi güçlü değildir. Hatta yoksul bir ülkedir. Şüphesiz eskisi gibi yine Dünya'yı yönetmek istemektedir. Fakat, Dünya'nın savaş sonrası gerçekleri, İngiltere'nin Avrupa dışındaki pozisyonunu büyük ölçüde zayıflatmıştır. İngiltere'nin halâ sınırlı düzeyde de olsa önde olmasının sebebi ise, Avrupa'nın o dönemde içinde bulunduğu kuvvet boşluğudur¹.

¹ M. Jansen, **The History of European Integration**, Amsterdam, 1975, s.4.

İngiltere izlediği Avrupa politikasında, Dünya'nın öbür ülkelerindeki bağlantılarını göz önüne alarak şekillendirmiştir. Dolayısıyla politikalarını özellikle İngiliz Uluslar Topluluğu (Commonwealth) ile olan ilişkilerini zedelemeyecek şekilde düzenlemeye çalışmıştır.

Dolayısıyla Avrupa ile ilişkilerinde herhangi bir taahhüde girmekten kaçınmıştır. Ancak İngilizler özellikle başlangıçta, ileride Avrupa iş birliğini güçleştirecek tutumlardan da kaçınmıştır. Fransa da İngiltere gibi galiplerin safında yer almakla birlikte, savaşta Alman işgaline uğramış ve bu dönemde kurulan Pcntain hükümeti Nazilerle işbirliği yapmıştır. Daha sonra Fransa, yabancı güçler tarafından hürriyetine kavuşturulmuştur. Diğer taraftan savaş Fransız ekonomisine büyük yük getirmiştir.

Ancak De Gaulle, Fransız halkını, Fransa'nın' halâ büyük olduğuna inandırmıştır. O Paris'in, diğer ordular tarafından değil, Fransız orduları tarafından kurtarıldığını savunmuştur.

Nitekim savaş sonrasında Pcntain yargılanarak ölüme mahkum edilmiştir. Ancak bütün bunlar Fransız ekonomisinin ve siyasetinin zayıflığını örtmeye yetmemiştir².

Yine de bütün bunlara rağmen, İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Fransa Avrupa siyasetine etkin olarak girmiştir. Özellikle Avrupa'nın entegrasyon sürecinde, Fransa, yeni sadakatlerin yaratılmasında oldukça büyük çaba harcamıştır³.

Ancak savaş sonrasında şüphesiz en kötü duruma düşen ülke Almanya olmuştur. Ülke dev yıkıntılar yığını haline gelmiştir. Ekonomisi çökmüştür. Alman liderleri Nazi ya da Nazi iş birlikçisi oldukları için tutuklanmışlardır. Ülke işgal edilmiştir ve yasal düzeyde işgal güçlerinin izni olmaksızın hiç bir şey yapılamaz hale gelmiştir⁴.

² Age, s.5.

³ AH.Robertson, **European Institutions**, London, 1973, s.5.

⁴ Jansen, Age, s.4.

Almanya, bütün bu tahrip olan ekonomisine ve siyasal istikrarsızlığına rağmen, diğer Avrupa ülkeleri tarafından, gelecekteki en büyük endişe kaynaklarından birisi olmaya devam etmiştir. Bu tehdidi en çok hisseden ülke de şüphesiz Almanya tarafından en çok işgal edilmiş ülke olan Fransa olmuştur.

Ancak, Almanların gelecekteki intikam fikri, sadece Fransızları değil, diğer Avrupalıları da endişelendirmiştir. Aynı şekilde Stalin de yeniden güçlenip silahlanan bir Almanya'nın Sovyetlere karşı kullanılabileceği endişesi ile, bu ülkenin bölünmesi ve gücünün yok edilmesi yolunda bir politika izlemiştir⁵.

Savaşın derin yaralar alan Sovyetler Birliği, çok sayıda insan gücünü kaybetmiştir. Üretim kapasitesi büyük ölçüde düşmüştür. Ancak yine de Sovyetler savaş sonrası doğan kuvvet boşluğundan istifade ederek, Doğu Avrupa'yı nüfuzu altına almıştır⁶.

Diğer taraftan kendi iç sorunlarıyla uğraşmaya başlayan Avrupa ülkeleri, hızlı bir şekilde sömürgelerini de kaybetmeye başlamışlardır. Bu süreci geleneksel olarak sömürgecilğe düşmanlıklarıyla tanınan süper güçler de desteklemişlerdir.

İkinci Dünya Savaşı sonunda, en güçlü olan (ya da ayakta kalan) ülke şüphesiz, Amerika olmuştur. Bu ülke ağırlığını gerek Avrupa gerekse Dünya siyasetinde daha çok hissettirmeye başlamıştır.

Savaş sonrası yıllarda, özellikle Stalin'in Batı'ya karşı yürütmüş olduğu soğuk savaş, Batı ülkelerinin Amerika'nın askeri ve ekonomik himayesine çok ihtiyaç duymalarına yol açmıştır.

Diğer taraftan Almanya, Avrupa'nın geleceği açısından, bir diğer büyük sorun olmaya devam etmiştir. Çünkü Almanya'nın bölünmesi ya da istila edilmesi, rasyonel bir çare olarak görül-

⁵ Taşnan, Avrupa Birliği, Dış Politika sayı ... , s.54.

⁶ Jansen, Age, s.5.

memiştir. Bu yöntemlerle, işgal kuvvetleri çekildikten sonra Almanya'nın intikam fikrini önlemek pek mümkün görülmemiştir. Bu sebeple Alman sorununa yaşanabilir bir çözüm arayışı, J.Monnet ve Schuman plânına kaynaklık etmiştir. Bu plânla Almanların yıkıcı gücü yok edilerek Avrupa birliği hareketi çerçevesinde yaratıcı hale getirilmeye çalışılmıştır⁷.

İkinci Dünya Savaşı ve onun tahribatı, uluslararası güvenlik konusunu yeniden çok daha güçlü bir şekilde hissettirmiştir. Herhangi bir savaş tehlikesine karşı birleşme gereği bir kez daha şiddetli bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Bu sebeple, uluslararası işbirliğine duyulan ihtiyaç daha savaş esnasında vurgulanmaya başlanmıştır. Savaştan sonra ise, yeniden uluslararası siyaset ve ekonomi alanlarında iş birliğini güçlendirmeyi amaçlayan Birleşmiş Milletler 26 Haziran 1945'de imzalanan bir antlaşma ile kurulmuştur.

Bu kez Milletler Cemiyeti'nden farklı olarak Avrupa'nın Birleşmiş Milletler içindeki ağırlığı, içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve politik duruma paralel olarak azalmıştır. 1945'de Birleşmiş Milletlerin Üyesi olan 45 devletten sadece 15'i Avrupalıdır. Oysa 1939'da Milletler Cemiyetinin üyelerinin yaklaşık yarısı Avrupalıydı.

Ancak, Avrupa'nın gelecekteki güvenliği açısından, Birleşmiş Milletler'in kuruluşu, Avrupalıları tatmin etmemiştir. Çünkü geçmişte yaşanmış bir Milletler Cemiyeti örneği vardır ve ikinci bir Dünya savaşının çıkmasına engel olmaya yetmemiştir.

Bu sebeple Avrupa ülkeleri kendi aralarında başarılı ya da başarısız çok sayıda birlik teşebbüsünde bulunmuşlardır.

İkinci Dünya Savaşından sonra Avrupa'da kurulan ilk birliklerden birisi BENELUX'dür. Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'un bir araya gelerek oluşturdukları bu birliğin kökleri,

⁷ Taşhan, Age, s.54.

1930'lardaki yine bu ülkeler arasında tedrici olarak gümrüklerin indirilmesini öngören BLEU uygulamasına kadar gider.

Savaş döneminde askıya alınan bu birliğin yeniden canlandırılması için daha savaş esnasında, sürgünde bulunan liderler 21 Ekim 1943'de bir para birliği antlaşması imzalarlar. 5 Eylül 1944'de ise gümrük antlaşması ve yine 9 Mayıs 1947'de de ortak tarım politikası antlaşmasını imzalarlar. Daha sonra da, BENELUX ülkeleri kendi aralarında entegrasyonun Önündeki engellerin kaldırılması için çok sayıda teşebbüste bulunmuşlardır⁸.

Belçika, Luxemburg ve Hollanda'yı kapsayan BENELUX, bugün A.T.'nin 12 üye ülkesi arasındadır ve para birliği ve ortak vize gibi birçok konuda A.T.'nin önündedir.

Benelux küçük bir alanla sınırlı kalmıştır. Avrupa'da, bir diğer önemli birlik teşebbüsü yolundaki ilk çağrışı Churchill yapmıştır. İkinci Dünya Savaşının bu ünlü siması, 1946 yılında Zürih'te yaptığı bir konuşmada, Avrupa'nın içinde bulunduğu güçlüklerle dikkat çekmiştir. Bu alanda "**Egemen çözüm nedir?**" sorusuna, "**Avrupa'nın barışı, güvenliği ve hürriyeti için Birleşik Avrupa Devletlerini yaratmalıyız**" demiştir. Churchill ilk basamak olarak, Avrupa birliğinin yaratılmasında, Fransa ve Almanya arasında ortaklık kurulması gerekliliği üzerinde durmuş ve Avrupa Birleşik Devletlerinin ilk basamağı olarak Avrupa Konseyi'nin kurulmasını önermiştir.

Churchill, Avrupa'nın birleştirilmesi yolunda bu çağrışı yaparken, İsviçre Hertensten'de, muhtelif ülkelerden gelen bir grup federalist, ortak faaliyete başlama ihtimalini tartışmak üzere bir araya gelmişlerdir. Birleşik Federal Avrupa'nın yaratılmasında başvurulacak ilkeleri kendi aralarında belirleyerek bu alanda bir taslak hazırlamışlardır. Buna göre, Avrupa'nın derhal federal

M.A.G.Meerhaegle, **International Economic Institutions**, Second Edition, Longman, 1971, s.171.

ülkelere göre örgütlenmesi yolunda çağrıda bulunulmuştur. Ekonomi, siyaset ve savunma alanlarında milli devletlerin egemenliğinin transferini öngören bu federasyon teklifi, aynı zamanda, Dünya federasyonunun kurulmasında da bir basamak olarak görülmüştür⁹.

Ancak Churchill federal birlik teklifinde bulunmamıştır. Çünkü federal birliğin güçlüğü ortadadır. Bunun yerine, devletlerin egemenlik haklarına dokunmayan bir tür konfederasyon teklifinde bulunmuştur.

Şüphesiz İkinci Dünya Savaşı, birincisinden farklı olarak, milliyetçilik kavramını oldukça aşındırmıştır. Milliyetçiliğe karşı tepkiler artmıştır. Bunun yanında devletlerin birbirine karşı güven-sizlikleri de devam etmektedir. Nitekim bu dönemde Avrupa birliği düşüncesi, çok yoğun bir şekilde Avrupa siyasetine girmiştir¹⁰.

Ancak birleşik Avrupa düşüncesini savunanların birlik anlayışları, da farklıdır. Milli devletlerin elinden birtakım yetkilerin alınmasını ve bunların uluslarüstü otoriteye devredilmesini savunan federalistlerle, mîHî devletin elindeki yetkilerin devrine karşı çıkan fonksiyonalistler arasındaki çatışma hep var olmuştur. Bu iki farklı yaklaşım, çok sayıda örgütün kurulmasına da yol açmıştır. Bunlar:¹¹

- "Birleşik Avrupa Hareketi" İngiltere'de Churchill'in liderliğinde kurulmuştur.

- "Birleşik Avrupa için Fransız Konseyi" Fransa'da kurulmuştur.

- "Avrupa Federalistler Birliği" Hertensteiner'ler tarafından örgütlenmiştir.

⁹ Jahsen, Age, s.7.

¹⁰ LLindberg and S.Scheingold, Europe's Would-be Polity, Prentice Hall, 1970, s.2-3.

¹¹ M.Jansen, Age, s.9,

- "Sosyalist **Avrupa Birleşik Devletleri**" hareketi federalist bir örgüttür. Sosyalist bir temel üzerine birliğinin gerçekleştirilmesi amacıyla kurulmuştur.

- "Les Nouvelles Equipes Internationales". Fransa'da Hristiyan-demokrat temel üzerine kurulmuş bir harekettir. Bu grup, federalizm konusunda sosyalistlerden daha az İstekli oldukları halde, Avrupa federasyonu ihtimalini bütünüyle reddetmişlerdir.

- Avrupa birliği alanında faaliyette bulunan bir diğer örgüt de "**Avrupa Ekonomik İşbirliği Ligi**"dir. Bu örgüt, Avrupa ekonomik problemleri ve bunların çözümü üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu örgüt yukarıda anılan örgütlerden daha çok- "teknik" ve daha az "**politik**"tir. Federalizm-konusunda da pek samimi değildir.

Daha sonra bu örgütler, etkin faaliyette bulunmak amacıyla 1947'de birleşerek "**Avrupa Birliği Hareketi Uluslararası Komitesini**" kurmuşlardır. Ancak bunların bir arada olmalarını güçleştiren fikirleri arasındaki uçurum, . 1948 yılı Mayısındaki Kongrede çok açık bir şekilde bir kez daha ortaya çıkmıştır¹².

Avrupa'nın birleştirilmesi yolunda, yapılan bu tür hareketlerin yoğunlaştığı aynı dönemde Avrupa'nın ekonomik ve politik sıkıntıları devam etmiştir. Komünist gruplar giderek daha fazla güç kazanmışlardır. Savaş sonrası seçimlerde Fransa ve İtalya'da komünistler % 20-25 civarında oy almışlardır.

Aynı dönemde, Avrupa'nın siyasal hayatına çok etkin bir şekilde girmeye ihtiyaç duyan Amerika, birleşik Avrupa fikrinin savunucuları gibi, Avrupa'nın güvenliğinin ve refahına giden kaynakların birleştirilmesinden geçtiğine İnanmıştır¹³

Diğer taraftan Batı Avrupa ülkelerinin tümü, Amerikan yardımına çok büyük ölçüde ihtiyaç duymaktadırlarAvrupa'nın gerek ekonomik çöküşü,' gerekse komünist ideolojinin güç kazan-

M.Jansen, Age, s.9.

S.Taşhan, Age, s.54.

maya başlaması, Amerika'nın çıkarlarını tehdit etmeye başlamıştır. Bu sebeple Amerika Avrupa'ya ekonomik yardım yapmayı teklif etmiştir. Bu yardım daha sonra, Amerika tarafından Marshall yardımı olarak formüle edilmiştir. Buna göre Amerika Avrupa'dan şu şartları yerine getirmesini istemiştir¹⁴.

1. Avrupa ülkeleri ne kadar yardım talep ettiklerini ve her biri için ne miktarda olacağı konusunda karar verilmesi,

2. Avrupa ülkeleri ekonomik iyileşme için ortak bir program hazırlanması,

3. Ticaret engellerinin İndirilmesi,

4. Programı uygulamak için Avrupa devletleri bir koordine ajanı olarak uluslararası örgütün kurulması gereği belirtilmiştir.

Amerika'nın teklif ettiği bu şartlar doğrultusunda, Avrupa ülkeleri faaliyette bulunmaya başlamışlardır. Böylece Amerika, Avrupa birliğinin öncüsü olmuştur. Yardımın İsim babası olan Marshall, Urallar'a kadar olan bölgeyi, bütünüyle Avrupa olarak kabul etmiştir. Ancak Rusya egemenlik haklarının zedelendiği gerekçesiyle Amerika'nın ileri sürdüğü şartlarda yardımdan faydalanmayı kabul etmemiştir. Sovyet ekonomisinin Amerika'ya bağımlı hale gelmesinden endişe etmiştir.

Ayrıca Sovyetler Doğu Avrupa'da giderek artan Batı etkisine de sempatiyle bakmamışlardır. Sovyetlerin bu katı tutumu neticesinde, Polonya ve Çekoslovakya, yardımın ilk ilân edildiğinde kabul edeceklerini belirttikleri halde, sonradan çekilmek zorunda kalmışlardır⁵⁵. Bilindiği gibi, Türkiye ve Yunanistan da savaşa katılmadığı halde, bu yardımdan faydalanmıştır.,

Marshall yardımından faydalanan Avrupa ülkelerinin, bu yardımın dağıtılması amacıyla kurdukları Avrupa Ekonomik

Jansen, Age.s.3.

Age, s.3.

İşbirliği Örgütü, Avrupa'da işbirliğini sağlayan ilk teşebbüslerden birini oluşturmuştur.

1947'de Marshall yardımının ilanı ile kurulan bu örgüt vasıtasıyla, bir taraftan yardımın dağıtılması, diğer taraftan da ticaretin serbestleştirilmesi ve malların serbest dolaşımının sağlanması amaçlanmıştır. GATT tarifelerin indirilmesinde olduğu gibi, Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü de serbest ticaretin önündeki diğer engelleri kaldırmayı ön görmüş ve 6 ay içinde Avrupa ülkeleri arasındaki ticaret ikiye katlanmıştır. Bir diğer amacı da ödemeler sisteminin iyileştirilmesi olmuştur ve 1950'de Avrupa Ödemeler Birliği'ni oluşturmuşlardır.

Avrupa Gümrük Birliğinin geliştirilmesi gereğini arzu eden bazı üyeler, İngiltere'nin İngiliz Uluslar Topluluğuyla yakın bağlantıları dolayısıyla buna itiraz etmesi dolayısıyla hayal kırıklığına uğramışlardır. Ancak buna rağmen OEEC gelişmiştir. 1959'a kadar 18 üyesi olmuştur. Bu tarihten sonra da ABD, Kanada ve Japonya'nın da katılmalarıyla daha global bir kuruluş haline dönüştürülmüştür. "**Avrupa**" sözcüğü de çıkartılarak yerine Ekonomik İşbirliği ve Gelişme Örgütü (OECD) adı verilmiştir¹⁶.

Daha önce bahsedilen, 1946 yılındaki Churchill'in Zürih konuşmasıyla tohumları atılan, Avrupa Konseyi, bu dönemde, Avrupa birliği yolunda atılan en geniş kapsamlı teşebbüslerden bir diğerini oluşturur.

Avrupa Konseyi, 5 Mayıs 1949'da, siyasal bir örgüt olarak kurulur. Federalistler, Avrupa Konseyini, federasyondaki ilk basamak olarak görürler. Fakat sonunda hayal kırıklığına uğrarlar. Konsey'in faaliyetlerini sürdüreceği yer olarak, Fransa'nın, Almanya sınırındaki Strazburg şehri seçilmiştir.

Konsey'in kuruluş aşamasında, İngilizlerin tutumu, kıta Avrupa'sı ülkelerini hayal kırıklığına uğratmıştır. Bilindiği gibi

İngiltere Federal Avrupa birliği fikrine geleneksel olarak hep soğuk yaklaşmıştır. Özellikle egemenliğin devri, İngilizlerin en hassas olduğu konulardan birini oluşturmuştur. Diğer taraftan hep İngiliz Uluslar Topluluğu ve ABD ile olan özel İlişkilerinin hesabı yapılmıřtır¹⁷

Nitekim Avrupa Konseyinin, İngiltere'nin baskılan dolayısıyla federal bir örgüt haline dönüştürölmesi engellenmiştir. Onun yerine uluslararası bir yapıda örgütlenmiştir. Konseyin karar sürecinde, oy birliği yöntemi benimsenmiştir. Bir diğer ifade ile Konsey'de üye ölkelerden birinin kabul etmediği bir konuda, karar alınamamaktadır. Bu da örgütün etkinliğini büyük ölçüde azaltmaktadır¹⁸.

1950'lerde Avrupa Konseyi'nin başarısızlığı, Avrupa entegrasyonu sürecinde, daha Önemli bir örgütün geliştirilmesinin yolunu açmıştır. Bu durum 1949 yılı sonundan itibaren Batı Avrupa hükümetleri tarafından hissedilmeye başlanmıştır. Bunun için aralarında çok daha güçlü bir işbirliğine ihtiyaç ortaya çıkmıştır ve sonuçta komünistler Çekoslovakya'da rejimi ele geçirdikten sonra daha fazla ilerleyememişlerdir. Batı Berlin ablukası Sovyetler açısından başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Diğer taraftan İngiltere hükümetler-arası konferanslarda Avrupa birliği çabalarının sınırlanmasında oldukça başarılı olmuştur. Batı Almanya için ise, 1949 yılı Almanya'nın yeniden kurulması ve eski düşmanları ile A.T. arasındaki ilişkilerin normalleşmesine başlangıç teşkil etmiştir.

Fransa, Amerika ve İngiltere'den güvenliği için geniş garantiler elde etmiştir. Ancak yine de bu garantiler Fransa'yı tatmin etmemiştir.

Avrupa birliğinin kurulması yolundaki bütün teşebbüsler zayıf bir karakterde kalmıştır. Kendisini toparlayan bir Almanya'yı

¹⁷ Age, s.4.

¹⁸ A.Dahrup, Age, s.4-5.

denetleyebilecek güçte hiçbir merkezi örgüt kurulamamıştır. Bu sebeple Fransızların.gözünde Alman problemi çözülmemiştir. Diğer taraftan da işgal altında olan ve kendilerini savunmaktan aciz, tehdit altında hisseden Almanlar için ise bu durum geçici bir safha olarak kabul edilebilirdi. Fakat uzun süreli bir statü olarak hoş görülemezdi⁹.

Bu sebeple, özellikle Fransa'nın önderliğinde, üyeleri üzerinde daha etkili olabilecek Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT), Avrupa Savunma Topluluğu (AST) ve Batı Avrupa Birliği (BAB), Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET), Avrupa Atom Enerji Topluluğu (AAET) gibi birliklerin kurulması gündeme gelmiştir.

III- AVRUPA BİRLİĞİ YOLUNDA ÖNEMLİ BİR AŞAMA OLARAK AVRUPA TOPLULUKLARI VE DİĞER BİRLİKLER

A- AKÇT: AVRUPA'DA İLK ULUSLARÜSTÜ BİRLİK

Daha önceki bölümlerde kısaca ortaya konulduğu şekilde, Avrupa birliği yolunda çok sayıda birlik teşebbüsünde bulunulmuştur. Ancak **bu** teşebbüslerden uygulamaya geçirilenler kendilerinden beklenen etkinliği gösterememişlerdir. Bu yolda çaba sarf edenler Avrupalıların kafalarında yüzyılların şekillendirdiği endişeleri hemen ortadan kaldıramamışlardır.

Bilindiği gibi Avrupa birliğinin hangi metodlarla gerçekleştirileceği, teorik yaklaşım bölümünde de bahsedildiği şekilde, hep tartışma konusu olmuştur. Federalistlerin ulusal devletlerin ellerindeki yetkileri kurulacak olan "**Avrupa Birleşik Devletleri**" ne devredilmesi teklifini gerçekçi bulmayan fonksiyonalistler, Avrupa birliğinin tek tek sektörlerde iş birliğinin güçlendirilmesi ile gerçekleştirilmesi gerektiğini savunmuşlardır.

Avrupa birliği yolundaki en etkili tekliflerden birisi ünlü Fransız devlet adamı Jean Monnet'in Avrupa Kömür Çelik Topluluğu teklifidir. Neofonksiyonalist teorinin de esin kaynağı olan bu teklif, özde fonksiyonel iş birliğini esas almakla birlikte, kurduğu uluslarüstü "**yüksek otorite**" ile de federalizme benzemektedir. Bu topluluğun teorik temelini, fonksiyon al izm in kurucusu olan Mitrany "**federal-fonksiyonalizni**", E.Haas ise "**Neo-fonksiyonaJizm**" olarak kavramlaştırmaktadır.

Monnet'nin AKÇT teklifi, dönemin Fransız dış işleri bakanı olan Robert Schuman tarafından "**Sollumun Plânı**" adı altında, Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'un da katılımıyla uygulamaya geçirilmiştir.

Bilindiği gibi, Topluluğun kuruluşuna kadar geçen süre içinde kurulan çok sayıdaki örgüt (Avrupa Konseyi dahil) son derece etkisiz kalmışlardır. Özellikle 'kararların oy birliği ile alınması dolayısıyla, Avrupa Konseyi türündeki uluslararası örgütler sık sık kilitlenme ile karşı karşıya kalmışlardır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra kurulan ve egemenlik haklarına dokunmayan uluslararası örgütler, Avrupa'da sıkı bir birlik isteyenleri tatmin etmemiştir. Bu arayışlar, Jean Monnet gibi federalistleri, daha gerçekçi ve etkili, uluslararası birliklere yöneltmiştir¹.

1. AKÇT'nin Yapısı ve Hükümetlerin Tutumu

A.K.Ç.T.'nin kuruluşuna yol açan Schuman plânı, Fransa ve Almanya'nın tarihsel rekabetine son vererek; iki ülkenin "**savaşı düşünülemez değil, fakat materyal olarak imkansız**" hale getirilmesi amaçlanmıştır. Barışı kaçınılmaz hale getirecek olan Avrupa federasyonu da nihai hedef olarak belirlenmiştir².

Nitekim Schuman 9 Mayıs 1950'de yaptığı bir konuşmada, bunu açıkça dile getirmiştir.

Avrupa'da İş birliğinin ötesine geçen en sıkı birlik olan AKÇT'nin amaçları şu şekilde belirlenmiştir:³

- Daha rasyonel üretim ve dağılımı sağlamak
- Üye altı ülkenin, kömür ve çelik piyasalarını tek piyasa haline getirmek, yani kömür ve çeliği birleştirmek.

¹ W.N.Hagan, **Representative Government and European Integration**, University of Nebraska Press, Lincoln, 1967, s.148.

² D.Swan, **The Economic of the Common Market**, Penguin Books, 1970, S.19.

³ A.Özğüven, **Ortak Pazar Tarım Politikası ve Türkiye**, Bursa Üniv., 1982, s.11-12.

- Verimi artırmak, maliyetleri düşürmek.
- Kömür ve çelik üretim-tüketimini uluslararası bir organın denetimine bırakmak.
- Ülkelerarası barışı sağlamak.
- Kömür ve çelik birliği gibi, Avrupa'da diğer bir çok alanda yeni birliklerin kuruluşuna gitmek:

Sehman, AKÇT ile, tarihte eşine rastlanmamış bir şekilde, "iş birliğini" değil, "birlikte **yönetme**"yi teklif etmiştir.

Fransa'nın teklif ettiği AKÇT'ye karşı İngilizler uluslararası birliklere karşı temkinli ve soğuk tutumu ile bir taahhütte bulunmaya yanaşmamıştır. Kendisinin ABD ve Commonwealth ile ilişkilerini zedeleyecek tüm tekliflere şüphe ile yaklaşmıştır.

Ayrıca İngiltere'nin Avrupa'da en büyük ve tek kömür çelik üreticisi olmasının yanında, güvenlik konusunda, Atlantik İttifakı dışında, özellikle Alman-Fransız İş birliğinin İngiltere'ye karşı kullanılabileceği düşüncesi de endişeyle yaklaşmasına yol açmıştır⁴.

Almanya ise Sehman planını son derece olumlu karşılamıştır. Bilindiği gibi Almanya o dönemde halâ işgal altındadır ve Sehman planında teklif edilen birlik bir anlamda, Almanya'nın Ruhr bölgesindeki kömür ve çeliğin, uluslararası bir otoriteye devri vasılasıyla, işgalin sona erdirilmesini sağlayacağı düşüncesi, Almanlar'ın siyasi bağımsızlığa giden yolda, AKÇT'yi bir fırsat olarak görmelerine yol açmıştır⁵.

⁴ R.Bullen, The British Government and the Schuman Plan, **The Beging of the Schuman Planing**, 1988, s.201.

⁵ P.Dankeil, The European Community-Past, Present and Future, **Journal of Common Market Studies**, VXXI,1-2, September, 1982, s.5.

Tablo 1: Avrupa'da Çelik Tüketimi, 1948-51 Yılları arasında Planlanan Çelik Üretimi (Bin Ton)

Ülkeler	Savaş arası dönemde en yüksek üretim	Cari üretim 1947	Plânlanan Üretim (Çıktılar)			
			1948	1949	1950	1951
Belçika	4275	2815	4250	4250	4850	4850
Fransa	9711	5812	10400	10890	11700	12690
İtalya	2328	1600	2500	2670	2830	3000
Luxemburg	2296	1800	3000	3000	3000	3000
Hollanda	57	207	303	393	473	503
Norveç	65	57	67	72	92	92
İsveç.	995	1195	1300	1500	1750	2060
İngiltere	13192	12700	13970	14200	14480	16990
Toplam	33319	26186	35790	36975	39185	41185
Batı Almanya	20792	3562	5725	8188	10188	12688
Toplar»	54101	29748	41518	45163	49373	53873

Kaynak: A.S. Miiward, The Reconstruction of Western Europe, 1954-1951, London, 1984, s.363.

İtalya ve Benelux ülkeleri için ise Topluluğa katılma, bunların içinde buldukları siyasal durumdan olduğu kadar, İktisadi sebeplerden de kaynaklanmıştır. İsviçre, Avusturya, İsveç ve Finlandiya gibi ülkeler ise o dönemde, "tarafsızlık" politikaları nedeniyle AKÇT'ye üye olmaktan kaçınmışlardır⁶. Çelik üretiminde en çok düşüş yaşayan ülke ise Almanya olmuştur. Almanya'da üretim 20782 bin tondan, 3562 tona düşmüştür.

⁶A.Ü.Azrak, Avrupa Topluluklarında İdari Yargının Genel Esasları, İ.Ü. SBF, Yayını, İstanbul, 1988, s.10.

Avrupa'da 1947 yılında yapılan bir çalışmaya göre 1948-51 yılları arasında, Tablo 1'de görüldüğü şekilde, çelikte toplam cari üretim savaş öncesi dönemde 54101 ton iken, 1947'de 29748 tona düşmüştür. Gerek savaş öncesi dönemde, gerekse savaş sonrasında Avrupa'da en çok çelik üreten ülke İngiltere olmuştur.

1951'e kadar olan dönemde ise, 1947'de 29748 bin ton olan toplam üretim 53873 bin tona yükseltilmesi plânlanmıştır. En yüksek artış beklentisi içinde olan ülke ise Batı Almanya'dır. Ancak bu düzey yine de iki savaş arası dönemdeki üretimin altındadır.

Bunun yanında savaş öncesi dönemde (1938) 2300.9 ton ile büyük çelik ihracatçısı ülke Almanya'dır. Belçika ve Lüksemburg'un toplam çelik ihracatı ise 2314.3 tondur. İngiltere'nin ihracatı 1549.8 ton iken Fransa'nın İhracatı 1336.3 ton olmuştur⁷. Bir diğer ifade ile savaşın çıkmasında en büyük rolü oynayan Almanya aynı zamanda, savaşın en önemli malzemesi olan çelik üretimi ve ihracatının da önemli bir kısmını elinde tutan ülke olmuştur. Aynı şekilde iki dünya savaşında son derece önemli roller oynayan İngiltere ve Fransa gibi ülkeler aynı zamanda çelik üretiminin de önemli miktarını ellerinde bulunduran ülkeler olmuştur. Dolayısıyla savaşın en Önemli maddesi olan çeliğin böylesine önemli miktarını ellerinde bulunduran ülkeler arasında kurulacak uluslarüstü birlik hem birliğe taraf ülkeler, hem de birlik dışındaki ülkeler açısından büyük önem taşımaktadır.

2. Siyasal Partilerin Tutumu

1951-1956 yılları arasında AKÇT hakkında Fransa'da siyasi partilerin tutumuna baktığımız zaman, Tablo 2'de görüldüğü şekilde Parlamentoda homojen bir yapı olmadığı görülmektedir. Milliyetçiler ulusal egemenliği zedelediği gerekçesiyle karşı çıkmışlardır.

⁷ A.S.Milward, **The Reconstruction of Western Europe**, 1945-51, London, 1984, s.364.

Tablo 2: 1951-1956 Arasında AKÇT Hakkında Fransa'da
Siyasi Partilerin Tutumu

PARTİLER	TOPLAM	EVET	HAYIR	BOŞ
De Gaullecüler	121	2	116	-
Bağımsızlar ve Köylüler	91	73	20	-
Radikaller, ROR, UDSR, RDA	91	85	1	5
MPR (Hristiyan DemokraÜar)	85	87	-	-
SFIO (Sosyalistler)	107	105	-	1
Komünistler, İlericiler	103	-	101	-
Diğerleri	28	21	2	5
Toplam	626	376	240	11

Kaynak : E.Haas, **The Uniting of Europe**, Stanford University Press, 1968, s. 156.

Nitekim Fransa'daki milliyetçi eğilimleri ile tanınan De Gaulle'cülerden sadece 2'si evet oyu verirken, 116'sı hayır oyu vermiştir. Daha enternasyonalist perspektiften bakan komünistler İse, AKÇT'yi Sovyetlere karşı kurulmuş bir cephe olarak görüp değerlendirdikleri için blok halinde hayır demişlerdir.

Avrupa birliği düşüncesine yönelik olumlu tavırları ile tanınan hristiyan demokratlar ile sosyalistler ise olumlu yaklaşmışlardır. Sonuçta 240 red oyuna karşılık, 376 evet oyu ile AKÇT parlamentoda onaylanmıştır.

Böylece, milliyetçilik duygusunun son derece güçlü olduğu Fransa gibi bir ülke, tarihte ilk defa uluslarüstü bir kuruma yönelik taahhüt altına girmiştir.

Alman parlamentosunda İse Tablo 3'de görüldüğü şekilde AKÇT'nin onaylanması sırasında, Sosyal Demokratlar (SDP) ve Komünistler dışında kalan partilerin çoğunluğu, teklif lehinde oy kullanmışlardır.

**Tablo 3. 1951-1956 Yılları Arasında AKÇT Hakkında
Almanya'da Parlamantonun Görüşü**

	TOPLAM	EVET	HAYİR	BOŞ
Alman Partisi (D.P.)	24	22	-	-
Diğerleri	37	21	6	3
F.D.P. (Hür Dem. Partî) ¹	51	48	-	-
C.D.U. (Hristiyan Dem. Partî)	145	141	-	-
S.D.P. (Sosyal Dem. Partî)	131	-	123	
Komünistler	14	-	13	-
Toplam	402	232'	142	3

Kaynak : E.Haas, Age, s.156.

D.P. (Alman Partisi), Hristiyan" Demokrat Parti (CDU) ve Hür demokrat Parti (FDP) büyük bir şevkle desteklerini ortaya koymuşlardır ve AKÇT, parlamentoda 142 hayır oyuna karşılık, 232 evet oyu ile onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Topluluğa hayır oyu veren SDP'ye göre bu antlaşma handikaplı Alman endüstrüsünün çöküşüne yol açacaktır, Ayrıca kapitalistlerin kontrolündeki yüksek otoritenin koruması altında, kartellerin güçleneceği gerekçesiyle de karşı çıkmışlardır.

İtalya'da ise, sanayiciler AKÇT'ye olumsuz yaklaşımlarına rağmen, teklif 98 red oyuna karşılık 265 evet oyu ile kabul edilmiştir. Nitekim iş adamlarının etkisinde olan partilerdeki parlamentörlere, AKÇT'ye karşı tavırlarını açıkça ortaya koyarlarken, Hristiyan Demokratlar, Liberaller, Cumhuriyetçi ve Sosyal Demokrat Partiler temel doktrin olarak, Avrupa siyasi ve ekonomik birliği fikrini sebatla işlemişlerdir⁸.

⁸E.Haas, The Uniting of Europe, Stanford University Press, 1968, s. 140-43.

Belçika Parlementosu ise, Avrupa'daki büyük devletlerin parlamentolarından farklı olarak büyük çoğunlukla kabul etmişlerdir.

Belçika'daki, PSC (Hristiyan Demokrat Partisi) diğer ülke, hristiyan demokrat partileri gibi Avrupa yanlısı bir partidir. Aynı şekilde liberallerde blok halinde evet oyu vermişlerdir. Sosyalistler ise sınırlı bir kısmı evet oyu verirken, komünistlerin tümü red oyu vermişlerdir.

Tablo 4: 1951-1956 Yılları Arasında Belçika Parlementosunun AKÇT Hakkındaki Görüşü

Partiler	TOPLAM	EVET	HAYIR	BOŞ
PSC (Hristiyan Demokratlar)	108	108		-
Sosyalistler	77	37	6	13
Liberaller	70	20	-	-
Komünistler	7		7	-
Bağımsızlar	-	-	-	-
Toplam	212	165	13	13

Kaynak : E.Haas, Age, s.156.

Hollanda ve Lüksemburg parlamentolari ise AKÇT'yi, Belçika pari emen tosun da olduğu gibi yüksek bir oranla, onaylamıştır. Hollanda parlementosunda 6 red oyuna karşılık, 62 evet oyu verilmiştir. Lüksemburg parlementosunda ise, 4 red oyuna karşılık, 47 olumlu oyla, AKÇT'yı onaylamıştır.

Özetle belirtmek gerekirse, AKÇT'nin kuruluşunu en hararetle destekleyen grup hristiyan öğretiden etkilenen hristiyan demokrat partiler grubu olmuştur⁹.

⁹ Age, s.150.

İngiltere'de ise, işçi partisi 1945 yılında büyük bir çoğunlukla iktidara gelmiştir. Köklü ekonomik ve sosyal reformlar yapmıştır. Bunların içinde kömür, elektrik, ulaştırma, gaz, demir ve elektrik endüstrileri gibi anahtar sektörlerin birleştirilmesi de vardır. Ayrıca eğitimde, sağkda, sosyal hizmetler sektörlerinde de bir takım sosyal reformlar yapmıştır¹⁰.

İşçi Partisi, 1950'de "Avrupa Birliği" adı altında yayınladığı bir broşürde, Avrupa ile yakın ekonomik ilişkilerin, çok gerekli olmadığını, çünkü ilgilenilen ekonomilerin bütünleyici olmadığını ileri sürmüştür.

Bu dönemde İngiltere, Avrupa birliği lehine ne egemenlik haklarından fedakârlıkta bulunmaya yanaşmıştır, ne de Amerika ve Commonwealth ülkeleri ile ekonomik avantajlarından vazgeçmek istemiştir. Bu sebeple, AKÇT'ye ve diğer uluslarüstü birlik teşebbüslerine hep soğuk yaklaşmıştır".

O dönemde iktidarda olan muhafazakar partiden ise, İngiltere'nin AKÇT'ye üyeliği konusunda herhangi bir baskı gelmemiştir. Daha doğrusu, muhafazakârlar da net bir tavır ortaya koymamışlardır¹².

Savaş sonrasında Liberal Parti ise, Avrupa'nın fonksiyonalist metotla birleşmesi gereği üzerinde durmuştur. Ancak liberal partinin parlamentodaki ağırlığı İngiltere'nin Avrupa birliği ile ilgili politikasını etkileyecek düzeyde olmamıştır¹³. Sonuçta İngiltere AKÇT'nin dışında kalmıştır.

AKÇT'yı kuran ülkelerdeki hükümetlerin ve partilerin tutumlarını daha iyi anlayabilmek için çıkar gruplarının tutumlarına da bakmak gerekmektedir.

¹⁰ J.Moon, **European Integration in British Politics 1950-1953:A Study of Issue Change**. Gower, 1985, s....

¹¹ E.Haas, Age, s.159.

¹² J.Moon, Age, s.90.

¹³ Age, s.91.

3) Çıkar Gruplarının Tutumları

a) işverenlerin Tutumları

AKÇT'nin ortaya çıkmasında, hükümetlerin tutumları kadar, Avrupa ülkelerindeki iş verenlerin de rolü olmuştur. Nitekim 9 Mayıs 1950 yılında, Schuman Plânı ilân edildiğinde, Alman ağır sanayicileri, plânı olumlu karşılamışlardır. Katılmak konusunda da istekli olduklarını ifade etmişlerdir. Ancak birçok konuda da endişelerini dile getirmişlerdir.

Baştan itibaren, Alman sanayicileri, işgal kuvvetlerinin, kurmuş olduğu "Ruhr Bölgesi Uluslararası Otoritesi"nden ve onun Alman kömür ihracatı üzerindeki kontrolünden hiç hoşlanmadıkları için, bu kuruluşun yerine geçecek olan AKÇT, "yüksek otorite"sine sempatiyle yaklaşmışlardır¹⁴.

Ancak Schuman Plânı'nın endişeyle karşıladıkları tarafları da olmuştur. Plânın Fransız ekonomik çıkarları geliştirmek için bir araç olabileceğinden ve Fransa'nın Alman çelik üretimine zarar verebileceğinden şüphelenmişlerdir.

Ayrıca, kömür ve çelik sanayi liderleri, AKÇT'nin antitröst şartlarına karşı çıkmışlardır. Kömürde serbest rekabetin, belirli maden alanlarının kapanmasına yol açacağından, dolayısıyla işsizliği artıracığından endişelenmişlerdir¹⁵.

Ancak bütün bunlara rağmen Alman sanayicileri AKÇT teklifine destek vermişlerdir. Bunun en önemli sebeplerinden birisi, Almanya'nın Ruhr bölgesi Uluslararası Otoritesi'nin altında sahip olunandan daha çok pazar ve üretim imkanına sahip olunacağı düşüncesi olmuştur". Bir diğer önemli sebep de, Almanya o dönemde halâ işgal altındadır. AKÇT'nin kurulmasıyla birlik belirli

¹⁴ W.J.Feld, West Germany and the European Community Changing Interest and Competing Policy Objectives, Prager, 1981, s.29.

¹⁵ Age, s.30.

¹⁶ Age, s.30.

bir sektörde bile olsa, işgal güçlerinin yerini uluslararası bir otorite alacaktır; böyle bir sonuç Alman sanayicileri için her halükârda birincisinden daha olumludur.

Daha önce de belirtildiği şekilde, AKÇT fikri ilk defa Fransızlar tarafından ortaya atıldı ve fikir babası da J.Monnet'dir. Bu Fransız devlet adamı, AKÇT öncesinde de, Fransız ekonomisi ile ilgili yaptığı düzenlemelerde, sendikalar ve iş adamları ile iş birliği içinde hareket etmiştir.

AKÇT konusunda ise Fransız sanayicileri arasında, çoğunlukla olumlu beklenti içinde olanlar kadar, az da olsa endişeyle karşılayanlar olmuştur.

AKÇT'nin ne tür etkileri olacağı konusunda görüşleri sorulan Fransız sanayicileri şu cevapları vermişlerdir:¹⁷

	%	%	%
	EVET	HA YER BİLMİYOR	
- Bütün Avrupa'nın hayat standardını yükseltecektir.....	44	25	30
- İşsizliğe yol açacak.....	27	55	17
- Avrupa'da savaş riskini azaltacaktır.	64	18	17
- Amerika'ya karşı daha çok bağımsızlığa yol açacaktır.....	58	24	17
- Almanya'nın süratli iyileşme sürecini kolaylaştıracaktır.....	41	37	21
- Avrupa Birleşik Devletleri yolunda atılmış bir adımdır.....	84	7	8
- Avrupa üzerindeki daha çok Amerika kontrol aracıdır.....	20	61	18
- Fransa'nın bağımsızlığının yok olması aracıdır.....	28	52	19

¹⁷ E.Haas, Age, s.191.

Yukarıdaki sonuçlardan da görüldüğü gibi Fransız sanayicilerinin yüzde 44'ü, AKÇT'nin Avrupa'da hayat standardını yükselteceğini savunurken, sadece yüzde 25'i aksini savunmuşlardır. Yüzde 30'u ise bilmediğini söylemişlerdir. Ancak işsizliği artıracaklarını söyleyenlerin oranı da az değildir (% 55). Aynı şekilde AKÇT bir taraftan Avrupa'da savaş riskini azaltacak bir birlik olarak görülürken (% 64), diğer taraftan da, Avrupa'nın Amerika'ya karşı bağımsızlığını kazanabileceği bir birlik olarak değerlendirilmiştir.

Özetle belirtmek gerekirse, Fransa'da sanayicilerin yüzde 80'i, AKÇT'nin başarılı olmasını istemiştir¹⁸.

Belçika'da ise Schuman Plânı, muhafazakar dış işleri bakanı tarafından "bilinmeyene sıçrama" olarak karşılanmıştır. Belçika sanayicileri, her sektörün tipik ekonomik çıkarlarını algılamalarına göre reaksiyonda bulunmuşlardır. Çelik tüketicileri olumlu karşılarken, çelik üreticileri muhalif olmamakla birlikte, ihtiyatlı yaklaşmışlardır. Kömür üreticileri ise, olumsuz yaklaşmışlardır.

Ancak Çelik Tüketicisi Sanayicileri Birliği'nin de ilân ettiği gibi "Schuman Plânı, Belçika'nın milli düzeyde çözmekte başarısız olduğu güçlüklerin uluslararası düzeyde çözülmesinden Belçika için olumlu bir teşebbüs" olarak değerlendirilmiştir¹⁹. Dolayısıyla çoğunluk olumlu yaklaşmıştır.

İtalya'da ise, entegrasyon için son derece güçlü siyasal desteğe rağmen, sanayicilerin çoğunluğu karşı çıkmışlardır.' Çünkü İtalya'da çelik endüstrisi son derece yüksek maliyetle çalışmaktaydı. Bu sebeple, kömür ve çelikte ortak bir pazarın kurulması ve İtalya'nın bu pazara dahil olması halinde, rekabetten doğacak olan kayıplarla karşı karşıya kalacak olması olumsuz yaklaşımlarına yol

Sondages, "La Communauté Europe'aime et de l'Acier," Vol.17, no.2 (1955), pp.45-47'de Ak Haas, Age., s.191.

¹⁹ Paul Romus, "Les Industries Transformatrices Belges et le Plan Schuman" Etudes Economiques, no.81-82, November 1951, pp. 109 and 110-129'den Ak. Haas, Age, s.194.

açmakla birlikte, bu arada kok (coke) üreticilerinde olduğu gibi olumlu yaklaşanlar da olmuştur. Ancak sonuçta yine de uluslararası otorite ve onun genişlemesi konusunda sert bir şekilde karşı tavır koymamışlardır²⁰. Çelik üretiminin tek bir firmada yoğunlaştığı Hollanda'da ise sanayiciler, AKÇTy'i desteklemişlerdir²¹.

İngiltere'de Sanayi Federasyonu (FBI) Sen um an Planı öncesinde Batı Avrupa ekonomilerinin entegrasyonu ile ilgilenmiştir. 1947 yılında "Sanayileşme ve İyileşme Yolu" adıyla anılan bir memorandumu kabineye sunmuştur. Avrupa ülkeleri arasında iş birliğinin gerekliliğini vurgulamıştır.

İngiliz Ticaret Odaları Birliği ise Batı Avrupa Gümrük Birliğine çok daha az ilgi göstermiştir. Bunun yanı sıra Uluslararası Ticaret Odası ise Avrupa Konseyi Genel İlişkiler Komitesine bir delege göndermiştir. Ayrıca Avrupa tek pazarının yaratılması gerekliliği yolunda açıklamalarda bulunmuştur²².

Ancak bu dönemde İngiltere 14000 bin tonu üzerindeki yıllık üretimiyle, Avrupa'nın en büyük çelik üreticisidir. Bu sebeple, sanayiciler aynı zamanda, iç ve dış pazarda rekabet güçlerinden emindirler. Onların çelik üretim maliyeti diğer kıta Avrupası ülkelerinden daha ucuzdur. Daha modern teknolojiler kullanılmaktadır. İhracatçıların yüzde 60'ı Commonwealth ülkelerine ve sadece yüzde 6'sını da AKÇT alana tahsis etmişlerdir²³.

İngiliz sanayicileri sonuçta, bu konuda hükümet politikası ile ters düşmemişlerdir. Böylece ne bu konuyla ilgilenerek fonksiyonel kanalları kullanmayı denemişler, ne de karşı çıkmışlardır²⁴.

^m Haas, Age, s.202.

²¹ Age, s.203.

²² Moon, s.97-100.

²³ Haas, s.207.

²⁴ Moon, s.97-100.

Sonuçta global olarak, AKÇT'ye üye ülkelerin iş verenlerinin Topluluğa yönelik tutumlarına baktığımız zaman genelde büyük bir çoğunluğun son derece olumlu yaklaştığını görüyoruz.

b) Sendikaların Tutumları

AKÇT'nin gündeme geldiği yıllarda, bir tarafta, katoliklerin ve sosyalistlerin hakim olduğu sendikalar, diğer tarafta ise özellikle Fransa'da, İtalya'da ve Hollanda'da son derece güçlü olan komünist sendikalar arasında tam bir ihtilaf mevcuttu.

Tablo 5: AKÇT Ülkelerinde Sendika Üyelerinin Görüşlerine Göre Dağılımı

Ülkeler	Komünist	Sosyalist	Katolik	Protestan	Diğerleri
Almanya	-	6104872	8600		870000
Fransa	1500000	500000	600000	-	300000
İtalya	4561214	560000	2045542	-	900000
Belçika	-		645000	-	
Hollanda	40000	463300	374085	204084	-
Lüksemburg	3000	22285	8549	-	-
Toplam	6104214	8332166	3681776	204084	2070000

Kaynak : Haas, Age, s.215.

Tablo 5'de de ortaya konulduğu şekilde, 8 milyonun üzerindeki üye sayısı ile sosyalist sendikalar en kalabalık üye sayısına sahiptirler. Bunu özellikle Fransa'da ve İtalya'da son derece güçlü olan ve Topluluk ülkeleri de toplam sayısı 6 milyonun üzerinde üyesi bulunan komünist sendikalar izlemektedir. Üçüncü sırada ise 3.6 milyon üyesi ile katolik sendikalar gelmektedir.

Üyelikte farklılıklar, sendikaların kendi kendilerine yetmeleri ve mali güçleri konularında da farklara yol açmıştır.

Alman, Belçika/ Hollanda ve Luxemburg sendikaları, sanayide oldukça iyi örgütlendikleri gibi toplu pazarlık konusunda da oldukça iyidiler. Ancak, aksine, Fransız ve İtalyan sendikaları için ise durum oldukça farklı olmuştur²⁵.

Alman İşçi Sendikaları Federasyonu (DGB) ve diğer Alman sendikaları, AKÇT için sanayicilerden daha büyük destek vermişlerdir. Fakat bütün sendikaların oy birliği içinde olduklarını söylemek de mümkün değildir.

Sendikaların AKÇT antlaşmasına getirdikleri eleştirilerin başında onun antitrust hükümleri ve onun beraberinde getireceği muhtemel işsizliktir. Çünkü sendikalar, rekabet edemeyen marjinal birimlerin kapatılmasından ve özellikle ücretlerin düşmesinden korkmuşlardır.

Ayrıca, sendika liderlerinin AKÇT'yi tercih etmelerinin önemli sebeplerinden biri de, topluluğun müzakere edildiği dönemde CDU (Hristiyan Demokrat Parti)nin ve onun lideri C.Adenauer'ın iktidarda olmasıdır. Çünkü Adenauer AKÇT'nin onaylanmasını hararetle savunmuştur. Bunun yanında Adenauer asla dar ve heyecanlı bir milliyetçi olmamıştır. Hitler'İN büyük felakete yol açan aşırı milliyetçi politikasının tam aksine, Adenauer milliyetçiliğin yerine Avrupa idealini yerleştirmek istemiştir²⁶. Oysa DGB liderlerinin Alman Sosyalist Partisi ile bu dönemde gerek ideolojik, gerekse şahsi oldukça yakın ilişkileri vardır ve buna rağmen, onlar da farklı olarak, AKÇT'yi olumlu karşılayarak desteklemişlerdir.

Ancak, AKÇT'nin Almanya'da sendikalar tarafından oy birliği ile desteklendiğini söylemek mümkün değildir. Özellikle AKÇT'nin onaylanmasından sonra işgalin biteceği beklentisi, Alman sendikaları açısından da teşvik edici bir unsur olmuştur.

Haas, Age, s.215.

W.J.Feld, Age, s.32.

Fransa'da komünist ideolojiyi benimseyen CGT, AKÇT'ye kesinlikle karşı çıkmıştır. Buna karşılık, AKÇT'yi olumlu karşılayan sosyalist FO ile Hristiyan Sendikalar Federasyonu CFTC, Toplulukta özellikle tam istihdamı teşvik ederek işsizliği azaltması ve sendika liderlerinin doğrudan temsili gereği üzerinde ısrarla durmuşlardır. Ancak Fransız sendikalarının AKÇTye çok büyük ilgi gösterdiklerini de söylemek de güçtür²⁷.

	%. EVET	% HAYİR	% BİLMİYOR
- Bütün Avrupa'nın hayat standardını yükseltecektir.....	15	24	30
- İşsizliğe yol açacak.....	23	18	28
- Avrupa'da savaş riskini azaltacaktır.....	29	18	22
- Amerika'ya karşı daha bağımsız hale getirecektir.....	22	20	27
- Almanya'nın hızlı iyileşmesini kolaylaştıracaktır.....	32	9	28
- Avrupa Birleşik Devletleri yolunda ilk adım olacaktır....	36	10	23
- Avrupa üzerindeki Amerika'nın kontrol aracı olacaktır.....	19	20	30
- Fransa'nın bağımsızlığını kaybetmesi aracı olacaktır.....	23	19	27

U.Kökten, Avrupa'da Sendikalar, AET Yay. Tarih yok, s.87.

Nitekim, AKÇT'nin bir sonucu olarak aşağıdaki değişmelerden hangisi ortaya çıkacaktır sorusuna şu cevapları vermişlerdir:²⁸

Yukarıdaki tabloda da ortaya konulduğu şekilde Fransız işçilerinin çok büyük bir bölümü, AKÇT ile ilgili sorulara bilmiyorum cevabını vermiştir. Diğer taraftan olumlu beklenti içinde olanlarla olumsuz beklenti içinde olanlar arasında, çok büyük bir fark yoktur. Fransız işçilerinin AKÇT konusunda en iyimser oldukları konu, yüzde 36 ile, Topluluğun Avrupa Birleşik Devletleri yolunda ilk adım olacağı fikridir. Buna karşılık yüzde 29'u savaş riskini azaltacağını savunurken, sadece yüzde 15'i Avrupa'nın hayat standardını yükselteceğini savunmuştur. Hayat standardı ile ilgili olarak aksini iddia edenlerin oranı ise yüzde 24'dür.

Özetle belirtmek gerekirse, Fransa'da emek kesiminden AKÇT'ye yönelik çok ciddi bir destek gelmediği gibi, büyük bir engel de çıkartılmamıştır.

İngiliz İşçi Sendikaları (TUC) nın 1950 yılındaki kongresinde, Avrupa'da kömür, çelik ve demirin konusundaki İnsiyatifi olumlu karşıladıklarını açıklamışlardır. İngiliz hükümetine de katılmasını tavsiye etmişlerdir. Ancak, AKÇT'nin kısıtlayıcı bir kartel olmaması gereği vurgulanmıştır. Ulusal ve uluslararası düzeyde sendikaların danışma fonksiyonunun geliştirilmesi tavsiye edilmiştir²⁹.

Yine aynı kongrede bazı sendika liderleri, Avrupa birliği politikasının, Avrupa'yı dünyanın üçüncü; büyük gücü haline getireceği ve dünya barışına katkıda bulunacağı da belirtilmiştir. Ancak bu hareketi eleştiren Artur Dankin gibi sendika liderleri de vardır. Dankin birincisi önceliklerinin bilinmemesi gerekçesiyle, ikincisi uluslarüstü otoritenin ekonominin kontrolünü tehdit etmesi

E.Haas, Age, s.230.

J. Moon, Age., s.94.

gerekçesiyle eleştirmiştir. İçeride ve dışarıda TUC liderleri ise hükümetin AKÇT'ye bakışını benimsemişlerdir³⁰.

Sonuçta ise, Avrupa meselesi sendika hareketi içinde, hükümette olduğundan daha az ilgi ile karşılanılmıştır. Bu bir hükümet politikası olarak görülmüş ve politikanın değişmesi yolunda hiç bir etkinlikte bulunulmamıştır.

Belçika'da ise, 23 Mart 1954 günü, katolik inanca bağlı Hristiyan Sendikalar Konfederasyonu (CSC), Avrupa birliği düşüncesinin amaç ve yöntemlerine karşı olmadıklarını belirtmişlerdir. Belçika Genel İş Federasyonu (FGBT) de Avrupa birliği yolunda atılan en ciddi adımlardan birisi olan AKÇT teklifinin ilkelerine katıldıklarını Aralık 1950'de yayınladığı bu konuyla ilgili bir "rhuhtıra"da ve 1951 kongresinde dile getirmiştir³¹.

Bunun yanında yine Belçika Genel İş Federasyonu, sendikal kuruluşların bütün kademelerde, yani hem ulusal delegasyonlar düzeyinde, hem de uluslararası "yüksek otorite" düzeyinde temsil edilmesi gerektiğini Aralık 1950 muhtırasında ısrarla belirtmiştir³². Bunun yanı sıra sendika temsilcilerinin kurulacak olan, diğer kurullarda da yer almasını önermişlerdir.

Komünist olmayan sendikalar, İtalya'da da, AKÇT'yi olumlu karşılamışlardır. Komünist sendikalar ise, AKÇT'nin, İtalya'da kömür ve çelik sanayilerinin ölümüne yol açacağını belirterek karşı çıkmışlardır. Ancak İtalyan sendikaları, genelde hükümet politikalarına karşı çıkmamışlardır³³.

Avrupa'da ekonomik güvenlik olmazsa, işçiler için sosyal güvenliğin de olmayacağını belirten Luxemburg sendikaları ise, AKÇT'ye son derece olumlu yaklaşmışlardır³⁴.

Age, s.96.

U.Kökten, Age, s.40.

Age, s.42.

E.Haas, Age, s.231.

Age, s. 165.

Özetle belirtmek gerekirse, Avrupa'da sendikaların çok büyük bir kısmı, AKÇT'ye olumlu yaklaşmışlardır. AKÇT'nin gördüğü bu ilgi Avrupa'da daha çok alanda uluslararası birlik tesisini isteyenleri ümitlendirerek Avrupa Savunma Topluluğu (AST) teklifine yol açmıştır.

B- AKÇT'DEN AET'YE GİDEN SÜREÇDE İKİ BİRLİK TEŞEBBÜSÜ: AST VE BAB

AKÇT dışında, daha önceki bölümlerde kısaca ele aldığımız örgütlerin büyük bir kısmı, bağlayıcı niteliği olmayan "gevşek" bir Örgütlenmeyi esas almışlardır. Daha sıkı bir bütünleşmeyi esas alan AKÇT ise, özellikle güvenlik konusunda Avrupalıları tatmin etmemiştir.

Bilindiği gibi II. Dünya Savaşı'ndan sonra, Avrupa'nın da dahil olduğu blokta, güvenlik konusunda NATO gibi çok ciddi teşebbüslerde bulunulmuştur.

Bunun yanı sıra, 1952'de Kore Savaşı'nın patlamasından sonra, ABD müttefik bir güç olarak yararlanmak üzere, Federal Almanya'yı silahlandırmayı düşünmüştür. Fransa ise her zaman olduğu gibi silahlanmış bir Almanya'yı endişe ile karşılamıştır. Dönemin Fransız hükümet başkanı olan Plevin'in girişimleriyle ortak bir savunma gücü projesi geliştirilmiştir. Böylece F.Almanya'nın askeri gücü, AKÇT'nin de olduğu gibi, uluslararası Avrupa Savunma Topluluğu (AST) içerisinde, diğer üye devletlerin askeri güçleriyle bütünleştirilerek, uluslararası savunma bakanlığına bağlanmak istenmiştir¹.

AST, AKÇT'nin üyesi altı ülke tarafından 27 Mayıs 1952'de kurulmuştur. Aynı zamanda soğuk savaş ortamından da kaynak-

¹ L.Hurwitz, European Political Cooperation, 1988, s.26.

lanan AST ile orduların bütünleştirilmesi amaçlanmıştır. Çünkü ortak dış politika olmaksızın bütünleşmiş bir savunma düşünüle*¹ mezdi. Diğer taraftan, bir Alman milli ordusu düşüncesi Fransız kamuoyunda kabul edilebilir de değildi. Çözüm yolu, Almanya'yı yeniden bu kez askeri alanda, uluslarüstü bir toplulukla bütünleştirmektir. Altı ülkenin dış işleri bakanları parlementer meclislerini bir siyasal topluluk projesi hazırlamakla görevlendirdiler²

A.S.T.'nin kurumsal yapısı oluşturulurken, AKÇT'nin yapısı esas alınmakla birlikte, savunmanın çok hassas bir konu olması dolayısıyla, AKÇT'deki "yüksek otoritenin" yerine geçecek icra organı biraz daha az bir yetkiye sahip, bakanlar konseyi ise biraz daha fazla yetkiye sahip olacak şekilde düzenlenmiştir³. Bir diğer ifade ile uluslarüstü örgütlenme esas alınmıştır; ancak, yine de AKÇT'leri da daha sınırlı bir uluslarüstü karakterine sahiptir.

9 Mart 1953^f'de altı işçe hükümetine bir rapor sunulmuştur. Bu raporda, dış politika, savunma, iktisadi ve toplumsal bütünleşme, insan haklarının korunması ortak yetki alanları olarak belirlenmiştir. Hazırlanmış parlementerler meclisinde bile büyük tepki gören bu proje onaylanmak üzere 30 Ağustos 1954'de Fransız Parlemantosuna getirilmiş ve reddedilmiştir. Böylece Avrupa Siyasi Topluluğu oluşturma düşüncesi de başarısızlığa uğramış ve federasyon düşüncesi gerekli şartlar olgunlaşmıncaya kadar beklemeye alınmıştır.

Fransız Parlemantosu'nda Tablo 6'da da görüldüğü şekilde Komünistler ve De Gaullecüler AST'ye karşı oldukça sert tavır almışlardır. Özellikle De Gaulle'cüler, uluslarüstü bir birlik lehine, egemenlik haklarından vazgeçmek konusunda, oldukça olumsuz

² Ö.Bozkurt, Avrupa' Topluluğunun Bütünleşme Süreci ve Yapısı: Bir Genel Bakış, **Avrupa Topluluğu ve Türkiye**, TODAİT, s.11.

³ W.N.Hogan, **Representative Government and European Integration**, University of Nebraska Press, Lincoln, 1967, s.157.

yaklaşmışlardır. De Gaullecüler 16 olumlu oya karşılık, 83 red oyu vermişlerdir. Komünistler ise 99'u blok halinde red vermişlerdir.

Sosyalist SFIO ise, A.S.T. konusunda net bir tavır ortaya koyamamıştır. Bu gruptan 50 parlamenter red oyu vermiştir.

Tablo 6: A.S.T. (FRANSA) 1951-1956

	TOPLAM	EVET	HAYIR	BİLMİYORUM
De Gaulle'cüler	111	16	83	1
Radikaller ve Köylüler	91	45	22	?
Radikaller, RGR, UDSR & RDA	91	41	44	3
MRP (Hristiyan Demokratlar)	85	80	2	4
SFIO (Sosyalistler)	107	50	53	1
Komünistler & İlerciler	103	-	99	-
Diğerleri	10	32	16	1
Toplam	620	264	319	12

Kaynak: Hass, s,156.

A.S.T.'ye en olumlu yaklaşan grup ise hristiyan demokrat MRP olmuştur. 85 parlamenterden 80'i olumlu oy vermiştir.

Sonuçta ise AST, 264 olumlu oya karşılık, çoğunluğunu milliyetçi De Gaulle'cülerle komünistlerin oluşturduğu 319 olumsuz oyla reddedilmiştir. Böylece Fransızların hazırladığı proje yine Fransız Paramentosunun olumsuz tutumuyla rafa kaldırılmıştır.

Almanya ise Avrupa Savunma Topluluğu (AST) projesi uygulamaya geçirildiği takdirde, bir taraftan Almanya üzerindeki, Amerikan, Fransız ve İngiliz işgali kalkarken, diğer taraftan da, Almanya yeniden silahlanacaktır. Böylece herhangi bir muhtemel Sovyet saldırısına karşı Almanya hem kendini savunabilecek, hem de müttefiklerinin yardımına koşabilecektir. Bu arada Alman ordusu da İslah edilecektir.

AST, aynı zamanda, Avrupa'nın uluslarüstü yolda bütünleşme sürecini hızlandıracağı ve Fransa ile Almanya arasındaki geleneksel düşmanlığın kaldırılmasına katkıda bulunacağı düşünülmüştür. Bir diğer ifade ile AST, Avrupa birliği yolunda atılan bir adım olarak görülmüştür. Ancak bütün bu olumlu özelliklerine rağmen, Almanya'da AST'ye karşı oldukça büyük bir muhalefet doğmuştur.

Ancak, Almanya'da askerlerle onların emeklerinin kurmuş oldukları dernek AST'ye oybirliği ile tam destek vermiştir. Onun dışında gençlerin büyük bir bölümü AST'ye karşı olumlu yaklaşmışlardır. Yine Almanların büyük çoğunluğu da gençlerin yanında olmuştur. Bununla beraber, 1950-52 yılları arasında, yapılan kamuoyu araştırmaları, muhalefetin azaldığını göstermiştir. AST'nun müzakerelerinin yapıldığı dönemde, protestan klişesi, işçi sendikaları ve siyasal partiler arasında büyük görüş farklılıkları ortaya çıkmıştır⁴.

Alman Paramentosunun AST konusundaki görüşleri, Tablo 7'de de ortaya konulduğu şekilde, bu konuda tam bir uzlaşmanın sağlanamadığını ortaya koymuştur.

Parlamento'da sosyal demokratlar ve komünistler Almanya'nın yeniden silahlanmasına yol açacak bu projeye bütünüyle karşı çıkarlarken, Adenaur hükümeti (ve diğer partiler), AST'nu Öteki Batı Avrupa ülkeleri ile eşit hakları edebilecekleri düşüncesiyle

⁴ W.J.Feld, West Germany and the European Community, Changing Interest and Competing Policy Objectives, Prager, 1981, s.34.

desteklemişlerdir. Sonuçta, AST teklifi 116 red oyuna karşılık 224 evet oyu ile geçmiştir.

Tablo 7: 1951-1954 Yılları Arasında AST Konusunda Alman Parlamentosunun Görüşleri

	TÜPLAM	EVET	HAYIR	BİLMİYORUM
Alman Partisi	24	20		-
Diğerleri	37	15	22	2
FDP (Hür Demokrat Parti)	51	46	-	
CDU (Hıristiyan Dem.Parti)	145	143	1	-
SDP (Sosyal Dem.Parti)	131	-	128	-
Komünisler	14	-	14	-
Toplam	402	224	116	2

Kaynak : Haas, Age, s.156.

İtalyan parlamentosunda, müzakere edilip, onaya sunulmayan AST, BENELUX ülkeleri parlamentolar tarafından büyük bir çoğunlukla olumlu karşılanmıştır.

Belçika parlamentosunda 49 red oyuna karşılık, 148 olumlu oyla kabul edilmiştir. Hollanda Parlamentosunda ise sadece 11 red oyuna karşılık 75 parlamenter evet oyu vermiştir. Aynı şekilde ise Lüksemburg parlamentosunda da sadece 4 red oyu vermiştir⁵.

⁵ E.Haas, Age, s.157.

AST'yi Benelux ülkeleri gibi küçük ülkeler büyük bir çoğunlukla olumlu karşılamıştır. Ancak başta da belirttiğimiz gibi, AST teklifini ortaya atanlar Fransızlar olmakla birlikte engelleyenler de yine Fransız parlamenterler olmuşlardır. Özellikle sosyalistlerle, milliyetçi De Gaulle'cüler çok katı bir şekilde olumsuz tavır sergilemişlerdir. Çünkü böyle bir Topluluk, savunma gibi ülkeler açısından son derece hassas bir konuda, devletlerin ellerindeki bir takım egemenlik haklarından, kurulacak uluslararası birlik lehine fedakarlıkta bulunmayı gerektirmektedir.

Bunun yanı sıra, savunma alanında kurulacak olan uluslararası otoritenin başına bir Fransız kadar, bir Alman'ın da gelmesi söz konusu olabilecektir. O dönemde bir Alman komutanın, Fransız ordusu ile ilgili bir konuda karar alması ya da onu komuta etmesi, Fransızların kolayca kabullenebileceği bir olay değildir. Haas'ın "yayıma" (spillover) dediği etkinin tam karşıtı bir anlam ifade eden, yine neo-fonksiyonalist bir başka yazar olan Schmitter'in "çekilme" (spillback) dediği etki ile statükoya dönüşmüştür ve böylece AST'nin engellenmesi ile birlikte, Avrupa siyasal birliğinin kurulması yolundaki ümitler suya düşmüştür.

1954'de AST'nun başarısızlığından sonra, 1950'li yılların soğuk savaş ortamı, Avrupalıları, daha gevşek bir Örgütsel yapıyı esas alan Batı Avrupa Birliği (BAB) gibi hükümetlerarası bir birliği oluşturmaya sevk etmiştir.

1948 yılında Sovyet tehdidinin artması üzerine Belçika, Fransa, Lüksemburg, Hollanda, B.Almanya ve İngiltere arasında, "Büriiksel Antlaşması" imzalandı. Bu antlaşma askeri bir ittifakın da sınırlarını aşarak, ekonomik, sosyal, kültürel iş birliği ve savunmayı da amaçlamıştır. Bir diğer ifade ile bu antlaşma başlangıçta bir askeri ittifak olarak düşünülmemekle birlikte, esasta askeri alanlarla sınırlı kalmıştır. Antlaşmaya göre Avrupa'da herhangi bir taraf ülkeye saldırıda bulunulduğu takdirde, diğer ortaklar ona yardımla yükümlü olacaklardır⁶.

⁶L.Hurwitz, Age, s.14.

AST'nin başarısızlığa uğramasından sonra, Bürüksel Antlaşması Batı Avrupa Birliğine (BAB) dönüştürülmüştür. Bu  rg t İtalya ve Almanya'yı da kapsamıřtır⁷.

Bürüksel Antlaşmasının amaçlarından olan ortak savunma, ekonomik, sosyal ve kültürel iş birliğinin geliştirilmesinin yanı sıra, BAB'da Avrupa entegrasyonunun geliştirilmesine yardımcı olunması da amaçlanmıştır. BAB'da ayrıca, 89 parlementerden oluşan bir danışma meclisi, Bürüksel Antlaşması  rg t ne ilave edilmiştir. 1960'da BAB'ın sosyal kültürel faaliyetleri Avrupa Konseyi tarafından üstlenilmiştir. Ocak 1963'de, İngiltere'nin AT ile üyelik müzakerelerinin kesilmesinden sonra, BAB, ortak ekonomik ve siyasal problemlerin tartışılması için faydalı bir buluşma ortamı hazırlamıřtır⁸.

Fakat, İngiltere, İrlanda ve Danimarka'nın Topluluğa kabul  ile, BAB askıya alınmıştır. 1984'den sonra NATO'nun  yesi ana Avrupa  lkeleri için BAB güvenlik problemlerinin tartışılmasında AT'dan daha uygun bir forum oluşturmuştur. Çünkü NATO İrlanda'yı kapsamaz ve Danimarka ve Yunanistan NATO'nun daha çok isteksiz  yeleri d ir. Bunun la ber ber, önemli bir rol oynayıp oynamadığı,anlaşmazhk konusu olmuřtur⁹.

Avrupa'daki son gelişmelerle birlikte, NATO'ya karşı eski ilginin azaldığını görüyoruz. Avrupa  lkeleri artık Amerika'ya eskisi kadar dayanmadan, Avrupa siyasal iş birliği sürecine paralel olarak, kendi savunma birliklerini de oluşturmak İstiyor. Bu bağlamda da BAB'a olan ilginin hızla arttığını görüyoruz.

⁷ J.Harrop, **The Political Economy of European in the European Community**, Edward Elgar, 1989,s.9.

⁸ E.I.U., **European Trends**, The Economist Publications Lla, 1989, s.4.

⁹ Age, s.5.

Diğer taraftan, 1950'li yıllarda, siyasal birlik alanındaki başarısızlıklar, Avrupa birliğine olan ilgiyi azaltmanın aksine, ekonomik birlik çabalarına yöneltmiştir. Bir diğer ifade ile siyasal birliğin kurulmasını, ekonomik birliğin kuruluşunun sonrasına bırakmıştır. Böylece milliyetçilik duygusuyla hareket eden gruplar AET ve AAET gibi ekonomik birliklerden çok daha az tedirgin olmuşlardır. Hatta gümrük birliği"nin ülkelerine sağlayacağı ekonomik faydalar dolayısıyla olumlu dahi yaklaşmışlardır.

C) AVRUPA BİRLİĞİ YOLUNDA ÖNEMLİ BİR AŞAMA: AVRUPA EKONOMİK TOPLULUĞU VE AVRUPA ATOM ENERJİ TOPLULUĞU

Bu bölümde, AKÇTdan sonra, Avrupa birliği yolunda atılmış en önemli adım olan AET ve AAET'nun hazırlanma süreci, birliğin yapısı ve oluşum sürecinde aktörlerin tutumlarının ele alınması amaçlanmaktadır.

1) AET Ve AAET'yi Kuran Roma Antlaşmasının Oluşum Süreci ve Amaçlarına Bakış

1954'de AST'nin başarısızlıkla sonuçlanması Avrupalıları birlik arayışından vaz geçirmemiştir, Nitekim 1955'de Messina'da toplanan Belçika, Almanya, Fransa, Hollanda, İtalya ve Lüksemburg ülkelerinden gelen delegeler, kendi aralarında Avrupa birliği yolunda çabaları sürdürme kararı almışlardır.

Messina konferansında BENELUX ülkeleri, Fransa, İtalya ve Batı Alman hükümetlerinin delegeleri Avrupa entegrasyonunun genişletilmesi yolunda bir memorandum sunarak, Avrupa'da güvenliğin sağlanması ve hayat standardının yükseltilmesi amacıyla özellikle .aşma, nükleer ve geleneksel enerji gibi alanlarda başlatılmasının entegrasyon sürecini kolaylaştıracağını savunmuşlardır. Ancak geniş bir entegrasyon teşebbüsü çerçevesinde

gerçekleştirilebilecek olan bu görüş aynı zamanda AET ve AAET'-nin de kurulması için gerekli ortamı hazırlamıştır; Ancak böylesine geniş kapsamlı alanlarda faaliyette bulunacak bir birlik, aynı zamanda etkin faaliyette bulunabilmek için gerekli yetkilerle donatılmış merkezi organları gerekli kılmaktaydı.

Konferansta Benelux ülkeleri sosyal politikaların tedrici olarak uyumlaştırılmasını, geniş bir ortak pazarın yaratılmasını, ekonomilerin bütünleştirilmesini ve ortak kurumların kurulmasını, teklif etmiştir. Yine Benelux ülkelerine göre bunu, AKÇT'ye üye altı ülke gerçekleştirmeliydi¹. Ancak bu tekliflerin yerine getirilmesi (bir diğer ifade ile ekonomik birliğin tesisi) siyasal birliği (en azından iş birliğini) de gerekli kılmaktaydı²

İtalya ise memorandumun prensiplerini kabul etmiştir. Ancak ekonomik bütünleşmede yoğunlaşılmasını istemiştir. İtalya özellikle ekonomilerin uyumlaştırılması için teklif edilen fonlarla ilgilenmiş ve bu birliğin İngiltere'nin de dahil olduğu geniş bir alanda gerçekleştirilmesi gerektiğini savunmuştur³.

Fransa ise, AST'ye olduğu gibi başarısız bir birlik teşebbüsü olmasından korkmuştur. Bu sebeple, sektör entegrasyonu ile başlanmasını teklif etmiştir. Buna karşılık Almanya ise, genelde Benelux ülkeleri teklifini desteklemekle birlikte diğer ülkelerden daha fazla itiraz hükümlerini devreye sokmuştur. Almanya'nın tutumu yine Alman hükümeti içinde ciddi çatışmalara yol açmıştır. Daha ileri bir entegrasyonu benimseyen Adenauer, Benelux teklifini kabul etmiştir. İktisat bakanı Erhard'ın ise karşı çıkmasına rağmen Almanya, AET'ye destek vermiştir⁴.

¹ M.Janßen, J.K. Vree, The Ordeal of Unity : The Politics of European Integration: 1945-1985., Prime Press, Holland, 1985, s.141.

² O.Oğuz, Avrupa Ekonomik Topluluğu, E.İ.T.İ.A. Yay. No:70, 1969, s.33-4.

³ J.M.Jansen, J.K. Vree, Age, s. 142.

, ⁴ Age, s.141.

AKÇT'yi oluşturan altı ülkenin verdiği destek ile, 18 aylık bir çalışmadan sonra Mart 1957'de Roma Antlaşması hazırlanmasıyla AET ve AAET'nin kuruluşu gerçekleştirilmiştir.

Bu gelişme, belirli bir sektörde başlayan bütünleşmenin zamanla, neo-fonksiyonalistlerin "spillover" dediği etki ile diğer sektörlerle hızla yayıldığını görüyoruz.

Ancak bu yayılmanın dışında kalmayı tercih eden İngiltere, AET ve AAET'nin de AST gibi başarısız olacağını savunmuştur. Diğer taraftan İngiltere, Toplulukların kuruluş aşaması öncesinde, AST'de olduğu gibi uluslarüstü birlik karakterinde değil, OECD'de olduğu gibi uluslararası birlik karakterinde kurulması gerektiğini belirtmiştir. Bir diğer ifade ile İngiltere egemenlik haklarından herhangi bir özveride buşlünmadan, ekonomik alanda ticaretin karşılıklı serbestleştirilmesini savunmuştur⁵.

Buna karşılık AKÇT üye ülkeler İse böyle bir iş birliğinin, Avrupa birliği sürecinde çok fonksiyonel olmayacağını savunmuşlardır. Sonuçda hem ekonomik, hem de politik nedenlerle ilk aşama olarak "gümrük birliği"ni kabul etmişlerdir⁶.

Ancak bu süreçde kolay olmamıştır. Mesela görel olarak ekonomik bakımdan zayıf durumda olan Fransızlar, rekabet edemeyeceğiz endişesine kapılmışlardır. Geleneksel olarak serbest ticareti savunan Hollanda ise, Fransa'nın korumacı tutumuna karşı çıkmıştır, özellikle de tarım konusunda Fransa'nın ülkeler düzeyinde düzenlemeler yapılması teklifine Hollanda Topluluk içinde tarımın serbest olması gerektiği teklifinde bulunmuştur.

Yine Fransa, Spak Raporundaki, bir aşamadan diğer aşamaya geçişin otomatik olarak yapılması teklifine karşılık, Fransa bir aşamadan diğer aşamaya geçişin "oy birliği" ile yapılmasını savunmuştur. Sonuçda ise "nitelikli çoğunluk" sistemi kabul edilmiştir.

⁵ J.Moon, Age, s.141-7.

⁶ J.M.Jansen, J.K.Vree, Age, s. 159.

Ayrıca Fransa, İngiltere'nin Commonwealth ile olan ilişkileri gibi, eski sömürgeleri ile bağlantılarını sürdürmek isteyerek, kendi nüfuz alanına giren bölgelere ekonomik yardım teklifinde bulunmuştur. Özellikle Almanya "**yeni-sömürgecilik**" politikasına karşı çıkmıştır. Ancak bu ülkelerle Topluluk serbest ticaret antlaşmaları imzalamıştır⁷.

Müzakereler esnasında karşılaşılan bütün bu engeller, Roma Antlaşmasının ulusal parlament ol ara getirildiklerinde de dile getirilmiştir. De Gaulle'cüler ve komünistler AKÇT'yi kuran Paris Antlaşmasında olduğu gibi, AET ve AAET'yi kuran Roma Antlaşmasına da karşı çıkmışlardır. Buna rağmen antlaşma 239'a karşılık, 342 olumlu oyla onaylanmıştır.

Alman parlamentosunda bütün partilerin Roma Antlaşmasına olumlu yaklaşımlarına rağmen, İtalya'da büyük problemlere yol açmıştır. Komünistler veto etmişlerdir. Serbest dolaşımın özellikle İtalya'da işsizlik sorununun çözümüne katkıda bulunacağı, düşüncesiyle, sosyalistler komünistlere katılmayarak, Roma Antlaşmasına olumlu oy vermişlerdir.

Bénélux ülkelerinden Belçika'da Roma Antlaşmasına sadece komünistler karşı çıkarlarken, diğerleri gümrük tarifelerinin yüksekliği gibi son derece yumuşak eleştiriler sunmuşlardır. Buna karşılık yüksek tarifelerden ve Antlaşmanın getireceği sosyal uyum konusunun yüksek maliyetinden korkan Hollanda parlamentosunda Antlaşmanın onayı tehlikeye girmiştir⁸. Ancak sonuçta Antlaşma altı kurucu ülkenin hepsinde de onaylanarak Aralık 1957'de yürürlüğe girmiştir.

Böylece altı ülke arasında gümrük birliği kuran bu antlaşma Avrupa birliği yolunda Paris Antlaşmasından sonra en önemli gelişme olmuştur. Bu antlaşma Avrupa'da gelecekte kurulacak bir

⁷ Age. s. 153.

⁸ Age. s. 155.

federal Avrupa Birleşik Devletleri yolunda ilk adım olarak değerlendirilmiştir. Ancak bu gelişmenin doğrudan egemenlik haklarının kurulacak bir yeni siyasal otoriteye devri ile değil, Roma Antlaşmasının giriş bölümündeki amaçlara ulaşılması ile aşama aşama gerçekleştirilmesi öngörülmüştür.

Roma Antlaşmasının amaçları, "giriş" bölümünde şu şekilde belirlenmiştir:

- Avrupa halkları arasında gittikçe daha sıkı bir birliğin temellerini atmak,
- Avrupa'yı bölen engelleri ortadan kaldırarak, ülkelerinin ekonomik ve sosyal gelişmesini ortak bir eylemle sağlamak,
- Halkların, hayat ve istihdam koşullarının sürekli olarak iyileşmesine çalışmak,
- Mevcut engellerin kaldırılmasının, ekonomik gelişme, istikrar, alışverişte dengeyi, rekabette dürüstlüğü güvence altına almak için üzerinde görüş birliğine varılmış bir hareketi gerekli kıldığına inanmak,
- Değişik bölgeler arasındaki ekonomik gelişme farklılığını azaltarak ve daha az gelişmiş bölgelerin kalkınmalarındaki gecikmeyi gidererek, ekonomilerindeki birliği güçlendirmeye ve ekonomilerin uyumlu bir şekilde kalkınmalarını sağlamaya önem vermek,
- Uluslararası ticarete engellerin aşamalı olarak ortadan kaldırılmasına ortak bir ticaret politikasıyla yardım etmek arzusunda olmak,
- Denizaşırı ülkelerde Avrupa'nın dayanışmasını kuvvetlendirmek niyeti ve Birleşmiş Milletler Antlaşması ilkelerine uygun bir şekilde bu ülkelerin refahının artmasını sağlamak,
- Kaynakların bir araya getirilmesi suretiyle barış ve özgürlüğü korumak ve güçlendirmek. Kararlı olarak ve aynı yüksek amacı paylaşan diğer Avrupa halklarını bu gayretlerine katılmaya çağırarak.

Bütün bu amaçları, siyasal birlik, barışın demo korunması, dış politikada iş birliği ve ekonomik birliğin k' şeklinde de sınıflandırılabilir⁹.

Ancak uygulamada, ekonomik entegrasyonun güçlendirilmesi, ulus devleti zayıflatarak, federasyon fikrini güçlendirmeye yeterli olmamıştır. Aksine, Avrupa'daki diğer gelişmelerin de tesiriyle "ulus devlet" fikri daha da güçlendirilmiştir. Buna karşılık ekonomik entegrasyonun geliştirilmesi alanında A.T. ülkelerinde, son derece önemli gelişmeler sağlanmıştır.

Bu süreç Topluluğun kurumsal İşleyiş şeklini zaman zaman aksatırken, zaman zaman da, 1987'den sonra olduğu gibi hızlandırmıştır.

2) Topluluğun Kurumsal Yapısı ve Karar Alma Süreci

Roma Antlaşması İle kurulan Toplulukların (AET ve AAET) kurumsal yapısı büyük ölçüde, AKÇT'yi kuran Paris Antlaşmasının getirdiği kurumsal yapıya benzemektedir. Bu üç Topluluk 1967'de birleştirilerek, tek bir kurumsal yapılaşma ortaya çıkmıştır.

Topluluğun dört ana kurumu mevcuttur. Bunlar, en tepede, nihai hedef olarak görülen "Avrupa Birleşik Devletlerinde de devlet başkanlığı fonksiyonunu görecek olan, Komisyon; Onun hemen altında, bakanlar konseyi ve Avrupa parlamentosu vardır. Yargı fonksiyonu ise Avrupa Topluluğu Adalet Divanı yerine getirmektedir.

Komisyon, uluslararası bir kurumdur. Topluluğun çıkarlarını temsil eder. 17 üyesi mevcuttur ve Topluluk üyesi hükümetler tarafından, dört yıl için atanırlar. Ve en azından teorik bazda, ülkelerinden bağımsız olarak çalışırlar.

Perry, Britain and European Community, Heinman, London, iv«4, ss.15-22.

Komisyonunda, İngiltere, Almanya, Fransa ve İtalya 2 üye, diğer ülkeler ise 1'er üye atarlar. Komisyonun başkanı ve başkan yardımcıları iki yıl süreyle atanırlar. Ancak bu daha sonra yenilenebilir. Ayrıca Komisyon'da 1986'daki rakamlarla "**Eurocreate**" denilen HOOO'in üzerinde memur çalışmaktadır¹⁰.

En önemli görevlerinden birisi Topluluk antlaşmalarının bekçiliğini yapmak olan Komisyon, A.T. ilkelerine uyulmasını sağlar. Antlaşmalara uyulmadığını görürse, ilgili ülkeyi üzerine düşenleri yerine getirmek konusunda uyarır ve hala uymamakta ısrar eden ülkeyi Topluluk Adalet Divanı'na şikayet eder. Divan kararları hem üye ülkeleri, hem de Topluluk kurumlarını bağlayıcıdır. Ayrıca Komisyon rekabet kurallarını bozan şirket veya kişilere de para cezası verebilir¹¹.

Yine Topluluğun icra organı olan Komisyon, antlaşmalarla kendisine verilmiş yetkiler çerçevesinde Avrupa'da ekonomik ve siyasal birlik doğrultusunda faaliyette bulunabilir. Avrupa'daki .1989-90 yıllarındaki hızlı değişikliklerden sonra Komisyon Başkanı J.Delors'un inisiyatifıyla yürütülen çalışmalarda olduğu gibi Topluluğa yeni politikalar teklif eder. Özetle belirtmek gerekirse, gelecekteki muhtemel bir "**Avrupa Birleşik Devletleri**"nde devlet başkanlığı rolünü oynayacak olan Komisyon, özellikle 1985'de J.Delors'un başkanlığına atanması ve akabinde 1987'de Tek Avrupa Senedi (**Single European Act**) nin yürürlüğe girmesinden sonra, Avrupa birliği sürecinde son derece etkili bir uluslararası kurum olarak devreye girmiştir.

Topluluğun bir diğer uluslararası kurumu olan Avrupa Parlamentosu'nun İse, Komisyona göre birlik sürecinde etkinliği daha sınırlıdır.

¹⁰ J.Hanop, Age, s.23.

¹¹ E.Noel, Working Together, The Institutions of the European Community, Luxemburg: Office for Official Publications on the EC, 1985, s.12.

Tablo 8: 1989 Yılı Seçim Sonuçlarına Göre Avrupa Parlamentosunda Ülkelere ve Gruplara Göre Dağılım

		Dan.	Alm.	Yuna.	İspat.	Fransa	Man.	İtalya.	Lüksem.	Hollan.	Fon.	İng.	Avr.
Sosyalistler	8	4	31	9	27	22	1	14	2	8	8	46	180
Hristiyan Demok-ratlar	7	2	32	10	16	6	4	27	3	10	1	1	121
Libereller	4	3	4		6	13	2	4	1	4	9		50
Avrupa Demok-ratları		2										32	34
Yeşiller	3		6		1	8		7		2	1		30
Birleşik Avrupa Solu		1		1	4		22						28
Sağ Birlik				1		13	6						20
Cumhuriyetçiler	1		6			10							17
Sol Koalisyon				3		7	1				3		14
Gök Kuşağı	1	4			2	3	1	3				1	13
Bağımsızlar					4	1		4		1		1	11
Toplamı	24	16	81	24	60	81	15	81	6	25	24	81	518

Kaynak : H.Günuğur, Avrupa Parlamentosu, Türkiye İktisat Dergisi, Yıl 2, s.6, Aralık 1989, s.78.

Parlamentoda, Topluluğun en kalabalık 4 ülkesi (İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya) 81'er sandalyeye sahipken, İspanya 60, Hollanda 25, Yunanistan 24, Belçika 24, Portekiz 24, Danimarka 16, İrlanda Cumhuriyeti 15, Luxemburg 6 olmak üzere 518 parlamenter mevcuttur (Bkz. Tablo 8).

Ancak Parlemtenta'daki bir temsilciler, ülkelere göre değil, siyasal görüşlerine göre gruplar oluşturmaktadırlar. 1979 yılına kadar, ulusal parlemetotolann seçtikleri Avrupa Parlamentosunun üyeleri, 1979'dan beri her beş yılda bir, doğrudan Avrupalı

seçmenler tarafından seçilmektedirler¹². 1989 yılında yapılan seçimlerde, 182 sandalye ile sosyalistler parlamentoya en güçlü gruplar olarak girmişlerdir. Sosyalistleri, 123 sandalye ile hristiyan demokratlar izlemektedirler. Bunların yanında 44 sandalye ile liberaller, 41 sandalye ile komünistler, 33 sandalye ile muhafazakarlar, 32 sandalye ile çevre partileri (yeşiller), 23 sandalye ile bağımsızlar, 21 sandalye ile Avrupa sağ ve 19 sandalye ile de Gaullecüler küçük grupları oluşturmaktadırlar. Komisyonunda olduğu şekilde, Avrupa Parlamentosu da Topluluğun uluslararası kurumlarından birisidir. Dolayısıyla, teorik bazda Avrupa Parlamentosu üyeleri, geldikleri üye ülkelerin çıkarlarını değil Topluluğun Çıkarlarını temsil ederler. Ancak uygulamada parlamentoların, kendi ülkelerindeki partilerle çok yakın ilişkiler içinde olduklarını da görüyoruz.

İsmi parlamento olmakla birlikte, Avrupa Parlamentosu'nun kanun yapma yetkisi yoktur. Konsey ve Komisyon üzerinde son derece sınırlı bir kontrol yetkisine sahiptir. Komisyonun önerilerini inceler ve görüşünü konseye bildirir. Bunun yanı sıra Bakanlar Konseyi ile birlikte Topluluğun bütçesini belirler.

Roma Antlaşması hazırlanırken, Parlamento, doğrudan seçimle işbaşına gelen gelecekteki federal Avrupa Birleşik Devletlerinin parlamentosu olarak düşünülmüştür. Nitekim etkinliği de giderek artırılmıştır. Ancak hala Avrupa Parlamentosu, gerçek bir parlamentonun yetkileri ile donatılmış değildir. Yukarıda belirtilen sınırlı alanlar dışında "danışma" fonksiyonu görür. 1987 yılında yürürlüğe giren Tek Avrupa Senedi ile yeni yetkiler kazanmıştır. Mesela yeni üyelerin kabulü bundan böyle, Avrupa Parlamentosu'nun da onayını gerektirir.

¹² J.Lodge, The European Parliament, The institutions and Policies of the European Community, Edit: J.Lodge, Fiances Pinter, London, 1983, s.27.

Bunun yanında, parlamentoya seçilmiş delegelerin genellikle ülkelerinde tanınmış eski politikacılardan olması, informal bir kanalla da olsa, Parlamento'ya ağırlık kazandırmaktadır.

Avrupa'da "milliyetçilik" hareketlerinin yeniden gün ışığına çıkmaya başladığı günümüzde ise, üye ülkeleri daha fazla yetkiyi uluslarüstü bir kurum olan Avrupa Parlamento'suna devretmeye yanaşacaklarını düşünebilmek oldukça güçtür. Bundan sonrası için en iyimser tahminle Parlamento,¹ "milli egemenlik" haklarını pek müdahale sayılmayacak cinsten, son derece sınırlı alanlarda yeni yetkilerle donatılabilir. Onun dışında kalan alanlarda gerçek bir parlamentonun yetkileri ile donanmasını beklemek aşırı bir iyimserlik olacaktır. Avrupa Topluluğunu kuran Roma Antlaşmasında Avrupa Başkanlar Zirvesi (The European Council) hakkında herhangi bir düzenleme yapılmamakla beraber, 1973'den itibaren, her yıl belirli aralıklarla, A.T ülkeleri devlet başkanlarının toplanmaları teamül haline getirilmiştir.

Bu zirvenin (yani Devlet Başkanları Konseyi'nin) aslında, formel olarak bağlayıcı karar alması ve bunu uygulamaya geçirme yetkisi yoktur. Ancak burada alınan kararlar daha sonra Topluluğun Bakanlar Konseyi'nin (The Council of Ministers) alacağı kararları belirleyici olmaktadır.

Devlet Başkanları Konseyi, Tek Avrupa Senedi ile getirilen düzenlemeler çerçevesiyle Topluluğun anayasasına girmiştir. Devlet Başkanları Konseyi'nin kurumsallaşması ile birlikte, teorik çerçevede ortaya koyduğumuz neofonksiyonalist yaklaşımın varsayımlarının aksine bir gelişmeyi göstermiştir. Bir diğer ifade ile, A.T. Avrupa Konseyi, Topluluğun "**uluslarüstü**" karakterini zayıflatmış ve "**hükümetlerarası**" karakterini ise güçlendirmiştir.

Topluluğun asıl yasama ve karar alma örgütü Bakanlar Konseyi'dir. Konseyde her ülke bir bakanla temsil edilmektedir ve üye ülkeleri temsil edenler genellikle, Dışişleri Bakanları olmakla birlikte, görüşülecek konuya göre Topluluk ülkelerini, o konuyla ilgili tarım, orman, sağlık vb. bakanlar da temsil edebilir.

Bakanlar Konseyi "hükümetlerarası" nitelikte bir kurumdur. Komisyondan farklı olarak, uygulamada üye ülkelerin çıkarları karşılıklı mücadele eder.

Toplulukta Komisyon ve Bakanlar Konseyi arasındaki denge bir anlamda ulusal ve uluslararası çıkarlar arasındaki dengeyi ifade etmektedir. Uygulamada bu dengenin çıkarlar boyutu ağırlıklıdır. Konsey üyeleri önce, kendi ülkelerinin ulusal çıkarlarını hesap etmekte, daha sonra ona göre karar vermektedirler.

Topluluğun Anayasa mahkemesi olan Adalet Divanı (The Court of Justice) ise, altı yıl içinde üye ülkelerin atadığı 13 hakimden oluşur. Bağımsız bir yargı organı olan divan, bir üye hükümetin şahsen ya da Komisyonun müracaatı üzerine, antlaşmalara ters düşen bir karar iptal eder¹?

Topluluğun "danışma" organı niteliğinde olan ve çıkar gruplarının temsilcileri vasıtasıyla görüşlerini Topluluğun karar alma organlarına ulaştırabildikleri bir kurum olan Ekonomik ve Sosyal Komite'de işçi, işveren sendikaları ile çeşitli grupların temsilcilerinden oluşan 189 üyeden oluşmaktadır.

Topluluk kurumlarının daha çok uluslararası normlara göre çalıştığı dönemlerde Ekonomik ve Sosyal Komite çıkar gruplarının etkili lobi faaliyetlerinde bulunduğu kurumlardan birisi olmuştur. Ancak 1965'deki ünlü krizin "oybirliği"ne dönüş ile çözümlenmiş olması, ekonomik ve sosyal komite vasıtasıyla lobi faaliyetlerinde bulunmak için ilgiyi azaltmıştır. Ancak 1987 yılı sonrasında lobi faaliyetlerinde Topluluk komisyonuna artan ilgiye paralel olarak, Ekonomik ve Sosyal Komiteye de ilgi artmıştır.

Bunların dışında, Topluluğun organlarından olan sayıştay ve Avrupa Yatırım Bankası gibi kurumların ise, karar alma

Bkz. D. Freeslüne, The European Court of Justice The Institutions and Policies of the European Community, Edit, J.Lodge, Fiances Pinter, London, 1983, s.43-51.

sürecinde herhangi bir etkinlikleri yoktur; teknik nitelikte kurumlardır.

Topluluğun "yasal" karar süreci şekil 1'de de görüldüğü gibi şu şekilde özetleyebiliriz:¹¹

1. Topluluk Komisyonunun temsilcileri, Üye hükümetlerin çıkar gruplarının baskısı ile olduğu gibi bizzat kendileri gerekli olduğuna inanmaları halinde, bir "taslak" hazırlarlar.

2. Daha sonra uzmanlara, üye ülke bürokratlarına, çıkar grupları temsilcilerine, Avrupa Parlamentosu Komitesi veya Ekonomik ve Sosyal Komite üyelerine danışılacaktır.

3. Komisyon bundan sonra bir teklif hazırlayacaktır. Bu teklif Ekonomik ve Sosyal Komiteye, çıkar gruplarına, muhtemelen Avrupa Parlamentosu ilgili komitelerine yeniden danışılacaktır.

4. Hazırlanan teklif Bakanlar Konseyine Avrupa Parlamentosuna ve üye ülkelerin bürokratlarına da sunulur.

5. Bu gruplar, kendi çıkarlarının da ışığında, teklifi gözden geçirirler. Genellikle buna Komisyonun bir temsilcisi refakat eder. Üye ülke çıkar grupları ve üye ülke parlamentoları, bu aşamada açıklamada bulunabilirler. Toplu luktaki tartışmalarda, genellikle üye ülkeler arasında bir takım çatışmalar ortaya çıkabilir. Bu sık sık Avrupa Bakanlar Konseyine yansır. Sık sık Bakanlar ve onları etkileyen çıkar grupları, birlik içinde kendi özel çıkarlarını güçlendirmeyi amaçlarlar. Mesela, Tarım bakanları ve tarımsal çıkar grupları bütçe muhafazakarlığı konusunda birleşirler, Her bir üye ülke arasında çıkar farklılığının olması Topluluğun pazarlık ve karar alma sürecinde önemli bir belirleyici unsurdur.

6. Bu üye ülkelerin çalışmaları tipik olarak hükümetler arasında çıkar çatışmalarına yol açar. Bu durum aşağı yukarı bütün

L.Linlberg, Europe's would be Polity, Pattern of Change in the European Community, 1970, İKV, Avrupa Topluluğu ve Türkiye-AT İlişkileri, İstanbul, 1988, s.18.

lkeler için geçerlidir. Ortaya çıkan çatışma listesi Daimi Temsilciler Komitesine iletilir.

7. Daimi Temsilciler Komitesine, Bakanlar Konseyi tarafından, teklifle ilgili olarak Avrupa Parlementosuna ve Ekonomik ve Sosyal Komite'ye danışılması gerekip gerekmeyeceği sorulur. Danışmak gerekiyorsa, Konsey ilgili kuruluşlara karar teklifini sunar. Kendisine sunulan teklifi Ekonomik ve Sosyal Komite inceler ve önerilerini Komisyona ve Konseye iletir. Avrupa Parlementosu'nun ilgili ihtisas komisyonu bir rapor taslağı hazırlar. Avrupa Parlementosu'nda görüşülen rapor taslağı, gerekirse değişiklik nerileri ile birlikte oylanarak Komisyona ve Konseye sunulur.

8. Daha sonra Konseyin alışma grubu tarafından Daimi Temsilciler Komitesine götürülen teklif, bu Komitede de görüşüldükten sonra, tasarının üzerinde uzlaşılan noktalar, büyük ölçüde Bakanlar Konseyi tarafından otomatik olarak onaylar.

9. Bakanlar Konsey'inin üzerinde uzlaşamadığı noktalarda, gerekiyorsa, Komisyonun teklifi, oy birliği ile, üzerinde uzlaşma sağlanabildiği takdirde değiştirilir. Konsey'de uzlaşmaya varılamazsa, müzakerelere Daimi Temsilciler Komitesi çerçevesinde devam edilir.

Bütün bu aşamalardan geçilerek alınan kararlar, Topluluk mevzuatını oluşturur ve bu mevzuatta ye ülkelerin mevzuatlarının üzerinde olduğundan, ye ülkeler bunlara uymakta mükelleftirler.

Toplulukta siyasal partiler, baskı grupları, parlamentolar ve bürokratlar ulusal düzeyde, ye ülkelerin Topluluk politikalarını belirlemektedirler.

Diğer taraftan Topluluk düzeyinde ise Avrupa Parlementosu, Ekonomik ve Sosyal Komite, Adalet Divanı ve Avrupa düzeyinde çıkar grupları gibi aktörler de Bakanlar Konseyi ve Komisyonun içinde bulunduğu sistemi etkileyerek karar sürecinde birer aktör olarak belirleyici olmaktadır.

Özetle belirtmek gerekirse, Avrupa birliği sürecinde en önemli teşebbüs olan ve burada oluşum sürecini, kurumsal yapısını ve karar sürecini ana hatları ile ele aldığımız Avrupa Topluluklarının bir birlik olarak daha iyi anlaşılması için Avrupa'daki diğer birliklerle karşılaştırmak son derece faydalı olacaktır.

3) Avrupa Toplulukları ve Diğer Birlikler

Daha önce de üzerinde bunca durduğumuz şekilde, İİ. Dünya Savaşından sonra Avrupa'da çok sayıda birlik veya işbirliği örgütü kurulmuştur. Burada kısaca Avrupa Toplulukları ile diğer birliklerin (veya işbirliği örgütlerinin) karşılaştırılmasının yapılması amaçlanmaktadır.

Avrupa Topluluklarına kuruluş aşamasında bilindiği gibi İngiltere katılmamıştır. Çünkü Topluluğa dahil olduğu takdirde İngiltere Commonwealth ülkeleri ile olan özel çıkarlarını kaybetmekten korktuğunu daha önce belirtmiştik. Ancak Topluluğun dışında kalmanın yol açtığı ekonomik kayıpları telafi etmek amacıyla İngiltere EFTA (European Free Trade Area-Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi) ni kurulmasına öncülük etmiştir. EFTA, adından da anlaşılacağı şekilde, bir gümrük birliği değil, bir serbest ticaret bölgesi antlaşmasıdır. Bu özelliği ile EFTA, AET'den büyük ölçüde ayrılmaktadır. Bu antlaşma, taraf ülkelere, egemenlik haklarının devri konusunda herhangi bir yükümlülük getirmemektedir. Üye ülkeler gerek içeride, gerekse dışarıda izledikleri politikalarda serbesttirler. Bu antlaşma gereğince, herhangi bir kısıtlama altına girmemişlerdir. A.K.Ç.T.'nin yüksek otoritesinde olduğu gibi, üye ülkeleri aldığı kararları bağlayan bir uluslararası kurum sözkonusu değildir.

Politik bir boyutu yoktur. Bir diğer ifade ile, üye ülkelerin, ekonomik ve siyasal yapılarının bütünleştirilmesi gibi bir amaç taşımaz.

EFTA üyesi ülkeler arasında, tam istihdamın gerçekleştirilmesini, kaynakların optimum kullanılmasını, serbest ticaretin hakim kılınmasını ve üyeler arasında mal alışverişlerindeki engel ve

ayrımların kaldırılmasını ve süratle aynı zamanda Dünya ticaretinin geliştirilmesine' de katkıda bulunulması amaçlanmıştır¹⁵.

"Gevşek" bir örgüt olarak kurulan EFTA, A.T. ile mukayese edildiğinde son derece güçsüz kalmıştır. Nitekim EFTA'nın kurucusu olan İngiltere'nin 1971 yılında AT'a üye olmuştur. Günümüzde ise EFTA üyesi Avusturya'nın A.T.'a tam üyelik için müracaatından sonra, İsveç, Norveç, gibi diğer üyelerin de prensipte Topluluğa müracaat kararı almalarıyla birlikte, pek ağırlığı kalmamıştır.

Buna karşılık, Avrupa Konseyi başlangıçta büyük ölçüde, Avrupa'da siyasal birliğin gerçekleştirilmesini amaçlayan yönüyle, A.T. için bir Öncü kuruluş olmasına rağmen, Avrupa Konseyinin kurumları ve karar alma süreci Topluluğunki kadar etkin olmadığı için bu yolda Konsey büyük bir varlık gösterememiştir. Hükümetlerarası bir Örgüt olarak kalmıştır. Bu çerçevede Avrupa siyasi ve kültürel işbirliğinin güçlendirilmesi yolunda katkıda bulunmuştur.

Aynı şekilde OECD'de, ekonomik işbirliği örgütü olarak kalmıştır. Üyelerin arasında ekonomik bütünleşme ya da aldığı kararlarla üye ülkeleri bağlaması sözkonusu değildir.

BAB, NATO, Birleşmiş Milletler gibi siyasi ve askeri örgütler ise, A.T.'den farklı olarak hükümetlerarası örgütler olarak kalmışlardır.

Özetle belirtmek gerekirse, A.T. ile diğer örgütler arasındaki temel fark Topluluğun kurumsal yapısı ve karar alma sürecindedir. Bir önceki bölümde de ortaya koyduğumuz şekilde, A.T'u Komisyon gibi, Avrupa Parlamentosu gibi uluslararası kurumlara sahiptir. Topluluk antlaşmaları- ve Topluluk organlarında alınan kararlar üyeleri bağlayıcıdır. Taraflar uyuşamadıkları takdirde birtakım müeyyidelere tabidirler. Oysa bu durum, A.T. dışındaki hiçbir örgüt

¹⁵ A.S.Yüksel, Türkiye İle İlişkileri Açısından Avrupa Ekonomik Topluluğu, Eskişehir İTİA Yay., 1975, s.41.

için sözkonusu değil. A.T tarihte görülen İlk uluslarüstü birliktir. Başka bir örneği mevcut değildir. Topluluğun kurumsal yapısına baktığımızda da diğer organların tümünden farklı olarak, federal bir devletin örgütlenme modeli esas alınmıştır. Ancak organların, federal bir devletin yetkileri ile donatılması ise, dönemin şartları dikkate alınarak, gelecekteki ekonomik bütünleşmeye paralel olarak artırılması öngörülmüştür.

Oysa, diğer hükümetlararası örgütler için, ulusal otoritelerin ellerindeki yetkilerin uluslarüstü bir otoriteye transferi gibi bir durum sözkonusu değildir. Bu tür kuruluşlarda, kararlar oybirliği aşamasına bağlı olarak, hükümetlerin temsilcileri tarafından alınır! Eğer teklif üye ülkelerden birinin çıkarlarına ters düşerse, o üye ülkenin red oyu ile kolayca geri çevrilebilir. Bunun yanısıra A.T.'den farklı olarak alınan kararların ise bağlayıcılığı yoktur. Bunlar tavsiye niteliğinde kararlardır.

Nitekim Tablo 9'da da görüldüğü şekilde yukarıda anılan örgütler içinde, kurumsal yapı bakımından, en sıkı işbirliğini (hatta birliği) öngören örgüt Avrupa Topluluklarıdır. Bunun doğal sonucu olarak da fonksiyonları bakımından en etkin örgüt de Avrupa Toplulukları olmaktadır.

Özetle belirtmek gerekirse A.T. gerek uluslarüstü karakteri dolayısıyla, gerekse ekonomik birliğin ötesinde nihai hedef olarak siyasi birliği de ihtiva etmesi dolayısıyla, Avrupa'da en önemli birlik olmaktadır.

Bunun doğal sonucu olarak da kuruluş aşamasında Topluluğun dışında kalmayı tercih eden ülkeler, daha sonra Topluluğun hızla gelişmesini gördüklerinde, katılma talebinde bulunmuşlardır. Dolayısıyla Topluluk önce kuzeye (İngiltere, Danimarka, İrlanda'yı kapsayan) ve sonra da güneye (Yunanistan, İspanya ve Portekiz'i kapsayan) iki genişleme yaşamıştır. Türkiye, Avusturya, İsveç, Norveç gibi ülkeler de sırada beklemektedir.

Tablo 9: Avrupa'da Kurulan Örgütlerin Karşılaştırmalı Özeti

Örgütün İsmi	Kurumlan	Fonksiyonları
-OECC (1949)	-Hükümetlerarası -Zayıf sekreterlik -Güçlü otonom uzman kurulu	-Ticari engellerin kaldırılması -Amerikan yardımının paylaşılması -Malların acil dağıtımı -Uzun dönemdeki ekonomik gelişmenin planlanması
-Avrupa Konseyi (1949)	-Hükümetlerarası -Parlementolararası -Zayıf sekreterlik -Olgunlaşmamış bir hukuk kurumu	-Genel olarak Avrupa Entegrasyonu -Kısa dönemli spesifik sorunların çözümü
-NATO (1948)	-Hükümetlerarası -Parlementolararası -Güçlü sekreterlik -Güçlü otonom uzman kurulu	-Bütünleşmiş Savunma Politikası ^Koordine edilmiş, bir politika ve ortak savunma -Yeni silah ve strateji Plânlaması
-İskandinav Konseyi (1952)	-Hükümetlerarası -Parlementolararası	-Ekonomik bütünleşme -Yasal standardizasyon -Sosyal güvenliğin harmomzasyonu
-Benelux	-Hükümetlerarası -P arlementolarar ası	-Ekonomik entegrasyon
-AET (1957) -AKÇT (1951) -AAET (1957)	-Uluslarüstü	-Uzun dönemde tam bütünleşme -Malların, emeğin, sermayenin serbest dolaşımı -Nükleer plânlama
-Batı Avrupa Birliği -Kuruluş (1954)	-Hükümetlerarası -Parlementolararası -Zayıf sekreterlik -Güçlü otonom uzmanlar kurulu	-Dış politikanın koordinasyonu
-EFTA (1958)	-Hükümetlerarası -Zayıf sekreterlik	-Ticaret engellerinin kaldırılması

Kaynak : E.Haas, International Integration : The European and Universal Procees in European Integration (Edit : M.Hodges), Penguin Books, Middlesex, .s.94-95.

4- A.T.'de Entegrasyon Süreci, Aktörler ve Genişleme

Bu ait bölümde, A.T.'nin entegrasyon sürecinde, doğrudan yönetimlerin, siyasal partilerin, iş adamlarının ve sendikalarının tutumları ile kamu oyunun, Avrupa Toplulukları hakkında ve genişleme sürecindeki tutumları ele alınacaktır.

Teorik yaklaşım bölümünde de ortaya konulduğu gibi, neo.-fonksiyonalistler, entegrasyonun kendi çıkarları peşinde koşan, özellikle çıkar gruplarının baskısıyla gündeme geldiğini ileri sürmüşlerdir. Ancak bu grupların baskıları kadar entegrasyona giren ülkelerin yönetimlerinin de bu konudaki yaklaşımları da önemli rol oynamaktadır. Nitekim 1950'li yılların bütünleşme lehine olan atmosferinden etkilenen E.Haas'ın Avrupa'da ekonomik birliğin arkasından, çok kısa bir sürede siyasal birliğin de kurulacağını iddia ettiğini belirtmiştik. Ancak 1960lı yıllara geldiğimiz zaman, bu varsayımların aksine, durumun özellikle uluslarüstü birlik kavramı aleyhine dönüştüğünü görüyoruz.

1958 yılında Fransa'da iktidara gelen De Gaulle, Avrupa'da işbirliğinin güçlendirilmesi gerektiğine inanan birisi olmakla, birlikte, Avrupa Topluluklarının özünü oluşturan uluslarüstü otoriteye karşı çıkmıştır. De Gaulle'e göre, uluslarüstü otoritenin hiçbir meşruiyet temeli sözkonusu değildir ve devletin elindeki egemenlik hakları bir üst otoriteye devredilemez.

Diğer taraftan Amerika'nın Avrupa'da giderek artan etkinliğine de; sert bir şekilde reaksiyon -gösteren De Gaulle, kendi ayakları üzerinde duran ve aralarındaki "iş birliği "ni giderek artıran bir Avrupa'nın kurulmasını savunmuştur. A.T.'nin kurucu altı ülke ile sınırlandırılmasına karşı çıkarak "vatandaşlar.Avrupası" yada "Devletler Avrupası" fikrini ortaya atmıştır-

Böylece De Gaulle Avrupa'yı İki süper gücün hegemonyasından kurtararak, üçüncü bir süper güç haline getirmek ve Fransa'yı da bu gücün lideri yapmak istemiştir. Ancak oluşturulacak bu süper güç De Gaulle'e göre uluslarüstü birlik (ya da federasyon) esaslarına

göre değil, tek tek ulusal devletlerin egemenlik haklarını zedelemeyen konfederasyon esaslarına göre oluşturulmalıdır¹⁶. Bir diğer ifade ile günümüzde "Avrupa Siyasal İşbirliği"nde olduğu ya da İngiltere eski başbakanı M.Thatcher'in federalist ya da neo-fonksiyonalist birlik şekline karşılık fonksiyonalist entegrasyonu savunması gibi konfederal bir birlikten yana tavır koymuştur.

Ancak De Gaulle Fransa'nın ortak Pazar'dan ayrılmasının ülkesi için olumlu olmayacağını bildiği için, bu uluslarüstü kuruluştan ayrılmak yerine, Topluluğun uluslarüstü otoritesini zayıflatmak yolunu tercih etmiştir. De Gaulle'nin bu tercihi, Topluluğu 1965'de "Boş Sandalye Krizi" olarak adlandırılan büyük bir krizle karşı karşıya getirmiştir. Topluluğun "oy çokluğu" ile karar alma sürecine (bir diğer ifade ile uluslarüstü otoritesine) karşı çıkan De Gaulle yönetimi Topluluk müzakerelerine altı ay süreyle katılmamıştır. Krizin çözülmesi ise De Gaulle'nin tercihleri doğrultusunda, Topluluğun uluslarüstü otoritesini zayıflatan karar sürecinde "oy birliği" yönteminin benimsenmesiyle sağlanmıştır. 1965 krizinden sonra Topluluk 1987 yılında Tek Senet'in yürürlüğe girmesine kadar geçen sürecinde son derece zayıf karakterde bir uluslarüstü birlik olarak kalmıştır.

Alman Şansölyesi Adenaur ise, uluslarüstü bir Avrupa birliğinden yana tavır koyarken, İtalya, De Gaulle karşı çıkarak Ortak Pazar'ın zarar görmemesi gerektiğini savunmuştur. Ayrıca o da Almanya gibi Avrupa'da siyasal işbirliğinin güçlendirilmesini savunmuştur.

Benelux ülkeleri de AET'yi demokratikleştirecek sınırlı bir işbirliğini kabul etmişlerdir. Siyasal faaliyetlerin ise NATO ve BAB çerçevesinde yerine getirilmesini savunmuşlardır. Altıların siyasal işbirliğinin, Fransız-Alman hakimiyetine girmesinden korkmuşlar-

¹⁶Masciet, Avrupa Siyasi Birliği", İstanbul Reklam Yay: 37, İstanbul, 1974, s.21.

dır. Bundan kaçınmak için de, birliğin ya uluslarüstü karakterde olmasını ya da İngiltere'nin bir denge unsuru olarak katılmasını istemişlerdir¹⁷.

Fransa, Batı Almanya ve İtalya gibi üç büyük ülkenin ideolojik eğilimli grupların, 1957-62 yılları arasında AET'ye yönelik tutumları Tablo 10'da da görüldüğü gibi genelde onaylamaktadırlar.

Nitekim Fransa'da 1956 yılında AET'nin kuruluş aşamasında sağ yüzde (% 67), merkez yüzde (67), hristiyan demokrat yüzde (75), sol yüzde (76) oranında AET'ye evet derken sadece komünistlerde bu oran yüzde 32'ye düşer.

Diğer taraftan 1957 yılında Almanya'da ideolojik gruplar arasında, Fransa'da olduğundan çok daha güçlü bir destek vardır. Tüm ideolojik eğilimlerin ortalaması alındığında, yaklaşık yüzde 77'si AET'yi onaylarken, sadece yaklaşık yüzde 8'lik küçük bir grup hayır demektirler.

Aynı şekilde İtalya'da da durum çok farklı değildir. Çoğunluk AET'yi onaylamaktadır. AET'ye karşı olan komünistler içinde bile, onaylayanların oranı, karşı çıkanların oranından daha yüksektir.

AET'nin kuruluşu ve çalışmaya başlamasından sonra, Topluluğun katettiği basanların doğal bir sonucu olarak onaylayanların oranı oldukça yükselirken, karşı çıkanların oranı ise oldukça düşmüştür.

Kısaca belirtmek gerekirse, Tablo 10'da görüldüğü şekilde, ideolojik planda üç büyük Topluluk ülkesinde, 1957-62 yılları arasında, AET giderek artan son derece büyük bir ilgi görmüştür.

Buna karşılık 1957'de Topluluğun kuruluş aşamasında Fransa da Topluluğa en olumlu yaklaşan ekonomik çıkar grubu ise

¹⁷ M.Jansen, J.KDe Vree, The Ordeal of Unity : The Politics of European, Prime Press, The Netherlands, 1985, s.177-8.

yüzde 72 ile işverenlerdir. Buna yüzde 52 ile tanmsal gruplar izlemektedir. İşçilerde İse onaylayanların oranı yüzde 47'ye düşmektedir. Karşı çıkanların oranı İse nispeten daha sınırlı kalmıştır. Topluluk konusunda bilgisizlik oranı işçiler arasında daha yüksektir.

Batı Almanya'da da işverenler, gerekse tarımsal gruplar oldukça büyük oranda destek görmüşlerdir. Topluluğun kendilerine diğer gruplar kadar katkıda bulunmayacağını düşünen İşçiler arasında ise, onaylayanların oranı yine de karşı çıkanların oranından yüksektir. 1957 yılında bu durum benzer şekilde İtalya için de geçerlidir.

Roma Antlaşmasının uygulamaya geçirilmesinden beş yıl sonra, üç büyük Topluluk ülkesinde de, Topluluğu onaylayanların oranı, katedilen aşamaya paralel olarak, oldukça fazla artmıştır. Diğer taraftan karşı çıkanlara ise özellikle Fransız işverenler ve tanmsal gruplarında Önemli miktarda gerileme vardır. Batı Alman işverenlerinde İse ilk bakışta, karşı çıkanların oranı artmış gibi gözükmele beraber, bunun "bilmiyorum"¹¹ cevabını verenlerin oranının azalmasında kaynaklandığı görülmektedir. Bir diğer ifade İle 1962 yılında, Topluluk hakkında bir takım çıkar gruplarının bilgileri daha da artmıştır.

Özetle belirtmek gerekirse Fransa, Almanya ve İtalya gibi çoğulcu Batı toplumlarında belirli kararların alınmasında son derece önemli bir role sahip olan işverenler, işçiler ve çiftçiler gibi çıkar grupları, hem AET'nin kuruluş aşamasında hem de uygulamaya geçirildiği yıllar olan 1960'larda Topluluğa giderek artan bir şekilde son derece büyük bir destek vermişlerdir.

Tablo 10: Fransa'da, Batı Almanya'da ve İtalya'da İdeolojik Eğilimli Gruplar Arasında AET'ye Yönelik Reaksiyon 1957-62 (Yüzde Olarak)

Ülke	Yıl	İdeoloji	Onaylayanlar	Kayıp	Bilmiyor	
Fransa	1956	Sağ	67	10	23	
		Merkez	67	10	23	
		İstisnai				
		Demokratlar	75	7	18	
		Sol •	76	10	14	
	1962	Komünistler	32	47	21	
		Sağ	89	2	9	
		Merkez	94	-	6	
		Hristiyan Demokratlar	82	7	11	
		Sol	79	14	7	
İ. Almanya	1957	Komünistler	51	42	7	
		Merkez	78	10	12	
		Hristiyan Demokratlar	75	7	18	
		Sol	77	8	15	
	1962	Merkez	84	9	7	
		Hristiyan Demokratlar	88	4	8	
		Sol	92	4	4	
		Sağ	70	10	20	
	İtalya	1957	Merkez	88	-	12
			Hristiyan Demokratlar	68	1	32
Sol			61	9	30	
Komünistler			32	27	41	
1962			Sağ	87	-	13
		Merkez	94	3	3	
		Hristiyan Demokratlar	80	1	19	
		Sol	83	5	12	
		Komünistler	51	13	36	

Figürlerin Esasları

1957, Fransa*Sağ - Bağımsızlar

Merkez Radikal Parti

Hristiyan Demokrat - M ITP

Sol - Sosyalist Parti

1962, Fransa

Yukarıdakiler dışında De Gaulleciler sağa PSU sola ilave edildi.

1957 ve 1962, Batı Almanya

Merkez - Hür Demokrat Parti

Hristiyan Demokrat - CDU/CSU

Sol - Sosyal Demokrat Parti

1957 ve 1962, İtalya Sağ - Monarşistler ve Neo-Faşistler

Merkez - Merkez Parti, Cumhuriyetçiler, Bağımsızlar Sol - Sosyal Demokratlar ve Sosyalist Parti

Kaynak : R.J.Shephard, Public Opinion and European Integration, Saxon House, 1975, s.209.

Tablo 11: 1957-62 Yılları Arasında Fransa'da, İtalya'da ve Batı Almanya'da Ekonomik Çıkar Grupları Arasında Ortak Pazara Yönelik Reaksiyonlar (Yüzde Olarak)

Ülke	Yıl	Grup	Onaylayanlar	Karşı Çıkanlar	Bilmiyor
Fransa	1957	İşverenler	72	11	17
		Tarımsal Grup	52	14	34
		İşçiler	47	14	39
	1962	İşverenler	83	6	11
		Tarımsal Grup	71	13	16
		İşçiler	68	12	20
B.A1	1957	işverenler	75	5	20
		Tarımsal Grup	77	7	16
		İşçiler	46	21	33
	1962	işverenler	86	8	6
		Tarımsal Grup	85	6	9
		İşçiler	63	19	18
İtalya	1957	işverenler	73	.3	24
		Tarımsal Grup	61	10	29
		İşçiler	54	6	40
	1962	İşverenler	82	4	14
		Tarımsal Grup	74	3	23
		İşçiler	76	2	22

Kaynak : S.Shephard, Age, s.204.

Bilindiği gibi Avrupa entegrasyonda elitler son derece önemli role sahip olmuşlardır. 1960'lı yıllarda Deutsch'ın yaptığı bir çalışmaya göre Avrupa entegrasyonunun Fransa'da elitlerin yüzde

19'u Komisyona karşı Batının güçlenmesi olarak görürken, yüzde 45'i ekonomik ve kültürel bir birlik, yüzde 35'i ile diplomatik bir güç olarak gördüğünü açıklamıştır. Bir diğer ifade ile Fransa'da elitlerin büyük bir bölümü, Avrupa entegrasyonu ideolojik olarak yaklaşımdan ziyade ekonomik ve kültürel endişelerle yaklaşmışlardır.

Almanya'da ise Avrupa entegrasyonunun ekonomik ve kültürel bir birlik olarak görenlerin oranları, (yüzde 67 ile) diğerleri, ne göre çok daha yüksektir.

Diğer taraftan Topluluğun en önemli iki ülkesi olan Fransa ve Almanya arasındaki düşmanlık duyguları entegrasyonda hep bir engel olarak görülmüştür. Nitekim Deutseh'in aynı çalışmasına göre, iki ülkede birbirlerine güvensizlik duyanların oranı oldukça yüksektir. Özellikle de bu durum yüzde 39'u Almanlara hiç güvenmem diyen Fransızlar için geçerlidir¹⁸. Diğer taraftan Tablo 12'de de görüldüğü şekilde, bu desteğin, üç büyük ülkede özellikle geliri, sanayiciler, üst düzey yöneticiler gibi üst statüdeki gruplar arasında son derece güçlü olduğunu görüyoruz.

Fransa'da üst statüdeki gruplar, 1957'de yüzde 73 oranında Topluluğu onayladığını söylerken, Almanya'da, yüzde 84'ü, İtalya'da yüzde 86'sı onayladığını belirtmiştir.

1962 yılında ise, her üç büyük ülkenin üst statüdeki grupları arasında da verilen destek Fransa'da yüzde 90, Almanya'da yüzde 91, İtalya'da yüzde 97 gibi son derece yüksek bir orana ulaşmıştır. Karşı çıkanların oranı ise, Fransa'da sadece yüzde 6, Almanya'da yüzde 5'de kalmıştır. İtalya'da ise, üst sınıftan Topluluğa hiç kimse hayır dememiştir.

¹⁸ Ak, Lindberg S.Sdieingokl, European Would-be Ppiity, Pialicc Hail, 1970., ş.53..

Tablo 12: 1957-62 Yıllarında Fransa, Almanya ve İtalya'da Üst Statüdeki Gruplar (upper status) Arasında Ortak Pazara Yönelik Reaksiyon

Ülke	Yd	Onaylayanlar	Çıkanlar	Bilmiyor
Fransa	1957	73	15	12
	1962	90	6	4
B. Almanya	1957	84	19	7
	1962	91	5	4
İtalya	1957	86	4	10
	1962	97	-	3

Kaynak : Shephard, Age. s.205.

Diğer taraftan kitleler bazında dört büyük ülkenin tutumlarını ele aldığımız zaman, şekil 13'de de görüldüğü gibi, üst statüdeki gruplara göre biraz daha az istekli oldukları gözlenmektedir.

Tablo 13: Ortak Pazar fikrini benimsiyor musunuz, yoksa benimsemiyor musunuz (Kitlelerin Tutumu)

	Çok fazla destekliyor.		Biraz destekliyor		Biraz desteklemiyor		Çok fazla desteklemiyor		Bilmiyorum	
	1957	1962	1957	1962	1957	1962	1957	1962	1957	1962
Fransa	%35	%45	%25	%31	%7	%7	%5	%3	%29	%14
B.Almanya	%50	%59	%22	%26	%4	%3	%4	%2	%20	%17
İtalya	%53	%63	%12	%13	%2	%1	%4	%1	%29	%22
İngiltere	%20	%15	%24	%25	%9	%15	%6	%19	%40	%26

Kaynak : Mcrril and Puchala, Western European Attitudes on Army Control, Defence and European Unity, pp.U2~113'den Ak, Lindberg, Age, - 58.

Nitekim Fransa'da 1957 yılında Topluluğu fazla desteklediğini söyleyenlerin oranı yüzde 35, biraz destekleyenlerin oranı yüzde 25'dir. Bir diğer ifade ile, yüzde 60'ı Ortak Pazarla ilgili olumlu tutulmlara sahipken, yüzde 12'si olumsuz tutum, yüzde 29'u ise, bilmiyorum cevabını vermiştir. Oysa üst statüdeki gruplarda olumlu yaklaşanlar genel kitlelere göre daha yüksektir. Nitekim 1957'de Fransa'da yüzde 73'ünün onaylıyorum cevabını verdiğini belirtmiştik.

Batı. Almanya ve İtalya'da da kitlelerin büyük bir kısmı Topluluğun kuruluş aşamasında desteklediklerini açıklamışlardır. Ancak İngiltere'de kamuoyu adeta İngiliz hükümetlerinin politikalarına paralel olarak diğer üç ülkeye göre çok daha olumsuz tavır almışlardır.

Ayrıca Roma Antlaşmasının yürürlüğe girmesinden sonraki yıllarda, diğer üç Topluluk ülkesinin kamuoyunda Topluluğa verilen destek artarken, Topluluk dışında kalan İngiltere'de Topluluğa katılma fikrini onaylayanların oranlarında gerileme ortaya çıkmıştır.

Avrupa Topluluklarına yönelik, Topluluğun kuruluş aşamasında ve 1960'lı yıllarda oldukça büyük oranda bir destek olmakla birlikte genelde elitlerin kitlelerden, zenginlerin (iş verenlerin) görece yoksullardan (işçilerden) çok daha güçlü bir destek verdiklerini görüyoruz.

Ancak kitleler Avrupa Topluluklarından ne beklemektedirler? Tablo 14'de de görüldüğü şekilde kitlelerin yüzde 81'i Avrupa'da tarifelerin kaldırılmasını istediklerini belirtmişlerdir. Buna karşılık ise sadece yüzde 6'lık hayır demiştir.

Diğer taraftan yüzde 77'si altı Topluluk ülkesinin sosyal faydalarının eşitlenmelerini, yüzde 75'i bilimsel faaliyetlerin birleştirilmesini, yüzde 72'si akademik niteliklerin eşitlenmesini, yüzde 68'i Avrupa'da firmaların ve işçilerin serbest dolaşımını savunmuştur.

Tablo 14: Ortak Birlik Oluşturulmasına Yönelik
Kitlelerin Tutumu

	Evet	Hayır
Avrupa'da tarifelerin kaldırılması	%81	% 6
Avrupa'da Firmaların ve işçilerin serbest dolaşımı	68	16
Altı ülkede akademik niteliklerin eşitlenmesi	72	4
Altı ülkenin ortak bir dış politika izlemeleri	60	9
Bilimsel araştırmaların birleştirilmesi	•75-	3.
Ortak bir tarım politikası	69	8
Altı ülkede sosyal faydaların eşitlenmesi	77	4
Avrupa'daki yoksul bölgelerin kalkındırılması	49	28
Afrika'nın gelişimine yardım etmek	35	40

Kaynak : Gallup International "Public Opinion and the European Community" Journal of Common Market Studies, 2, (November 1963), p.H5'den Ak, Lindberg, Age. s.57.

Bu oranlar da bize göstermektedir ki, kitlelerin gözünde de Toplulukların beklentilerinin ekonomik niteliği ön plana çıkarmakla birlikte, yüzde 60'lık bir kitlenin ortak dış politikaya evet demesi, kitlelerin ekonomik birliğin Ötesinde gevşek bir siyaset olarak değerlendirilebilir.

Dİğer taraftan, 1956'da UNESCO'nun yaptırmış olduğu bir ankete göre, Almanlar, Belçikalılar ve Hollandalılar, Fransızları tembel, şaşşal, kirli, palavracı, kibirli ve söven; Fransız, Belçikalı ve Hollandalılar ise Almanları otoriter, militaristik, kaba, çirkin ve sert gibi¹⁹ olumsuz İfadelerle değerlendirmelerine rağmen, Toplulu-

R.Vaughen, Twentieth-Centry Europe, Pats to Unity, London, 1979, S.169.

ğu yönelik olumlu tutumlardaki giderek gözlenen artış şüphesiz karşılıklı çıkar esasına dayanmaktaydı.

Nitekim 1958-67 yılları arasında bütün dünyada ticaret yüzde 50 oranında artarken, Topluluk içinde yüzde 168 oranında artmıştır. Bu ABD'deki artışın da üzerindedir. Ayrıca 1958-66 yılları arasında GSMH, ABD'de yüzde 46, İngiltere'de yüzde 31 oranında artarken, Topluluk ülkelerinde yüzde 51 oranında artmıştır²⁰

.Özetle belirtmek gerekirse, Lİndberg'in²¹ de çok daha detaylı ekonomik endekslere dayanarak vurguladığı gibi, yukarıda belirtilen yıllar arasında AET'de nadir görülen cinsten bir ticaret yoğunlaşmıştır.

AET'ye alternatif olarak EFTA'yı kuran İngiltere aynı başarıyı gösterememiştir. Ekonomik durumu görece olarak giderek kötüleşmeye başlamıştır. Bir taraftan ticaret hacmi giderek büyüyen Ortak Pazara karşılık, giderek durgunlaşan bir Commonwealth ile karşı karşıya kalmıştır. Ayrıca ABD İle ilişkileri de giderek kötüleşmeye başlamıştır. Bunların doğal sonucu olarak da, uluslararası birliklere karşı tüm hassasiyetine rağmen İngiltere'de muhafazakar yönetim 31 Temmuz 1961 tarihinde Topluluğa müracaat kararını açıklamıştır. Ancak İngiltere'nin Topluluğa müracaatının hem İngiltere'de hem de diğer Topluluk ülkelerinde tam bir destek gördüğünü söylemek oldukça güçtür.

İçeride Muhafazakar Partinin üyeliği öngören kararını açıklamasından hemen sonra, İşçi Partisi olumsuz tutum ortaya koymuştur.

²⁰ Age, a.164.

²¹ Lindberg, s. 330.

Tablo 15: İngiltere'nin AET'ye Girişi Konusunda
Siyasal Partilerin Tutumları (Yüzde olarak)

a) İngiltere'nin A.T.'na üyeliği için bir fırsat olsa, katılmak için teşebbüsle bulunmasını mı, yoksa bu fikri bütünüyle terketmesini mi arzu etlersiniz?

	Ocak 1964	Mart 1965	Eylül 1969
<u>Muhafazakarlar kalımalı</u>	36	59	21
Bu fikri terketmeli	45	23	65
Bilmiyorum	19	18	14
<u>İşçi Partisi Katılmalı</u>	34	58	34
Bu fikri terketmeli	38	22	47
Bilmiyorum	28	20	19
<u>LiberalSer katılmalı</u>	45	57	31
Bu fikri reddetmeli	38	22	62
Bilmiyorum	17	21	7

b) İngiltere'nin Ortak Pazar'a Kalımasına Taraf Taraf Mısınız, Karşı Mısınız?

	Temmuz 1971	Ekim 1972
<u>Muhafazakarlar</u>		
Evet destekliyorum	41	64
Karşıyım	40	22
Bilmiyorum	19	14
<u>İşçi Partisi</u>		
Evet destekliyorum	15	22
Karşıyım	68	55
Bilmiyorum	17	23
<u>Liberaller</u>		
Evet destekliyorum'	25	
Karşıyım	56	
Bilmiyorum	19	

Kaynak : Gallup Political Index, no: 132 ve 147'den Ak: Siephard, Age. s.213.

Daha sonraki yıllarda İngiltere'de gerek muhafazakar, gerekse işçi ve liberel gruplar arasında, Topluluk konusunda Tablo 15'de'de görüldüğü gibi uzlaşmanın bütünüyle sağlanabildiğini söylemek oldukça güçtür.

Ünlü kamuoyu araştırma kurumu olan Gallup'un yaptığı anketlere göre, İngiltere'nin Topluluğa ilk başvurusundan bir yıl sonra, İngiltere'nin Topluluğa üyeliğini onaylayanların oranı yüzde 35 iken, üyeliğe karşı olanların oranı yüzde 45 gibi oldukça yüksek olmuştur. Benzer şekilde 1964 yılında İşçi Partisinde de Topluluğa katılmayı reddedenlerin oranı, onaylayanların oranından daha yüksek olmuştur. Sadece liberal grupta, sınırlı da olsa Topluluğa katılmayı isteyenlerin oranı karşı çıkanların oranından yüksek olmuştur.

1965 yılında ise Topluluğa katılmayı isteyenlerin oranında ise oldukça önemli miktarda artış ortaya çıkmıştır.

Bu olumlu gelişmelerin de etkisiyle İngiltere 1967'de A.T.'a üyelik için yeniden başvuru kararı almıştır. Ancak ikinci müracaatında da açmaza girmesi 1969 yılında Tablo 15'de de görüldüğü gibi desteğin zayıflamasına yol açmıştır. Ancak bu kez İngiltere birincisinde olduğu gibi müracaatını geri almamıştır.

Sonuçta ideolojik gruplara göre A.T.'ye üyelik konusundaki tutumlara baktığımız zaman, diğer Avrupa ülkelerine nazaran, İngilizlerin tutumu son derece mesafeli ve soğuk olmuştur.

Ancak İngilizlerin Topluluğa yönelik soğuk tutumlarının arkasında ise yine, Tablo 16'da ve Tablo 17'de görüldüğü gibi gerek ekonomik, gerekse politik alandaki birtakım endişeler yatmaktadır.

Ekonomik alanda Tablo 18'de de görüldüğü şekilde İngiltere'de fiyatların özellikle de yiyecek fiyatlarının artacağı endişesi son derece büyük rol oynamaktadır. Çünkü İngiltere bir tarım ülkesi değildir ve Topluluk da uyguladığı Ortak Tarım Politikasıyla tarımsal fiyatları oldukça yüksek tutmaktadır.

Ücretlerin düzeyi ile ilgili olarak ise, artacak diyenlerin oranı azalacak diyenlerin oranına göre oldukça yüksektir. Bu durum özellikle işçiler arasında Topluluğa yönelik olumsuz havayı yumuşatmaktadır. İstihdam düzeyinin artacağına ilişkin beklenti çok sınırlı da olsa olumsuz havanın yumuşamasına katkıda bulunmuştur denilebilir. Ancak istihdam konusunda kötümser olanların da oranı az değildir.

Tablo 16: İngiltere'de Ortak Pazar'a Üyelik Lehinde Beklenen Ekonomik Etkiler

	Artacak				Düşecek		Aynı Kalacak		Fikrim • Yok	
	Çok	Biraz								
	1971	1972	1973	1974	1971	1972	1971	1972	1971	1972
(1) Yiyecek Fiyatları										
Kısa dönem	71	62	23	30	-		3	4	3	4
Uzun dönem	57	48	22'	30	5	4	11	12	5	6
(2) Diğer Fiyatlar										
Kısa dönem	41	35	32	34	7	7	12	16	9	8
Uzun dönem	37	32	31	33	10	10	14	18	8	7
(3) Ücretlerin düzeyi										
Kısa dönem	18	23	35	36	6	2	27	25	14	13
Uzun dönem	25	29	37	39	4	2	19	17	15	13
(4) Vergilerin düzeyi										
Kısa dönem	19	19	26	25	7	8	27	27	21	21
Uzun dönem	20	80	25	27	5	7	27	22	24	24
(5) İstihdam düzeyi										
Kısa dönem	16	13	21	25	23	20	22	27	19	15
Uzun dönem	20	19.	25	26	16	18	17	20	22	17

Kaynak : Gâilup Political hıdex'den Ak: R.J.Shephard, Age, s.98.

Vergiler konusunda ise düşecek diyenlerin oranı son derece sınırlıdır. Buna karşılık artacak ya da aynı kalacak diyenlerin oranı daha yüksektir.

A.T.'ye üyeliğin, İngiltere'nin askeri ve siyasi statüsünde yapacağı muhtemel değişiklikler konusunda ise, Tablo 17'de de görüldüğü şekilde 1971'de yüzde 37'lik bir grubun iyimser olduğu görülmektedir. Kötümserlerin oranı ise yüzde 11'dir. Yüzde 53'lük bir grup ise aynı kalacak ya da bilmiyorum cevabını vermiştir.

Geleneksel olarak NATO'ya ve ABD ile ilişkilere özel önem veren İngiltere'de kamuoyunun önemli bir miktarı Topluluğa üyeliğin Rusya ve ABD ile ilişkileri kötüleştirceğini belirtmiştir. Oysa ABD İngiltere'nin Topluluğa üyeliğini desteklemiştir.

Diğer Topluluğa üyeliğin, siyasi alanda en çok İngiltere'nin Commonwealth ile olan ilişkilerini zedeleyeceğinden korkmuşlardır. Nitekim yüzde 54 gibi bir çoğunluk Topluluğa üyelik ilişkileri kötüleştircek cevabını vermiştir.

Yine Tablo 17'den kalkarak, 1972 yılında 1971 yılına göre, Topluluğa üyelik konusunda olumlu tutumların güçlendiğini görmekteyiz.

İngiltere'nin Topluluğa üyeliği konusunda çıkar gruplarından iş verenler ve işçi sendikalarının tutumuna baktığımız zaman ise, yine, özellikle de başlangıçta, Topluluğun lehinde ya da aleyhinde çok net bir tavır sergilediklerini görmüyoruz.

1956-60 yılları arasında İngiliz iş verenleri (özellikle de İngiliz Sanayi Federasyonu FBI), Avrupa birliğini bir fırsattan daha çok bir tehdit olarak değerlendirmişlerdir. Ancak Topluluğun kurulması ve faaliyete geçmemesinden sonraki yıllarda İngiliz iş verenleri de görüşlerini yenileme ihtiyacı duymuşlardır. Çünkü Commonwealth içinde ticaret durgunlaşırken, AET içinde ticaret daha önce rakamlarla da ifade edildiği şekilde giderek büyümüştür. Bu durum da şüphesiz Topluluğa yönelik olarak İngiliz iş verenlerinin İştahını kabartmıştır.

Tablo 17 Ortak Pazara üye Olduğu Takdirde İngiltere'nin
Askeri ve Siyasi Sistemdeki Muhtemel Değişmeler
Konusunda İngilizlerin Beklentileri
(Yüzde olarak)

	İyi Olacak		Kötü Olacak		Aynı Kalır		Bilmiyorum	
	1971	1972	1971	1972	1971	1972	1971	1972
1-İngiltere'nin savunması	37	39	11	10	28	31	24	20
2-İngiltere'nin dünyadaki durumu	37	36	23	21	27	33	13	10
3-Uluslararası ilişkilerde İngiltere'nin gücü	30	35	22	20	28	31	19	14
4-Rusya ve ABD ile İngiltere'nin ilişkileri	15	21	27	17	37	43	20	19
5-Commonwealth üye İngiltere'nin ilişkileri	14	17	54	42	18	29	14	12

Kaynak ;'Gallup Political Index, no:147'den Ak: R.J.Sbepbard, Age, s.100.

Nitekim 1961 baharından itibaren, Imperial Chemical Industries, General Electric Corporation ve British Motor Corporation gibi dev firmaların başkanları sınırlı ortaklıklardan ziyade AET'ye bütünüyle üyeliği savunmaya başlamışlardır²².

R.Lieber, Interest Groups and Political Integration : British Entry into Europe, Pressure Groups in Britain, Edit R.Kimber and J.Richardson, London, 1974, s.43.

Ancak İngiliz iş adamları AET konusunda hükümet politikaları ile çok zıtlaşmamışlardır²³. AETnin kuruluşundan önceki yıllarda, tıpkı İngiliz hükümeti gibi soğuk yaklaşımlarına destek vermeleri gibi, 1960lı yıllarda da yine İngiliz hükümetinin üyeliği savunan görüşlerine destek vermişlerdir.

Buna karşılık, İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TUC), 1956-60 yılları arasında uluslararası bir Avrupa birliğinden ziyade, OECD tipi gevşek bir örgütlenmeyi esas alan Avrupa iş birliğinden yana tavır koymuştur²⁴.

Özetle belirtmek gerekirse, 1960'lı yıllara kadar, İngiltere'de işçi sendikaları da AET'ye üyelik konusunda çok istekli davranmamışlardır.

Şüphesiz İngilizlerin bu isteksizliğinin arkasında, adaya ait (insular) siyasal kültürünün yanı sıra, yukarıda vurgulanan ekonomik çıkarlar da rol oynamıştır. Sonuçta ise, İngiltere hem ekonomik, hem de Topluluğun dünyada önemli bir güç haline gelmesi gibi siyasal nedenlerle Topluluğa üyelik konusunda ısrarlı bir tutum sergilemiştir.

Ancak İngiltere'nin Topluluğa üyeliği hiç de kolay olmamıştır. Özellikle İngiltere'nin Kıta Avrupa'sından ziyade deniz aşırı ülkelerle ilişkilerinin güçlü olması dolayısıyla²⁵ Fransa'nın Devlet Başkanı De Gaulle'ün sert muhalefeti ile karşılaşmıştır. Nihayet De Gaulle'ün devlet başkanlığından sonra, üyelik için üçüncü defa başvuruda bulunan İngiltere'nin üyeliği mümkün olmuştur.

Ayrıca İngiltere'nin üyeliğine, diğer Topluluk ülkelerindeki çıkar grupları da destek vermiştir²⁶.

²³ J.Moon, *Age*, s.97-100.

²⁴ R.Lieber, *Age*, s.48.

²⁵ W.N.Hogan, **Representative Government and European Integration**, University of Nebraska Press, Lincoln, 1965, s.175.

²⁶ K.Perry, *Age*, s.10.

Aynı zamanda A.T. üyesi olan altı ülkenin kamuoyu da Tablo 18'de görüldüğü şekilde, İngiltere'nin üyeliğine olumlu yaklaşmıştır.

**Tablo 18: İngiltere'nin Üyeliğine Yönelik Tutumlar,
Ocak, Şubat 1970**

İngiltere'nin Ortak Pazara Üyeliğine Karşı mısınız, Taraftar mısınız?			
	Taraftar	Karşı	Fikrim Yok
Belçika	63	8	29
Fransa	66	11	23
İtalya	51	9	40
Lüksemburg	70	6	24
Hollanda	79	8	13
B.Almanya	69	7	24
Avrupa Topluluğu	64	9	27
İngiltere	19	63	18

Kaynak : Shephard, Age. s.90.

1970 yılında, özellikle İngiltere, Hollanda,Lüksemburg gibi BENELUX ülkeleri, İngiltere'nin üyeliğine son derece güçlü bir destek vermişlerdir. Aynı şekilde Alman kamu oyunda da yüzde 69'luk bir kitle İngiltere'nin üyeliğine taraftar olduğunu açıklamıştır. 1960'h yıllarda İngiltere'nin Topluluğa üyeliğini engelleyen De Gaulle'ün ülkesi Fransa'da ise kamu oyunun yüzde 66'sı taraftar olduğunu belirtmiştir.

Buna karşılık şaşkırtıcı bir şekilde aynı tarihte Topluluğa üyeliğe en soğuk yaklaşan kamu oyu ise İngiliz kamuoyu olmuştur.

Topluluk genelinde ise yüzde 9'luk bir kitle İngiltere'nin üyeliğine hayır derken yüzde 64'lük bir kitle "evet" demiştir.

Sonuçta İngiltere'nin 22 Ocak 1972'de İrlanda, Danimarka ve Norveç ile birlikte üyeliği onaylanmıştır. Ancak bu ülkelerden Norveç'de yapılan bir referandum neticesinde kamu oyunun Topluluğa üyeliğe "hayır" demesi neticesinde Norveç Topluluk dışında kalmıştır.

Böylece Topluluk, altı üyeden dokuz üyeye çıkarak, kuzeye doğru ilk genişlemesini gerçekleştirmiştir.

Topluluğun ikinci genişlemesi ise güneye doğru olmuştur. Uzun yıllar askeri rejimlerle yönetilen Yunanistan, demokrasiye geçilmesinin hemen arkasından 1975'de Topluluğa üyelik başvurusunda bulunur. Daha sonra da 1977 yılında yine Yunanistan gibi askeri rejimlerden yeni kurtulan İspanya ve Portekiz üyelik için başvuruda bulunurlar.

Yunanistan'da Avrupa yanlısı görüşler genellikle güçlü olmuştur. A.T.'na üyeliğin gündemde olduğu 1977 yılında seçmenlerin yaklaşık yüzde 65'i üyeliği destekleyen partilere oy vermişlerdir. Sadece yüzde 35'lik bir kitle Panhelenist Sosyalist Parti (PASOK) ve Komünist Parti'ye oy vermişlerdir. Yapılan kamu oyu araştırmaları ise 1970'li yıllarda Yunanistan'da ne kadar az gelişmiş olursa olsun, genel eğilim itibariyle bu ülkede A.T. yanlısı kamu oyunun güçlü olduğunu söylemek mümkündür²⁷.

Avrupa'nın en yoksul ülkelerinden birisi olan Portekiz'de demokrasiye geçer geçmez A.T.'a tam üyelik başvurusunda bulunmuştur.

CDS ve PPD/PSD gibi siyasal partiler Portekiz'de Topluluğa üyeliği güçlü bir şekilde desteklemişlerdir. Ancak üyeliği daha

J.Siotis, Characteristics and Motives For Entry, The Enlargement of the European Community, Case-Studies of Greece, Portugal and Spain, Printed in Hong Kong, Dudley Seers 1983, s.57-8.

çok politik açıdan ele almışlardır. Sosyalist parti ise üyeliği demokrasinin güvencesi olarak değerlendirmiştir. Komünist Parti ise nispeten Topluluğa daha soğuk yaklaşmıştır. Ancak Portekiz özellikle Yunanistan ve İspanya'nın da Topluluğa baş vurusunu hesaba katarak, Topluluğa üyelik talebinde bulunmuşlardır²⁸

Buna karşılık Topluluğa en son üye ülkelerden birisi olan İspanya'da ise AT.'a girmesinden önce, gerek sendikaların, gerek işadamlarının Topluluğa üyeliği, hem ekonomik hem de politik nedenlerle desteklemişlerdir. Bu grupların eleştirileri ise daha çok müzakereler konusunda olmuştur²⁹. Göreli olarak Avrupa'nın az gelişmiş bölgelerine doğru yapılan ikinci genişlemeden sonra Topluluk on iki üyeli hale gelmiştir. Ancak Topluluğun gerek sayı olarak büyümesi, gerekse ekonomik entegrasyon yolunda önemli aşamalar katetmesi aynı şekilde birlik konusunda aynı düzeyde olmamıştır.

J.Cravinho, Portugal :Characteristics and Motives For Entry, **The Enlargement of the European Community** Case-Studies of Greece, Portugal and Spain, Printed in Hong Kong, Dudley Sees, 1983, s. 139-40.

²⁹C.Garcia, The Spanish Socio-Professional Groups and the Community, **Vapi Kredi Economic Review**, V.3, Number.2, January, 1989, s.14.

IV- A.T. ÜLKELERİNDE AKTÖRLER VE BİRLİK KAVRAMI

A- ROMA ANTLAŞMASINDAN TEK SENET'E AVRUPA BİRLİĞİ

Bu alî bölümde, Avrupa Topluluklarını kuran Roma Antlaşmasından Tek Senet'e Avrupa birliği yolunda yapılan çalışmaların ana hatlarıyla ele alınması amaçlanmaktadır.

Bir önceki bölümde de ortaya konulduğu şekilde Roma Antlaşması Avrupa birliği yolunda en kapsamlı ve etkili teşebbüs olmuştur.

Bilindiği gibi Topluluk ülkeleri, 1.7.1968 tarihinde, gümrük birliğini Antlaşmada öngörülen süreden 18 ay önce gerçekleştirmişlerdir ve aynı zamanda üçüncü ülkelere karşı kendi aralarında ortak gümrük tarifeleri uygulamaya başlamışlardır.

Ancak gümrük birliğinin gerçekleştirildiği yıllarda daha önce de belirtildiği şekilde siyasal birlik kurulması ümitleri giderek zayıflamıştır.

1969 yılında parasal ve ekonomik birliğin tesisi için, Lahey zirvesinde Devlet ve Hükümet Başkanları, olumlu yaklaşıtlarını açıklamışlardır; ve bu doğrultuda Topluluk kurumlarının güçlendirilmesini istemişlerdir.

De Gaulle'ün siyaset sahnesinden çekilmesi, Topluluğun genişlemesi için uygun ortamı yaratmıştır. Ayrıca siyasal iş birliğine de hız verilmiştir¹.

¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. C.Fianck, New Ambitions:From the Haque To Paris Summits, The Dynamics of European Union, Newyork, 1987, s.130-46,

21 Nisan 1970'de Topluluk bütçenin özleştirilmesi yoluna gidilir. Daha önce doğrudan ülkeler tarafından sağlanan bütçenin finansmanı bu yeni sisteme göre, üçüncü ülkelerden ithal edilen tarımsal ürünlerin gümrük vergileri ile doğrudan üye ülkelerin KDV'lerinin yüzde 1'lik kısmının Topluluk bütçesine transferi ile sağlanması öngörülür. Topluluk ülkelerinin parliamen-toları bunu süratle onaylar ve böylece Topluluk gerçek bir mali özerkliğe kavuşur.

Yine 21 Ekim 1970'de Topluluk üyesi Devletler, Lahcy zirvesinde alınan kararlar doğrultusunda, siyasal iş birliğini öngören Davignon Raporunu onaylarlar. Bu rapora göre üye devletler dış işleri bakanlarının periyodik olarak buluşmalarını kabul ederler. Burada amaç üye ülkelerin dış politikalarını harmonize etmektir. Rapor ise daha sonra Luxemburg raporunda da adapte edildiği şekilde, üye ülkeler arasında, dış politika alanında istişarede bulunulmasını ve Topluluğun temel uluslararası sorunlarda tek sesle konuşulmasını sağlanması amaçlanmıştır².

Devlet ve Hükümet Başkanları, Ekim 1972 Paris zirvesinde, çevre, enerji ve bölgesel konularda yeni politikalar oluşturmak istemişlerdir. Ekonomik ve parasal birlik için 1980 yılı hedef tarih olarak belirlemişlerdir. Yine Aralık 1974 zirvesinde Topluluğu birçok iç sorundan kurtarmak ve onun gerçek anlamda çalışmasını sağlamak amaçlanmıştır.

Ayrıca Paris Zirvesinde endüstriyel ve bölgesel politikaların yanı sıra, sosyal politika alanında da birliğin sağlanması projesi neofonksiyonalistlerin yayılma (spillover) dediği etkinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Bir anlamda Aralık 1974 zirvesi Topluluğun tarihinde bir dönüm noktası olarak görülmüştür. Fransa'da Giscard d'Estaing

² Official Publications of the European Communities, Steps to European Unity, Printed in FR of Germany, 1987, s.38.

Cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. Almanya'da ise Willy Brant'ın arkasından Helmut Schimith işbaşına gelmiştir. Bu gelişmeler, o güne kadar yeterince mesafe kaydedemeyen ekonomik ve parasal birlik konusunda, uygun bir ortam hazırlamış ve bu konuda bir hareket programı hazırlamışlardır¹.

Bu programa göre:

1- Avrupa Parlementosu üyelerinin doğrudan halk tarafından seçimle iş başına gelmeleri,

2-Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesinin, Avrupa Konseyi (The European Council) ne dönüştürülmesi kararı,

3-Belçika Devlet Başkanı Leo Tindemans'dan Avrupa birliği konusunda rapor hazırlaması istenmiştir⁴.

Tindemans raporunu hazırlama • aşamasında Topluluk kurumları, üye ülkelerin hükümetleri, siyasal partileri ve çıkar grupları ile istişarede bulunmuştur.

Raporun Avrupa Birliği ile ilgili tekliflerini beş ana başlık altında toplayabiliriz:⁵

1- Avrupa birliğinin dış dünyaya karşı tek bir cephe haline gelmesi. Dış politika, savunma, ekonomi gibi bir çok konuda ilişkilerin ortak hale getirilmesi. ^

2- Avrupa'da refahı artırabilmek için ortak ekonomik ve parasal politikalar ile ortam tarım, sanayii ve araştırma politikalarının geliştirilmesinin gerekliliği,

3- Topluluk içinde bölgeler arası dengesizliği ortadan kaldırmak amacıyla bölgesel politikaların uygulanması,

³ Roma Antlaşmasında yer almayan, Avrupa Konseyi, 1 Ocak 1987-de yürürlüğe Tek Senetle Topluluğun Anayasasına dahil edilmiştir.

⁴ J.Vandamme, The Tindemans Report (1975-76) The Dynamics of European Union, Newyork, 1987, s.149-50.

⁵ Bkz. Avrupa birliği konusunda hazırlanan Tindemans Raporu, İKV Yay. İstanbul 1976, s.6-7.

4- Avrupa birliği konusunda halkın desteğinin güçlen dirilmesi,

5- Ortak politikaların oluşturulmasında, kurumların görel i yetkilerle donatılması. Bir diğer ifade ile kurumların yetkilerinin artırılması.

Ancak Rapor arzu edilen siyasal uzlaşmayı yaratamamıştır. Çünkü Rapor, Avrupa'da siyasal ve ekonomik İklimin böylesine kapsamlı bir teklif için uygun olmadığı bir döneme tesadüf etmiřtir⁶. Bilindiği gibi 1976 yılında Avrupa ekonomik kriz içindedir.

Tindemans raporundan sonra, bir çok konuda bu raporda etkilenen, Avrupa Topluluğu kurumlarının dışında, Alman dış işleri bakanı -Genscher ile İtalyan dış işleri bakanı Emilio Colombo tarafından Avrupa birliği konusunda ortak bir teklif hazırlanmıştır.

Planı hazırlayanlardan Genscher bir konuşmasında Avrupa birliğinin amaçlarını şöyle açıklamıştır: Ortak Avrupa dış politikası- nın geliştirilmesi, Paris ve Roma Antlaşmaları ile gerçekleştirilen ekonomik işbirliğinin alanının genişletilmesi; güvenlik politikası konusunda antlaşmanın gerekliliği; Avrupa'da kültürel alandan yakın kültürel işbirliği ve yasal harmonizasyon⁷.

Genscher-Colombo planına müzakereler esnasında Fransa İsteksiz gözükürken, Danimarka ve Yunanistan egemenlik haklarını sınırlayacağı endişesiyle karşı çıkmışlardır. Tutumu daha az belirgin olan İngilizler İse, geleneksel olarak daha çok siyasal işbirliğinden yana olmaları dolayısıyla, sınırlı da olsa, Topluluğun uluslarüstü yapısını güçlendirecek, kurumsal reforma karşı çıkmışlardır.

⁶ J.Vondamme, Age, s.166.

⁷ G.Bonvicini, The Genseher-Colombo Plan and "Solemn Declaration on European Union" (1981-83), The Dynamics of European Union, Newyork, 1987, s,176.

En güçlü destekçileri BENELUX ülkeleri ile ırlanda olan Genscher-Colombo planı, Avrupa birliği yolunda şu düzenlemeleri teklif etmiřtir³:

1- Avrupa Konseyi'ne stratejik bir rol vermek ve onun ortak karar sürecine dahil etmek,

2- Hem Avrupa Toplulukları, hem de Avrupa siyasal iş birliği konularından sorumlu tek bir Bakanlar Konseyi yaratmak,

3- Kùltür ve savunmayı kapsayacak yeni alanlarda da uzmanlaşmış Bakanlar Konseyi yaratmak,

4- Konsey'de çoğunluk usulünü öngören yeni bir karar süreci yaratmak ve veto hakkının kullanılmasını sınırlayan yeni bir düzenleme getirmek,

5- Avrupa Paramentosunun gücünü artırmak ve ona daha çok rol vermek,

6- Başkanlığın rolünü güçlendirmek ve Avrupa siyasal iş birliği için küçük bir sekreterlik kurmak.

Bu teklifler içinde özellikle Avrupa'da daha güçlü ekonomik ve siyasal birliğin kurulması için zemin hazırlayan tek bir konseyin oluşturularak, karar sürecinde çoğunluk esasının belirlenmesi ve Avrupa Paramentosunun yetkilerinin artırılması gibi uluslarüstü karakterdeki düzenlemelerin yapılması teklifi oldukça büyük tepki almıştır.

Ancak bu Plan, daha sonra hazırlanıp yürürlüğe girecek olan bir çok konuda Tek Senet'e öncülük etmiştir.

Daha sonra Avrupa birliği konusunda bir diğer önemli teklif de Avrupa Paramentosunda, İtalyan asıllı parlamenter Alterio Spinelli'nin öncülüğünde hazırlanan, Avrupa Birliğini kuran Antlaşma Taslağı (Draft Treaty Establishing The European Union) dır. Avrupa Paramentosu'nun bu teklifi, Topluluğu kuran antlaşma olan Roma Antlaşması'nın yerine geçmek üzere hazırlanmıştır.

Giriş ve 87 maddeden oluşan Avrupa Parlamentosu teklifi, Avrupa ülkelerinin kabul edemeyeceği kadar güçlü federal ilkelere sahiptir.

Avrupa Parlamentosunun teklifinin Öngördüğü birliğin gücü, Avrupa Topluluklarının gücü ile mukayese edildiğinde çok daha geniştir. Bâzı akademisyenlerin vurguladığı korku, bu teklife göre birlik faaliyet alanını çok daha fazla genişletebilir. Mesela teklifin 71. maddesine göre, Birlik gerektiği takdirde gelir kaynaklarını değiştirebilir. Uzun dönemde üye devletlerin mali planlar yapmasını imkansız hale getirebilir.

Diğer taraftan Avrupa parlamentosunun teklifi;

- Avrupa birliğinin, nasıl olması gerektiği konusunda katkılarda bulunmuştur.

- Toplulukta reform tartışmalarına hız vermiştir.

- Ayrıca,Toplulukta uzun dönemde üye ülkeler arasında yapılan reformlar için bir mukayese imkanı ortaya koymuştur⁹. Bir diğer ifade ile, üye ülkeler Toplulukta reform yapılmasının artık ihmal edilmemesi gereken bir konu olduğunu düşünmeye başlamışlardır.

Ancak Parlamentosu'nun bu teklifi Avrupa'daki ulus devlet gerçeğini ihmal eden federal bir yaklaşımla ele alınmış olması, doğal olarak büyük tepkilere yol açmıştır.

Diğer taraftan Haziran 1985'deki Zirvede, Avrupa birliğinin geliştirilmesi için, özellikle doğrudan siyasal değişikliklerle ilgili Dooge Komitesinin kurulması kararı almıştır¹⁰.

⁹O.Schumuck, The European Parliament's Draft Treaty Establishing The European Union (1979-84) The Dynamics of European Union, Newyork, 1987, s.210.

¹⁰P.Keatinge, AMurphy, The Councils's Ad Hoc Committee on Institutional Affairs (1984-1985), The Dynamics of European Union, Newyork, 1987, s.215.

Bu Komitenin görev alanı şu şekilde belirlenmiştir:¹¹

- Yolcular için sınır kapılarında giriş ve çıkışların kolaylaştırılması,

- Her ülkenin ayrı ayrı gümrük formaliteleri uygulamaları yerine, ortak bir tek yöntemin kullanılması,

~ Avrupa radyo ve TV.'sinin kurulması,

- Diplomaların uyumlaştırılması ve yerleşme hakkı,

-Avrupa iletişim endüstrisinde ortak standartların uygulanması ve uzay istasyonunun kurulmasının araştırılması,

- BİR Avrupa bayrağının ve marşının kabul edilmesi.

Ayrıca kurumsal yapının iyileştirilmesi konusunda da çalışmalarda bulunan Dooge Komitesi, Avrupa birliği sürecinde taşıdığı büyük anlam dolayısıyla diğer Spak Komitesi olarak da adlandırılmıştır.

Avrupa birliği yolundaki teklifler daha sonraki zirvelerde de ele alınmıştır. Nitekim Milano Zirvesinde İngiltere'nin karar sürecinde "nitelikli çoğunluk" sistemini de kapsayan teklifinin yanı sıra, Fransa ve Almanya'da dış politika alanında bir sekreterlik yaratılması gibi, Avrupa Paramentosunun teklifinden farklı tekliflerde bulunmuşlardır.

Ayrıca Milano Zirvesinde, mevcut A.T. Antlaşmasının yenilenecek kurumsal bir reformun yapılması konusunda yedi ülke uzlaşırken, İngiltere, Danimarka ve Yunanistan karşı çıkmıştır. Ancak sonuçta üye ülkelerin tamamı Temmuz ayında Lüksemburg'da yapılacak zirveyi onaylamışlardır¹².

¹¹ W.Feld, E.E.Mahmt, New Efforts for European Union: Hopes, Progress, and Disappointments, Journal of European Integration, 1986, X., n.1. Canada, s.48.

¹² The Economist, July 1985 ve Financial Times, July 23, 1985'den Ak: Age, s.50.

Oldukça başardı sayılabilecek Luxemburg zirvesinde ise şu konularda reform yapma kararı alınmıştır.¹³

Avrupa Parlementosunun, Roma ve Paris Antlaşmalarının yerine geçmek üzere hazırladığı teklifi yerine, bu Antlaşmaların bazı maddelerini yenilemesini;

- Üye ölkeler arasında 1992 yılına kadar malların, insanların, hizmetlerin ve sermayenin serbestçe dolaşabileceği iç pazarın tamamlanması;

- Bakanlar Konseyinde, ölkelerin hayati çıkarlarının tehlikede olduğu durumlar dışında, kararların oy birliği değil, nitelikli oy çokluğu ile alınması;

- A.T.'de teknolojik araştırmaların teşvik edilmesi ve çevrenin korunması yolunda faaliyetlerde bulunulması;

- Avrupa Para Birimi (ECU) nin kullanımının yaygın laştırılması;

- Zengin ve yoksul üyeler arasındaki dengesizliğin azaltılması;

- Bürüksel'de, Avrupa Konseyi'nin yönetiminde yeni bir dış politika sekreterliğinin kurulması. Bu çerçeveye savunma ve güvenliğin dahil edilmesi ve uzun vadeli hedef olarak belirlemesi kararlaştırılmıştır.

Luxemburg konferansı aslında bir anlamda, Avrupa Tek Senet'inm çatısını belirlemiştir.

Tek Senet büyük ölçüde, o güne kadar Avrupa'da birlik yolunda ortaya atılan adımların da ifadesidir. Daha önce de belirtildiği şekilde, Avrupa ölkeleri arasında, birliğin sağlanmasında, 1968 yılında gümrük birliğinin ön görölen süreden 18 ay önce tamamlanmış olması yeterli olmamıştır. Özellikle 1970'li yıllarda yaşanan ekonomik bunalımların da etkisiyle, Topluluk üyesi ölkeler birbirlerine tarife dışı engeller getirmek yoluna gitmişlerdir.

Bu engeller Komisyon'un Beyaz Rapor (White Paper) da üç başlık altında toplanmıştır:

- 1- Fiziki engeller
- 2- Teknik engeller
- 3- Mali engeller

Fiziki engeller arasında, gümrük kapılarında yapılan pasaport kontrolü, bagaj kontrolü, üye ülkelerin vergi sistemlerinin farklılığından kaynaklanan işlemleri söyleyebiliriz.

Bu engellerin yüksek maliyetleri, üye ülkelerin sanayilerini olumsuz yönde etkilediği kadar, kendi aralarındaki ticareti de aynı şekilde olumsuz yönde etkilemektedir. Örneğin kamyonların iç sınır noktalarda beklerken kaybettikleri sürenin maliyetinin yılda 1 milyar ECU olduğu tahmin edilmektedir¹⁴.

Fizikî engellerin dışında Beyaz Kitap, Topluluk ülkelerinde uygulanan farklı standartlar dolayısıyla bir üye ülkede üretilen malın diğer ülkede satışını engelleyen teknik engellerdir. Buna ünlü "**Creme de Cassis**" olayı örneği verilebilir.

Beyaz Kitap'm üzerinde durduğu hususlardan bir diğeri de, Topluluk ülkeleri arasındaki, farklı uygulamalardan doğan mali engellerin kaldırılmasıdır. Çünkü bu engeller yüzünden, bir Topluluk ülkesinde üretilen bir malı, başka bir ülkeden, üretici ülkedeki satış fiyatının altında bir fiyatla satın almak mümkündür. Mesela İngiltere'de Leyland firmasının üretmiş olduğu "**mini-metro**" adlı otomobil İngiltere'de 2666 sterline satılırken, aynı otomobil Almanya'da 1591 sterline satılmaktadır¹⁵.

Bu engeller dolayısıyla bugün Avrupa'da tek bir pazardan bahsetmek mümkün değildir. On iki ayrı pazar mevcuttur.

¹⁴ B.İnci, Topluluk İç Pazarı Oluşumunun Tanımlanması, **Avrupa Topluluğu**, İKV Yayını, 1988, s.65.

¹⁵ H.Günüğuv, Avrupa İç Pazarı, **Türkiye İktisat**, Y.2., s.4. Mayıs, 1989, s.52.

Gerçek bir ekonomik birlik kurulmaması dolayısıyla de Avrupa Topluluğu ülkeleri ellerindeki gerçek potansiyeli kullanamamaktadırlar. Bu da Topluluk işletmelerini dev Amerikan ve Japon işletmeleri karşısında, güçsüz kılmaktadır.

Avrupa Topluluklarındaki bu dağınıklığın kaldırılması amacıyla, Komisyonu, 1986 yılında Topluluğun eski genel müdürlerinde P.Cecchini'nin başkanlığın bir kuruldan, bir rapor hazırlanmasını istemiştir.

Daha sonra Cecchini Raporu adıyla anılan bu çalışma, iç pazarın sağlanması ile Avrupa'nın son derece büyük kazançlar sağlanacağını son derece detaylı istatistiksel verilerle ortaya koymuştur.

Ancak 1980'li yıllara gelindiğinde Avrupa birliğinin önündeki engeller, sadece ekonomik engellerden ibaret değildi. Topluluğun kurumsal mekanizması bir diğer önemli engellerden bir diğerini oluşturuyordu. Hatta Dahrendorfa göre bu, en önemli engeldi¹⁶.

Diğer taraftan bir Avrupa Parlamentosu mevcut olmakla birlikte gerçek bir parlamentonun yetkileri ile donatılmamıştı.

İşte Tek Avrupa Senedi (Single European Act), Roma Antlaşmasında bu noktalarda önemli değişiklikler getirmiştir.

Avrupa birliği açısından Tek Senedin getirdiği en önemli düzenleme şüphesiz, kurumsal yapıda olmuştur. Tek Senette, Topluluğun uluslararası bir birlikten, hükümetlerarası bir birlik haline dönüştüren ve 1965'den beri Roma Antlaşmasının özüne ters bir şekilde uygulanan, karar sürecinde oy birliği yönteminin kaldırılarak, nitelikli çoğunluk (qualified majority) yönetimi benimsenmiştir. Bu düzenleme Topluluğun kurumsal işleyişine büyük bir hız yermiş ve Topluluğun uluslararası yapısını güçlendirmiştir,

Bkz. R.Dahrendorf, A Third Europe?, European University Institute, Florence, 1979.

Ayrıca Tek Senetle Avrupa Devlet Başkanları Konseyi kurumsallaştırılmış ve Avrupa Parlamento'su'nun yetkileri çok sınırlı düzeyde de olsa artmıştır. Bu durum ise, Tek Senedin hazırlayıcılarının, teorik bazda bir yaklaşımla, kendilerini çok sıkı bir şekilde bağlı hissetmediklerini gösteriyor. Önde Avrupa birliğini güçlendirmek amaçlanmakla birlikte son derece pragmatist hareket etmişlerdir. Çünkü bir taraftan Avrupa Konseyi gibi bir hükümetlerarası kurum, Antlaşmaya dahil edilirken, diğer taraftan, farklı bir birlik anlayışının ürünü olan Avrupa Parlamento'su'nun yetkilerinin artırılması yoluna gidilmiştir.

Tek Senet böylece, Komisyon'un Beyaz Raporunda Öngörülen düzenlemelerin yapılabilmesi için, uygun hukuki prosedürü hazırlamıştır. Bu yasanın yürürlüğe girmesinden sonra Avrupa birliği yolundaki çabalar hız kazanmıştır. 1992'de Tek Pazarın tamamlanmasından sonra, federal veya konfederal bir çizgide siyasal birlik tartışmalarına hız verilmiştir.

Avrupa'daki son değişiklikler, gerek Avrupa Topluluklarına bakışta, gerekse Avrupa birliğine bakışta önemü bulunmuş ve Avrupa birliğinin (özellikle konfederal bir anlayışta) gerçekleştirilmesi çabalarına hız verilmiştir.

B- HÜKÜMETLER, SİYASAL PARTİLER VE AVRUPA BİRLİĞİ

Teorik yaklaşım bölümünde, her ne kadar Avrupa birliği sürecinde çıkar gruplarının tutumları bağımsız değişken olarak ön plana çıkartılmış olsa bile, Avrupa Toplulukları tecrübesi göstermiştir ki, bu süreçte hükümetlerin ve siyasal elitin tutumları da son derece etkili olmuştur.

Bir önceki bölümde belirtildiği şekilde Roma Antlaşmasında bir takım değişiklikler yapan Tek Avrupa Senedi, bir taraftan uluslararası (ya da federal) nitelikte düzenlemeler yaparken, diğer taraftan da "Avrupa Devlet Başkanları Konseyi" (The European

Council) gibi hükümetlerarası (intergovernmental) bir organı, Topluluğun anayasası olan Antlaşma'ya dahil etmiştir. Bununla bir anlamda Topluluğun karar sürecinde ulusal hükümetlerin son derece önemli olan rolü bir kez daha vurgulanmıştır.

Ayrıca gerek siyasal kültür bazında Topluluk vatandaşlarının milliyetçilik duygularını yumuşatarak, ulusal otoriteye olan sadakatlerini, uluslarüstü otoriteye beklendiği boyutlarda transfer etmemeleri, gerekse uygulamada, ulusal hükümetlerin Topluluk politikalarının oluşturulmasında hala belirleyici olmaları dolayısıyla, bu bölümde sınırlı da olsa, teorik çerçevenin dışına çıkılarak, ulusal hükümetlerin tutumları ele alınacaktır.

Bilindiği gibi A.T.'nin kuruluşundan beri lider ülke olma iddiası olan Fransa, Avrupa birliği yolunda yapılan çabalarda, en etkili ülkelerden birisi olmuştur. Nitekim A.K.Ç.T.'nin gerek fikri planda doğuşunda, gerekse uygulamaya geçirilmesinde lider ülke olmuştur. Ancak daha sonraki yıllarda, özellikle De Gaulle'ün başkanlığı döneminde, Fransa uluslarüstü Avrupa birliği sürecinde en büyük engeli oluşturmuştur. Topluluğu tarihinin en büyük bunalımı ile karşı karşıya getirmiştir. Ancak De Gaulle sonrasında Fransa nispeten A.T.'ye çok daha olumlu yaklaşan bir ülke olmuştur.

Ancak Fransa'nın savunduğu birlik kavramı, uluslarüstü (ya da federal) bir Avrupa birliğinden ziyade, konfederal bir Hiirlik olmuştur. Nitekim uluslarüstü birlik kavramına olan muhalefetlerini, De Gaulle dışındaki Fransız yönetimleri de açıkça ilân etmişlerdir¹.

Diğer taraftan siyasa] partilerin tutumlarına bakıldığı zaman, diğer bir çok Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Fransa'da da Hristiyah Demokrat Parti, güçlü bir Avrupa birliğinden yana tavır koymuştur. Yine Sosyalist Parti de birlik hareketinin destekçisi olmuştur. Buna

¹ A.Morgan, France, Building Europe, Europe Publications Lia London, 1981, s.55.

karşılık ideolojik planda farklı noktalarda olmakla birlikte De Gaulle'cü parti ile Komünist Parti farklı motiflerle de olsa Avrupa birliğine karşı olmak konusunda benzer tutumu benimsemişlerdir².

1981 yılından beri iktidarda bulunan sosyalist Devlet Başkanı F.Mitterand ise, selefleri gibi konfederal bir Avrupa birliğinin en büyük destekçisi olmuştur. Özellikle birleşen dev Almanya'nın gücünü konfederal Avrupa birliği içinde denetlemek isteyen Fransa son dönemde Avrupa Siyasal birliği çabalarına son derece büyük bir hız vermiştir.

Fransa'nın bu yoldaki çabaların en büyük ortağı (ya da destekçisi) şüphesiz dün de bugün de Almanya olmuştur. Bu ülke bugüne kadar güçlü ekonomisi ile aynı zamanda A.T.'i finanse eden ülke olmuştur.

Aynı şekilde, Alman siyasal partileri de Avrupa birliğinin destekçisi olmuşlardır. Avrupa'da kurulan İlk uluslarüstü birlik olan AKÇT'nun kuruluş yıllarında, Adenaur liderliğindeki Alman Hristiyan Demokrat Partisi, son derece büyük bir destek vermiştir. Muhalefette oldukları yıllarda endişelerini dile getiren Sosyal Demokratlar ise, 1966'dan sonra iktidara geldikleri yıllarda Avrupa birliği yolunda önemli çabalar sarf etmişlerdir. Aynı şekilde Almanya'nın üçüncü büyük partisi olan Hür Demokratlar (ya da liberaller) de Avrupa birliğine olumlu yaklaşmışlardır³.

Almanların Avrupa birliğine yönelik bu güçlü desteklerinin arkasında şüphesiz önce Almanya'nın çıkarları yatmaktaydı. Çünkü bu hareket her şeyden önce Alman ekonomisinin gelişmesine, siyasal ve sosyal kurumlarının güçlendirilmesi ile Almanya'nın dış güvenliğinin güçlendirilmesine katkıda bulunmuştur⁴.

² Age, s.55-6.

³ R.Morgan, The Federal Republic of Germany, Building Europe, Europe Publication Lta, London, 1981, s.60-1.

⁴ Age,s.61.

Bugüne kadar Topluluk kurumlarının güçlendirilmesine ve ortak politikaların oluşturulmasına destek veren Almanya birleşmeden sonra da özellikle gelişen neo-nazi hareketlerin de yarattığı korku ile konfederal çizgide Avrupa siyasi birliğinin kurulması çabalarına Fransız hükümeti ile işbirliği içinde büyük bir hız vermişlerdir.

Daha önce de belirtildiği şekilde İngiltere, Avrupa birliği yolundaki teşebbüslere, başından itibaren soğuk yaklaşmıştır. Önce kendi politikalarına ters düşen birlik teşebbüslerini engellemek istemişlerdir. Batı Avrupa'da kurulacak bir birliğin kendilerine karşı kullanılabileceğinden korkmuşlardır. Bu sebeple, geleneksel olarak uluslara göre bölünmüş bir Avrupa'nın kendi çıkarlarına daha çok hizmet edeceğini düşünmüşlerdir⁵.

Ayrıca, AT. ile ilgili olarak Commonwealth ve ABD ile özel ilişkileri sıkça vurgulanan İngiltere, başlangıçta AET'nin de A.S.T. gibi başarısız olacağını düşünmüş olması, onu A.T.'nin dışında bırakmıştır. Ancak genişleme konusunda da belirttiğimiz sebeplerle İngiltere, uzun mücadelelerden sonra A.T.'a üye olmuştur.

A.K.Ç.T.'nin kuruluş yıllarında, İngiltere'yi bu Topluluğun dışında bırakmayı tercih eden İşçi Partisi, Topluluğa karşı uzun süren muhalefetinden sonra, 1990 yılında bu çalışma boyunca sıkça vurgulanma ihtiyacı duyulan Avrupa'daki büyük değişikliklerden sonra, Muhafazakar Partinin (özellikle de eski Başbakan M.Thatcher'in önüne geçerek), Topluluğa çok daha sıcak yaklaşıma başlamıştır⁶.

⁵W.F.Hanrieder, G.P.Auton, The Foreign Policies of West Germany, France and Britain, Prentice Hall Inc. Englewood, Printed in USA, 1980, s.229-31.

⁶N.Dudley, Labour Vows to upstage Thatcher over Euiupe, The European, 18-20, 1990.

Diğer taraftan Avrupa ülkelerinin çoğunluğunda muhafazakar gruplar Avrupa birliği (ya da A.T.) teşebbüslerine sıcak bakarlarken, İngiliz Muhafazakar Partisi Topluluğa oldukça soğuk yaklaşmıştır. Özellikle de Avrupa'daki tüm değişiklikleri adeta görmezden gelen ve bu değişmelerin gerisinde kalan M.Thatcher Parti içinde son derece büyük tepkiler almış ve istifalara neden olmuştur. Sonuçta ise Thatcher diğer sebeplerin yanısıra, A.T.nu özellikle uluslarüstü karakterli, Avrupa Merkez Bankasının kurulması, ya da tek para politikasının uygulanması gibi, İngiliz hükümetinin egemenlik haklarına müdahale eden konularda son derece sert muhalefet etmiş olmasının da etkisiyle, Kasım 1990'da Muhafazakar Parti Başkanlığından ve Başbakanlıktan ayrılmak zorunda kalmıştır. Yerine İngiliz hükümetlerinin uluslarüstü kurumlara karşı geleneksel politikasını bütünüyle terketmemekle birlikte Thatcher'c göre daha "**ılımlı**" ve "**daha Avrupalı**" olarak görülen J.Majör Parti başkanlığına ve başbakanlığa getirilmiştir.

Topluluğun dört büyüğünden bir diğeri olan İtalya, bilindiği gibi kurucu altı ülkeden birisidir. Bu ülke AET'nin kuruluşundan itibaren, bu birlikten en çok faydalanan ülke olmuştur. İtalya Topluluktaki görece az gelişmişliği dolayısıyla özellikle geçmişte, çok büyük miktarlarda mali yardım almıştır. Ayrıca yine geçmişte diğer Topluluk ülkeleri İtalyan işçileri için oldukça büyük miktarda çalışabilecekleri yeni iş sahaları sunmuştur. Dolayısıyla İtalya A.T.'a diğer ülkelerden çok daha olumlu yaklaşmıştır.

Ayrıca İtalya'da yaşanan faşizm tecrübesi Spinelli'nin de vurguladığı gibi, İtalyanların gözünde "**ulus devlet**", "**ulusal egemenlik**" gibi kavramların inandırıcılığın yitirmelerine yol açmıştır⁷.

⁷G.Prindham, **Italy, Building Europe, Europe Publication Liti, London, 1981, s.8.**

Nitekim bu teerübeye tepki olarak, İkinci Dünya Savaşı sonrasında İtalya'da yönetici siyasal elitler arasında, Avrupa birliğini destekleyen güçlü bir federalist hareket doğmuştur⁸. Dolayısıyla bugün İtalya'da siyasal partilerinde Topluluğa oldukça büyük bir destek verdiklerini görüyoruz.

İtalya'da en büyük partilerden birisi olan Hristiyan Demokratlar (CD), diğer ülkelerdeki hristiyan demokratlar gibi Topluluğun ve Avrupa birliği yolunda yapılan çabaların en güçlü destekçilerinden birisi olmuştur⁹.

Ayrıca hem Komünist Parti hem de Sosyalist Parti A.T.'a olumlu yaklaşmışlardır. Özellikle Komünist Parti, Avrupa Parlementosunun gücünün artırılmasını, bir diğer ifade ile federal Avrupa birliğinin tesis edilmesini savunmuştur¹⁰.

Avrupa'da ekonomik birliğin tamamlanıp, siyasal birliğe gidişte hedef tarih olarak belirlenen 1992 ve onun hukuki temelini oluşturan Tek Avrupa Senedi ile ilgili olarak, İtalyan Dış İşleri Bakam, böyle bir teşebbüsün olumlu ancak yetersiz olduğunu vurgulamıştır¹¹.

Bir diğer ifade ile, daha çok hükümetlerarası bir birlik anlayışını benimseyen diğer büyüklere göre İtalya daha federalist (ya da daha uluslarüstü) bir birliğin kurulmasından yana tavır koymuştur.

⁸ Age, s.86.

⁹ Gian Franca Pasquino, *The Italian Christian Democrats, Moderates and Conservatives in Western Europe*, Political Parties, The European Community and the Atlantic Alliance, Edit:R.Morgan, S.Silvesteri, London, 1982, s.117-134.

¹⁰ Pridham, Age, s.113.

¹¹ **Speeches and Statements made on the Occasion of the signing of the Single European Act**, Council of the European Communities, Brussels, 1986, s.27.

Topluluğun küçük ülkelerinden olan Benelux ülkeleri de, Avrupa birliğinin en güçlü destekleyicisi ülkelerden olmuştur. Çünkü Avrupa'da kurulacak uluslarüstü bir birliğin güvenliklerine daha çok hizmet edeceğini düşünmüşlerdir.

Nitekim Benelux ülkelerinden Hollanda'da siyasal partiler arasında, Toplulukla daha yakın işbirliği konusunda güçlü bir uzlaşma vardır. Ayrıca bu ülkede siyasal partiler, Avrupa Parlementosu'nun yetkilerinin artırılmasından yanadırlar. Ekonomik ve parasal birlik konusunda ise, hem hristiyan demokrat CDA, hem liberal WD ve hem de neo-libcral parti olarak adlandırılan D'66, son derece güçlü birer taraftardır¹².

Benelux ülkelerinden Belçika'da da siyasal partiler A.T.'ye daima olumlu yaklaşmışlardır. Ekonomik birliğin yanı sıra, Avrupa'da kültürel ilişkilerin de geliştirilmesinin Önemini vurgulamaktadırlar. Hristiyan Demokratlar Avrupa birliğinin en güçlü taraftan olmuşlardır. Sosyalistler de aynı şekilde Avrupa birliğinin savunucularından olmuşlardır. Buna karşılık liberaller ise diğer partilere göre nispeten daha ilgisizdirler¹³.

Bu desteğin arkasında yatan faktör, A.T.'nin Belçika ekonomisi üzerindeki olumlu etkileri olmuştur. Nitekim küçük bir ülke olan Belçika ekonomisi büyük ölçüde ihracata bağlıdır. Bu ülkenin 1950-73 yılları arasında Topluluktan ithalatı yüzde 45'den, yüzde 70.7'ye çıkarken, ihracatı ise yine yüzde 45'den yüzde 73.1'e çıkmıştır¹⁴.

Luxemburg ise Topluluğun en küçük ülkesidir. Kurucu altı ülkeden biridir. O-da diğer Benelux ülkeleri gibi Avrupa birliğinin savunucularındandır. Nitekim Tek Avrupa Senedi ile ilgili yaptığı

Richard J-Giffilh, The Netherlands, Building Europe, Europe Publication Lid, London, 1981,sT40.

¹³ Europe Publication Ltd, London, 1981, s. 151-2.

¹⁴ Ago, s.158.

bir konuşmada Luxemburg Dışişleri Bakanı Robert Gocbbels, hükümetlerinin bu konudaki tatminsizliğini dile getirerek, daha güçlü bir birlikten yana olduğunu ortaya koymuştur¹⁵.

A.T.'a İngiltere ve İrlanda İle birlikte katılan Danimarka¹⁶ ise, Avrupa birliğine (ya da A.T.'a) on çok şüpheyle yaklaşan ülkelerdendir. Kendilerini coğrafi,kültürel ve tarihi bakımlardan kıta Avrupa'sından farklı gören İskandinav ülkeleri gibi¹⁷ Danimarka özellikle ulusal egemenlik konusunda son derece hassas yaklaşmaktadır.

1960'lı yıllarda bir taraftan Topluluğun ticaret hacmi hızla genişlerken, diğer taraftan Danimarka'nın Topluluğa olan İhracatının yüzde 28'lerden yüzde 22'lere düşmüş olması, bir diğer ifade ile Topluluğa katılmamanın ekonomik maliyeti, Danimarka'yı A.T.'a katılmayı zorlamıştır. Bugün de Danimarka bir taraftan Topluluk içinde ticareti engelleyen unsurların ortadan kaldırılmasını savunurken, diğer yandan da İngiltere ye Yunanistan'la birlikte, özellikle siyasal birlik konusunda en sert muhalefet yürüten ülkelerden birisi olmuştur¹⁷.

Bu küçük ülkenin siyasal partilerini Avrupa birliğine yönelik tutumlarına baktığımız zaman, tam bir bütünlük olmadığını görüyoruz. Nitekim 1979'da Avrupa Parlementosu üyelerinin doğrudan seçimle İşbaşına geldiği yıllarda, Danimarka'da siyasal partiler, federalistler, pragmatik Avrupalılar ve entegrasyon karşıtları olmak üzere üç gruba ayrılmışlardır.

¹⁵ Bkz. R.Gocbbels, Speeches and Statements on the Occasion of (he Signing of the Single Act, Brussels, 1986, s.16-21.

¹⁶ Bkz. T.Milyon, The Reluctant Europeans, *The Altitudes of (he Nordik Countries towards Emeopean Integration*, London, 1977.

¹⁷ M.Tbalcher, dönemi İngiliz hükümeti ile PAS OK dönemi Yunan hükümetinin izlediği politikalar kastedilmektedir. Bu çalışmanın son düzenlemelerinin yapıldığı Kasım 9(1 itibariyle iki ülkenin hükümetlerinde mevcut olan değişiklikler, şüphesiz bu ülkelerin A.T. politikasını yansıtmıştır (ya da yansıyacaktır).

Federalist grubu oldukça güçsüz olanı muhafazakarlar, liberaller ve merkez demokratlar oluşturmuşlardır. Pragmatistler grubunda ise Sosyal Demokratlar, Hristiyan Halk Partisi, Radikaller ve İlerici Parti vardır. Bütünleşmeye karşı çıkan üçüncü grupta İse Adalet Partisi, sosyalist sol ve komünistler gibi Topluluğa kapitalizmin savunucusu olarak gören partiler vardır¹⁸.

Ekonomik bakımdan refahın diğer Topluluk ülkelerine göre daha çok yüksek olduğu Danimarka'da, hükümet, Topluluğun tam bir bütünleşme konusuna bugün de şüpheyle yaklaşmaya devam etmektedir. Nitekim Dublin'de yapılan Haziran 1990 zirvesinde tek vize uygulamasına şiddetle karşı çıkmıştır.

Topluluğun görece olarak yoksul ülkelerinden olan İrlanda ise, Topluluğa katıldığı yıllardan itibaren fonlardan önemli miktarda destek görmüştür. Bu ülke 1975 yılında, çok daha güçlü bir uluslararası otoriteden yana tavır koymuştur. Bu sebeple Topluluğun uluslararası kurumlarından olan Komisyonun ve Parlemctonun yetkilerinin artırılmasını teklif etmiştir. Ayrıca karar sürecinde uluslararası otoritenin önündeki en güçlü engel olan karar sürecinde oybirliği yönteminin kullanılmasına karşı çıkmıştır¹⁹.

İrlanda'nın Avrupa birliğine yaklaşmasının arkasında yatan on önemli sebep, şüphesiz İrlanda'nın ekonomik yönden Topluluktan aldıkları ile Topluluğa verdikleri arasındaki, İrlanda lehine olan büyük farktır.

Teorik çerçevede ortaya koyduğumuz hipotezlerin aksine, ekonomik sebeplerden ziyade, politik ve stratejik endişelerle Topluluğa dahil edilen Akdeniz ülkelerinden Yunanistan'da uluslararası bir Avrupa birliğine soğuk yaklaşmıştır. Özellikle

¹⁸ C.Aieher, Denmark, *Building Europe*. Europe Publication Ltd., London, 1981, s.187,

¹⁹T.C. Salmon, Ireland, *Building Europe*. Europe Publication Ltd., London, 1981, s.200-1.

Sosyalist PASOK yönetimi döneminde uygulanan bu muhalif politikanın, gerek Avrupa Topluluğuna (gerekse Avrupa birliğine) daha sıcak yaklaşan²⁰ Yeni Demokrasi Partisi döneminde, daha olumluya dönüşmesi beklenmektedir.

Portekiz'de ise gerek merkez sağ, gerekse sosyalistler AT'a üyelik öncesinde, mali bağlantılar kurmuşlardır²¹. Dolayısıyla Portekiz'de gerek sosyalistler, gerekse merkez sağ partiler Topluluğa olumlu yaklaşmışlardır. Sosyalist lider Mario Soares, "**Biz Portekizliler, İngilizler ya da Danimarkalılar gibi asla Avrupalı olup olmadığımızı merak etmiyoruz.**" diyerek bu konudaki tutumu ortaya koymuştur²².

İspanya'da ise üyelik için destek Portekiz'den daha güçlü olmuştur. Ülkenin politik ve ekonomik yönetimi, Franko dönemindeki izolasyona rağmen Avrupa'ya yönelik olmuştur. Siyasal partiler arasında üyelikle ilgili olarak büyük bir uzlaşma olmuştur. Bir takım fikir ayrılıklarına rağmen muhafazakar sağ eğilimli Merkez Demokratlar Birliği, Avrupa yanlısı olmuştur. Felipe Gonzales liderliğindeki Sosyal Demokratlar da üyelğe olumlu yaklaşmışlardır. İspanyol Komünist Partisi ise, Portekiz Komünist Partisinden farklı olarak Avrupa Topluluğuna çok daha olumlu yaklaşmıştır²³.

Özetle belirtmek gerekirse Almanya ve İtalya'da, Hristiyan Demokratlar, Fransa'da ise Katolik Cumhuriyetçiler (MRP) Topluluğa en güçlü desteği veren partiler olmuşlardır. Bunun yanı sıra ılımlı sağ kanat partiler, Fransa'da radikaller, Almanya'da Hür Demokrat Parti, İtalya'da Liberaller ve Monarşistler de Topluluğu desteklemişlerdir.

²⁰ ADaltrap, Politics and European Community, Second'Edilion, London, 1986, s.105.

²¹ G.Edwards, The Future Challenge: New and Potantial Members, Building Europe, Europe Publication Ltd., Loudon, 1981, s.222.

²² The Guardian, 5 June 1978'den Ak: Age, s.223.

²³ Age, s.225-6.

1960'lı yıllarda, Topluluğun gösterdiği ekonomik başarı, BENELUX ülkelerinde, Almanya'da, Fransa'da ve İtalya'da sosyalist partileri giderek artan bir şekilde ekonomik birlik kavramını desteklemeye sevk etmiştir.

Ayrıca 1990 yılındaki Avrupa'nın yaşadığı değişikliklerin etkisiyle siyasal partilerin çok büyük bir bölümü programlarını yeniden gözden geçirme, kendilerini değişen şartlara adapte olma yarışına girmişlerdir. Bunun doğal sonucu olarak da Avrupa'da siyasal partilerin çok büyük bir bölümü 1990 öncesine göre Avrupa'nın ekonomik ve siyasal birliğini (özellikle iki Almanyanın birleşmesinden sonra) çok daha zaruri olarak görmektedirler. Dolayısıyla eskisine göre daha olumlu yaklaşılmaya başlamışlardır. Ancak bütün bu politik faktörlere rağmen, uzun vadede ekonomik faktörlerin ve özellikle de çıkar gruplarının tutumlarının belirleyici olarak ortaya çıktığı görülecektir.

C- ÇIKAR GRUPLARI VE AVRUPA BİRLİĞİ

Teorik çerçevede de belirtildiği şekilde Avrupa'nın bütünleştirilmesi sürecinde çıkar gruplarının bu yoldaki talepleri son derece belirleyici olmuştur.

Dolayısıyla bu bölümde öncelikle ulusal ve Topluluk düzeyinde çıkar grupları genel olarak ele alındıktan sonra, doğrudan çıkar gruplarının tutumlarına geçilecektir. Ancak bu çalışmada bütün çıkar gruplarının tutumları değil, bunlardan sadece ikisi (iş verenler ve işçi sendikalarının tutumları üzerinde durulacaktır.

1- A.T.'de Ulusal ve Topluluk Düzeyinde Çıkar Gruplarına Genel Bakış:

Bilindiği gibi A.T.'yi oluşturan Batı Avrupa ülkeleri demokratik normlara göre örgütlenmiş, çoğulcu toplumlardır. Ortak çıkarları olan kişilerin, kendi çıkarlarını daha iyi savunabilmek için kurdukları dernekler (ya da örgütlü çıkar grupları) bu toplumların en temel unsurlarıdır.

Bu çalışmada çıkar gruplarında Lieber'in¹ tanımlanması esas alınacaktır: Çıkar grubu kendi seçtikleri amaçları doğrultusunda karar mercilerinin politikalarını etkilemek amacıyla kurulmuş örgütlerdir. Bunlar siyasal partilerden farklı olarak ülkenin yönetimini doğrudan üstlenmeye hazırlanmazlar. Bu grupların rolü totaliter rejimlerden, demokratik rejimlere yada "politik toplum" tipinden "sivil toplum" tipine yaklaştıkça artar.

Çoğulcu toplumlarda bu örgütler, temsil ettikleri kitle ile, karar organları arasında köprü rolü görürler; gerek formel, gerekse informel kanallarla onlara bir takım taleplerini iletirler. -

AT. üyesi bütün ülkelerde, kendi çıkarları doğrultusunda faaliyette bulunan çıkar grupları, kendi amaçlarını gerçekleştirebilmek için kulisçilik (lobby'cilik), propoganda, siyasal partilerle daha yakın ilişkiler, gösteri, yürüyüş, boykot ve grev gibi çok sayıda kanalı kullanabilmektedirler.

Topluluk düzeyinde İse, bir takım grupların taleplerini İlgili mercilere iletebilmek için faaliyette bulunan (özellikle Brüksel'de yerleşmiş) çok sayıda çıkar grubu mevcuttur.

Bilindiği gibi A.T. organlarından olan ve çıkar gruplarının temsilcilerinden oluşan "Ekonomik ve Sosyal Komite"yi, bu grupların taleplerini ilgili organlara "görüş" olarak sunar.

Bugün çevre gibi, ticaret ve tarifeler gibi birçok konuda son derece önemli kararlar Brüksel'den alınmaktadır². Bu sebeple Topluluğun İlk kurulduğu yıllardan itibaren, çıkar gruplarında üst kuruluşlar (konfederasyonlar) kurarak kendi çıkarlarını Topluluk düzeyinde korumanın ve geliştirmenin yollarını aramışlardır³.

¹ R.J.Lieber, Interest Groups and Political Integration : British Entry into Europe, Pressure Groups in Britain, Edit: R.Kimber and J.J. Richardson, London, 1974, s.28.

² D.Prag, Lobbying the European Community, European Democratic Group, London, 1983, s.6.

³ D.Sidjanski, Pressure Groups and European Economic Community, European Integration, Edit.M. Hodges,s.4()1-3.

Avrupa'da çıkar gruplarının amaçları, Ekonomik ve Sosyal Komitenin yayınladığı bir çalışmada, şu şekilde sıralanmıştır:⁴

- Üyelerinin çıkarları konusunda A.T'yi haberdar etmek,
- Topluluk faaliyetleri konusunda üyeleri haberdar etmek,
- A.T.'de ileri düzeyde entegrasyon,
- Ortak politikaların geliştirilmesi ya da uzlaşmanın sağlanması,
- Çıkar grubu organları ile benzer veya ilgili çıkarlar konusunda işbirliğini araştırmak,
- A.T. kurumlarını etkilemek.

Ancak 1965'de yaşanan ünlü "boş sandalye krizi" gibi bir takım problemlerin, Topluluğun uluslararası karakterinin zayıflatılmasına yol açması, Topluluk içinde çıkar grubu faaliyetlerini Topluluk düzeyinden, ağırlık olarak ulusal düzeye kaydırmıştır.

1980'li yıllarda Toplulukta yapılan kurumsal düzenlemeler, Topluluğun uluslararası karakterini güçlendirmesi, Topluluk düzeyinde çıkar grubu faaliyetlerinin yeniden çok daha yoğunlaşmasına yol açmıştır.

Economic and Social Committee of the European Communities, European Interest Groups and their Relationship with the Economic and Social Committee, Saxon House, Tackfield, England, 1980, s.11.

Tablo 19: Topluluk Düzeyinde Baskı Grubu Örgütleri⁵

1) Endüstri	
Genel Olarak Endüstri	
Merkezi Örgüt : UNICE (AT. Endüstrileri Birliği).....	1
Aracı ya da mesleklerarası endüstriyel birlikler:	
93 Alt-sektörel grup ile 19 sektörel dal (saha)	93
Yiyecek Endüstrileri	
Merkezi Organ : UNICE (UNICE'nin Tarım ve yiyecek en-	
düstrileri Komitesi).....	1
Aracı ya da mesleklerarası yiyecek endüstri birlikleri.....	52
2) Tarımsal Üreticiler ve Tarımsal Kooperatifler	
Üreticiler	
Merkezi Organ : COPA (AT'de Mesleki Tarımsal	
Örgütler Komitesi).....	1
Aracı ya da mesleklerarası tarımsal birlikler.....	15
Tarımsal Kooperatifler	
Merkezi Organ : COGECA (A.T.'a Tarımsal	
Kooperatifler Genel Komitesi).....	1
Aracı ya da mesleklerarası tarımsal kooperatifler.....	8
3) Ticaret (Trade / Commerce)	
Merkezi Organ : COCCEE (AT Merkezi Örgütleri Komitesi) .	1
Aracı ya da mesleklerarası ticari birlikler	
a) Tarım.....	32
b) Diğerleri.....	27
Diğer Ticari Birlikler.....*	5
4) Meslekler : Küçük ve Orta Boy İşler	
Merkezi Örgüt : UA CEE (AT meslekler Birliği).....	1
Aracı ve mesleklerarası birlikler.....	5
5) Hizmet Örgütleri.....	12
6) Serbest Meslekler.....	26

⁵ E.J.Kirchner, **Trade Union as a Pressure Group in the European Community**, Saxon House, 1977, s.19-20.

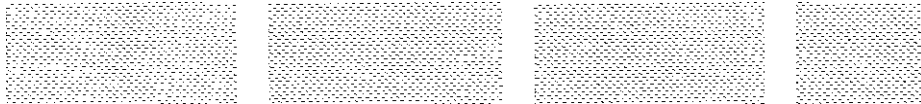
7) Taşıma.....	5
8) Sendikalar	
Merkezi Örgütler	
a) Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu (ICFTU)'nm Avrupa Sekreterliği.....	1
b) Dünya İşçi Federasyonu (WFU) nm Avrupa Sekreterliği.....	1
AİA'aeı'ya da Mesleklerarası Sendikal Birlikler:	
a) TCFTU'nun Avrupa Sekreterliğine Dahil Birlikler..	10
b) WCCmn Avrupa Sekreterliğine Dahil Birlikler . . .	11
Diğer Sendikal Örgütler.....	2
9) Tüketici Gruplar	
Tüketici "Liaison" Komitesi.....	1
Diğer Tüketici Örgütler.....	2
Çeşitli.....	7
TOPLAM.....	321

Tablo 20: Çıkar Gruplarının ÂT Kurumları İle Bağlantı Genişliği
(Yüzde Olarak)

	Komisyon	ESK	Avrupa Par- lamentosu	Bakanlar Konseyi
FIPMEC	35	55	10	10
COCCEE	40	25	15	20
UACEE	40	25	15	20
CEA	60	0	15	20
UNICE	40	20	15	25
BFEC	45-	25	15	' 15
CEEP	40	25 "	15	20 •
EUROPMI	45	25	15 - 1	15
IRU	45	25	15	15
COPA				
Yıllık				
Tarımsal Fiyatlar	35	10	27	28
Diğer Fiyatlar	40	20	20	20
SEPLIS	45	30	15	10
CIC	35	'45	10	10
CİF	30	50	10	10
ETUC	40	20	20	20
BHUC	40	20	20	20
KURÜCOOP	40	20	20	20
COFACE	40.		25	10
EBB	55	0	30	15
ASSOCIATION	60	0	25	15
CCCCC	'60	0	25	15

**Kaynak : E.Kirchner, K.Schwaiger, The Role of Interest Groups
The European Community, Gower, 1981, s.11.⁶**

⁶ Kısaltmalar : BEUC (Tüketici Birlikleri Avrupa Bürosu), BFEC (AET Bankacılık Federasyonu), CEA (Avrupa Sigortacılık Komitesi), CEEP (Kamu Teşebbüsleri Avrupa Merkezi), CIC (Yönetici Kadrolar

Bugün Topluluğun siyasi başkenti olarak kabul edilen Brüksel'de, muhtelif çıkar gruplarının temsilcileri olan yüzlerce örgüt, Topluluk karar mercilerini kendi çıkarları doğrultusunda etkilemek için faaliyette bulunmaktadır⁷.

Tablo 19 da da görüldüğü şekilde, çıkar grupları Topluluk düzeyinde endüstriden, tüketici gruplara kadar son derece geniş bir alanda örgütlenmek yoluna gitmişlerdir. Kırchner'ın bir çalışmasına dayanılarak verilen bu tablodaki örgütlerin yapısı çok daha kabarmıştır.

Çıkar gruplarının, Topluluk organları ile ilişkilerine baktığımız zaman, Tablo 20'de de görüldüğü şekilde, Topluluk kararlarını etkilemek için tek bir kuruma bağlı kalmadıkları görülüyor. Ancak yine aynı tablo bize göstermektedir ki lobi faaliyetlerinde odak noktanın Komisyon olduğu görülüyor. Çünkü Toplulukta karar teklifleri komisyon tarafından yapılmaktadır. Ekonomik ve Sosyal Komite vasıtasıyla görüşlerini Komisyona ve Bakanlar Konseyine iletmekle yetinmeyen çıkar grupları karar sürecinde bizzat komisyonla bağlantı kurmaktadırlar.

Uluslararası Konfederasyonu), CİF (Ulusal ve Uluslararası Kamu Hizmet Birlikleri Uluslararası Örgülü), COCCEE (AET Ticari Örgütler Komitesi), COFACE (AT'de Aile Örgütleri Komitesi), COPA (AT'de Profesyonel Tarımsal Örgütler Komitesi), EEB (Avrupa Çevre Bürosu), ETUC (Avrupa Sendikalar Konfederasyonu), EUROCOOP (AT Tüketici Kooperatifleri), EUROPMI (Küçük ve Orta Boy Endüstriyel Teşebbüsler "Liaison" Komitesi), FIBMEC (Küçük ve Orta Boy Teşebbüsler Uluslararası Federasyonu), GCECCEE (AT Tasarruf Bankaları Grubu), LC/IRU (AT Yol Profesyonel Taşımacılığı "Liaison" Komitesi), PC (AET Sanayi ve Ticaret Odaları Daimi Konferansı), SEPLİS (Liberal, Entellektüel ve Sosyal Meslekler Avrupa Sekreterliği), UACEE (AET Endüstri ve Ticaret Meslek Birliği), UNICE (AT'arı Sanayiciler Birliği).

⁷ Topluluk düzeyinde çıkar grubu'faaliyetleri konusunda bkz. Kirchner, E.I., Schwaiger, K, The Role of Interest Groups in the European Community, Gover, 1981.

Çıkar gruplarının Topluluk düzeyindeki doğrudan lobi kanallarını şu şekilde özetlenebilir:*

- Çıkar gruplarının liderleri ile Komisyon üyeleri arasında yılda bir kez yapılan toplantılar,

- Çıkar grupları genel sekreterleri ile komisyon departmanları arasında düzenli olarak kurulan ilişkiler,

.- Yine Bakanlar Konseyi düzeyinde, konsey başkanı, bakanlar, daimi temsilciler ve genel sekreterlik ile sürekli olarak kurulan ilişkiler,

- Topluluğun bir diğer uluslararası organı olan Avrupa Parlamentosu her ne kadar yasama yetkisine sahip olmasa da, bütçe üzerindeki yetkileri sınırlı da olsa bu organa bir güç kazandırmaktadır. Dolayısıyla çıkar grubu liderleri, genellikle parlamento grupları ile bağlantılar kurmaktadır.

Çıkar grupları içinde ise, gerek ulusal düzeyde, gerekse Topluluk düzeyinde en etkili lobi faaliyetinde bulunanlar ise şüphesiz işveren örgütleridir.

2- İşverenler ve Avrupa Birliği

"Teorik Yaklaşım" bölümünde ortaya konulduğu şekilde, neo-fonksiyonalistler, analizlerinde Avrupa'da birlik hareketlerinin ortaya çıkışında "çıkar grupları" nı bu konudaki tutumlarını bağımsız değişken olarak kullanmışlardır. Çıkar grupları içinde ise işverenlerin tutumlarına özel bir önem vermişlerdir.

Bilindiği gibi II. Dünya Savaşı'ndan sonra Dünya'da gerek ekonomik, gerekse siyasal nitelikte çok, sayıda birlik hareketinin ortaya çıktığını görüyoruz Ancak bu birlik teşebbüslerinin çok

⁸ E.J.Kirchner, K.Schwaiger, **The Role of Interest Groups in the European Community**, Age, s.44; Ayrıca detaylı bilgi için bkz. A.B.H. Philip, **Pressure Groups in the European Community**, London, 1985.

büyük bir bölümü, kısa sürede amaçların dan saparak başarısız olmuşlardır. Özellikle aydın-asker-bürokrat grupların mutlak denetimleri altındaki **"politik toplum"** (ya da **bürokratik toplum**) yapısının hakim olduğu gelişmekte olan ülkelerde, birlik hareketleri tam bir başarısızlıkla karşı karşıya kalmışlardır.

Birlik hareketleri içinde, en başarılı olanı ise şüphesiz yönetim dışı güçlerin otonomilerini kazandıkları ve yönetimleri kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirebildikleri, çoğulcu Batı toplumları arasında gerçekleştirilmiştir. Paris ve Roma Antlaşmaları ile kurulan bu birliğe (Avrupa Toplulukları'na) giderek daha çok yoğunlaşan ve büyüyen sermaye, daha başlangıçtan itibaren son derece büyük ilgi göstermiştir. Giderek uluslararasılaşan bu gruplar kendi çıkarları gereği, birlik teşebbüsleri konusunda ilginin de ötesine geçerek yönetimleri **federal ya da konfederal** birlikler kurmaya zorlamışlardır.

Bilindiği gibi II.Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa daha önce de belirtildiği gibi, siyasal gücün yamsıra, büyük ölçüde eski ekonomik gücünü de kaybetmiştir. Schreiber'in ünlü **"Amerika Meydan Okuyor"** isimli çalışmasında da ısrarla vurguladığı gibi bütün Avrupa'yı kapsayacak endüstri politikalarını uygulayabilecek federal bir birliğin kurulması, dev Amerikan firmaları karşısında ayakta kalabilmenin tek çıkar yolu olarak görülmüştür⁹.

Bu alt bölümde, A.T. ülkelerinde işverenlerin tutumlarına geçmeden önce, Avrupa'da ekonomik birliğin üye ülke ekonomileri üzerindeki etkilerine çok kısa bir şekilde değinilecektir.

⁹ J.J. Serv an -Schreiber, Amerika Meydan Okuyor, (Çev. Nejdet. Sander), Sander Yay. İstanbul, 1968, s.166.

**a) İşverenlerin Tutumlarının Arkasında Yatan
Ekonomik Nedenlere Genel Bir Bakış**

A.J. Moques Mendes'in bir çalışmasına göre,¹⁰ 1961 ve 1972 döneminde, ekonomik entegrasyonun BENELUX ülkelerinin, Topluluğa katılmaktan dolayı gerçekleştirdikleri büyüme oranı, gerçek büyüme oranının yüzde 55'i civarındadır. Bu oran İtalya için yüzde 22 civarında olmasına karşılık, Almanya ve Fransa için negatiftir. Buna karşılık ihracatın ithalata göre artış oranı ise Almanya, Fransa, İtalya ve Hollanda için pozitiftir.

1974-1981 yılları arasında ise 8 üyeli A.T.'de, Topluluğa katılmadan dolayı sağlanan büyüme, Danimarka dışında tüm ülkeler için pozitiftir¹¹.

Sonuçta ise, adı geçen çalışmaya göre entegrasyon üye ülkelerin ekonomileri üzerinde olumlu etki yapmıştır. Mesela Fransa'nın Topluluğa ihracatı 1966 yılında 1958'e göre 4 kat artmıştır. Toplam ihracatı içinde Topluluğun payı ise 1958'de % 22.1 iken 1966'da % 42'ye yükselmiştir. Bunun doğal sonucu olarak, Topluluğu 1965 krizine sürükleyen De Gaülle karşı belirli bir aşamadan sonra, Fransa'da büyük sanayiciler karşı tavır olarak Topluluğa sahip çıkmışlardır¹².

Topluluk düzeyinde ise 1958 yılı ile 1972 yılları arasında, üye altı ülke arasında ticaret hacmi % 724 oranında artarak, 6,8 milyardolarla 56 milyar dolara çıkmıştır¹³.

¹⁰ A.J. Moques Mendes, "Contribution of the European Economic Growth", Journal of Common Market Studies, 4 June, 1986, s.266'da Ak; H.Tunç "Avrupa Topluluğu'nun, üye ülkelerin Ekonomik Büyümeleri Üzerindeki Etküeri" İKV Dergisi, s.70, Ağustos 1989, s.26.

¹¹ Konumuzun boyutlarını aştığı için biz burada verilerin ayrıntılı yorumuna girmeyeceğiz.

¹² Em esi Mandel, Avrupa Meydan Okuyor, (Çev.T.Tayanç) Bilgi Yay. İstanbul, 1974, s.71.

¹³ Avrupa Toplulukları Komisyonu, Avrupa Topluluğu Nedir? Ankara, Tarihsiz, s.50.

Günümüzde ise Tablo (21) de görüldüğü şekilde 2.840 milyar dolar alım gücü ve 324 milyon tüketici kitlesi ile Avrupa Topluluğu, Amerika'dan sonra Dünya'nın en büyük pazarına sahiptir.

Bu durum ise şüphesiz önce Avrupalı işverenlerin iştahtlarını kabartmaktadır.

**Tablo 21: Piyasa Büyüklüğüne Göre
Kapitalist Dünya ve A.T.**

AT (milyar \$) (milyar \$)	ABD 3140 milyar	Japonya 1500 milyar \$
324 milyon	246 milyon	123 milyon

Kaynak : Der Spiegel'den Ak. B.Ham il oğul lan, Avrupa Topluluğu ve Türkiye'nin İktisadi Kalkınması, İlim ve Sanat, -sayı 9, Mayıs-Haziran 1988, s.13.

Yine bugün 12 üyeli Toplulukta, Tablo (22) de görüldüğü şekilde, ticaretin yaklaşık % 60'ı kendi aralarında yapılmaktadır. Topluluk dışı ülkelerin payı ise sadece %40'tır.

Tablo 22: Topluluk Ticareti (Milyon Ecu)

	1987	1988	1989
Topluluk içi ithalat	487395	540089	624148
Topluluk dışı ihracat	486836	539733	625720
Topluluk içi ithalat	340057	387519	447053
Topluluk dışı ihracat	339338	362788	413024

Kaynak : Eurostat, External Trade, 7/1990.'

Ekonomileri böylesine iç içe geçmiş bir Toplulukta, -şüphesiz Topluluk kurumlarının aldıkları kararlar, işverenler için son derece büyük önem arz etmektedir. Bunun doğal sonucu olarak da İşverenler gerek ulusal düzeyde, gerekse uluslararası düzeyde Topluluk kararlarının etkilenmesi yolunda son derece etkin çalışmaktadırlar.

b- İşverenlerin Topluluk Kurumlarını Etkileme

Kanalları:

Yukarıda verdiğimiz rakamsal ifadeler göstermektedir ki, bugün giderek büyüyen ve uluslararasılaşan sermayenin, kendi sınırlarının dışında çıkarlarını koruyup geliştirebilmesi için, kendi ülkesinde olduğu kadar (hatta bazen daha fazla) Topluluk kurumlarına karşı da baskı grubu faaliyetinde bulunması gerekmektedir,

Topluluğun yaptırdığı bir araştırmaya göre¹⁴ iş verenlerin lobi faaliyetlerinde bulunabilecekleri kurumların başında Komisyon gelmektedir. İşverenler, hem förmel, hem de informal kanalları kullanarak komisyonun tekliflerini etkilemeye çalışmaktadırlar.

Yine işverenler Topluluğun karar organı olan Konseyi ile İlişki kurmanın yanında, Ekonomik ve Sosyal Komite'de de iş veren temsilcileri vasıtasıyla görüşlerini Komisyon'a ve Konsey'e iletmektedirler.

Özellikle Tek Senet'in yürürlüğü girmesi ile ağırlığı sınırlı da olsa artan Avrupa Parlamentosu da bir diğer etki kanalını oluşturmaktadır.

Topluluk kurumlarını etkilemede, bu kanallar yanında şüphesiz, işverenlerin kullandığı başka çok sayıda kanal vardır. Örneğin bunu bir üye ülke işvereni açısından ele aldığımızda,

Economic and Social Committee of European Communities, European Interest Groups and their Relationship with the Economic and Social Committee, Soxon House, Teak Field Limited, 1980.

J.Drew'i izleyerek muhtemel baskı noktalarını ve enformasyon kaynaklarını şu şekilde özetleyebiliriz:¹⁵

- 1- Ulusal ticaret birlikleri
- 2- Ulusal hükümetlerin ilgili departmanları
- 3- Ulusal hükümet parlamentoları ve bakanlıklar
- 4- Üye ülkelerdeki Komisyon'un temsilcilikleri
- 5- Brüksel'deki üye ülke temsilcilikleri
- 6- Komisyon
- 7- Üye ülkelerdeki, diğer Topluluk ülkelerinin elçilikleri
- 8- Avrupa Parlamentosu
- 9- Ekonomik ve Sosyal Komite
- 10- Avrupa Ticaret Birlikleri
- 11- Adalet Divanı
- 12- Media

Ayrıca günümüzde Brüksel'in bir takım kararların alınmasında etkinliğin artmasına paralel olarak, büyük İşletmeler, son derece büyük harcamalar yaparak, Brüksel'de gösterişli bürolar açmaktadırlar.Yine bugün Brüksel'de 10000 civarında profesyonel lobici faaliyette bulunarak¹⁰ Topluluğun kararlarını temsil ettikleri grup ya da işverenin lehine etkilemeye çalışmaktadırlar.

John Drew, Doing Business in the European Community, Butterworth & Co. 1979, s.103.

¹⁶ Emre Gönen, Topluluk Kuramları Üzerinde Lobilerin Etkinliği, İKV dergisi, Ağustos .1989, sayı 70, s.19-20.

c-İşverenlerin Topluluk Düzeyinde Örgütlenmeleri ve Avrupa Birliği:¹⁷

Yukarıda belirtilen kanallarla lobi faaliyetlerinde bulunan işverenler, Topluluğun karar sürecinde en etkili baskı gruplarından dır. Dolayısıyla Avrupa politikasının oluşturulmasında işverenlerin görüşleri son derece büyük önem taşımaktadır.

Gerek federal ya da konfederal, gerekse politik ya da ekonomik Avrupa birliği yolundaki teşebbüslere büyük ilgi gösteren işverenler, daha AKÇT'nin hazırlık aşamasında bunu ispatlamışlar; AET ile de bu ilgiyi artarak sürdürmüşlerdir.

Kendi ülkelerinin dışında çıkarlarını en iyi uluslarüstü bir otoritenin temsil edeceğine inanan bazı işverenler, Avrupa birliğinin en güçlü destekçileri olmuşlardır. İş verenler, 1951'de AKÇT ile başlayan, 1957'de AET ve AAET'nin kurulması ile sürdürülen teşebbüslerin çok daha ileri götürülmesi yolunda çaba sarfetmişlerdir. Bunun yanında Avrupa Topluluğu'nun koordinatör işverenler birliği olan UNICE,1965 nisanında A.T. komisyonuna bir memorum vererek, Topluluk içinde uluslararası girişimlerin birleşmesini kolaylaştıracak bir yasa çıkartılması teklifinde bulunmuştur¹⁸.

¹⁷ İçinde bulunduğumuz yüzyılda, Dünya'daki uluslararası örgütlenme sürecine paralel olarak (batta dalıa hızlı), İşverenler de kendi üst Örgütlerini kurmuşlardır. Burada, Avrupa'da bütün üst düzeydeki işveren kuruluşlarının tutumlarını tek tek ele almak yerine, içlerinde in etkili olan UNICE (Avrupa Topluluğu Sanayicileri Birliği) nin kendilerine yöneltilen sorulara resmi mektup ya da dokümanlarla cevap veren işverenlerin genelde Avrupa birliği, daha özelde ise A.T. hakkındaki tutumları ele alınacaktır.

¹⁸ E. Mantel, Age, s.57.

Ayrıca UNICE gümrük birliğinden ekonomik birliğe geçiş için AET Komisyonu'nun bu yolda yaptığı çalışmalara tam bir destek verdiğini açıklamıştır¹⁹.

Yine AET ülkelerinin 1968'de gümrük birliğine geçmelerinden sonra, UNICE genel sekreteri Hilde Claeßons gümrük birliğinin yeterli olmadığını, bunun yanısıra tarifelerin harmonizasyonu, teknik engellerin kaldırılması gibi uluslararası otoriteye daha çok yetki transferini gerektirecek konularda da düzenlemelerin buna eşlik etmesi gerektiği tavsiyesinde bulunmuştur²⁰.

Bir diğer ifade ile UNICE, hakların anayasal garantisi ve gücün demokratik dağıtılması üzerine kurulan Avrupa birliğinin yaratılması ile Avrupa'nın siyasal inşası alanında daha ileri gelişme konularında olumlu yaklaşmıştır. UNICE, daha çok yetki ile donatılmış güçlü bir uluslararası otoritenin Avrupa'nın çıkarlarını daha iyi savunacağından, ulusal otoritelerin ellerindeki yetkinin uluslararası otoriteye devredilmesi konusunda teşvik edici bir tutum benimsemiştir²¹.

Ayrıca, yazılarak Avrupa'nın bütünleşmesi konusunda görüşlerine başvuru konfederasyonlardan birisi olan "**Avrupa Topluluğu Ticaret Temsilciliği Uluslararası Konfederasyonu**" (Confederazione Internazionale Della Comunità Europea) da UNICE gibi bu konudaki olumlu görüşlerini belirtmiştir.

Yine görüşlerine başvuru üst kuruluşlardan bir başkası "**Avrupa Sigortacılar Birliği**" ise verdiği cevap da çok daha

¹⁹ J, Werner Feld, **Transnational Business Co-Operation Among Common Market Countries**, its Implication For Political Integration, London, 1970, s.65.

²⁰ Carl J. Friedrich, Europe: An Emergent Nation? Harper & Row, Publisher, first Edition, 1969, s.69.

²¹ Jacques Vandamme, The Tindemans Report (1975-76), s.157-58.

büyük bir arzu ile Avrupa'nın bütünleşmesini desteklediklerini açıklamışlardır²².

"**Motor Acentaları Birliği**" (Motor Agents Association) ise Avrupa'daki tam ekonomik bütünleşmenin bazıları açısından kayıplara yol açsa da, genel olarak olumlu olacağı görüşünde olduklarını belirtmişlerdir²³.

Ayrıca bu konuda görüşlerine başvurulmuş örgütlerden "**European Federation of Equipment Leasing Company Association**" (Kiralama Şirketleri Avrupa Federasyonu), "**European Community Mortgage Federation**" (Avrupa Topluluğu Rehin Federasyonu) ve "**Federation of Stock Exchange**" (Avrupa Topluluğu Borsalar Federasyonu) da bütünleşmesi konusunda son derece istekli olduklarını açıklamışlardır²⁴. Bir diğer ifade ile, Avrupa'da güçlü bir federal birik konusuna iş verenler sıcak bakmışlardır.

Bunun yanında, global Avrupa politikasının oluşturulmasında UNICE ve diğer üst, kuruluşların katkısının sınırlı olduğu

²² Bu üst kuruluşun postayla kendilerine yöneltilen sorular üzerine göndermiş olduğu kaynaklar şunlar: 30 Oct. 1989., Tarihli Momorandum De L'ACE Sur Le Marche Unique European" ve Hin_____Step with The European Market".

²³ Kaynak: Adı geçen birliğin Avrupa birliği konusunda 17 Nisan 1990 tarihinde göndermiş olduğu cevap mektubu...

²⁴ Kaynaklar: European Federation of Equipment Leasing Company Associationen gönderdiği 12.Feb.1990, Brussels, tarihli cevabi, mektup; European Community Mortgage Fedcration'un gönderdiği 1987/1988 Rapor'u ile "Federation of Stock Exchanges in The European Community" Brussels, 5.Mart 1990 tarihli mektubu ve bu konudaki diğer dokümanlar.

görüşünde olanlar bulunmasına rağmen bugün bu kurumun (UNICE'nin) Avrupa birliğiyolundaihmal edilmeyecek bir rolü olduğu görülmektedir. Nitekim 1960'lı yıllardan itibaren UNICE'nin teklif ettiği bir takım politikaların daha sonra Tek Pazar konusunda ele alacağımız şekilde yürürlüğe konulduğunu görüyoruz.

d- Ulusal Düzeyde İşverenlerin Tutumu ve Avrupa Birliği

Topluluğun ilk yıllarında, kararların alınmasında uluslarüstü otoritenin gücünü artacağı yolundaki beklentiler, özellikle 1965'de Topluluğun yaşadığı büyük bir krizin "oy çokluğu" yönteminin terkedilerek çözümüyle birlikte Topluluğun uluslarüstü karakterinde önemli gerilemeler ortaya çıkmıştır.

Bu durum çıkar gruplarının ilgilerini büyük ölçüde, ulusal düzeydeki geleneksel kanallara yöneltmiştir²⁶. Bu da ulusal düzeyde çıkar gruplarının tutumlarını karar sürecinde son derece önemli hale getirmiştir;

Topluluk ülkeleri içinde ekonomisi en güçlü olan Almanya'da, işverenler, diğer Topluluk ülkelerine göre, Avrupa birliğine en sıcak bakan gruplardandır²⁷. Alman Sanayi Federasyo-

Michael Hodges, *Industrial Policy: Hard Times or Giant Expectations? Policy-Making in the European Community* (Edit. H. Wallage, W. Wallage, C Webb) Second Edition, John Willy & Sons, 1983, s.297. .

²⁶ Helen Wallage, *Negotiation, conflict and Compromise: The Elusive Pursuit of Common Policies, Policy-making in the European Community*, (Edit H. Wallage, W. Wallage, C. Webb). Second edition, John Willy & Sons, 1983, s. 56.

Simon Bulmer, William Peterson, *The Federal Republic of Germany and European Community*, Allen & Unwin, London, 1987, s.94.

ıu (BDI) Başkanı Tyil Necker'in de belirttiği gibi Alman Sanayi korumacı değil, liberal bir sanayiden yana olmuştur. Ancak yine de bu durum Almanya'da küçük işletmelerin hiç endişeleri olmadığı anlamına gelmiyor²⁸.

Yine Alman Sanayi Federasyonu Başkanı, bütünleşmiş bir ekonomik yapının ötesine geçmek dışında Avrupa birliği ile ilgili olarak, bir ülkeler federasyonuna doğru gidildiğini belirterek, ulusal hükümetlerin ellerindeki yetkilerin bir kısmının merkezi organlara transferinin gerektiğini belirtmiştir. Yetki transferinde bulunulması gereken organının ise federal bir kurum olan Avrupa Parlamentosu olması gerektiğini ifade etmiştir. Bir diğer ifade ile Almanların en üst sanayi kuruluşunun başkanı federal bir Avrupa birliğinden yana tavır koymuştur²⁹.

Buna karşılık geleneksel olarak devletçi geleneği olan Fransız sanayi³⁰ Alman sanayine göre, Avrupa'da ekonomik birlik hareketini daha temkinli karşılamıştır. Mesela gümrük duvarlarının otomatik olarak indirilmesi konusunda son derece, isteksiz davranmışlardır. Çünkü gümrük birliği, geleneksel korumacı politikalar ile çatışmaktadır³¹.

Mandefe göre³² De Gaulle'nin milliyetçiliğinin arkasında yatan en önemli sebep, bu geleneksel politikanın yanında, Fransız sanayinin görece zayıflığı olmuştur. Ancak aynı Fransız sanayi De Gaulle'nin Topluluğun geleceğini tehlikeye düşürmesine izin vermemiştir.

Tyll Necker, Interview, International Herald Tribune April, 6, 1989.

²⁹ Bkz.-Adi geen miilakat.

³⁰ Wyn Grant, Jane Sargent, Business and Politics in Britian, London, 1987, s.249.

³¹ g.J. Fridrich, Age. s.74.

³² E. Mandel, Age. s.66.

Buna karşılık İngiliz işverenleri ise özellikle başlangıçta İngiliz Uluslar Topluluğu ile özel ilişkilerini Ön plana çıkartarak, Topluluk konusunda pek istekli davranmamışlardır. Ancak İngiltere'nin eski dominyonları ile ilişkilerinin değişmesi ve EFTA'dan beklenen başarının elde edilememesi, İngiliz işverenlerini de AET'na yöneltmiştir.

Nitekim 217 büyük üretici firma üzerinde yapılan bir araştırmaya göre İngiliz sanayicilerinin yüzde 92'si İngiltere'nin Topluluk'ta kalmasının gerektiğini savunmuşlardır. İşverenlerin yalnızca yüzde 1'i kesinlikle karşı çıkmıştır³³.

İtalyan sanayicileri ise 1950'li ve 1960'lı yıllarda sanayilerinin diğer Topluluk ülkelerine göre geri olmasına rağmen, Topluluğa sıcak yaklaşmışlardır. Öyleki FIAT başkanı Gianni Aqaelli'nin şubat 1969'da "Otomobil sanayinde sistematik programlamaya gitmek istiyorsak eğer, uluslarüstü düzeyde hareket etmemiz gerekir" diyecek kadar güçlü bir federal birlikten yana tavır koyduğu görülmüştür³⁴.

Yine bir İtalyan iş adamının "milli devlet kavramından kurulabildiğimiz gün, sadece endüstrimizde değil, düşünce ve ruh dünyamızda da olağanüstü bir kalkınmaya kavuşabiliriz"³⁵ sözü geleneksel olarak İtalyanların Faşizm tecrübesinin yarattığı kadar, sanayicilerin Avrupa'da federal bir yapılaşma içinde elde etmeyi düşündükleri kazanç arzusunun da bir ifadesi olmuştur.

Bunun yanında Benelux ülkeleri iş verenleri de ortak pazarın oluşturulmasını olumlu karşılamışlardır³⁶,

Daily Telegraph, Poll of 217 Large Manufacturing Companies, 12 September 1977'den Ak. John. Drew, Age. s.7.

³⁴ Bkz. E. Mandel, Age, s.129.

³⁵ J.J. Se tv an-Schreiber, Age, s....

³⁶ E. Mandel, Age, s.74.

Yapıları bir çalışmaya göre ⁷ Topluluğun yeni üyelerinden olan İspanya'da siyasal düzeyde işverenlerin yüzde 36,84'ü pozitif, yüzde 10.53'ü ne negatif ne de pozitif, yüzde 5.26'sı hem pozitif hem de negatif, yüzde 10.50'si ise bilmiyorum cevabı verirken; ekonomik konularda Avrupa Topluluğuna üyeliğin sonuçları ile ilgili olarak yüzde 21.05'i pozitif, yüzde 5.26'sı negatif, yüzde 5.26'sı ne negatif ne de pozitif derken, yüzde 31.58'i hem pozitif hem de negatif cevabını vermişlerdir.

Bir diğer ifade ile işverenlerin büyük bir bölümü, siyasal, düzeyde Avrupa Topluluğuna üyeliği olumlu karşılarken, ekonomik düzeyde ise, olumlu yaklaşanların oranı, olumsuz yaklaşanların oranlarından daha yüksektir.

Benzer şekilde rekabet gücünün zayıflığına rağmen, Portekiz'de de işverenlerin büyük bir kısmı AET üyeliğinin daimi taraftan olmuşlardır. Ancak işverenler AT'na entegrasyonu, herşeyin üzerinde, Portekiz'in içinde bulunduğu siyasal sorunlara bir çözüm olarak düşünmüşlerdir³⁸.

Dİğei Topluluk ülkeleri gibi Yunanistan'da da,son iki ülkede olduğu gibi işverenler, üyeliğin siyasal yönden avantaj sağlayacağı düşüncesinde olmuşlardır. Yunanistan ile İlgili yapılan bir çalışmaya göre³⁹ üyelikle ilgili olarak hiç bir işveren negatif tutum benimsemem iştir.

Ancak Topluluk genelinde baktığımızda, işverenlerin tutumu "ideolojik" olmaktan ziyade "pragmatik" olmuştur.Yine işverenler Ortak Pazar'ın yürürlüğe konulmasından sonra, ekonomik birliğin desteklenmesi konusunda asla kararsız davranmamışlardır. Gümrük birliğinin ekonomik birliğe dönüştürülmesini İsrarla

Bkz. Garcia, s. 15.

Merquer, s.107.

Age, s.107.

savunmuşlardır . Bu amaçla da özellikle uluslararası işbirliği içinde bulunan büyük ölçekli firmalar, Toplulukta gümrük birliğinin kurulmasından itibaren, şu taleplerde ısrar etmişlerdir:(41)

- 1- AET İçinde gümrük kontrol noktalarının kaldırılması,
- 2- Mali yasaların uyumlaştırılması,
- 3- Endüstriyel üretim İçin teknik standartları düzenleyen yasaların uyumlaştırılması,
- 4- Avrupa rekabet hukukunun yaratılması,
- 5- Avrupa şirketi statüsünün yaratılması ve bu yolda gerekli yasal düzenlemelerin yapılması,
- 6- Anti-tröst yasalarının liberal uygulanması.

İşverenlerin 196Ü'lı yılların sonundan itibaren ısrarla vurguladıkları talepler, bir sonraki alt bölümde de görüleceği şekilde, 199()'lı yıllarda gerçekleştirilmek istenen Tek Pazar ya da "ekonomik birlik" çabalarının en önemli hedefleri arasında yer almaktadır.

e- Tek Pazar Hedefi, İşverenler ve Avrupa Birliği

aa- Tek Pazar Hedefi

Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun kurucusu altı ülke, Ön gürülenden 18 ay önce 1968 yılında kendi aralarında gümrük birliğini kurmalarına rağmen daha sonraki yıllarda ekonomik birliğin tesisi yolunda aynı performansı gösterememişlerdir.

1970'li yıllarda yaşanan petrol krizi ve Dünya ekonomisinin içine düştüğü durgunluk, Topluluk ülkelerinin kendi iç pazarları

C. J. Friedrich, Age. s.74. (41) Werner J. Feld, **Transnational Business Collaboration Among Common Market Countries**, its Implications For Political Integration, Praeger Publishers, 1970, s.66.

konusunda daha çok korumacı olmaya yöneltmiştir, Bir diğer ifade ile Avrupa'da ekonomik bir birlik kurma teşebbüsü geri plana itilmiştir. Gümrük tarifelerinin kalkmasından doğan rekabetten korunabilmek için üye ülkeler, tarife dışı engellere başvurmuşlardır. Avrupa birliği çabaları da, adeta Topluluk ülkelerinin yaşadığı ekonomik krize paralel olarak bunalımlı bir döneme girmiştir.

1985'den itibaren ise, Fransa gibi kuruluşundan itibaren Avrupa birliği hareketinin dolayısıyla gelen J. Delors'un Komisyon başkanlığına atanmasının da etkisiyle Topluluk bir canlanma sürecine girmiştir. 1985'de Komisyon'un talebi üzerine hazırlanan "Cecchini Raporu" daha sonra "Beyaz Kitap (White Paper)" olarak adlandırılacak olan ve Avrupa'da tek bir pazarın oluşturulması için gerekli teklifleri ihtiva eden çalışmanın da kaynağını oluşturmuştur.

Özellikle tarife dışı engeller, Roma Antlaşması'nda belirlenen ilkelerin aksine Topluluk içinde malların, sermayenin, hizmetlerin ve emeğin serbest dolaşımını imkansız hale getirmiştir. Bu ise Topluluk içinde 12 ayrı pazarın ortaya çıkmasına ve ellerindeki ekonomik potansiyeli tam olarak kullanamamalarına yol açmıştır. Topluluk firmaları dev Amerikan ve Japon firmaları karşısında, giderek daha güç rekabet eder hale gelmiştir.

Avrupa'da birliği kuramamanın maliyetini Komisyon bir çalışmada şu şekilde özetlemiştir:⁴¹

i- Farklı ulusal bürokrasilerin talepleri doğrultusunda yapılan yönetim maliyetlerinin artışı,

ii- Sınırlardaki formaliteler dolayısıyla taşıma giderlerinin fazlalığı,

Official Publications of the European Communities, Europe Without Frontiers-Completing the Internal Market European Documentation, 1987, s.12.

iii- Her ülkenin farklı üretim standartları uygulaması ve üretim maliyetinin düşük olması dolayısıyla maliyetlerin artışı,

iv- Topluluk ülkelerinin, Amerika ve Japonya'nın çok gerisinde buldukları araştırma ve geliştirme faaliyetleri konusunda ayrı ayrı hareket etmeleri, ellerindeki kaynakların optimal kullanılmasının engellenmesi,

v- Topluluğa üye ülkelerin uyguladıkları farklı politikalar dolayısıyla rekabetin engellenmesinin yarattığı yüksek maliyet,

vi- Yınc piyasaların bölünmesinden dolayı tüketicilerin seçimlerinin sınırlanması ve ödedikleri maliyetlerin artışı,

vii- Engeller dolayısıyla pazar potansiyelinin tümünün kullanılması, girişimcilerin ekonomik faaliyet isteklerinin engellenmesinin yarattığı maliyet artışı sözkonusudur.

Tablo 23: AT'de İç Pazarın Tamamlanmasından Doğan Muhtemel Refah Kazançları

Kazancın Kaynağı	G.S.Y.İ.H'mn Yüzdesi Olarak Kazanç
- A.T. içi Ticareti doğrudan etkileyen engellerin kaldırılması	0.2 - 0.3
- Üretimi etkileyen engellerin kaldırılması	2.0 - 2.4
- Etkinsizlikleri ve Monopol Kararlarını Azaltan Büyük Ölçek Ekonomileri ve Yoğun Rekabet	2.1 - 3.7 .
	4.3 - 6.4

Kaynak : Paola Cecchini, The European Challenge 1992'den Ale. Age. s.22.

Cecchini Raporu'na göre, Tablo 23.'de görüldüğü şekilde, Topluluk ülkelerinin ekonomik birliği kuramamaları dolayısıyla Gayri Safi Topluluk İçi Hasıla'da yüzde 4.3 ile 6.4 arasında kayba yol açmaktadır.

v Yiride Avrupa Toplulukları Komisyonu bir çalışmada sadece gümrük formalitelerinden dolayı kaybı 12 milyar ECU olarak tahmin etmektedir. (Bkz. Tablo 24).

Tablo 24

Birleşmiş Bir Avrupa Olamamanın Maliyeti	
Gümrük formaliteleri	• 12000 milyon ECU (A.T. Komisyonu'nun Tahmini)
Halkın bağlantılarının sınırlandırılmasından dolayı	40000 milyon ECU (Albert/Ball Raporu)
Topluluk ölçeğinde enformasyon teknolojilerinin geliştirilmesinin başarısızlığı	1990'da 4 milyon iş (Mc Kinsey Çalışması)
İmalat mallarında katlanan ölçeğin başarısızlığı	% 20-30 arasında birim maliyetleri (Endüstriyel ekonomilerin çalışması)

Kaynak : Komisyon, Age, s.23.

Bunun yanında Cecchini Raporu makro ekonomik düzeyde, piyasa bütünleşmesinin Topluluğa orta vadeli getirisini GSYİH'da yüzde 3,2-5.7 arasında artış sağlayacağı şeklinde yorumlamaktadır. Aynı zamanda Tablo (25)'de de görüldüğü şekilde tüketici fiyatları

yüzde 4.5 ile 7.7 arasında gerileyecek ve yaklaşık 2 milyon insana yeni iş yaratılacaktır.

Tablo 25

AT PİYASA BİR ÜNLEŞMESİNİN ORTA VADELİ MAKROEKONOMİK SONUÇLARINA İLİŞKİN TAHMİNLER						
SONUCUN NİTELİĞİ	SÜREÇ			TOPLAM		
	GFK(1)	KAS(2)	MHL(3)	AYE(4)	OD(5)	D(6)
GSYİH'DA DEĞİŞME (%)	0.4	0.5	1.5	2.1	4.5	3.2-5.7
TÜKETİCİ FİYATLARINDA DEĞİŞME	-1.0	-1.4	-1.4	-2.3	-6.1	-4.5-7.7
İSTİHDAMDAN DEĞİŞME (BİN KİŞİ)	200	350	400	850	1500	1300-2300
BÜTÇE DENGESİNDE DEĞİŞME (GSYİH'DA %)	0.2	0.3	1.1	0.6	2.2	1.5-3.0
DIŞ DENGEDE DEĞİŞME (GSYİH'DA %)	0.2	0.1	0.3	0.4	1.0	0.7-1.3

(1) GFK: Gümrük formalitelerinin kaldırılması

(2) KAS: Kamu alımlarında serbesti

(3) MHL: Mali hizmetlerin liberalizasyonu

(4) AYE: Arz yanlı etkiler

(5) OD : Ortalama değer

(6) D : Dağılım

KAYNAK: Paolo Cecchini, The European Challenge'den Ak Norman Fieleke, 1992'de Avrupa, Hazine ve Dış Ticaret Dergisi, s.6, 1990/2, s.123.

Cecchini Raporu, gerek makro düzeyde, gerekse mikro düzeyde iç pazarın tamamlanmasından dolayı, toplam olarak Topluluğun, 200 milyar dolar gibi büyük bir kayıpla karşı karşıya kaldığını ortaya koyuyor. Diğer taraftan, Beyaz Kitap (White Paper), Toplulukta malların, sermayenin, hizmetlerin ve emeğin, serbest dolaşımını engelleyen, tarife dışı fiziki, teknik, mali

engellerin kaldırılması (bir diğer ifade ile iç pazarın tamamlanması) amacıyla 300'e yakın teklifde bulunmuştur. Bugüne kadar 100'ünü üzerinde teklif ise, Kosczy'ın onayından geçmiştir.

İç pazarın tamamlanmasının, yukarıda bir takım raporlara dayanılarak rakamsal olarak belirtilen kazançlardan da en çok yararlanacak grup ise şüphesiz, özellikle rekabet gücü yüksek, ya da artan rekabete kendisini ayarlayabilen büyük işletmeler (ya da işverenler) olacaktır.

Nitekim "Tek Pazar" programının yürürlüğe konulmasından sonra, Avrupa'da hazırlık sürecine girildiğini görüyoruz. Bir taraftan artan rekabete karşı ayakta kalabilmek, diğer taraftan da genişleyen pazar imkanlarından daha çok kazanç elde edebilmek amacıyla şirketler hızla birleşmektedirler. 1968 yılına kadar toplam 1425 olan⁴² şirket birleşmesine karşılık, 1987'de sadece İngiltere, Fransa ve Almanya'da şirketlerin birleşme sayısının 3400'ü aştığı tahmin edilmektedir⁴³

Yine 696 A.T. şirketinde yapılan bir araştırmada, patronların dörtte üçü 1992'ye kadar A.T. içinde bir veya bir kaç şirket ile birleşeceklerini belirtmiştir⁴⁴. *Dünyanın* en büyük muhasebe ve müşavirlik şirketi grubu KPMG'nin bütün üye ülkelerde 700 işadama arasında yaptığı bir anket çalışmasının sonuçlarına göre, şirketlerin yüzde 67'si diğer ülkelerdeki şirketlerle değişik biçimlerde bir ortaklık kurmayı düşündüklerini açıklamışlardır⁴⁵.

Avrupa Toplulukları Komisyonu ise Toplu'uk'da şirket birleşmeleri bir kurala bağlayan ortak bir Avrupa şirketi statüsü oluşturmak istemektedir. Ancak bugüne kadar Komisyon çok sınırlı bir

⁴² W. Feld/Age. s.13.

⁴³ Enis Yılmaz, Şirket Birleşmeleri ve Satın Almalar; Dünya Gazetesi, 9 Ekim 1990.

⁴⁴ Petrol İş Yıllığı, Petrol-iş yay;23, İstanbul. 1989, s.126.

⁴⁵ Bkz. İKV. Dergisi, Sayı: 63, Ocak 1989, s . 3 3 .

gelişme sağlayabilmiştir. Çünkü böyle bir düzenleme, ulusal otoriteden, uluslararası otoriteye daha çok yetki devrini gerektirmektedir. Ülkelerin üzerinde çok hassas oldukları ulusal egemenliği zedelemektedir. Ancak giderek büyüyen sermaye, ulusal pazarların dışında da (yukarıda belirtilen alanlarda) daha çok kazanç elde edebilmek amacıyla yönetimleri, daha çok yetki devrine zorlamaktadır. Tek pazar hedefine yönelik gelişmelerde neofonksiyonelistlerin "**yayıma (spillover)** etkisi" dedikleri sürecin bir sonucu olarak değerlendirilmesi gerekir. Bugün hem Topluluk içinde hem de Topluluk dışındaki ülkelerin yönetimleri uluslararası otoriteye yetki transferi konusunda, her zamandakinden daha çok baskı altındadırlar.

Nitekim Avrupa'da Tek Pazarın kurulması teşebbüsü şüphesiz Topluluk bürokratlarının bir buluşu değildir. Avrupa'da Topluluğa üye ülkeler arasındaki tarife dışı engellerin kaldırılması konusunda, Ticaret ve Sanayi Odaları ile Avrupalı Profesyonel Örgütler, gerek ülke yönetimlerine, gerekse Topluluk bürokratlarına baskı yapmışlardır⁴⁶.

Topluluk düzeyinde en etkili işveren temsilcisi örgüt olan ve işverenlerin çıkarları ile ilgili konularda ısrarla Komisyon'un kapısını aşındıran UNICE⁴⁷ özellikle ekonomik birliğin kurulması konusunda son derece ilgilidir. UNICE aynı zamanda Avrupa'da birlik hareketlerinin en güçlü destekçisi olmuştur.

13 Aralık 1988'de Paris'de yapılan UNICE zirvesinde, 1992 yılına kadar Avrupa'da gerçekleştirilmesi öngörülen tek pazar hedefini desteklemek amacıyla bir "**Avrupa İşverenleri Ortak Deklerasyonu**" kabul edilmiştir.

⁴⁶ Fransız Ticaret ve Sanayi Odaları (APCCI), Avrupa İç Pazarı İle İlgili Sorular ve Cevaplar, IKV Yay. İstanbul, 1989, s.3.

⁴⁷ Alan Dashwood, Hastening Slowly: The Community's Path Towards Harmonization, Policy-Making in the European Community, Second Edition, (edit:by H.Wallage, W.Wallage and C.Week, 1983, John Wiley & Sons Ltd, s.198.

Bu deklarasyonda işverenler,⁴⁸

- Tek pazarı gerçekleştirmek için aktif çalışacaklarını, stratejilerini bu amaç doğrultusunda belirleyeceklerini ve güçlerini bu yönde harcayacaklarını,

- Yine güçlerini arttırmak için işletmeler arasındaki işbirliğini kuvvetlendireceklerini ve uluslararası rekabet karşısında şanslarını arttıracaklarını,

- Avrupa iş aleminin elçileri olarak uluslararası iş çevrelerini Avrupa Tek Pazarının dengeli bir ticaretin gelişmesine katkı sağlayacağına ikna edeceklerini taahhüt etmişlerdir.

Buna karşılık işverenler, Avrupa'da istikrarlı bir mali ortamın yaratılması için para ve ekonomi politikalarının daha Uyumlu hale getirilmesinin teşvikini Topluluk kuruluşlarından istemiştir. Hükümetlerden de bürokratik engellerin kaldırılması ve faaliyet özgürlüğü talebinde bulunmuşlardır.

Bunun yanında Avrupa birliği fikrinin yasaların zorlamasından daha çok insanların inançlarının bütünleşmesiyle gerçekleşeceğinden, birer Avrupalı gibi düşünmelerini ve üzerine düşen görevi yerine getirmelerini, bir diğer ifade ile Avrupa'nın kurulması kararlarına katılmaları teklifinde bulunmuşlardır.

UNICE'nin (ve diğer Topluluk düzeyinde faaliyeti bulunan çıkar gruplarının) etkin lobi çalışmalarına rağmen, asıl faaliyetlerini ulusal düzeyde yoğunlaştırmışlardır. Daha Önce de belirtildiği gibi Topluluğun 1965 krizinden sonra ve özellikle de İngiltere'nin katılmasından sonra Topluluğun uluslararası karakterinde oldukça gerilemeler ortaya çıkmıştır. Bu durum çıkar gruplarının lobi faaliyetlerini ulusal düzeyde yoğunlaştırmalarının en önemli nedeni olmuştur.

⁴⁸TJNICE Orlak Deklerasyonu, IKV Dergisi, Ocak 1989, sayı: 63, s.21.

Bilindiği gibi Topluluğun ekonomisi en kuvvetli ülkesi Almanya'dır. Bu ülke aynı zamanda gerek hammadde, gerekse mallarının satışı bakımından dış pazarlara en bağımlı ülkelerden biridir. Bir diğer ifade ile Topluluğun ihracatı en yüksek olan ülkesidir. Bu ihracatın ise yarısından fazlasını diğer Topluluk ülkelerine yapmaktadır. Bu durum, Alman iş adamlarının Topluluğa önem vermelerine yol açmaktadır.

Alman iş adamları, baştan itibaren genelde Avrupa birliğinin, daha özelde ise Avrupa Ekonomik Topluluğunun en güçlü destekçisi olmuşlardır. Mandel 1960'lı yıllarda Alman işverenlerinin anlaşılır nedenlerden dolayı, Avrupa birliğine karşı en küçük bir karşı tavır sergilemediklerini belirtiyor⁴⁹. Avrupa'da gerçek bir tek pazar kurmayı amaçlayan Alman büyük sermayesi büyük bir coşku ile destek vermiştir⁵⁰. Özellikle kimya sanayinde sadece Topluluğun değil, Bayer, Hoechst ve BASF. gibi firmaları ile Dünya'nın güçlü şirketlerine sahiptirler. 1992 sonrası ticaretin önündeki gümrük dışı engellerin de kaldırılarak, ekonomik birliğin sağlanarak karlarını katlayacakları beklentisi içine girmişlerdir. Ancak bu Alman sanayinin belkemiğini oluşturan orta ölçekli işletmelerin, Tek Pazarı gerçekleştirdikten sonra doğacak rekabet konusunda endişeleri olmadığı anlamına gelmemektedir⁵¹,

1970'li yıllarda Topluluğun genişlemesine destek veren Alman işverenleri⁵², BDI (Alman Endüstri Federasyonu) başkanının bir mülakatında da belirttiği gibi, Alman işverenlerinin tutumu

Mandel, Age. s.66.

⁵⁰ Bkz. Institut des Deutschen Textileinzelhandels GmbH, **Einkaufen in Europa**, Köln, s.1.

⁵¹ Zeynep Attıkan, Bükresel Yokuşu, **Güneş Gazetesi**, 15 Nisan 1988.

⁵² Keith Perry, **Britain and the European Community**, London 1984, s.10.

korumacı değil, ülkeler arasında ticaretin serbestçe yapılabilirdiği bir ekonomiden yana olmuştur⁵³.

Bir Alman iş adamı Dieter Frcuddeberg'in de belirttiği gibi, orta vadede iş adamları iç pazarın tamamlanmasının, Alman ekonomisini olumlu etkileyeceğine kesin gözüyle bakmaktalar⁵⁴. Ancak işverenler, Avrupa'da birlik kavramını sadece "ekonomik birlik" le sınırlamaktan yana değiller. İşverenler ekonomik birliği de İhtiva eden ulusal otoritelerin ellerinde tuttıkları yetkilerin daha büyük bir kısmını uluslarüstü (ya da federal) otoriteye devretmeyi gerektirecek olan daha "sıkı" bir Avrupa birliğinden yana tavır koymuşlardır. Alman sanayicileri federasyonu başkanının da vurguladığı gibi, özellikle büyük sermaye, yetkileri artırılmış bir Avrupa Paramentosu istemektedir⁵⁵. Çünkü daha "gevşek" bir örgütlenmeyi öngören "konfederal" yapıdaki birlik şekilleri, uluslarüstü (ya da federal) örgütler kadar, belirli kararların alınmasında ya da uygulanmasında yetkili olamamaktadır. Bu ise büyük sermayenin ulusal sınırlar dışındaki çıkarlarını korumak ya da geliştirmek konusunda etkili bir kanal olmamaktadır. Oysa uluslarüstü tipteki birlikler, büyük sermayesinin çıkarlarını korumak açısından son derece etkili kuruluşlardır⁵⁶.

Alman iş adamlarının Avrupa birliği hareketine yönelik bu tavrı, Avrupa birliğinin en büyük sigortası olarak görülebilir. Bilindiği gibi son dönemde Doğu Avrupa'daki gelişmeler,iki Almanya'nın birleşmesi gibi olayların Avrupa'da tek pazar hedefini yok edeceği şeklinde yorumlar yapılmaktadır.

Bkz. International Herald Tribüne.

• ⁵⁴ Alman Dosyası, Dış Ticarete Durum, Mart-Nisan 1989, sayı 15, s.10.

⁵⁵ Bkz. International Herald Tribüne Adı geçen yayın...

⁵⁶ Burada uluslarüstü kuruluşların sadece büyük sermayenin çıkarlarına hizmet eden bir kuruluş olduğu kastedilmemektedir. Şüphesiz büyük sermaye kadar diğer gruplarda, (bir sonraki bölümde görüleceği şekilde) uluslarüstü birliklerden faydalanabilirler.

Şüphesiz Almanya gibi ülkelerde bir takım hayati kararların alınmasında, kamuoyunun, liderlerin ya da yönetimlerin tutumları son derece önemlidir. Ancak yukarıda anlatılan gerçeklerden dolayı, Almanya'nın Topluluktan bütünüyle vazgeçebilmesi mümkün değildir. Almanya gibi çoğulcu Toplumlarda büyük sermayeye rağmen köklü dönüşümlerin gerçekleştirilmesi oldukça güç gözükmektedir. Şüphesiz büyük sermaye tek belirleyici değildir; ancak belirli politikaların oluşturulmasında, son deröce önemli bir role sahiptir.

Oysa bugün Almanya'da büyük sermaye, liberal, sınırları kaldırılmış ekonomik birliğini tesis etmiş bir Avrupa istemektedir. Ayrıca siyasal birlik olayına da sıcak bakmaktadır. Dolayısıyla neo-fonksiyonalistlerin değişkenlerinden hareketle, Almanya'da nco-nazi bir yönetimin iktidara gelmesi ya da uzun vadede böyle bir İktidarın başarılı olması (ekonomik kriz vb çok önemli beklenmedik bir gelişme olmadığı takdirde), oldukça güç gözükmektedir.

Alman büyük sermayesinin, ekonomik birliğin tesisi konusundaki bu sıcak tutumuna karşılık, Fransız büyük sermayesi çok daha temkinli olmuştur. Bu sebeple Fransız büyük sermayesi, zorlanabileceği düşüncesiyle özellikle Topluluğun birinci genişlemesine Alman sermayesi kadar sıcak bakmamıştır. Mandel'e göre De Gaulle'ün İngiltere'yi veto etmesinin arkasında yatan en önemli sebeplerden birisi budur⁵⁷.

Bilindiği gibi Fransa "devletçi" geleneğe sahip bir ülkedir. Buna rağmen Fransız sermayesi, iç pazarın tamamlanmasını altın bir fırsat olarak değerlendiriyor, öyleki Fransa'da yabancı şirketlerin rekabetinden kolayca etkilenebilecek nitelikte olan küçük ve orta boy olan işletmelerin başkanların yüzde 76'sı dahi tek pazar konusunda iyimser olduklarını belirtmişlerdir⁵⁸. Bunun yanında

E. Mandel, Age. s.66.

Scott Sullivan, NEWSWEEK, 31 January, 1988, s.9.

şirketler tek pazarın kazançlarından daha çok pay almak için hızla hazırlık sürecine girmişlerdir⁵⁹.

Tek pazar hedefi konusunda en arzulu bekleyiş içinde olanlardan bir diğeri İse İtalya büyük sermayesidir. İtalyanlar Carlo De Benedetti'nin ifadesi ile birliğin artık bir gereklilik haline geldiği düşüncesindedirler⁶⁰. Bilindiği gibi daha önce de belirtildiği şekilde İtalyan işverenleri Avrupa birliğine sıcak yaklaşmışlardır. İtalyanlar "**yeni bir kapitalizm anlayışı ve kimliğini ortaya koymak**" istemektedirler. Dolayısıyla hızla diğer Topluluk ülkelerinde şirket alımlarına girmişlerdir, örneğin Belçika ekonomisinin üçte birini kontrol eden Societe Generale'nin Olivetti'nin sahibi Carlo de Benedetti tarafından satın alınmasında olduğu gibi İtalyanlar şirket alımlarında da son derece aktif davranmışlardır. Avrupa'da 1987 ve 1988 yıllarında yapılan büyük ölçekli 68 şirket evliliği ya da el değiştirmesinin 28'ini İtalyan iş verenleri gerçekleştirmişlerdir⁶¹.

Topluluğun kuruluş yıllarından itibaren temkinli tavır sergileyen İngiltere, tek pazar hedefi konusunda da aynı temkinliliğini sürdürmektedir. ABD'nin danışma firmalarından olan Booz Ailen & Hamilton'a göre Tek Pazara geçilmesiyle birlikte İngiliz ekonomisinde bir çok sektör yabancıların ellerine geçecektir⁶².

Lloyds Bank'ın bir rekabet araştırmasına göre İngiltere'de ilaç, tütün, tıbbi malzemeler, elektrik mühendisliğinin bazı dalları ve muhtemelen büro ile bilgi işlem teçhizatı gibi imalat sanayilerinin Toplulukta tek pazarın kurulmasından kazançlı çıkacağını göstermektedir. Buna karşılık makina mühendisliği sanayilerinin rekabetten olumsuz etkilenme tehlikesi büyüktür⁶³.

Bkz. **International Herald Tribune**, Adı geçen yazı.

⁶⁰ Frederick PainUm, Second Thoughts on 1922, **Time**, January, 23, 1989, s.8.

⁶¹ Atikan, Adı geçen yazı.

⁶² **International Herald Tribune**, Adı geçen yazı.

⁶³ **IKV Dergisi**, Sayı: 63, Ocak 1989, s.10.

Ayrıca İngiltere'nin köklü finans ve sigorta şirketleri, tek pazar hedefi ile ilgili olarak oldukça iyimser oldukları görülmektedir⁶⁴.

Tablo 26: Avrupa Pazarlarının Çekiciliği

	Çok Çekici	Biraz	Çekici Değil
Belçika	21	23	25
Danimarka	15	21	32
Fransa	29	25	17
Yunanistan	13	12	36
Almanya	55	13	9
İrlanda	17	17	30
İtalya	28	25	15
Lüksemburg	32	22	16
Hollanda	28	18	17
Portekiz	15	21	25
İspanya	33	19	18
İngiltere	64	8	15

Kaynak: European Banker, İki Araştırmanın sonuçlarından, Ak: Thomas Albrecht, Europe 1992 - The Implication For banks and Financial Services, s.89, 1992 - The Single European Market, London, 1989.

Nitekim Tablo (26)'da da görüldüğü gibi Avrupa pazarlarını en çekici bulan (yüzde 64 ile) İngiltere olmuştur. Çekici bulmayanlar ise sadece yüzde 15'tir. Buna karşılık diğer ülkelerin finans

Alikan, Adı geçen yazı.

kuruluşları İngiltere kadar coşkuyla yaklaşırsa da, çoğunluk olarak Topluluk pazarını çekici bulmaktadırlar⁶⁵.

Bunun yanında Topluluğun İspanya gibi nisbeten ekonomik bakımdan geri ülkelerinde, tek pazar hedefinin aynı coşku ile karşılandığını söylemek güç, ancak tek pazar bir taraftan ekonominin kendisini yenilemesi için müşevvik bir faktör olurken, diğer taraftan da İspanya ve Portekiz İşçileri için serbest dolaşım imkanı getirmektedir.

İspanya'da hükümet yabancı sermaye ile işbirliğini, bir çıkış yolu olarak görmüştür. Yine hükümet İşletmeleri birleşmeleri yolunda baskıda bulunmaktadır. Ancak bütün bu birleşmelere rağmen, İspanyol şirketleri ölçek bakımından Avrupa ortalamasının çok gerisinde kalmaktadırlar⁶⁶. Bu da İspanya gibi Ölçek bakımından daha küçük ve ekonomileri nisbeten az gelişmiş Topluluk ülkelerinin Tek Pazara geçişte nisbeten daha çok zorlanacağına işaret ediyor. Ancak sonuçta işletmeler ayakta kalabilmek için kendilerini yenilemek zorunda kalacaklardır.

Bugün gerek Topluluk, gerekse Topluluk dışı ülkeler farketmişlerdir ki, tek pazar hedefi, Avrupa sahnesinde derin yapacaktır. Yukarıda belirtildiği gibi kazananlar olduğu kadar kaybedenler de olacaktır⁶⁷.

Ancak sonuçta belirtmek gerekirse gerçek bir ekonomik birliğe gitmenin faydası, Topluluğun getirdiği maliyetin çok üzerindedir. Dolayısıyla sonuçta Topluluk ülkelerinin çok büyük bir bölümü "Avrupa birliğinin" ilk aşaması olan "ekonomik birliğin" kurulması konusuna oldukça sıcak bakmaktadırlar.

Thomas Aibrecht, Europe 1992, The Implication For Banks and Financial Services, 1992 - The Single European Market, London, 1989, s.89.

⁶⁶ Alikan, Adı geçen yazı.

⁶⁷ S. Sullivan, A.g.y. s.8.

Şüphesiz bu durum, işverenlerin "Avrupa Birleşik Devletleri"ni kuracakları anlamına gelmiyor. Bir çok Avrupalı federalistin gönülden özlediği böyle bir gelişme için yeterli olacağı; Avrupa'daki ekonomik faktörler dışındaki, siyasi, kültürel, tarihi gerçeklerin aşılması için yeterli olacağı anlamına gelmiyor. Ancak yukarıda işaret edilen gerçekler, Avrupa birliğine bu noktada güçlü bir destek olduğunu gösteriyor. Sermayenin giderek büyümesi ve belli ellerde toplanması (ki tek pazar hedefi bunu hızlandırmıştır.) Avrupa birliği düşüncesine canlılık kazandırmıştır.

Özellikle Avrupa'daki 1989 ve 1990 yıllarındaki gelişmelerden kalkarak Avrupa birliğinin çok tehlikeye düştüğünü belirten yorumlara rağmen, bugüne kadar gerçekleştirilen aşamalardan geri dönüşe sermaye çevrelerinin sessiz kalacağını düşünmek mümkün değildir, Ancak tek belirleyici "değişken" de bu değildir. Bu son gelişmeler, yeni Almanya'nın yönetimine federal (ya da uluslararası) gelişmeler karşısında isteksiz davranmasına yol açacaktır. Ancak yönetimler, hem Topluluk İçindeki, hem de dışındaki işverenlerin baskılan ile karşı karşıya kalacaklardır⁶⁸. Bu şekilde bugüne kadar gelinen aşamadan dönüş olacağını söylemek oldukça güçtür. Herşeye rağmen federal bir anlayışla uluslararası birliğin güçlendirilmesi sözkonusu olmasa bile, en azından konfederal bir çizgide, uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi sağlanacaktır. Ancak işverenlerin federal (ya da uluslararası) birlik kavramına desteklerinin süreceğini beklemek kapitalizmin içinde bulunduğu aşamanın doğal bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Bundan sonraki alt bölümde, toplulukta işverenler kadar güçlü olmamakla birlikte, çoğulcu demokratik toplumlarda önemli sayılacak ağırlığa sahip işçi sendikaları ve Avrupa birliği konusu ele alınacaktır.

⁶⁸ Nitekim Avusturya'dan sonra Topluluk dışındaki İsveç, Norveç ve Finlandiya gibi Topluluğun kuruluşundan itibaren "soğuk" yaklaşmış İskandinav ülkeleri, Avrupa'daki son gelişmelerden sonra, Topluluğa prensiple katılma kararlarını açıklamışlardır.

3- Sendikalar ve Avrupa Birliği

Çoğulcu demokrasiyi benimsemiş A.T. ÷lkelerinde işverenlerden sonra, y÷netimlerin aldığı kararlar ÷zerinde etkide bulunan yaklaşık 30 milyon örg÷tl÷ üyesiyle Topluluğun etkili çıkar gruplarından bir diğer de işçi sendikalarıdır. Bilindiği gibi Batı Avrupa'da sendikalar bir takım sosyal ve demokratik haklarını çok uzun m÷cadelelerden sonra elde etmişlerdir. Dolayısıyla bu haklarının kullanılmasında, diğer gruplardan çok daha fazla hassasiyet g÷sterirler. Milyonları bulan üye sayıları ile en büyük oy potansiyelini ellerinde bulundurlar. Bunun yamsıra bug÷n ellerindeki topladıkları büyük mali imkânlar sayesinde rahatlıkla etkin lobi faaliyetleri yürütmeleri mümkündür⁶⁹.

a- İşçi Sendikaları ve Avrupa Birliği

Avrupa'nın kaderinin belirlenmesinde son derece büyük bir öneme sahip olan "birlik" hareketleri karşısında sendikaların ilgisiz kalmaları ya da bu konudaki politikaları oluşturmakla m÷kellef teknokrat ve politikacıların sendikalara rağmen düzenlemeleri gitmeleri oldukça güçtür.

Avrupa entegrasyon (ya da birlik hareketleri) sürecine baktığımızda sendikaların işverenler ve diğer gruplarla birlikte önemli bir role sahip oldukları göze çarpmaktadır.

Birlik teşebbüslerine karşı oldukça ilgili olan bu grupların gerek siyasal görüşleri dolayısıyla, gerekse kendi ÷lkelerinin ulusal çıkarları dolayısıyla tam bir bütünlüğün olduğunu söylemek de oldukça güçtür.

Avrupa'da marksist düşünce geleneğinden beslenen radikal sendikalar ile, hrıstiyan düşünce geleneğinden beslenen hrıstiyan

Sendikaların politikleşmeleri konusunda bkz. N.Akçaylı, Sendika Teorisi, Bursa, 1983, s.57-9.

sendikalar, ya da nispeten daha ılımlı olan sendikalar arasında genelde Avrupa birliği (daha özelde ise Avrupa Toplulukları) hareketlerine gösterdikleri tepkiler bir çok noktada farklı olmuştur.

AT.'yi kuran Roma Antlaşmasını hazırlayan komitelerde ve konferanslarda özellikle hristiyan sendikalar uluslararası bir birliğin kurulması konusunda oldukça istekli yaklaşmışlardır. Hür sendikalar ise aynı coşkuyu göstermemekle birlikte, Avrupa Topluluklarının kuruluşunu desteklemişlerdir⁷⁰.

Ayrıca AET'nin ' kurumsal yönden klasik parlamenter demokrasiyi esas almasının daha uygun olduğunu savunan sendikalar, Avrupa siyasal birliğine de oldukça sıcak bakmışlardır⁷¹.

Diğer taraftan Roma Antlaşması sosyal konularda geirdiği düzenlemelerle sendikalara güçlerini kullanma imkanı vermiştir. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu Antlaşmanın amaçlarından birisi yaşama ve çalışma şartlarını iyileştirmek şeklinde ortaya konulmuştur. Sendikalara Ekonomik ve Sosyal Komite'de temsil imkânı verilmiştir. Yine sendikalar özellikle başlangıçta Topluluk Komisyonu ile son derece iyi ilişkiler kurmuşlardır. Bunun doğal sonucu olarak da bu organların karar sürecinde anahtar rolü oynaması gerektiğini savunmuşlardır⁷².

Ancak sendikalar Avrupa birliğini sadece ekonomik ve sosyal sebeplerle değil, aynı zamanda ideolojik sebeplerle de desteklemişlerdir. Çünkü birleşik bir Avrupa'nın Dünya'da çok daha önemli bir güç olabileceğini görmüşlerdir⁷³.

M.Bouvard, **Labour Movements in the Common Market Countries**, The Growth of a European Pressure Groups Prager Publisher, 1972, s.81. (72) Age, s.73.

⁷¹ Age, s.73.

⁷² CBeever, **The Trade Unions and Integration, Western Europe**, Edit : by R.Mayne, London, 1986, s.642.

⁷³ M.Bouvard, Age, s.74.

Ancak yine de ulusal düzeyde sendikaların büyük bir çoğunluğu, Avrupa birliğini ekonomilerinin ve sosyal politikalarının bütünleştirilerek geliştirilmesinde ana vasıta olarak görmüşlerdir⁷⁴

b- Ulusal Düzeyde İşçi Sendikaları ve Avrupa **Birliği**

Topluluğun ekonomik bakımdan en güçlü ülkesi olan ve Doğu Almanya ile birleşmesi neticesinde, siyasal yönden de Toplulukta en güçlü ülke haline gelen Almanya'da sendikaların Çoğunluğu tek bir konfederasyon (DGB) altında toplamışlardır⁷⁵. Sosyal Demokrat bir eğilimde olan fakat Hristiyan Demokrat taraftara da sahip olan DGB (Alman Sendikalar Konfederasyonu) daha Messina Konferansı aşamasında Avrupa birliğine olumlu yaklaştığını ifade etmiştir⁷⁶.

Daha sonra Haziran 1972 yılında yapılan kongresinde DGB, sosyal bir temel üzerine kurulmuş daha güçlü bir uluslararası birlik lehinde tavır ortaya koymuştur. Kongrede, bir taraftan uluslararası bir organ olan Avrupa Parlamentosu'nun üyelerinin doğrudan seçilmesi teklif edilirken diğer taraftan Avrupa Parlamentosuna demokratik bir yasallık verilmesi teklif edilir. Yine Avrupa Parlamentosu seçimlerinin doğrudan yapılmasını önerir⁷⁷. Bunun yanında DGB adı geçen kongrede sosyal bir temelde yaratılacak Avrupa için şu tekliflerde bulunur;⁷⁸

⁷⁴ C.Beever, Age, s.642.

⁷⁵ A.Daltrop, Politics and the European Community, Second Edition, London, 1985, s.101.

⁷⁶ E.Haas, The Uniting of Europe, Stanford University Press, 1968, s.225.

⁷⁷ DGB'nin Avrupa Parlamentosunun doğrudan seçimle iş başına gelmesi gerektiği şeklindeki görüşleri daha sonra kabul görerek 1979'da uygulamaya konulmuştur ve bu tarihten itibaren Avrupa Parlamentosu üyeleri doğrudan seçimle iş başına gelmektedir.

⁷⁸ M.Külden, Avrupa'da Sendikalar, A.T. Komisyonu Yay., Tarihsiz, s.18.

- Ekonominin farklı seviyelerde (özellikle de firmalar seviyesinde) demokratikleştirilmesi,
- Sermaye ve gelir dağılımında daha büyük adaletin sağlanması,
- Çalışma şartlarının iyileştirilmesi,
- Çalışan kadınlara erkeklerle eşit hakların tanınması,
- Çevrenin korunması için önlemler alınması,
- Ekonomik istikrar ve büyümenin korunması,
- Çok uluslu firmaların Avrupa düzeyinde denetlenmesi siyasetinin uygulanması,
- Ücretlilerin çıkarları hesaba katılarak bütçelerin ve vergi yasalarının bağdaştırılması,
- Topluluk içinde nispi olarak geri kalmış bölgelerin kalkınmasını sağlayacak bölgesel politikaların uygulanması teklif edilmiştir.

Alman Sosyal Demokrat Partisi (SPD) ile yakın ilişki içinde olan DGB, Avrupa¹ birliğine diğer çıkar gruplarında olduğu gibi destek verdiği haldeTM Topluluk politikalarının değiştirilmesi konusunda oldukça sınırlı bir etkiye sahip olmuştur⁸⁰.

Diğer taraftan en çok bölünmüş işçi hareketine sahip olan Fransa'da ise dört ayrı işçi konfederasyonu vardır ve bunların Avrupa birliği konusundaki tutumları farklıdır.

Avrupa'daki en radikal işçi federasyonlarından birisi olan Genel İş Federasyonu (CGT) Avrupa birliği yolunda en Önemli teşebbüs olan AETnin İşçilerin değil kapitalistlerin çıkarlarına hizmet ettiği gerekçesiyle kaldırılmasını savunmuştur ve Başlangıçta

D.Schuster, The German Trade Union Movement, Bonn, 1985, s.160.

⁸⁰ S. Buhner, W. Pel er son, The Federal Republic of Germany of and the European Integration, Allen & Unwin, London,1987, s.100.

Topluluk kurumlarında yer almamışlardır. Ancak daha sonra AET'nin uygulamada üye ülkelerin ekonomileri üzerindeki olumlu etkisinin görülmesi doğayısıyla muhalefetlerini nispeten yumuşatmış ve Topluluk kurumlarında yer almayı kabul etmişlerdir⁸¹. Avrupa'daki son yıllardaki gelişmelerin doğal sonucu olarak, CGT'nin Avrupa birliği konusunda çok daha olumlu hale dönüşebileceğini söylemek mümkündür.

Buna karşılık gerek CFTC (Hristiyan İşçiler Konfederasyonu) ve gerekse CGTFO (Genel İş Federasyonu İş Gücü) daha baştan itibaren Avrupa'daki diğer bir çok sendikalarda olduğu gibi Avrupa birliğine olumlu yaklaşmışlardır. CFDC (Fransız Demokratik İş Konfederasyonu) ise, çalışmalar lehine düzenlemeyi öngören bir takım şartlar ileri sürmüşlerdir.

Fakat hiç birinin Topluluğa karşı tutumu CGT kadar eleştirel olmamıştır. Nitekim CGT Haziran 1967 kongresinde AET'nun tekelciliği geliştirerek ekonomik ve sosyal çelişkileri artırdığını savunmuşlardır. Aynı şekilde daha önce kurulan AKÇT ÇGT tarafından Amerikan emperyalizminin eseri olarak kınanmıştır. Oysa diğer üç konfederasyon Avrupa birliği yolunda İlk önemli uluslararası birlik olan AKÇT'nu benimsemişlerdir. Avrupa birliğinin gerçekleşeceğine İnanmışlardır. Ancak bu sendikaların Avrupası, işçilerin de katıldığı, ekonomik sosyal sorunların siyasal bir çerçevede içinde çözüldüğü bir Avrupa'dır⁸². Ancak Avrupa birliğine olumlu yaklaşan aynı konfederasyonlar, Roma Antlaşmasının sosyal amaçlarının gerçekleştirilmesi konusunda hayal kırıklığına uğradıklarını açıkça ortaya koymuşlardır. Nitekim CFDT'nin resmi yayın organı olan "sendikacılık" dergisine: "**İş adamları Avrupası'nın Roma Antlaşmasında öngörölmüş olan sürelerden önce ger-**

E.Kirchner, **Trade Unions as a Pressure Groups in the European Community**, Saxon & Hause, 1977, s.56-7.

⁸² U.Kökten, Age, s.87.

çekleşmesine karşılık, sosyal Avrupa'nın kurulması geri kalmıştır." diyerek eleştirilerini dile getirirken Topluluk lehinde olan diğer konfederasyon CGTFO ise aynı şekilde **"ortak sosyal politikanın çizilmesinde kaydedilen ilerlemeler yetersizdir..."** diyerek Topluluğu eleştirisini ortaya koyuyor⁸³.

CGT ise çok daha katı bir muhalefet izlediği Toplulukla ilgili olarak ise, Şubat 1976 yönetim kurulu toplantısında, hükümetin ve Fransız işverenleri Ulusal Sendikası (CNP) m yeniden gündeme gelen uluslararası Avrupa fikrine, gerekli bir takım temel dönüşümleri engelleyeceği ve ulusal egemenliği tehdit edeceği gerekçesiyle eleştirilmiş ve şu önerilerde bulunulmuştur⁸⁴:

- Avrupa'da egemen olan büyük grupların gücünün azaltılması,
- Sendikal hakların ve faaliyetlerin artırılması,
- Sosyal, ekonomik ve demokratik reformların gerçekleştirilmesi,
- Her ülkenin ulusal egemenliğinin tanınması teklif edilmiştir.

Ancak sonuçta Fransa'da işçi örgütlerinin büyük bir çoğunluğu, diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Avrupa birliği lehinde tavır koymuşlardır. Nitekim Topluluk konusunda en çok eleştirel yaklaştığını belirttiğimiz CGT bile, Avrupa'nın bütünleşmesi konusunda sorularımıza cevap teşkil edeceği gerekçesiyle gönderdiği dokümanlarda, Avrupa'nın bütünleşmesine karşı olmadıkları; ancak **"Sosyal Avrupa"** kurulmasının zorunluluğunu vurgulamış! ardır⁸⁵.

⁸³ Age, s.88.

⁸⁴ Age, s.91.

⁸⁵ CGT'nin bu konuda gönderdiği dokümanlar: L'espace Social Européen (21 Mars 1989); Manifeste FO Du 1, Mai, 1989; Europe: Force Ouvrière Prend L'initiative Par Marc Blondel P.O.H. 11, May,1989; Un

Diğer taraftan Avrupa birliğine en güçlü muhalefetin olduğu ülkelerden birisi olan İngiltere'de TUC (İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu) işçi hareketleri üzerinde bir şemsiye rolü görür; İşçi Partisi ise geleneksel olarak onun siyasal kanadı olarak faaliyette bulunur. Bu konfederasyon 1950 yılında AKÇT'ni olumlu bulduğunu ve hükümetin müzakerelere katılmasını önerdiği halde,, hükümetin Avrupa birliği teşebbüslerini benimseyerek olumsuz tavır koymuştur⁸⁶.

Aslında TUC "resmi" olarak "dengede" bir Avrupa birliği yanlısı olduğunu belirtmiştir. Ancak Topluluğun serbest rekabet, piyasa ekonomisi gibi konulardaki görüşlerine güvenmemiştir. Nitekim 1970 yıllarının başında AT'na üyeliği ile birlikte yiyecek fiyatlarının yükseleceği, üretimin düşeceği gibi endişelerle AT'na İngiltere'nin katılmasına karşı çıkararak anti-AT propogandaya katılmışlardır. Ancak 1971 ve 1972 yıllarındaki kongrelerde alınan olumsuz kararlara rağmen destekleyen bazı bireysel sendikalar olmuştur⁸⁷,

1979'dan sonra da TUC, işçi partisinde olduğu gibi, artan bir şekilde Topluluğa düşman olmuştur. Bunda da özellikle Ortak Tarım Politikası (OTP) ve Topluluk bütçesine katkısı olmuştur. 1981 İse TUC Avrupa'dan çekilme kampanyası başlatmıştır. Bu karar diğer Topluluk ülkeleri sendikaları arasında hayretle karşılanır ve TUC suçlanır⁸⁸.

Ancak TUC son yıllarda, Avrupa'daki gelişmelerin tesiriyle, Avrupa birliği politikasında önemli bir revizyon yaparak, Topluluğa

Droit Social Europ'een Pour Contrer L'mqietude De 1993, Par March Blondel., POH, 8, Mars, 1989.

⁸⁶ J.Moon, European Integration in British Politics, 1950-1963: A Study of Issue Change, Oower, 1985, s.97.

⁸⁷ A.Daitrop, Age, s.103 ve E.Kirchner, Trade Unions, Age, s.56.

⁸⁸ A.Daltrop, Age, s . 103-4.

daha sıcak bakmaya başlamıştır⁸⁹. Nitekim kendilerine Toplulukla ilgili yönelttiğimiz sorulara cevaben gönderdikleri, Avrupa'nın sosyal alanda bütünleşmesi ile ilgili olarak TUC'un bir "memorandum"unda da belirtildiği şekilde Topluluk düzeyindeki uygulamaların etkinlik açısından gerekli olduğu düşünülmektedir.⁹⁰

İtalya'da ise bilindiği gibi, sendikacılık İtalya'nın sanayileşme sürecine paralel olarak diğer Batı Avrupa ülkelerine göre geç gelişmiştir⁹¹. Bugün İtalya'da komünist, sosyalist ve hristiyan demokrat, grupları birleştiren CGIL (İtalyan Genel İş Konfederasyonu) ile bağımsız sendikaları bir araya getiren CISL (İtalya İşçi Sendikaları Konfederasyonu) ve sosyalist eğilimli UTL (İtalyan İşçi Birliği) nin Avrupa birliği konusundaki tutumları birbirlerinden oldukça farklıdır. Son iki konfederasyon Topluluğa oldukça sıcak bakarlarken, nispeten daha radikal bir sendika olan CGIL, AT'nun işçilerin çıkarlarını değil, kapitalistlerin çıkarlarına hizmet ettiğini ileri sürerek, daha eleştirel yaklaşmışlardır⁹².

Benelux ülkelerinden olan Belçika'da ise katolik eğilimli Hristiyan Sendikalar Konfederasyonu (CSC) ile sosyal demokrat eğilimli Belçika Genel İşçi Federasyonu (FGTB) adı altında iki konfederasyon mevcuttur. Bu iki konfederasyonda ideolojik olarak oldukça etkilidirler. Her iki konfederasyon da Avrupa birliği yolundaki teşebbüslere oldukça olumlu yaklaşmışlardır.

N.Dudley, Labour vows to upstage Thatcher over Europe, *The European*, 18-20, 1990.

⁹⁰ Bkz. Selected Committee On The European Communities, *A Community Social Charter, "Memorandum by the Trade Union Congress"* 8. Nov. 1989.

⁹¹ Bkz. M.Demircioğlu, *Dünya'da İşçi Sendikaları*, Birsan Yay., İstanbul, 1987, s.221.

⁹² Bkz. E.Kirchner, *Trade Unions as a ...*, Age, s.56.

FGTB daha 1950'de yayınladığı bu konu ile ilgili bir bildiri de Avrupa birliği yolunda atılan AKÇT gibi teşebbüsleri desteklediklerini açıklarken, 23 Mart 1954'de CSL ise Avrupa birliği yolundaki çabaların amaç ve yöntemlerine karşı olmadığını bildirmişlerdir. Ancak bu açıklamaların dışında sendikalar, çalışmaların ihmal edildiği bir Avrupa birliği teşebbüsünün de yanında olmadıklarını beyan etmişlerdir. Nitekim Roma Antlaşmasının hemen akabinde sendikalar bu konudaki tatminsizliklerini de açıklamışlardır. Bir takım kararların alınmasında sendikalara daha çok danışılmasında ve ESK'nin danışma fonksiyonunun genişletilmesinden yana olduklarını açıklarlar". Ancak özellikle sosyal politika alanındaki tatminsizliklerine rağmen, prensipte Belçikalı sendikalar Avrupa birliğinden yana tavır koymuşlardır.

. Diğer Benelux ülkelerinden Lüksemburg'da gerek Genel İş Federasyonu (CGT), gerekse Lüksemburg Hristiyan Sendikalar Federasyonu (LCGB) Avrupa birliği teşebbüslerinin en coşkulu taraftarları olmuşlardır. Nitekim 1952'de "**Schumann Planı uygulananı azsa Avrupa ekonomisinde güvenlik ortadan kalkar ve Avrupa'da ekonomik güvenlik olmazsa, işçiler için sosyal güvenlik düşünülemez**" demek suretiyle de bunu ortaya koymuşlardır⁹⁴.

Bir başka Benelux üyesi olan Hollanda'da ise sosyal demokrat ve katolik eğilimli FNV en büyük işçi konfederasyonudur. Diğer iki konfederasyon ise protestan işçilerin kurduğu CNV ile uluslararası bir kuruluşa üyeliği olmayan MHP'dir. Bu konfederasyonların siyasal hayatta oldukça büyük bir etkinlikleri vardır⁹⁵. Bu sendikalar Avrupa birliği yolundaki teşebbüslere oldukça sıcak yaklaşmışlardır. AET'nun kuruluşunu desteklemişlerdir. Ancak bu

Kökten, Age, s.40-5.

Age, s. 105-6.

C.Beever, Age, s.46ü\

desteğe rağmen sosyal politika alanındaki tatminsizlik Hollandalı işçi kuruluşları içinde sözkonusu olmuştur. Bu konudaki uyarılarını da açıkça dile getirmişlerdir⁹⁶.

Kara Avrupasından ziyade kültürel yönden İskandinav ülkelerine yakın olan Danimarka'da ise sendikaların büyük bir bölümü tek bir konfederasyon olan LO'nun çatısı altında toplanmıştır. Bir diğeri FTF'tir. Danimarka sendikaları oldukça büyük bir endüstriyel, ve siyasal etkiye sahiptirler.

• • Danimarka'nın katılma müzakerelerinin yapıldığı dönemde, LO, sosyal demokrat hükümeti bütün gücü ile desteklemiştir. Mayıs 1972'de toplanan özel genel kurulda, LO yöneticileri, katılma şartlarını 4Ö6'ya karşı 524 oyla onaylamışlardır⁹⁷. Aynı şekilde 1972 yılında yapılan referandumu da desteklemişlerdir. Ancak biraz da diğeri İskandinav ülkelerinin tesiriyle Avrupa'da daha güçlü bir birliğin kurulmasına da pek sıcak bakmamışlardır. Avrupa birliğine daha çok güç kazandıracak olan, uluslararası normlara göre yapılması arzulanan teşebbüslere karşı çıkmışlardır⁹⁸.

Topluluğa daha sonra İngiltere ve Danimarka ile birlikte katılan İrlanda da ise sendikalar İngiltere'de olduğu gibi tek bir konfederasyon (TUC) altında toplanmışlardır. İrlanda Sendikaları konfederasyonu 1971 yılındaki kongresinde hükümetin, halka karşı yükümlülüklerini yerine getirmemekle suçlamışlardır. İrlanda'nın Topluluğa katılmasının İrlanda ekonomisini olumsuz etkileyeceği dolay işiyle istihdam düzeyini düşüreceğini ileri sürmüşler ve referandumda "hayır" kampanyasına katılmışlardır. Ancak sonuçta kaybetmişlerdir⁹⁹.

U.Kökten, Age, s.101-2.

Age, s. 62.

E.Kirchner, Trade Unions, Age, s.56.

U.Kökten, Age, s. 141-2.

Ancak bugün aynı muhalefeti sürdürdüklerini söylemek mümkün değildir. İrlanda Sendikalar Konfederasyonunun Toplulukla ilgili görüşlerini ihtiva ettiği gerekçesiyle gönderdiği doküman da Konfederasyonun Genel Sekreteri Peter Cassells çok daha ileri düzeyde (uluslarüstü bir çizgide) bütünleşmeden yana tavır koymaktadır¹⁰⁰. Ayrıca bugün İrlanda (ve dolayısıyla İrlanda işçileri) Topluluktan en fazla faydalananlar arasındadırlar.

Yunanistan'da ise GSEE (Yunanistan Genel İş Federasyonu) hükümet üzerinde oldukça büyük etkiye sahiptir ve sosyalistlere ise sempatiyle bakarlar¹⁰¹. Daha önce sosyalist PASOK'un Topluluğa olumsuz baktığını da belirtmiştik. Buna rağmen işçi sendikaları PASOK gibi düşmanca bir tutum içinde olmamıştır. Ancak işverenlere göre, üyelik konusunda daha az istekli olmuştur¹⁰².

Topluluğun en yeni üyelerinden olan İspanya'da en büyük üst kuruluş UGT olmuştur. Bunun dışında daha sınırlı üyeye sahip olan Bask bölgesinde kurmuş olan STV/ECA ile "Comisionar Obreras" adıyla anılan iki üst kuruluş daha mevcuttur.

İspanya'da sendikalar işadamlarında olduğu kadar coşkulu bir şekilde olmazsa da, genelde Avrupa Topluluğuna sıcak bakmışlardır. Çünkü eskiden beri İspanya AT ülkelerine çalışmak üzere işçi gönderen bir ülke olmuştur. Dolayısıyla üyelik hem daha çok İspanyol işçisine Toplulukta yeni çalışma alanları yaratacak, hem de daha önce Toplulukta çalışan İspanyol İşçilerinin yerlerini güçlendirecektir.

Irish Congress of Trade Unions, ICTU Seminar on the Completion of the Internal Market-1988 Molodide, Co. Dublin. October 28 th, 1988.

¹⁰¹ Beveer, Age, s.641.

¹⁰² M.Aligisakis, I.Papadopoulos, Aspects of The Insertion of Greek Interest Groups Into The European Community ; The Perception of the Elite As An Indicator of Integration, Yapi Kredi Economic Review, Vol.III, No:2, January, 1989, s.96.

Bunun yanında sendikalar, AT'na üyeliği siyasal yönden, demokrasi açısından askeri darbelere karşı da birgüvence olarak algılamışlardır. Ekonomik konularda ise nispeten daha çok endişeyle yaklaşmışlardır. Prensipde ise Topluluğa üyeliğin gerekliliğini açık bir gerçek olarak görmüşlerdir¹⁰³.

Portekiz'de ise UGT-P ve Inter Sindical olmak üzere iki üst kuruluş vardır. Portekiz hükümeti 1986'dan sonra entegrasyonun yarattığı sorunlarla ilgili olarak, diğer çıkar gruplarıyla olduğu gibi sendikalarda daha çok işbirliğinin yolunu aramıştır. Ancak siyasal, ekonomik ve sosyal alanda çıkar gruplarının önerisiyle ilgili bu olumlu gelişmelere rağmen karar alma sürecinde gerçekten çok etkili olabildiklerini söylemek güçtür. Çünkü Portekiz yöneticileri sadece Avrupa düzeyinde bir takım ilgili birimleri yeterince bilgilendirmemle kalmamışlar, aynı zamanda çıkar gruplarına da bir takım bilgilerin aktarılmasını gereği gibi yerine getirmemişlerdir¹⁰⁴.

Yine Portekiz'de Toplulukla son derece iyi ilişkiler kuran UGT, Avrupa sendikalarından mali yardım aldığı kadar, sendika kadrolarının eğitilmesi konusunda da, büyük destek görmüşlerdir. Bir diğer ifade ile sendikalar, Avrupa birliğine oldukça sıcak yaklaşmışlar ve bu yolda kurulmuş birliklerle iyi ve köklü ilişkiler kurmak yoluna gitmişlerdir¹⁰⁵. Çünkü Topluluğa üyelik Portekiz ekonomisine birtakım yükler getirmekle birlikte, daha fazla katkıda bulunmaktadır. Şüphesiz yararlanan gruplardan biri de işçilerdir. Özellikle sendikalar ulusal düzeyde Avrupa birliğine oldukça

C.Garcia, The Spanish Socio-Professional Groups and the Community, Yapı Kredi Economic Review Vol:3, Number 2, January, 1989, S.15.

¹⁰⁴ G.Margues, Some Aspects of European Integration Concerning Portuguese Groups of Integration, Yapı Kredi Economic Review, Vol.III., No:2, January, 1989, s.114.

¹⁰⁵ Age, s.114-5.

popüler bir destek vermişlerdir¹⁰⁶. Ancak destek verdikleri birlik tipi konusunda ne kendi kafalarında bir netlik vardır, ne de aralarında bir uzlaşma vardır.

c- Topluluk Düzeyinde Sendikalar ve Avrupa Birliği

Uluslararası örgütlenme sürecine paralel olarak sendikalarda kendi üst örgütlerini kurmuşlardır. En büyük uluslararası sendikalardan birisi olan ICFTU (Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu), Avrupa'daki ulusal sendikaların çok büyük bir bölümünü çatısı altında toplamıştır. Merkezi Avrupa'nın siyasi başkenti olan Brüksel'de olan sosyal demokrat eğilimli ICFTU 96 ülkede 85 milyon işçiyi temsil edilmektedir.

ICFTU, Roma Antlaşmasının hazırlanması esnasında, Avrupa Paramentosunun demokratik kontrolü altında güçlü bir Avrupa otoritesinin kurulmasını tavsiye etmiştir. Ayrıca yeni kurumların çalışmalarında sendikaların eşit ortaklar olarak katılmalarını talep etmiştir. Özetle üyeleri İçin yeni sosyal, ekonomik imkanlar sağlayacağına inanan ICFTU, uluslararası karakteri oldukça güçlü bir birlikten yana olduğunu ifade etmiştir¹⁰⁷.

WCL (Dünya Sendikalar Konfederasyonu) ise çatısı altında daha çok katolik (sınırlı miktarda da protestan) eğilimli sendikayı toplamıştır. Hristiyanlık düşüncesinden etkilenen bu konfederasyon liberalizmi (ve dolayısıyla ferdiyetçiliği), zayıfların sömürülmesine yol açtığı gerekçesiyle reddeder.

Daha çok hristiyan demokrat partilerle birlikte hareket eder. (Bilindiği gibi bu partiler daima Avrupa birliğinin en güçlü destekçileri olmuşlardır). Aynı zamanda katoük hristiyan düşüncesinde aileden başlayıp evrenselliğe doğru giden birlik felsefesinin bir tezahürü olarak görürler Avrupa birliğini. Yine Avrupa'da

¹⁰⁶ Beverd, Age, s.652.

¹⁰⁷ Bouvard, Age, s.72-3.

kurulacak olan birliğin, sadakati kendinde toplamış devlet"i aşabilecek tek yol olarak görürler. Nitekim WCı^, . Messina Konferansı safhasında, Avrupa birliği, lehindeki tavrını ortaya koymuştur¹⁰⁸.

WFTU (Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu) ise, Sosyalist ülkelerdeki sendikaları da çatısı altında toplar. Diğer iki konfederasyondan farklı olarak, Avrupa birliğine tarihi bir muhalefeti sözkonusudur. AT ülkelerinden İtalyan CGIL, Fransız CGT gibi sendikalar da üyedir. Ancak CGIL, bu konfederasyonun Avrupa birliği politikasını benimsememiştir. Fransız CGT ise AT'ye karşı Sovyetler tarafında yer almıştır. Aynı zamanda ETUCa girmeyi de reddetmiştir¹⁰⁹.

ETUC (Avrupa Sendikalar Konfederasyonu) ise genelde Avrupa'da (özellikle de AT kurumlarında) işçilerin sosyal, ekonomik ve kültürel çıkarlarını temsil etmek ve geliştirmek amacıyla, şubat 1973'de ICFTU'ya bağlı 17 sendikal kuruluşun bir araya gelmesiyle kurulmuştur. Daha sonra ise genişlemiştir¹¹⁰.

ETUC bütün komisyon üyeleri ile, yöneticiler ve departmanlarla yakın ilişkiler içindedir. Komisyon başkanı, komiteler ve ETUC'un başkan ve başkan yardımcıları arasında Topluluk ile ilgili kararların alınmasında görüşmeler yapılır. Müzakerelerin ana konularını ekonomik ve sosyal politikalar, rekabet, mali kurumlar ve bölgesel politikalar oluşturmuştur. Yine UNICE'de olduğu gibi ETUC, konsey başkanı, bakanlar, daimi temsilciler ve genel sekreterlerle sıkı bağlantılar kurarlar. Böylece işçiler lehine Topluluk politikasını etkilemeye çalışırlar. Bunun yanısıra ETUC

¹⁰⁸ Age, s.80.

¹⁰⁹ Beever, s.642.

¹¹⁰ E.Kirchner, International Trade Union Colobration and the Prospect for European Industriai Relations, Trade Unions and Politics in Western Europe, London, 1980, s.124-30.

liderleri, Avrupa Parlamentosu liderlerini de etkilemek için, parlamento grupları ve raportörleri ile yakın ilişkiler kurmak yoluna gitmişlerdir. Parlemtentonun karar sürecinde gücü arttıkça, sendikalarla ilgili de bu kuruma karşı artmıştır¹¹¹.

Yine Topluluğun ESK'de yaklaşık 189 üyeden üçte birini ETUC üyeleri oluşturur. Bunun yanında bir çok komitede de yer alan sendikalar bu kanallar vasıtasıyla Topluluk politikalarını etkilemeye çalışırlar.

Daha çok endüstrüyel gelişmenin sosyal etkileri üzerinde yoğunlaşan ETUC, işsizlik konusunda özel bir hassasiyet göstermektedir¹¹².

Yine ETUC'un uluslararası Avrupa birliği konusundaki tutumlara baktığımızda genellikle olumlu bir tutum sergilediği görülmektedir. Topluluğun uluslararası kurumları olan Komisyon ve Avrupa Parlamentosunun güçlendirilmesi konusunda olumlu düşündüğünü; yine ekonomik, parasal ve siyasal Avrupa birliğinin kurulmasını desteklediğini görüyoruz. Ayrıca karar sürecinde "oy birliği" yönteminin kaldırılması konusunda da olumlu yaklaşmıştır. ETUC, sosyal politika kararlarının alınmasında, komisyon yerine, konseyin ve ulusal hükümetlerin rollerinin öne çıkartılmasına karşı çıkmıştır¹¹³. Bir diğer ifade ile ETUC, neofonksiyonalistlerin ileri sürdükleri sadakatin ulusal otoriteden uluslararası otoriteye transfer edileceği konusundaki varsayım, verdikleri bu destekle sınırlı bir düzeyde doğrulanmaktadır.

¹¹¹ E.Kirchner, K.Sehwaiger, The Role of Interest Groups in the European Community, *Age*, s.51. Ayrıca bkz. Economic and Social Committee of the European Communities, **European Interest Groups and Their Relationship with the Economic and Social Committee**, 1980, s.162-89.

¹¹² M.Hodges, Industrial Policy:Hard Times or Great.Expectations? **Policy-Making in the European Community**, Second edition, Edit (H.Wallage, W.Wallage, C.Webb), John Willey & Sons, 1983, s.271.

¹¹³ E.Kirchner, Trade Unions as a *Age*, s.55.

Avrupa'nın bütünleştirilmesi sürecinde, sendikaların gözardı edilemeyecek bir rolü olduğu halde, özellikle 1970'li yıllardaki gelişmelerin sonucu olarak, sendikalar iş verenlere göre oldukça geri planda kalmışlardır. Bu durum İse sendikaların Topluluğu eski sıcaklığı ile bakmalarını engellemiştir¹¹⁴.

d- Tek Pazar Hedefi, Sendikalar ve Avrupa Birliği

Topluluk ülkelerinin kendi aralarında gerçek bir ekonomik birlik kurmak amacıyla, ortaya attıkları Tek Pazar hedefi tıpkı diğer gruplarda olduğu gibi, şüphesiz çalışanları da etkilemektedir.

Ancak, Tek Pazar hedefinin işverenlere getirişi ile çalışanlara getirişi arasında önemli sayılacak farklar vardır. Bu sebeple Avrupa birliği yolunda son derece önemli bir aşama olan olan Tek Pazar hedefi konusunda İşçi sendikalarının tutumlarında işverenlerin tutumunda gördüğümüz coşkuyu göremiyoruz.

Bu sebeple bu alt bölümde öncelikle Tek Pazar hedefinin sosyal boyutlarını kısaca ortaya koyduktan sonra, doğrudan Avrupa'da işçi sendikalarının Tek Pazarla ilgili tutumlarına geçilecektir.

Tek Pazar hedefinin gerçekleştirilmesinin işçiler açısından en Önemli boyutu şüphesiz istihdam alanında yaratacağı etkidir. Cechini raporuna göre, iç pazarın tamamlanması en az 2 milyon

¹¹⁴ Bkz. H.Wallage, Negotiator!, Conflict, and Compromise: The Elusive Pursuit of Common Policies, Policy-Making in the European Community, Second Edition, Edit:H.Wallage:v.d., John Wiley & Sons, 1983, s.271. s.56., Ayrıca bkz: A.Poshwood, Hastening slowly:The Community Path towards Harmonization, Policy-Making in the European Community, Second Edition, Edit: H.Wallage v.d., John Wiley & Sons, 1983, s.198.; J.Palmer, Trading Places, The Future of European Community, First Published by Redius, 1988, s.57.

işçiye yeni iş alanları açacaktır. Bu oran gelişmelere göre 5 milyona da ulaşabilir. Bu da orta vadede (5-6 yılda) ortalama yüzde 5 ile 7 arasında enflasyonsuz bir büyüme ile gerçekleştirilecektir¹¹⁵.

Bunun yanında kendileri ile görüşme yapılan iş verenlerin yüzde 40'ı, AT ülkeleri arasındaki ücret farkları, onların mallarının rekabet gücünü de olumsuz etkilemektedir demektedir¹¹⁶. Tek pazar aynı zamanda Topluluk ülkelerindeki ücret farklarını da etkileyecektir. Toplulukta, Kuzey ülkelerine göre işçi ücretlerinin nispeten daha düşük olduğu Güney ülkelerine yatırımların yönelmesi, nispeten Kuzeye göre az gelişmiş olan bu ülkelerde hem ekonomik büyüme hızlanarak, istihdamın artması hem de sendikaların pazarlık güçlerindeki artış dolayısıyla ücretlerin artması beklenmektedir.

Ancak bunun yanında, iç pazarın tamamlanmasının, ücretlerin yüksek, ve sendikal hakların gelişmiş olduğu ülkelerdeki çalışanları güç durumda bırakacağı endişesi kuzey ülkelerindeki sendikaların en önemli sorunlarından birini oluşturmaktadır. Çünkü, Tek Pazar hedefine ulaşılması neticesinde, yatırımların yukarıda belirtildiği şekilde nispeten ücretlerin ve sosyal hakların düşük düzeyde olduğu ülkelere kayması bir taraftan bu ülkelerde sendikaların rekabet gücünü yükseltirken, diğer taraftan ücretlerin yüksek ve sosyal hakların gelişmiş olduğu ülkelerdeki sendikaların rekabet gücünü zayıflatacağı düşünülmektedir¹¹⁷.

¹¹⁵ Commission of European Communities, The big European Market : A trump Card for the Economy and Employment, **European File**, August-September, 1988, 14/88, s.3.

¹¹⁶ D. Foden, C.Fozertag, **Social Dimension of Internal Market: Employment**, Info : 25 ETUC Yay, Brussels, 1988, s.2U.

¹¹⁷ Hutsebaut, Morning, Social Dimension of the Internal Market : **Workers Rights in European Companies**, European Trade Union Institute, Brussels, 1988, s.9.

Diğer taraftan, artan rekabetin, belirli işletmelerin kapanmasına yol açacağı, dolayısıyla zaten 16 milyon işsiz olan Toplulukta Tek Pazara ulaşılması sonucunda, kapanacak işyerleri dolayısıyla işsizliğin artacağını ileri sürenler de mevcuttur¹¹⁸.

Çünkü, Avrupa'da iç pazarın tamamlanması, işletmelerin yapısında son derece köklü bir değişikliği zorunlu kılmaktadır. Nitekim 1992 sonrası rekabete ayak uydurabilmek için işletmeler daha tek senet yürürlüğe girmeden Topluluk üyesi ülkelerdeki işletmeler kendi aralarında ortaklık kurma sürecini hızlandırmışlardır. Nitekim 1984 yılında 155 olan şirketler arasında birleşme sayısı 1987'de 303'e çıkmıştır. Bu oran 1990'lı yıllarda çok daha yüksek bir orana ulaşmıştır¹¹⁹.

Avrupa'da işletmelerin yapısındaki bu önemli değişiklik, sendikaları da ciddi bir şekilde düşündürmektedir. Çünkü bu gelişmeler Avrupa'da sert bir "sosyo-ekonomik deprem" yaratacaktır. Rekabete ayak uyduramayanlar önemli problem lede karşı karşıya kalacaklardır. Sınırların kalkmasıyla ilk tahlilde yüz bine yakın gümrük memuru işsiz kalacaktır. Ülkesinde çalışan bir işçi, Topluluğun diğer ülkesinden gelen o alanda çalışan kişikendisinden daha iyiyse, işini kaybedebilecektir¹²⁰.

Avrupa Toplulukları Komisyonu Başkanı Jacques Delors'un 12 Mayıs 1988'de yapmış olduğu konuşma sendikaları rahatlatmıştır. Delors bu konuşmasında şu üç hususu vurgulamıştır:¹²¹

i-Uluslararası Çalışma Teşkilatı (ILO) nın normlarında olduğu gibi, O'nun da çok daha üstünde Avrupa çalışma normlarının oluşturulması,

¹¹⁸ Petrül-İş, 1988 Yılı, İstanbul, 1989, s.130.

¹¹⁹ Hestebaut, Martin; Age, s.12.

¹²⁰ E.Kocaoğın, Avrupa Sendikalarının 1992 Sınavı, İktisat Dergisi, Kasım-Aralık 1988, sayı.288-9, s.40.

¹²¹ Age, s.40-1.

ii- Tek Pazarın tamamlanması neticesinde, şirketlerin kendi ulusal mevzuatları ile diğer ülkelerde yara tacağı kargaşalar düşünülerek bir "Avrupa şirketi" statüsünün oluşturulması,

iii- Almanya'da uygulanan yönetime katılma uygulamasın da olduğu gibi Topluluk ülkelerinde sosyal diyalogu güçlendirecek uygulamalara gidilmesi. Bir diğer

İfade ile Topluluk ülkelerinde endüstriyel demokrasinin yaygınlaştırılacağı belirtilmiştir.

Komisyon başkanının bu sözleri şüphesiz sendikacılar tarafından olumlu karşılanmıştır¹²². Ancak bu konuda muhafazakar politikacılar ise olumsuz yaklaşmışlardır.

Nitekim Haziran 1988'de Hannover'de toplanan Avrupa Topluluğu Devlet Başkanları Konsey'inin, Komisyon Başkanının söylediklerinin aksine "kalkınma önündeki engelleri kaldırmak suretiyle büyük Tek Pazar'ın her derde deva olduğu" tezini benimsemiştir. Bir diğer ifade ile "Bütün amacımız Tek Pazarın kurulmasıdır, bunun sihirli yolu da kalkınma önündeki engellerin kaldırılmasıdır". Sosyal konular pek Önemli değildir. Sosyal konuların ayrı bir hedef olarak ele alınması şöyle dursun, bunlar kalkınmaya engelse gözardı bile edilebilir¹²³ diyerek ağırlıklarını Tek Pazarın sosyal boyutundan daha ziyade, ekonomik boyutu yönünde koymuşlardır.

Avrupa'nın bütünleşmesi konusunda görüşlerine başvuru Toppluluk düzeyinde faaliyette bulunan sendikalar cevaben gönderdikleri dokümanlarda¹²⁴ ortaya konulduğu şekilde, Topluluk

¹²² Hutsebaut, Age, s.9.

¹²³ Koeaoglu, Age, s.41.

¹²⁴ Bu konuda şu dokümanlara bkz:

E.C.F. (European Committee of Food, Catering and Allied Workers' Unions) Position on Documant Com. (85) 603 Final of the EC. Dated Nowember 1985 ; Compolilion of the Internal Market : Community

yetkililerinin bazı açıklamaları İşçi sendikalarını belirli bir düzeyde ilgisizliğe ve soğukluğa itmesine rağmen sendikalar yine de prensipte Avrupa'da iç pazarın tamamlanarak daha güçlü bir birliğin kurulması konusunda olumlu yaklaşmışlardır. Ancak ekonomik boyutuna ilave olarak, sosyal politika alanında da düzenlemeler yapılmasını teklif etmişlerdir.

Topluluğa geleneksel olarak düşman olan, Avrupa'daki en radikal sendikalardan olan CGT bile, prensipte iç pazarın tamamlanma yolundaki teşebbüslere karşı çıkmamıştır. Bu konuda CGT'nin genel sekreteri olan Marc Blandel Mayıs 1989'da yazdığı bir yazıda; gerçek bir Avrupa birliğine ulaşılması, aynı zamanda sosyal Avrupa'nın da tesisine bağlıdır diyerek,

Tek Pazarın sosyal yönünün güçlendirilmesi yolunda hükümete manifestoda bulunmuşlardır. Ayrıca bu manifesto da büyüme, tam istihdam, dayanışma, sosyal adalet, barış, demokrasi gibi konularda tekliflerini dile getirmiş ve iyi niyetin açıklanmasının geçerli olmadığını belirterek, sosyal Avrupa'nın hukuksal bir baza oturtulması gerekliliğini savunmuşlardır¹²⁵.

Legislation in Foodstuffs., Bruxelles, s.6.; ECF-IUF Opinion Couplition of the Internal Market by 1992, s.2.; FIET (International Federation of Commercial, Clerical, Professional and Technical Employee) Resolution on the Internal Market; 6 th EMF (European Mcfa! workers' Federation in Community) General Assebuy Seville, 18 th and 19 th June 1987, Action Programme; ETUC (European Trade Union Confederation) Proposals for the Action Programme, 14.11.1989; Creating The European Social Programme, 11-12.02.1988; intervention D'Henry Bordes-Pages, President De La Confederation Européenne Des Cadres, Le Mercedi 19 Ami! 1989 A Bruxelles.; Unification Européenne, Document De Travail Pre'parataire Congre's CSC 1990-Partie Sur L'Europe... Confederation Des Syndicats Chretiens, Marche Interieur Et Priorités Syndicates.

¹²⁵ More Blande!, Europe : Force Ouvrière Prend Uinitiative, "F.O.H.", nn.1994, du 11 Mai 1989,

Bu ifadeler de göstermektedir ki bugün Avrupa'nın en radikal sendikası bile prensipte ETUC'un kararlarını desteklediğini bildirmektedir.

Tek Pazarla ilgili olarak ise Avrupa Sendikaları Konfederasyonu (ETUC), üyesi olan diğer sendikalar gibi Avrupa birliği yolunda önemli bir aşama olduğu belirtilen iç pazarın tamamlanması konusunda olumlu yaklaşmaktadır. Ancak iç pazarın tamamlanmasının sadece ekonomik konularda değil aynı zamanda sosyal konularda da, ortak Avrupa normlarının oluşturulması gerektiğini savunmaktadır. Aksi takdirde gerçek bir birlikten ya da Tek Pazardan bahsedilemeyeceğinin ileri sürmektedir.

Bunun yanında ETUC Avrupa çalışma hayatını bir çok alanda düzenleyen yeni bir yasanın Topluluk Bakanlar Konseyi ve üye ülkeler tarafından kabul edilmesini istemektedir.

Teklif edilen bu yasaya göre daha sağlıklı endüstriyel ilişkiler, iktisadi demokrasi, sosyal koruma, sosyal güvenlik, kadın erkek eşitliği gibi konularda temel sosyal hakların garantisi ve bunun yanında çalışmalar, tüketiciler ve çevre için en iyi güvenlik ve sağlık standartlarının belirlenmesi teklif edilmektedir. Ayrıca işçilerin sosyal dampinden korunmaları da önerilmektedir¹²⁵.

Giderek daha da tekelleşen sermaye ve çok uluslu şirketler karşısında, çalışanların daha iyi korunabilmesi için, Avrupa düzeyinde toplu pazarlığın yasa çerçevesinin oluşturulmasını tavsiye etmektedir.

ETUC, özetle Topluluk yasasının şu sosyal hükümleri kapsamasını istiyor:(128)

- İşverenler ve sendikalar arasında karşılıklı bilgi verme, danışma, müzakerelere ve yönetime katılma gibi konuları kapsayan bir endüstriyel demokrasi,

ETUC, Creating the European Social Dimension in the Internal Market, European Social Programme, 1988, s.1-4. (128) Age, s.S.

- Hastalık, kaza, emeklilik ve İşsizlik gibi konularda sosyal koruma,

- Bütün işçiler için sağlık ve güvenlik hakkı,
- Mesleki eğitim hakkı.

Sonuçta belirtmek gerekirse, gerek ETUC, gerekse onun üyesi olan diğer sendikalar büyük bir içtenlikle Avrupa birliği * yolunda önemli bir aşama olan iç pazarın tamamlanması konusunda olumlu yaklaşmışlardır. Ancak bu düzenlemelerin sadece ekonomik konularla sınırlı kalmayıp, sosyal alandaki işçiler lehine olumlu yeni düzenlemeleri de kapsamaması gerektiğini savunmaktadırlar.

Avrupa birliğinin geleceği açısından büyük sayılacak bir öneme sahip olan sendikaların tutumlarının yanısıra, Toplulukta yaşayan diğer grupları da kapsayan **kamuoyunun** tutumu da Topluluğun geleceği açısından önemlidir.

D- KAMUOYU VE AVRUPA BİRLİĞİ

Neo-fonksiyonizmin kurucusu olan Amerikan bilim adamı Ernest Haas'ın çalışmalarına bakıldığı zaman, Avrupa birliği sürecinde kamuoyunun rolü üzerinde durulmadığı görülüyor. Bir diğer ifade ile kamuoyu, Avrupa birliğine yol açan "**bağımsız değişken**" olarak değil, bir önceki bölümde tutumları ele alınan grupların beklentileri doğrultusunda şekillenen ve pek önemli olmayan "**bağımlı değişken**" olarak ele alınmıştır.

Topluluğun 1960'lı yıllarda yaşadığı tecrübelerin de etkisiyle, daha sonra neo-fonksiyonist ekole mensup L.Lindberg

ve S. Scheingold gibi akademisyenler¹ kamuoyunun rolünü vurgulamak ihtiyacı duymuşlardır.

Avrupa Topluluğu ile ilgili İlk kamuoyu araştırmaları 1950'li yıllarda Amerikan Enformasyon Bürosu tarafından yapılmıştır. Daha sonra 1970'li yıllardan itibaren ise, Avrupa Topluluğu Komisyonu yönetiminde gerçekleştirilen periodik çalışmalarla Topluluk ülkesinde kamuoyunun eğilimleri tesbit edilmeye çalışılmıştır. Her altı ayda bir yapılan bu çalışmaların sonuçları "Eurobarometer" adı altında düzenli olarak yayınlanmaktadır. Bu periyodikler bize A.T. ülkelerinde bir kamuoyunun varlığını ispatlamaktadır.

Tablo 27'de de görüldüğü şekilde, Topluluk vatandaşlarının çok büyük bir bölümü Avrupa birliği konusunda olumlu yaklaşmışlardır. Mesela 1962 yılında Topluluk'ta Avrupa birliği konusunda isteklilerin oranı yüzde 62 iken, isteksiz ve karşı olanların oranı sadece yüzde beş olmuştur. Bu oran çok önemli sayılmayacak değişimlerle 1970'li yıllarda da devam etmiştir. 1980'lerin ilk yarısında ise altılar itibariyle düzeyde de olsa isteksiz ve karşı alanlarda bir artış olmakla birlikte yine de taraftar olanlar çok ağırlıkta olmuşlardır. Yüzde 70'lik bir grup istekli davranırken sadece yüzde 8'lik bir grup isteksiz yaklaşmıştır. 1989 yılının ikinci yarısında ise isteklilerin oranı 72'ye çıkarken, isteksizler yüzde 9'da kalmıştır.

Topluluğun genişlemesinden sonra Avrupa birliği konusunda kamuoyunun eğilimine baktığımız zaman gerek 10'lar gerekse 12'ler itibariyle karşı olanların oranında çok küçük bir artış söz konusu olmasına rağmen, Avrupa birliğine olumlu yaklaşanların oranı ezici bir çoğunluğa sahiptir; yüzde 10'a karşı yüzde 78'dir.

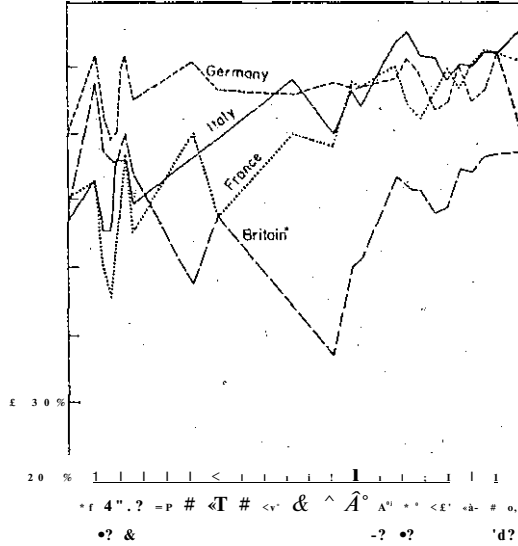
¹ Kamuoyunun rolünü vurgulayan adı geçen yazarların şu çalışmasına bkz.L.Lindberg and S.Scheingold, Europe's Would-be Polity, Prentice, Hall, 1970.

TABLO 27: AVRUPA BİRLİĞİ KONUSUNDA TOPLULUK KAMUOYUNUN TUTUMU

	1962	1970	1973	1981	1986	1989	1981	1983	1986	1989	1985	1986	1989
Çok istekli	40	34	35	27	34	38	31	31	36	36	29	37	37
İstekli	32	40	36	47	46	44	43	44	44	42	45	42	41
İsteksiz	4	4	3	9	6	7	9	7	B	S	9	7	7
Kaışı	1	2	2	3	2	2	4	3	3	3	3	3	3
Cevapsız	23	20	44	14	12	11	13	15	9	11	14	11	12

Kaynak : Euro-barometer.

Şekil: 3 AVRUPA'NIN BİRLEŞTİRİLMESİ İÇİN VERİLEN DESTEĞİN EVRİMİ (1952-89)

Kaynak : R. Inlohart, v.d. "The Evolution of Public Attitudes Towards European Integration: 1970-1986", **The Journal of European Integration**, 1987, X., 2-3, s.134.

Topluluğun dört büyük ülkesindeki kamuoyunun eğilimini yine yıllar itibariyle ele aldığımızda şekil 5'de de görüldüğü gibi, bu ülkelerin kamuoylarının Avrupa birliğine yönelik tutumları arasında özellikle İngiltere açısından önemli sayılabacak farklar vardır.

Topluluğun en güçlü ülkesi olan Almanya'da, 1954 yılında kamuoyunun yüzde 80'dan fazlası Avrupa birliği fikrine destek vermiştir. Aslında bunu nasyonal-sosyalist nazi ideolojisine bir tepki olarak görmek mümkündür². Aynı zamanda 1950'li yıllarda Avrupa birliği, bir anlamda, Almanya üzerindeki işgalin kaldırılmasında bir çıkış yolu olarak değerlendirilmiştir. Almanların Avrupa birliğine verdikleri bu coşkulu destek, daha sonraki yıllarda da sürmüştür. Özellikle 1973 petrol krizine Almanlar topluluk içinde maksimum desteği vermişlerdir. Mesela 1956'da Avrupa birliğinin kurulmasına **çok istekli** Almanların sayısı yüzde 82 iken, bu oran 1970'de yüzde 76'ya, 1975'de ise 74'e, 1989 yılının ikinci yarısında ise 60'a düşmüştür. Bu arada son derece önemli sayılabacak gelişme ise Avrupa birliğine karşı olanların oranı 1950'lerden itibaren asla yüzde 5'in üzerine çıkmadığı halde, ilk defa 1989 yılının ikinci yarısında, iki Almanya'nın birleştirilmesi tartışmalarının gündeme geldiği ikinci yansında yüzde 14 gibi son derece yüksek bir orana tırmanmıştır. Bu gelişme Doğu blokundaki gelişmelerin Avrupa için komünizm tehlikesini devreden çıkartması ile birlikte, Almanya'da neo-nazi hareketlerin güç kazanmaya başlaması ve Alman birliğinin Avrupa birliğinin önüne geçmesi ile açıklanabilir.

Ancak geçmişte Almanya aynı zamanda Avrupa'da " **federal birlik**" kurulması konusunda en güçlü desteği veren ülke olmuştur.

² Elizabeth Noelle-Neuman, Phantom Europe: Thirty Years of Survey Research on German Attitudes Towards Attitudes Tward European Integration, **Contemporary Perspective on European Integration**, Edit: Lean Hurwitz, Aldwych Press, London, s.1980, s.56.

Nitekim Alman kamuoyu Avrupa parlamentosunun 1984 yılında Avrupa'da federal bir birlik kurmayı öngören ve Roma Antlaşmasının yerine geçecek olan "Avrupa Birliği" tasarısına sıcak yaklaşmıştır³.

Ancak 1989'un ikinci yarısında Alman kamuoyunda Topluluğa karşı olanların ilk defa tarihindeki en yüksek orana ulaşması ve 3 Ekim 1990 tarihinde iki Almanya'nın birleşmesi gibi gelişmeleri gözönüne aldığımız zaman, Alman kamuoyunda Avrupa birliği düşüncesinin eskisi gibi coşku ile destek göreceğini beklemek güç gözükmektedir. Nitekim bazı Alman muhafazakârları, Avrupa birliğinin küçük ülkelerle, büyük ülkeleri aynı yasal Çerçeveye oturtmaya çalışacağı için, birlik hareketine soğuk yaklaşmaktadırlar⁴. Ancak bu da Avrupa birliği düşüncesinin Alman kamuoyunda desteğini bütünüyle yitirdiği ya da yitireceği anlamına gelmiyor. Avrupa birliği açısından bütün olumsuz gelişmelere rağmen Almanya'da 1989 yılı sonunda, kamuoyunun yüzde 60'ı olumlu yaklaşmaktadır.

Topluluğun diğer dört büyük ülkesinden olan Fransız ve İtalyan kamuoyu ise, geçmişte Almanya'da olduğu kadar olmasa bile, Avrupa birliğinin lehinde olmuştur. Daha önce de belirtildiği şekilde Fransız ve İtalyan komünist partileri bir dönem Avrupa'nın entegrasyonunu Sovyetlere karşı bir ittifak olarak değerlendirmişlerdir.

Özellikle Fransa'da komünistlerin muhalefetlerine rağmen, Fransız kamuoyu şekil 5'de de görüldüğü gibi büyük ölçüde Topluluğa sıcak yaklaşmıştır. Hatta komünist seçmenler arasında

³ Simon Bulmer, William Paterson, The Federal Republic of Germany and the European Community, Allen & Urwin, 1987, s.121.

⁴ John Palmer, Achilles' hell of financial federation, The EUROPEAN, July 27-29, 1990.

bile Avrupa birliğine sıcak bakanların oranı, muhaliflerin oranından daha yüksek olmuştur⁵.

Aynı şekilde İtalya'da, da Avrupa birliğine sıcak bakanların oranlarında 1950'lerden itibaren sürekli artış olmuştur. Özellikle A.T.'nin İtalya'ya katkısı dolayısıyla, bu ülkede Avrupa taraftarlarının oranını yükseltmiştir. Özellikle İtalya'nın İkinci Dünya Savaşı öncesinde yaşamış olduğu faşizm tecrübesinin de kamuoyunun federal (ya da uluslarüstü) birlik düşüncesine sıcak yaklaşmasında rol oynadığı söylenebilir. 1989 yılının ikinci yansında yapılan kamuoyu araştırmasına göre İtalyan kamuoyunun yüzde 86'sı Avrupa birliğini desteklediğini açıklamıştır.

Kendilerini biraz Kıta Avrupa'sı geleneğinin dışında (İnsular) hisseden İngilizler ise, Avrupa birliğine diğer üç büyük Avrupa ülkesinin gösterdiği ilgiyi göstermemişlerdir. Ulusal egemenlik konusunda son derece hassas davranmışlardır. AET'nin kuruluşundan önce Avrupa birliğini destekleyenlerin oranı yüzde 56'lara yükselmiş olmakla birlikte, İngiltere'nin Topluluğa katıldığı yıllarda bu oran yüzde 37'iere kadar düşmekle birlikte daha sonraki yıllarda bu oran yaklaşık yüzde 60'larda seyretmiştir. 1989 yılının ikinci yarısında destekleyenlerin oranı yüzde 69'dur.

Avrupa'da hızlı dönüşümlerin yaşandığı 1990 yılında, kamuoyunun Avrupa birliğine verdiği destek, eski Başbakan Thatcher'ı yalnız bırakmıştır. Nitekim İngiliz İşçi Partisi de yayınladığı bir seçim bildirisinde Avrupa birliğini desteklediğini ilan etmiştir⁶.

⁵ Ronald Ingieharl, Jacques-Rene Raiber, Karlheinz Reif, The Evolution of Public Attitudes Towards European Integration: 1970-1986, Journal of European Integration, 1987, X, 2-3, Canada, s.136.

⁶ Nigel Dudley, Labour Vows to upstage Thatcher over Europe, The EUROPEAN, May 18-20, 1990, s.5.

İngiltere'den başka Avrupa birliğine en soğuk yaklaşan ülkelerden birisi de, kendini daha çok İskandinav ülkelerine mensup hisseden Danimarka'dır. Ancak Tablo 28'e baktığımız zaman Danimarka'da da halkın sadece yüzde 33'ü karşı çıkarken yüzde 60'lık bir grup ise Avrupa birliğine İstekli yaklaşmaktadır. Bu oram geçmiş yıllarla mukayese ettiğimizde, kamuoyunda Avrupa birliği lehinde oldukça Önemli sayılacak bir gelişmenin varlığı göze çarpıyor; Mesela Danimarka kamuoyunda Eurobarometer'e göre sadece yüzde 38'lik bir kısım Avrupa birliğine evet derken yüzde 43'lük bir kısım hayır cevabını vermiştir.

BİR diğER İfade İle Avrupa'daki değışmeler, birlik düşüncesine yönelik Danimarka kamuoyunun tutumunu da olumlu olarak etkilemiştir.

Tablo : 28

AVRUPA BİRLİĞİ KONUSUNDA ÜYE ÜLKELERİN KAMUOYUNUN TUTUMU...(19B9 Yılı)															
	BelçL (%)	Dan. C>	Alm. C>	Yuna. <%i	Frans. <%)	İlan. (%)	Hal. (%)	Lix. <*)	HDH. C>	İngil. (%)	İspati. (%)	Porte. (%)	AT6 (%)	AT10 (%)	AT1 2 (%)
Çar İstekli	31	24	24	54	29	36	44	32	26	27	41	47	38	36	37
İstekli	54	36	36	28	50	33	42	42	50	42	35	22	44	42	41
İsteksiz	6	19	19	2	7	4	4	14	11	12	4	4	7	B	7
Kargı	1	14	14	3	2	3	1	4	5	5	2	1	2	3	3
Cevapsız	8	7	7	12	12	22	9	8	8	14	16	26	9	11	12
Toplamı	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Sayı	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	600	1999	2600	2000	2000	1059	19199	23199

Kaynak : Euobarometer.

Avrupa birliği konusunda, gerek İngiltere ile sorunlarından kaynaklanan egemenlik konusunda hassasiyeti gerekse kendi iç sorunları dolayısıyla İrlanda, oldukça özel bir konuma sahiptir.

Nitekim İrlanda Tek Senet referandum sonucunu kabul etmiştir⁷. Ancak İrlanda'da da halkın yüzde 77'si Avrupa birliğini desteklediklerini açıklamışlardır.

Benelux ülkeleri olarak adlandırılan ve Avrupa birliği konusunda son derece istekli olan Belçika, Luxemburg ve Hollanda'da kamuoyu Avrupa birliği ile ilgili olarak son derece olumludur. 1989 yılında Belçika kamuoyunun yüzde 85 gibi yüksek bir oranı Avrupa birliğine destek verirken, sadece yüzde 7 gibi küçük bir grup karşı çıkmıştır.

Hollanda'da ise Avrupa birliğini olumlu karşılayanların oranı yüzde 76'dır. Yüzde 16'lık bir grup isteksiz veya karşıdır.

Luxemburg kamuoyunda diğer Benelux ülkelerinde olduğu gibi Avrupa birliğini destekleyenlerin oranı yüzde 74 gibi yüksek bir orandadır. Buna karşılık karşı çıkanların ve isteksiz olanların oranı yüzde 16'dır.

Topluluğa en son katılan Yunanistan, İspanya ve Portekiz gibi ülkelerde de kamuoyunun çok yüksek bir bölümü Avrupa birliği konusunda istekli olan ülkeler grubunu oluşturur. 1959 yılında Avrupa birliğini isteyenlerin oranı Yunanistan'da yüzde 82, İspanya'da yüzde 76, Portekiz'de yüzde 69'dur.

Topluluk ülkelerinin tutumlarını kurucu altılar, onlar ve onikiler diye gruplamaya tabi tuttuğumuzda altılarda Avrupa birliğini destekleyenlerin oranı çok daha fazladır. Bir diğer ifade ile Topluluk genişledikçe, kamuoyunda da Avrupa birliğine evet diyenlerin oranında bir gerileme ortaya çıkmıştır.

Avrupa birliği yolunda en önemli aşamalardan birisi olan A.T.'na yönelik Topluluk ülkelerinin kamuoylarına baktığımız zaman (Tablo 29'da görüldüğü şekilde) ülkelerin Avrupa birliğine yönelik tutumları ile paralellik arz ettiği gözlenmektedir.

⁷ İKV, Avrupa Topluluğu Mozaiki, AT.'nin Süsü—Ekonomik ve Kültürel Yapısı., Man 89., İstanbul, s.208.

Topluluğun, bugün, lider konumuna gelen ve en güçlü ülkesi olan Almanya'da 1989 yılı ikinci yarısında, kamuoyunun yüzde 63'ü Topluluğa üyeliği iyi fikir olarak değerlendirmektedir. Sadece yüzde 7'lik bir grup Almanya'nın Topluluğa üyeliğini kötü fikir olarak karşıladıklarını belirtmiştir. Bun a karşılık farketmez diyenlerin oranı- ise yüzde 22'dir.

Avrupa Topluluklarının oluşturulmasında öncü ülke olan Fransa'da ise, A.T.'na üyelik konusunda kamuoyu daima olumlu yaklaşmıştır. 1987 yılında Fransa'da kamuoyunun yüzde 66'sı,

Tablo : 29

A-T.'NA ÜYELİK KONUSUNDA KAMUOYUNUN TUTUMU (1989 Yılı)															
Ülke	Belci	Dan.	Alm.	Yıma.	Frans.	İrland.	hal.	Uix.	Holl.	İngü.	Ispan.	Porte.	AT6	AT10	AT12
Tutum	(*)-	(%)	(%)	(%)	(%)	W	(%)	(%)	(%)	(%)	(*)->	(%)	(%)	(%)	(%)
İyi Fikir	71	42	63	70	66	69	75	78	82	52	63	70	69	65	63
Kötü Fikir	6	28	7	5	7	7	4	5	3	17	6	3	6	8	7
Fark Etmez	17	26	22	10	23	14	13	13	10	25	20	15	18	20	21
Cevap Yok	.6	4	8	15	4	10	8	4	5	6	11	12	7	7	9
Toplamı	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Sayı	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	600	1999	2600	2000	2000	10599	19199	23199

Kaynak : Eurobarometer.

A.T.'na üyelik konusuna iyi fikir derken, sadece yüzde 7'si kötü fikir demiştir. Yüzde 4'ü cevap vermezken, yüzde 23'ü farketmez karşılığını vermiştir.

İngiltere ise daha önce de belirtildiği gibi A.T.'na genellikle soğuk yaklaşmıştır. Aslında bu soğuk tutumun arkasında yatan sebepler daha önce de üzerinde durulan kayıpları ile de İlgilidir. Ancak özellikle son dönemde İngiltere'de Avrupa birliğine olduğu gibi Avrupa Topluluğuna da ilgi artmıştır. Mesela 1983 yılında Topluluktan çekilmeyi teklif eden İşçi Partisi bugün tam bir dönüş

yaparak, Topluluğa desteğini açıklaması bunun en somut örneklerinden biridir. Aynı şekilde Muhafazakar Parti İçinde de eski Başbakan Thatcher'in Topluluğa yönelik izlediği politikadan dolayı ağır eleştiriler yöneltmiş ve Başbakan'ın kamuoyunun eğilimlerinin gerisinde kaldığını ileri sürerek izlediği A.T. politikasını yeniden gözden geçirmeye zorlamışlardır. Nitekim bu gelişmelerin de etkisiyle Thatcher başbakanlıktan ve Muhafazakar Parti başkanlığından Kasım 1990'da ayrılmak zorunda kalmıştır.

Topluluğunun kuruluş yıllarından itibaren İngiltere'de hükümetlerin soğuk yaklaşımlarına paralel olarak kamuoyunun da soğuk yaklaştığını görüyoruz. İngiltere'de muhafazakarlar, beyaz yakalı işçiler ve 45 yaşın altındakiler A.T.'na olumlu ya da diğerlerinden daha az olumsuz yaklaşmaktadırlar. Mavi yakalı işçiler ve yaşlılar arasında ise olumsuz yaklaşanların oranı daha yüksektir⁹.

1989 yılında Tablo 4.3. de görüldüğü şekilde İngiltere'de kamuoyunun yüzde 52'si A.T. üyeliğine iyi fikir cevabım vermiştir. Yine Gallup'un yaptığı bir araştırmaya göre İngiliz kamuoyu yüzde 54'ü 1992 Tek Pazar hedefine taraftar olduğunu açıklamıştır. Karşı olanların oranı ise sadece yüzde 18'dir¹⁰. Özetle belirtmek gerekirse, bugün, geleneksel olarak Topluluğa soğuk bakan İngiltere kamuoyunda bile büyük bir destek vardır.

Avrupa birliği düşüncesinde olduğu gibi, A.T.'na üyelik konusunda da Benelux ülkeleri, Tablo 29'da görüldüğü gibi çok yüksek oranda olumlu tutuma sahiptirler. Bilindiği gibi Topluluğun kurucusu altı ülke arasında yer alan ve başından beri A.T.'nu bir

Nigel Dudley, Labour Vows to upstage Thatcher over Europe, **The European**, May. 18-20, 1990.

⁹ Christopher Huhne, **The Forces Shaping British Attitudes Toward the EC**, Centre For European Policy Studies, Bruxelles, 1985, s.33-4.

¹⁰ Nicholas Confart, Poll Show British Warning to Europe, **The European**, July 20-22.

güvence olarak gören BENELUX ülkelerinin her üçünde de, üyelik konusuna "iyi fikir" diyenlerin oranı yüzde 70'in üzerindedir.

Avrupa Topluluğu'ndan çok faydalanan ülkelerden birisi olan İrlanda da, egemenlik konusundaki tüm hassasiyetine rağmen, Topluluğa iyi fikir diyenlerin oranı Tablo 29'da da görüldüğü gibi yüzde 69 gibi yüksek bir orandadır. Kötü fikir diyenlerin oranı ise sadece yüzde 7'dir.

Topluluğa geleneksel olarak çok sıcak bakan ülkelerden olan İtalyan kamuoyunda ise 1989 yılında halkın yüzde 75'i üyelikle ilgili olarak "iyi fikir" karşılığını vermiştir. Özellikle 1960'lı yıllarda İtalyan işçileri için yeni iş kapısı olan diğer Topluluk ülkeleri, bugün daha çok özellikle İş verenler için mallarını satabileceği geniş bir pazar olarak görülmektedir.

İtalya'nın aksine Topluluğa başlangıçtan itibaren şüpheyle yaklaşan ve bir İskandinav ülkesi olan Danimarka'da ise A.T.'na üyelik konusunda "kötü fikir" diyenlerin oranı yüzde 28'dir. Bu oran Topluluk ülkeleri için en yüksek olanıdır. Kamuoyunda "iyi fikir" diyenlerin oranı ise diğer Topluluk ülkelerine göre, yüzde 42 ile en küçük olanıdır. Bilindiği gibi Danimarka Toplulukla ekonomik refahı en yüksek olan ülkedir. Bu durum ise Danimarka kamuoyunda içinde serbest dolaşım artışının görece olarak yoksul olan diğer ülkelerden daha çok akının olabileceği korkusunu yarattığı düşünülebilir.

Topluluğun yeni üyeleri olan Yunanistan, İspanya ve Portekiz gibi Akdeniz ülkeleri ise, Topluluğun fonlarından en çok faydalanan ülkeler olmuşlardır. Dolayısıyla Topluluğa üyelikle ilgili olarak her üç ülkede de 1989 yılında yüzde 60'm üzerinde destek vardır.

Topluluğa üyelik konusunda Topluluk ülkeleri kamuoylarının tutumları altılar, onlar ve onikiler diye sınıflamaya tabi tutulduğunda, Topluluğun kurucusu olan altıların, üyeliğe daha olumlu yaklaşımları görülmektedir. Tablo 29'da görüldüğü şekilde altılar arasında üyeliği destekleyenlerin oranı 69 iken, bu oran onlarda 65, onikilerde ise 63'dür.

Kısaca belirtmek gerekirse, Topluluk ülkelerinde, kamuoyunun çok büyük bir kısmı, Avrupa birliğine olduğu gibi, A.T.'na üyeliğe de güçlü bir destek verdiğini görüyoruz.

Topluluğun kurumsal yapısını da açıklarken belirttiğimiz gibi, AT. kurulurken gelecekteki federal bir "Avrupa Birleşik Devletleri"nin kurulması düşünülerek kurumsal yapısı şekillendirilmiştir. Gerçek bir Parlamento fonksiyonlarını tam olarak icra etmemekle beraber Avrupa Parlamentosu gelecekteki federal bir Avrupa birliği özlemi açısından son derece önemlidir.

A.T, ülkelerinin Avrupa Parlamentosuna yönelik tutumlarına baktığımız zaman, daha önce de egemenlik konusunda hassasiyetleri vurgulanan İngiltere ve Danimarka gibi ülkeler dışında genelde yetkileri artsın diyenlerin oranında, Tablo 30'da görüldüğü gibi fazladır. Hatta İngiltere'de bile

1989 yılında yüzde 22'lik grup azalmalı derken yüzde 40'lık grup artsın cevabını vermektedir. Yine yüzde 22'lik bir başka grup da yetkileri aynı kalsın cevabını vermektedir. Sadece Danimarka'da yetkileri azalsın diyenlerin oranı artsın diyenlerin oranını aşmaktadır.

Bu da Danimarka'da Avrupa Topluluğunu siyasal birlik olarak değil de ekonomik birlik olarak görme arzusunun bir ifadesidir. Avrupa'da ekonomik birliğe görece olarak isteksiz de olsa evet diyen Danimarka kamuoyu, siyasal birliğe kesinlikle hayır demektedir.

Tablo : 30

AVRUPA PARLEMENTOSUNUN ROLU NE OLMALI? (1989 Yılı)														
	Belci. (%)	Dan. <%)	Alm. (%)	Yuna. (%)	Frans. (%)	Jılan. (%)	İul. (%)	Liix. (%)	Holl. (%)	İngÜ. (%)	Ispan. (%)	Porte. (%)	AT10 (%)	ATJ 2 (*>
Artmalı	55	19	49	65	51	47	70	41	58	40	53	46	53	52
Aynı Kalmalı	22	33	19	10	24	20	14	34	17	22	19	23	19	20
Azalmalı	a	30	15	3	5	7	3	7	10	22	11	3	11	10
Cevap. Yok	15	18	17	22	20	26	13	17	15	16	17	28	17	15

Kaynak : Eurobarometer.

Aslında siyasal birlik konusunda tüm Topluluk ülkeleri ekonomik birliğe çok daha İsteksiz yaklaşmışlardır. Yukarıda Topluluk ülkelerinde kamuoyunun Avrupa Topluluğu'na üyelik konusunda olumlu yaklaştığını gördüğümüz halde, Avrupa birliğinin yetkilerinin artırılması, bir diğer ifade ile Avrupa'da federal birliğe daha çok yaklaşılması ve dolayısıyla ulusal otoritelerden uluslararası otoriteye, yönetimlerde olduğu gibi Avrupa'da kamuoyunda da bir isteksizlik gözlenmektedir. Bu konuda en olumlu yaklaşan ülke İtalya olmuştur.

Avrupa Parleментösu'nun yetkilerinin artırılması konusunda ise A.T. ortalamasına baktığımızda, "onlar" olarak adlandırılan grupta yüzde 53'ü olumlu cevap verirken, "onikiler" arasında yüzde 52'lik bir grup olumlu cevap vermiştir. Yine onikiler arasında yüzde 10'u yetkileri azaltılsın cevabını verirken, yüzde 20'si yetkileri aynı kalsın cevabını vermiştir.

Kısaca belirtmek gerekirse, Avrupa'da kurulması arzulanan siyasal birliğin en önemli uluslararası kurumu olan Avrupa Parleментosu konusunda da Topluluk ülkeleri kamuoyunda, yetkileri artırılсын diyenlerin oranı, yetkileri azaltılsın ya da aynı kalsın diyenlerin oranının çok üzerindedir. Buradan kalkarak Avrupa'da ulusal kimliğin ötesinde, bir Avrupalı kimliğinin güç kazanmaya başladığını söylemek mümkündür.

Kamuoyunda Avrupa Topluluğuna yönelik tutumları mesleklere göre sınıfladığımız zaman, Tablo 31'de görüldüğü şekilde meslekler arasında önemli sayılacak farkların varlığı göze çarpmaktadır.

Ülkelere göre farklılaşmakla birlikte üst düzey yöneticiler ve uzmanlar arasında Topluluğa iyi fikir diyenlerin oranı, diğer gruplarda çok daha yüksektir. Üst düzey yöneticiler arasında Topluluğa iyi fikir diyenlerin oranı yüzde 73 iken, uzmanlar arasında yüzde 70'tir. Bunları yüzde 66 ile beyaz yakalılar, yüzde 65 ile öğrenci/asker gruplar ve küçük işletmeler izlemektedir. Bilindiği gibi Ekonomik birlik girişimlerinden en çok incinebilecek, rekabet gücü nisbeten düşük olan küçük işletmeler özellikle İrlanda'da Oldukça olumsuz bir tavır sergilemişlerdir.

Danimarka kamuoyunda İse şaşırtıcı bir şekilde çiftçiler arasında yüzde 70 gibi yüksek oranda Topluluğa üyelik "iyi fikir" olarak görülmüştür. Yine İtalya (yüzde 74), Luxemburg (yüzde 83), İrlanda (yüzde 71), Yunanistan (yüzde 69), Hollanda (yüzde 77) gibi ülkelerde çiftçiler Topluluğu "iyi fikir" olarak değerlendirmişlerdir. Topluluk genelinde ise iyi fikir diyen çiftçilerin oranı ise yüzde 60'tır.

Topluluğa en olumsuz yaklaşan gruplar ise işsizler, mavi yakalı işçiler ve ev kadınları olmuştur.

Bilindiği gibi geçmişte Moskova oryantasyonlu komünist partileri. Topluluğun işçilere karşı İşverenlerin çıkarlarını temsil ettiği tezini işlemişlerdir. Amprik araştırmalar ise, bu teze çok küçük bir destek vermiştir. Daha önceki bölümlerde de görüldüğü şekilde işverenler Topluluğa özellikle mavi yakalı işçilerden çok daha fazla destek vermişlerdir. Ancak yine de açık bir kutuplaşma sözkonusu olmamıştır¹¹. Ancak spesifik üst düzeydeki meslek gruplarının Topluluktan daha çok faydalandığı gözlenmektedir.

Ronald Ingle-hard, Jacques-Rene Raibcr, Kariheinz Rcif, Ag.m., s.144.

Tablo : 31

MESİÜKLERE GÖRE AVRUPA TOPLULUGUNA YÖNELİK TUTUMLAR														
AT.'NA ÜYE ÜLKE VATANDAŞI ARINI TOPLULUĞA "İYİ FİKİR" DİYENLERİN YÜZDELERİ														
Meslekler	6'lar						Yeni Üyeler							
	Ülke	Frans.	Belç.	Holl.	Alm.	İtal.	Dan.	İrland.	İngil.	Kı.tıl.	İspan.	Yuna.	Foste.	AT*
Meslek	(%)	(%)	(*>)	(* i*)		(%)	(%)	(*)	(%)	C*>	(%)	(*)	(%)	
Yöneticiler	78	82	87	73	81	90	61	65	55	52	5fi	6B	88	73
Uzmanlar	78	76	+6	74	84	87	59	69	55	58	42	63	71	70
Beyaz Yakalı İşçi	67	74	84	67	80	81	39	60	45	44	46	67	65	66
Öğrenci/Asker	66	85	79	72	75	96	22	71	45	44	40	63	50	65
Küçük işletmeci	63	66	81	66	78	78	46	56	39	36	49	67	69	65
Çiftçi	51	65	77	51	74	83	70	71	47	36	48	69	52	60
Emekli	59	63	78	63	74	77	39	54	32	32	52	71	64	59
Ev Kartını	49	66	77	58	76	75	34	39	27	22	33	71	59	53
Mavi Yakalı İşçi	54	67	77	61	73	74	25	46	27	29	40	66	54	51
İşsizler	55	61	77	61	73	53	23	34	23	22	41	66	40	49

(*) Bir bütün olarak Avrupa Topluluğu

Kaynak : European Community Surveys, 1973-1986dan Ak. Inglehard, Age.s.140.

Özetle belirtmek gerekirse bugün Avrupa Topluluğu ülkelerinde, gerek Avrupa birliği, gerekse Avrupa Topluluğu konusunda son derece büyük bir destek vardır. Avrupa'daki son gelişmelere kadar, özellikle Tek Pazar hedefi Topluluk vatandaşlarında, Avrupa birliğine yönelik büyük ilgi yaratmıştır.

Daha sonra Avrupa'da yaşanan çok hızlı ve köklü dönüşümler, ilgiyi Tek Pazar hedefinden, özellikle birleşen Almanya'ya yöneltmiştir. İki - Almanya'nın birleşmesinin Avrupa'da dengeyi bozması, bir çok A.T. ülkesinde, Topluluğun güçlendirilmesi Almanya'nın dengelenmesi açısından çıkış yolu olarak görülmüştür. Bu sebeple İngiltere gibi geleneksel olarak Topluluğa soğuk yaklaşan ülkelerde bile Avrupa politikasını yeniden gözden geçirme

ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Doğal olarak bu değişmeler Topluluk ülkelerinin kamuoylarının tutumlarına da yansımaktadır.

Önümüzdeki döneme baktığımız zaman, Avrupa birliği düşüncesi, bir taraftan komünizm (ya da Rus) tehlikesinin ortadan kalkması ve milliyetçiliğin güçlenmesi dolayısıyla aşınma tehlikesi ile karşı karşıya kalacak; diğer taraftan da bir süper güç olarak ortaya çıkan Almanya'yı kontrol etmek için bir çıkış yolu olarak görülecek ve "Avrupalılık fikri" güçlendirilmek yoluna gidilecektir. Bir diğer ifade ile Avrupa birliğinin geleceği daha önce üzerinde durulan sermayenin çıkarları kadar, Topluluk halklarının milliyetçilik duyguları ve süper Almanya'nın gelecekte izleyeceği politikalarla da çok yakından ilgilidir.

SONUÇ

Bu çalışmada, Avrupa birliği kavramı ve bu konuda Topluluk ülkelerinde hükümetlerin, siyasal partilerin, işverenlerin, sendikaların ve kamu oyunun tutumu neofonksiyonalist teorinin ışığında ele alınıp incelenmiş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır.

1- Dört Büyüklerde Aktörlerin Tutumları

- Fransa'da Aktörlerin Tutumları

Başlangıçtan itibaren Avrupa birliği yolundaki çabalarda öncülüğü üstlenen Fransa, "**ulusal egemenliğe**" daha az zarar verecek "**konfederatif**" bir birlikten yana tavır koymuştur. Fransa'nın bu tür bir birliği tercih edişinin diğer sebepleri ise, bu yolla hem Avrupa'da barışı korumak istemesi; hem de çıkar gruplarının taleplerine daha iyi cevap vereceğini düşünmesidir.

Fransa'da işverenler Avrupa birliğine taraftar olmakla birlikte, oldukça temkinlidirler. Çünkü geleneksel olarak korumacılığı benimsemiş olan Fransa'da sanayi, Alman sanayine göre geri kabul edilmektedir; ancak buna rağmen yapılan anketler küçük ve orta boy işletmelerin dahi Avrupa'nın ekonomik birliği yolunda önemli bir aşama olan Tek Pazar hedefi konusunda iyimser olduklarını ortaya koymaktadır.

Fransa'da sendikalar arasında ise, Avrupa birliği konusunda en sert muhalefeti Genel İş Federasyonu (**CGT**) yürütmüştür. Bu işçi federasyonu Avrupa Topluluklarının işçilerin değil işverenlerin ve Amerikan emperyalizminin çıkarlarına hizmet ettiğini savunmuştur. Ancak günümüzde CGT tutumunu değiştirmiş ve diğer sendikalar gibi "**sosya! boyut**"unu güçlendirmek şartıyla bu yoldaki çabaları desteklediğini açıklamıştır.

Fransa'da aşın sağ eğilimli gruplar dışında, bugün siyasal partiler arasında ve kamu oyunda çıkar grupları ile hükümetlerin tutumlarına paralel olarak Avrupa birliğine büyük destek vardır; kamu oyunun yaklaşık yüzde 80'i Avrupa birliğine sıcak bakmaktadır.

- Almanya'da aktörlerin tutumları

Geçmişte Fransa ile birlikte Avrupa birliği sürecinde son derece önemli bir fonksiyonu olan Almanya, birleşmeden sonra, çok daha önemli bir konuma' geçmiştir. Bugün hala hızlı değişimin sürdüğü Avrupa'da, siyasal ve tam ekonomik birliğin güçlendirilmesi yolunda çabalar sarf eden Alman yönetiminin gelecekte benimseyeceği olumlu ya da olumsuz tutum, Avrupa birliği açısından son derece belirleyici olacaktır. Ancak Alman hükümetinin bu konudaki tutumunun şekillenmesinde de şüphesiz en önemli rolü çıkar grupları oynayacaktır.

Topluluk ülkeleri arasında eh güçlü sanayiye sahip Almanya'da, küçük işletmelerin bazı endişeleri olmasına rağmen, özellikle büyük sermaye uluslarüstü (ya da federal) Avrupa birliğini savunmaktadır. İşverenlerin Topluluk lehinde koydukları bu tavır Almanya'da hükümetler, siyasal partiler ve kamu oyu gibi diğer aktörlerin tutumlarına da yansımaktadır.

Sendikalar ise daha Messina Konferansı aşamasında, Avrupa birliği yolundaki çabalara desteğini açıklamıştır. Daha sonraki yıllarda da desteğini sürdüren Alman Sendikalar Konfederasyonu (DGB), diğer ülkelerdeki sendikalar gibi, "**sosyal boyut**"unun İhmal edilmemesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Almanya'da gerek siyasal partiler, gerekse kamu oyu da Avrupa birliğine bir destek vermişlerdir. Neo-nazi hareketlerin giderek güç kazandığı Almanya'da kamu oyunun yüzde 60'dan fazlası Avrupa birliği konusunda istekli olduğunu açıklamıştır.

-- İngiltere'de aktörlerin tutumları

İngiltere başlangıçta, ulusal egemenliğinin zedeleneceği, ABD ve İngiliz Uluslar Topluluğu ile plan özel çıkarlarının zarar göreceği gerekçesiyle Avrupa'daki uluslarüstü birlik teşebbüslerinin dışında kalmıştır. Ancak İngiltere'nin Topluluğa alternatif olarak kurduğu daha "gevşek" bir örgütlenmeyi esas alan EFTA'mn, Topluluğun gösterdiği başarıyı gösterememesi, İngiliz Uluslar Topluluğu ile ticari ilişkilerin kötüleşmesi ve giderek güçlenen Topluluğun uzun dönemde kendisine karşı kullanabileceği endişesi bu ülkeyi Topluluk içinde yer almaya itmiştir; ancak, İngiltere , Topluluğa tam üye olduktan sonra da, ulusal egemenliğini zedeleyecek uluslarüstü (ya da federal) gelişmelerin karşısında yer almıştır. Diğer taraftan Avrupa'da son yıllarda yaşanan büyük değişikliklerden sonra, İngiltere'de Muhafazakar Parti'de, özellikle Almanya'nın gücünün Topluluk içinde eritilmesi amacıyla, daha sıkı bir birlik taraftan olanların oranının artmaya başladığını görüyoruz. Nitekim Avrupa'da fonksiyonel entegrasyonu savunduğu halde, uluslarüstü entegrasyona karşı sert muhalefet izleyen eski Başbakan M. Thatcher, bu görüşleri yüzünden parti içinde oldukça sert eleştiriler almıştır.

Geçmişte Topluluğa soğuk yaklaşan gerek İşçi Partisi, gerekse İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TUC) da bugün Avrupa birliği yolundaki girişimlere sıcak bakmaktadırlar.

Diğer taraftan bir ABD danışma firmasının hazırladığı rapora göre Tek Pazara geçişle birlikte, İngiltere'de bazı sektörlerin yabancıların eline geçmesi beklenmektedir. Bu da İngiltere'de rekabet gücünü zayıf işletmelerinin Avrupa'da birlik teşebbüsüne daha temkinli yaklaşmalarına yol açmaktadır. Yine bu durum doğal olarak İngiltere'de hükümetin Topluluğa yönelik tutumlarına da yansımaktadır. Ancak bu ülkede özellikle sigorta şirketleri Avrupa birliğine son derece güçlü bir destek vermektedirler.

Geçmişte dört büyükler arasında Topluluğa en zayıf desteği veren İngiliz kamu oyu, giderek Topluluğa daha sıcak bakmaktadır.

Nitekim 1990 yılında Gallup'un yaptığı bir araştırmaya göre kamu oyunun yüzde 54'ü Tek Pazar hedefine taraftar olduğunu açıklarken sadece yüzde 18'i karşı olduğunu açıklamıştır.

- İtalya'da aktörlerin tutumları

İtalya Topluluğun kuruluşundan itibaren, bu birlikten en çok faydalanan ülke olmuştur. Dolayısıyla İtalya'da sadece Hristiyan Demokrat ya da Sosyal Demokrat hükümetler değil, Sosyalist ve Komünist Partiler bile Federal Avrupa birliği taraftarı olmuşlardır.

İtalya'da işverenler de Avrupa birliğine sıcak yaklaşmışlardır. Özellikle büyük sermaye, Tek Pazar hedefi konusunda oldukça coşkulu bir bekleyiş içine girmiştir.

Bu ülkede Genel İşçi Sendikaları Konfederasyonu (CGIL) dışındaki konfederasyonlar Topluluğu desteklemişlerdir. CGIL ise geçmişte Topluluğu işçilerin değil, kapitalistlerin çıkarlarına hizmet ettiği gerekçesiyle eleştirmiştir.

Toplulukta dört büyükler arasında, Avrupa birliğine en güçlü desteği İtalya kamu oyu vermektedir. 1989 yılında İtalyanların yüzde 86'sı Avrupa birliği konusunda istekli olduklarını açıklamışlardır.

Kuruluş yıllarından itibaren İtalyanların federal Avrupa birliği konusundaki güçlü destekleri, geçmişteki faşizm tecrübesine karşı bir tepki olarak değerlendirilebilir.

2- Diğer Ülkelerde Aktörlerin Tutumları

Topluluğun küçük ülkelerinden oluşan BENELUX ülkeleri arasında, başlangıçtan itibaren uluslararası Avrupa birliğine yönelik son derece güçlü bir destek vardır. Çünkü uluslararası Avrupa birliğini bu ülkeler kendi güvenlikleri açısından bir güvence olarak görmüşlerdir.

Topluluğa en son katılan Akdeniz ülkeleri ise Topluluktan büyük mali yardım almaktadırlar. Bu da doğal olarak hükümetlerin ve diğer grupların Avrupa birliği konusundaki tutumlarına yansımaktadır.

Tarihi, kültürel ve ekonomik yönden Kıta Avrupasından farklı olan İskandinav ülkelerinden Danimarka bile son yıllarda Topluluğa sıcak bakmaya başlamıştır.

3- Topluluk Düzeyinde Örgütlenen Çıkar Gruplarının Tutumları:

Topluluğun koordinatör İşverenler Birliği olan UNICE, yayınlamış olduğu deklarasyonlarda, uluslararası kurumların güçlendirilmesine yol açacak "sıkı" bir Avrupa birliği kurulması gerektiğini vurgulamıştır.

Topluluk düzeyinde faaliyette bulunan Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) ise, Tek Pazar hedefini olumlu karşılamış ve Avrupa'da "gevşek" bir örgütlenmeyi esas alan "fonksiyonel entegrasyon" yerine "federal entegrasyon"dan yana tavır koymuştur.

4- Aktörlerin Tutumlarının Değerlendirilmesi

Teorik çerçevede ortaya konulan "yayılma" (spillover) etkisinin Haas'm belirttiği gibi "otomatik" bir şekilde işlemediği görülmüştür. Ancak bu hipotez halâ işlevselliğini sürdürmektedir. Bunun en büyük delili de bugün tam ekonomik birlik yolunda yapılan çalışmalardır.

Neo-fonksiyonalist teorinin vurguladığı şekilde, Avrupa birliği sürecinde çıkar gruplarının ulusal otoriteye olan bağlılıklarını kendi çıkarları gereği uluslararası otoriteye transfer etmeleri belirleyiciliğini sürdürmektedir. Nitekim 1960'lı yılların sonunda işverenlerin Avrupa'da tam ekonomik birlik konusundaki tekliflerinin

1980'lerin ikinci yarısından itibaren, Tek Pazar hedefi çerçevesinde, aşama aşama uygulamaya geçirilmesi de bunu desteklemektedir.

Avrupa'da "**ekonomik birlik**" alanındaki gelişmeler ile "**siyasal birlik**" alanındaki gelişmeler arasında bir korelasyon sözkonusu olmakla birlikte, korelasyonun derecesi neo-fonksiyonalistlerin vurguladıkları kadar güçlü değildir. Nitekim Avrupa'daki ekonomik entegrasyona evet diyen bazı Topluluk ülkeleri, ekonomik entegrasyon alanındaki ulusal egemenliği zedeleyecek nitelikte gelişmelere karşı İsejngiltere'de olduğu gibi sert bir muhalefet izlemek yoluna gitmektedirler.

Topluluk ülkeleri arasında ekonomik ilişkilerin artışının da etkisiyle yaratılan ekonomik büyüme, neöfonksiyonalist teoride öngörülen hipotezlerin aksine, ülkelerin kendilerine güvenlerini artırmış ve eskisine göre Topluluk ülkelerinin birliklere daha az istekli bakmalarına yol açmıştır. Nitekim Toplulukta belirli dönemlerde aktörler "**milliyetçi**" motiflerle geri çekilmek (spillback) yoluna gitmişlerdir. Çünkü ekonomik birliğin tesisinden kazananlar olduğu gibi kaybedenler de olmakta ve bu gruplar, uluslarüstü girişimlere karşı daha korumacı bir tutum benimsemişlerdir.

Sermayenin giderek uluslararasılaşma sürecine paralel olarak ekonomik entegrasyon alanındaki gelişmeler, Avrupa'da siyasal alanda uluslarüstü kurumların güçlendirilmesini zorunlu hale getirmektedir. Topluluk düzeyinde örgütlenmiş çıkar gruplarının federal Avrupa birliği konusundaki son derece güçlü destekleri ise bu zorunluluktan kaynaklanmaktadır.

5- Avrupa Birliğinin Geleceğine Bakış ve Aktörler

Doğu Avrupa'daki son değişiklikler ve iki Almanya'nın birleşmesinden sonra, gerek içerde, gerekse dışarda Avrupa birliği (ve dolayısıyla AT) bitmiştir; çünkü O'nu ortaya çıkartan faktörler ortadan kalkmıştır şeklindeki yorumlara katılmak mümkün değildir.

Avrupa'daki bütün değişikliklere rağmen, bugün halâ çıkar grupları Avrupa birliği konusundaki olumlu görüşlerini sürdürmektedirler. Hatta giderek daha evrensel bir ekonomik ve kültürel düzene doğru yönelen Dünyamızda, gelecekte Topluluk ülkelerindeki çıkar grupları (ve özellikle büyük sermaye) muhtemelen Avrupa birliğine, giderek güçlenen "milliyetçi" eğilimlere rağmen çok daha sıcak yaklaşacak ve bu doğrultuda hükümetlere baskılarını sürdürecektir.

Nitekim 1973'de bir referandum ile Topluluk dışında kalmış olan Norveç'in de dahil olduğu İsveç, Finlandiya gibi İskandinav ülkeleri dahi prensipte tam üyelik başvuru kararı almışlardır. İsviçre ve Doğu Avrupa ülkeleri sırada beklemektedir. Daha önce Türkiye, Avusturya, Kıbrıs Rum Kesimi ve Malta gibi ülkeler tam üyelik başvurusunda bulunmuşlardır.

Muhtemelen 1992 sonrasında, giderek güçlenen milliyetçi eğilimlere rağmen, Topluluk genişleyerek ilerlemesini sürdürecektir. Avrupa birliğinin niteliği ise basit bir işbirliğini savunan fonksiyonalistler ile, daha "sıkı" bir birlikten yana olan federalistler arasındaki mücadele belirleyecektir.

KAYNAKÇA

- Akçaylı, N., Sendika Teorisi, Uludağ Üny. Yay. Bursa,1983.
- Albrecht, T., Europe 1992, The; Implication for Bank and Financial Services, in **1992** The Single European Market, London, 1989.
- Aliqisakis,M.,Papadopoulas,I., Aspects of the insertion of Greek Interest Groups into the European Community: The Perception of the Elite as an Indicator of Integration, Yapı Kredi Enonomic Review, V.3,N.2,January,1989.
- Alkan.T., The Political Integration of Europe, ODTÜ, Yay. Ankara, 1982.
- Apaydın, E.Z., Avrupayı Birleştirme Çabaları, Yeni Forum, s.204. Mart 1988.
- Archer, Clive, Denmark, Building Europe, Europe Publications Ltd., London, 1981.
- Avrupa Topluluklar Komisyonu, Avrupa Topluluğu Nedir? Ankara, 1981.
- Azrak, A.Ü., Avrupa Topluluklarında İdari Yargının Genel Esasları, İ.Ü.SBF.Yay. İstanbul,1988.
- Balfour, C, Industrial Relation in The Common Market, Routledge Kegan Paul, London, 1972.
- Barracrough,G., European Unity İn Thought and Action, Basil Blackwell, Oxford, 1963.
- Beever.C, The Trade Unions and Integration, Western Europe, Editby.R.Mayne, London,1986.
- Birand, M.A., Türkiyenin Ortak Pazar Macerası, 1959-1990, Milliyet Yay. 1990.
- Bock, P.G., Functionalism and Functional Integration, International Encyclopedia of Social Sciences, Edit. D.Shils., London, 1972.

- Bonvicini.G., The Genscher-Colombo Plan and the "Solemn Declaration on European Union" (1981-83), The Dynamics of European Union, Newyork,1987.
- Bouvard,M., Labor Movements in the Common Market Countries, The Growth of a European Pressure Group, Praeger Publishers, 1972.
- Bozkurt, V., Türkiye ve Avrupa Topluluğu, Ağaç Yayınlan, İstanbul, 1992.
- Bozkurt, V., UJuslarüstü Avrupa Birliği ve Türkiye, Sosyoloji Konuşmaları İçinde, Edit. S.Elibol, Ecem Yay. Ankara, 1991.
- Brugmans,H. Twelve 'models' for European Union in European Community in the World, Edit: P.Eversts, Rotherdam University Press/1972.
- Bullicn,R. The British Government and the Scmiman Plan, The Begining of the Schuman Planning, 1988.
- Bulmer,S.;Paterson,W., The Federal Republic of Germany and the European Community, Allen & Unwin, London, 1987.
- Burges,M., Alterio Spinelli, Federalizm and the EUT., European Union: The European Community In Search of A Future, Edil:J.Lodge, 1986.
- Carr.J., Avrupa Birliği, Avrupa Dergisi,...
- CGT.Fo, L'Espace Social European, 21 Mars'1989.
- Collins,D., Social Policy, Institutions and Policies of the European Communities, Edit: J.Lodge, London,1983.
- Comfort, Nicholos, Poll Show British Warning to Europe, The European, July 20-22,s.2.
- Commission of the European Communities, Making A Success of the Single Act, New Frontier for Europe, Brussels,15. Feb,1987.
- Commission of the European Communities, The Big European Market: A trump card for the economy and employment, European File, Agust-Sep,1988.

- Commission of the EC, The European Community and Cooperation Among Small and Medium-Sized Enterprises:Towards A Community Policy, **European File**, L xemburg,June-July, 1988, 11/88,
- Commission of (he European Communities, Europe without Frontiers: review half-way to 1992, **European File**, June-July,1989.
- Commission of the European Communities, **Commission Opinion on Turkey's Request for Accession to the Community**, Brussels, 20 Dec.1989.
- Commission of European Communities, **Eurobarometer: Public Opinion and Europe**, **European File**, L xemburg, June- July, 1989, 9/89,
- Corbett,R.,Lodge,R., Progress and Prospects, **European Union: The European Community in Search of A Future**, EdittJ.Lodge, Macmillan,1986.
- Corbett,R., The 1985 Intergovernmental Conference and the Single European Act, **The Dynamics of European Union**, Newyork, 1987.
- Cordoza,R., The Project For A Political Community (1952-54), **The Dynamics of European Union**, Newyork,1987.
- Council of the European Communities, **Speeches and statements made on the occassion of the signing of the Single European Act**, L xemburg, 1986.
- Coxoll,W.N., **Parties and Pressure Groups**, Longman,1980.
- Dahrendorf.R., **A Third Europe?** European University Institute, Florance, 1979.
- DahrendorfjR., The European of Europe, **Domestic Change & Foreign Policy**, Council on Foreign Relations, Newyork, 1986
- Daltrop,Anne, **Politics and The European Community**, Second edition, London,1986.

- Dankerl,, Piçler, The European Community-Past, Present and Future, Journal of Common Market Studies, VXXI, 1 & 2, September,1982.
- Dashwood,A., Hastening Slowly: The Community's Path Towards Harmonization, Policy-Making in the European Community, Edit: W.Wallage, C.Webb, John Willey & Sons, 1983.
- Dassesse,M.M., New rules for a market without frontiers, 1992- The Single European Market, IFR Books,1988.
- Demircioğlu, A.M., Dünya'da İşçi Sendikaları, İstanbul, 1987.
- Deniam, J.F., Druesne, G., Ortak Pazar, İletişim Yay. Cep Üniversitesi Serisi:9, İstanbul, 1990.
- Deutsch,K., Between Sovereignty and Integration: Conclusion Edit:G.Ionescu, Crom Helm, London,1984.
- Drew,John, Doing Business in the European Community, Butterworth & C. 1979.
- Dudley,Nigel, Labour vows to upstage Thatcher over Europe, The European, May.18-20,1-990,s.5.
- Economics and Social Committee of the European Communities, Community Advisory Communities for the Representation of Socio-economic Interests,1980.
- Economics and Social Committee of the European Communities, European Interest Groups and their Relationships with the Economic and Social Committe,1980.
- Edwards, Geoffrey, The Future Challenge: New and Potential Members, Building Europe, Europe Publications Lla., 1981.
- Ehrmann, H.W., The French Trade Associations and the Rotification of the Schuman Plan, World Politics, Vol:VI, July, 1954, No:4.
- Ekin, N., Endüstri İlişkileri, İ.Ü. İ.F. Yay. İstanbul, 1984.
- Elazar, D.J., Federalizm, International Encyclopedia of Social Sciences, Edit. D.Shills, London, 1972.

- Elibol, S., Sosyoloji Konuşmaları, Ecem Yay. Ankara, 1991
- Eliot, T.S., Avrupa Kültür Birliği Üzerine, **İlim ve Sanat**, S.20, Temmuz/Ağustos 1988.
- ETUC, **Creating The European Social Dimension in the Internal Market, European Social Programme**, 11-12.02.1988.
- European Communities Commission, **Report on European Union**, Bulletin of the European Communities, Supplement 5/75.
- European. Intelligent Unit, **European Trends**, Background Supplement, 1988-89, The Economist Publication, 1988.
- Eurostat, **External Trade**, 7/1990.
- Farrando, C, External Relations: Textile Politics and the Multi-Fibre Arrangement, **Policy-Making in the European Community**, Edit: W.Wallage, C.Webb, John Wiley & Sons, 1983.
- Feld, Werner J., **Transnational Business Collaboration Among Common Market Countries**, Its Implication For Political Integration, London,1970.
- Feld, W.J, Wildgen, J.K., **Domestic Political Realities and European Unification: A Study of Mass Public and Elites in the European Community Countries**, Westview Press, Boulder, 1976.
- Feld, W.J., **West Germany and the European Community**, Changing Interests and Competing Policy Objectives, Prager, 1981.
- Feld, W., Mahant, E.E., New Efforts for European Union: Hopes, Progress, and Disappointments, **Journal of European Integration**, 1986, X, no.1.Canada.
- Fielcke, Norman, 1992'DE AVRUPA, (Çev. Füsün Ögüş) **Hazine ve Dış Ticaret Dergisi**, s.6, Haziran, 1990/2.
- Fielkc, N., 1992'de Avrupa, Çev.F.Ögüş, **Hazine ve Dış Ticaret Dergisi**, s.6.,1990/2.
- Fitzmourice J., European Community Decision-Making: The National Dimension, **Institutions and Policies of the European Community**, Edit: J.Lodge, London, 1983.

- Foden,D., Fayertag.G., **The Social Dimension of the Internal Market: Em pi oy men t**, European Trade Union Institute, Brussels, 1988.
- Fontaine, Pascal, **Jean Mannet, A Gran Design For Europe**, An Official Publication of the European Communities Lxemburg, 1988.
- FranckjC, New Ambitions: From The Hague to Paris Summits (1969-1972), **The Dynamics of European Union**, Newyork, 1987.
- Fransız Ticaret ve Sanayi Odaları (APCCI), **Avrupa İ Pazarı İle İlgili Sorular ve Cevaplan**, İKV Yayını, İstanbul, 1989.
- Franzmeyer,F., Economic Social and Political Costs of Complementing the Internal Market, **1992: One European Market?** Bibar v.d., European University Institute, Florence, 1989.
- FrecstoneXJ.A.C, DavidsonJ.S., **The Institutional Framework of The European Communities**, Croom Helm, 1988.
- Friedrich.CJ., **Europe:An Emergent Nation?** Harper & Row. Publisher, 1969.
- Garcia,C, The Spanish Socio-Professioiial Groups and the Community, **Yapı Kredi Economic Review**, Vol. 3., Number. 2. January,1989.
- Gerbet,P., In Search of Political Union: The Fouchet Plan Negotiations (1960-62), **The Dynamics of European Union**, Newyork, 1987.
- Gerhard Mally, **The European Community in Perfective** The New Europe, The United States, and the World, Lexington Books, London, 1973.
- Gladwyn,L., **The European Idea**, Nel Mentar Edition March,1987.
- Godet,M., Europe 1992, The dream or the reality, **FUTURES**, April, 1989.
- Grant,Wyn, **Business and Politics in Britain**, Macmiillan Education Lta. 1987.

- Griffiths,R.T., The Netherlands, **Building Europe**, Europe Publications Lta., London, 1981.
- Griffiths,R.T., The Schuman Plan Negotiations: The Economic Clauses, **The Beginning of the Schuman-Plan**,1988.
- Günüğur, H., Avrupa Bütünleşmesine Genel Bakış, **AT ve Türkiye-AT İlişkileri**, Ankara, 1988.
- Güzel, M.Ş., Cumhuriyet Türkiyesi'nde İşçi Hareketleri, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**, İletişim Yay. C.7.
- Haas,Ernest B., **The Uniting of Europe**, Stanford: Stanford University Press, 1968.
- Haas, E.H., Regional Integration, **International Encyclopedia of Social Sciences**, Edit: D.Shills, London, 1972.
- Hadges,Michael, Industrial Policy:Hard Times or Great Expectations? **Policy-making in the European Community**, Second Edition (Edit:H.Wallage, W.Wallage, C.Webb), London, 1983.
- Hallstein,Walter, **Europe in the Making**, George Allen & Unwin Lta. 1972.
- Hanrieder, W.F.; Auton, G.P., **The Foreign Policies of West Germany, France, and Britian**, Prentice Hall, Englewood, 1980.
- Harrison,R.J., Neo-functionalism, **International Organization**, A Conceptual Approach, Edit: P.Taylor;A.J.R.Groom, Frances Pinter Lta. London,1978.
- Harrop, J. **The Political Economy of Integration in the European Community**, Edward Elgar, 1989.
- Hawley,R.G., **Western European Union**, Implications For the United Kingdom, London, 1949.
- Hay, Alex, Developments in Spain, **1992-The Single European Market**, IFR Books, 1988.
- Hazneder,Ş., **Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu**, İKV Yayım, İstanbul, 1976.
- Heathcote,N., The Crisis of European Supranationality, **Journal of Common Market Studies**, Vol:V,No:2., December,1966.

- Hewstone, Miles, Understanding attitudes to the European Community, A Social-psychological study in four member states, Cambridge University Press, 1986.
- Hodges, M., Industrial Policy: Hard Times or Great Expectations? Policy-Making in the European Community, Edit: W. Wallage, C. Webb, John Wiley & Sons, 1983.
- Hogan, M.J., The Marshall Plan, America, Britain, and the reconstruction of Western Europe: 1947-52, Cambridge, 1987.
- Hogan, W.N., Representative Government and European Integration, University of Nebraska Press, Lincoln, 1967.
- Hold, S., British Attitudes to the Political Aspects of Membership of the European Communities, The New Politics of European Integration, Edit: G. Ionescu, Macmillan, 1972.
- Holland, S., Uncommon Market, Capital, Class and Power in the E.C., The Macmillan Press, 1980.
- Huhne, Christopher, The Forces Shaping British Attitudes Towards the EC, Centre For European Policy Studies, 1985, Bruxelles.
- Hüschbaut, M., The Social Dimension of the Internal Market: Workers' Rights in European Companies, European Trade Union Institute, Brussels, 1988.
- Inglehart, R., Raibcr, J.R., Refik, K., The Evolution of Public Attitudes Toward European Integration: 1970-1986, Journal of European Integration, 1987, X, No.2-3, Canada.
- Ionescu, G., Between Sovereignty and Integration, Croom Helm, London, 1974.
- Irish Congress of Trade Unions, Completion of the Internal Market-1992, Information Bulletin, October, 1988.
- İKV, Avrupa Topluluğu Mozaği, A.T.'nin Sosyo-ekonomik ve Kültürel Yapısı, İKV Yay. İstanbul, Mart, 1989.
- İKV., Avrupa Topluluğu'nun Yeni Üyesi Portekiz, Ağustos, 1989, İKV Yay.77.

- İnan,K., Avrupa Topluluğu ve Türkiye, Avrupa Topluluğu ve Türkiye, Edit.M.Gülmez, TODATE Yay. Ankara,1988.
- Jansen, M., History of European Integration 1945-1975, Europe Institut, University of Amsterdam, No.1., The Netherlands, 1975.
- Jansen, M., Vrec, J.K; The Ordeal of Unity: The Politics of European Integration: 1945-1985. Prime Press, Holland, 1985.
- Kabaaliöğlu, H., Avrupa Topluluğunun Kurumsal Yapısı "Türkiye ve AT'ye Tam Üyelik", AISEC Bursa, 1987.
- Keatinge,P.,Murphy,A.-, The European Council's Ad Hoc. Committee on Institutional Affairs (1984-85), The Dynamics of European Union, Newyork, 1987.
- Karluk, R., Avrupa Toplulukları ve Türkiye, İstanbul, 1990.
- Krcsten.A., A Welcome Suprise: The Nedherlands and the Sehuman Plan Negotiations, The Begining of the Sehuman Plan, 1988.
- Kirchner,E.J., Trade Unions as a Pressure Group in the European Community, Saxon&Housc, 1977.
- Kirchner,E.J., International Trade Union Colobration and the Prospect for European Industrial Relation,Trade Unions and Politics in Western Europe, London, Frank Cass, 1980.
- Kirchner,E.,Schwaiger,K.> The Role of Interest Groups in the European Community, Gower Publishing Company Lla., 1981.
- Kocaoğlu, E., Avrupa Sendikalarının 1992 Sınava, İktisat Dergisi, S.288-9, Kasım/Aralık 1988.
- Korunc,J.L., Europe-one complete market, **1992**-The Single European Market, IFR Books, 1988.
- Küsüis,HJ., The Treaties of Rome (1955-57), The Dynamics of European Union, Newyork, 987.

- Landau, J.M., **Policies, Economics and Religion: Turkey and the European Common Market**, The Hebrew University of Jerusalem, 1980.
- Layton, C., **One Europe: One World**, London, 1986.
- Leonard, D., **Pocket Guide to the European Community**, The Economist Publications, 1988.
- Lieber, R.J., Interest Groups and Political Integration: British Entry into Europe, **Pressure Groups in Britain: A reader**, Edit: R. Kimber and J.J. Richardson, London, 1974.
- Lindberg, Lean N., **Europe's would be polity patterns of Change in the European Community**, 1970.
- Lindberg, L.N., Scheingold, S.A., (Edit) **Regional Integration**, theory and research, Harvard, 1971.
- Lodge, J., Nation-States versus supranationalism: The Political Future of the European Community, **Journal of European Integration**, Vol:II, No.2, January, 1979.
- Lodge, J., (Edit) **Institutions and Policies of the European Community**, Frances Pinter, London, 1983.
- Lodge, J. (ed), **European Union The European Community in search of its future**, London, 1986.
- Lodge, J., The Single European Act and New Legislative Cooperation Procedure: A Critical Analysis, **Journal of European Integration**, 1987 XI, no:1. Canada.
- Lynch, F., The Role of Jean Monnet in Setting up the European Coal and Steel Community, **The Beginning of the Schuman- Plan**, 1988.
- Lynch, F., The Role of Jean Monnet in setting up the European Coal and Steel Community, **"The Beginning of the Schuman Plan"** içinde, Edit: K. Schuabe, Printed in Germany, 1988.
- Mahotiere, S., **Towards one Europe**, Penguin Books, 1970.

- Mallet,J., The Gaullist Party, Moderates and Conservatives in Western Europe, Political Parties, the European Community and the Atlantic Alliance, Edil: R.Morgan, S.Silveslri, Heinemann Educational Books, London, 1982.
- MarqueSjG., Some Aspects of European Integration Concerning Portuguese Groups of Interest, Yapı Kredi Economic Review, Vol.3,N.2. January,1989.
- MascletJ.C, Avrupa Siyasal Birliği, Istanbul Reklam Yay.:37, Istanbul, 1974.
- Mayne,R., The Role of Jean Mannet, The New Politics of European Integration, Edil:G.Ionescu, Macmillan,1972.
- Medefind,H., Organization Europe: The Development Changes Limitations of the European Institutions, Europe Union Verlag. Bonn,1975.
- Meerhaegle,M.A.G., International Economic Institutions, Second edition,London,1971.
- Mendel,Ernest, Avrupa Meydan Okuyor (Çcv:T.Tayanç) Bilgi Yay., Istanbul, 1974.
- Milgon,T., The Reluctant Europeans, Lodon,1977.
- Milward,A.S., The Reconstruction of Western Europe, 1945-51, London, 1984.
- Milward,A.S., The Belgion Coal and Steel Industries and the Schuman Plan, The Begining of the Schuman Plan,1988.
- Mioche.P., The Origins of The Monnet Plan, EUI Working Paper: No:79, European University Institute, Florence, January, 1984.
- Mitrany,D., The Prospect of Integration .Federal or Functional Journal of Common Market Studies, Vol;IV, Deccember,Number:2.
- Moltke.H., 1992-Avrupa Tek Pazarı, İKV Dergisi, s.73, Kasım, 1989.
- Moon,J., European Integration in British Politics 1950-1963: A Study of Issue Change, Gower, 1985.
- Morgan^., France, Building Europe Europe Publications Lta., London, 1981.

- Morgan,R., The Federal Republic of Germany, Building Europe, Europa Publications Ltd., London, 1981.
- Morgan,R.,Silvestri,S.,(Edit) Moderates and Conservatives in Western Europe, Political Parties, the European Community and the Atlantic Alliance, Heinemann Educational Books, London, 1982.
- Morin,Edgar., Avrupa'yı Düşünmek, AFA Yay.Çev.Ş.Tekcci, İstanbul, 1988.
- Mowat,R.C, Creating the European Community, Blandford Press, London, 1973.
- Naisbilt, I, Aburdene, P., Megatrends **2000**, Büyük Yönelimler, Form Yay. İstanbul, 1990.
- Necker, Tyil; 1992 The World's Rendezvous with Europe-Interview, International Herald Tribune, April 6,1989.
- Nielsen,T.T., European Groups and the Decision-Making Process: The Common Agricultural Policy, The New Politics of European Integration, Edit:G.Iounescu, Mac mil3an,1972.
- Noel=E., The European Community: What Kind of Future? Government and Oppisition, V.20,n.2,1985.
- Noel,B., The European Community Today, Government and Oppisition, V.22,n.1.,Winter,1987.
- Noel,E., Working Together, The Institutions of the European Community, Lüksemburg,1988.
- Noelle-Ncuman, Elisabeth; Phantom Europe: Thirty Years of Survey Research on German Attitudes Toward European Integralion, Contemporary Perspective on European Integration, Edit: L.Hurwilz, Aldurych Press, London, 1980.
- Office for Official Publications of The European Communities, Europe As Seen By Europeans, Ten Years of European Polling, 1973-1983, lunc,1983.
- Office for Official Publications of the European Community, The ABC of Community Law, Lüksemburg,1984.

- Office for Official Publications of the European Community, Skips to European Unity, Luxemburg, 1987.
- Office for Official Publications The European Communities, Europe Without Frontiers Completing the Internal Market, Printed in the FR of June, 1987.
- Office for Official Publications of the European Communities, Jean Monnet, A Grand Design for Europe, European Doeumantation, July,1988,
- Office For Official Publications of the European Communities, The European Commission And The Administration of the Community, Luxemburg, European Doeumantation, May, 1989.
- Oğuz, O., Avrupa Ekonomik Topluluğu, Eskişehir, 1969.
- Oliveria,C.E., Implications of the Single European Act for Portugal, 1992-The Single European Market, IFR Books, 1988.
- Oyens,G.H.M., Market Structure in the Nedcrlands, 1992-The Single European Market, IFR Books, 1988.
- Özğüven, A., Ortak Pazar Tarım Politikası ve Türkiye, Bursa, 1982.
- Özülker.U., İç Pazar ve İç Pazarın Üye Ülkeler ile Üçüncü Ülkeler Yönünden Yaratacağı Sorunlar Halikında Düşünceler, A.Ü.Avrupa Topluluğu Araştırma Merkezi, Ankara, 1989.
- Painton,F., Second Thoughts on 1992, TIME, January 23, 1989.
- Palmer,J., Trading Places, The Future of European Community, First Published by Radius, 1988.
- Palmer,!.., Achilles' heel of financial federation, The European, July, 27~29,1990.s.9.
- Pasquino, G., The Italian Christian Parly, Moderates and Conser-vatives in the Western Europe, Political Parlies, the Europe-an Community and the Atlantic Alliance, Edit: R.Morgan, S.Silvestri, Heineman Educational Books, London, 1982.

- Pazarıcı, H., Avrupa Topluluklarının Organları ve İşleyişi, **AT ve Türkiye AT İlişkileri Semineri**, Ankara, 1988.
- Pelkmans,J., int ergo vcrmental İzm in the European Community, **Government and Opposition**, Vol.19, s. 1.,1984.
- Pelkmans,J., The Internal Market of the European Community, **Experience in Regional Integration**, Edit: R.Beuter, V.1. Nederlands, 1987.
- Pentland,C.C, **Integration Theory and European Integration**, a critical analysis, London scool Economics, Ph.D,1970.
- Perry,K., **Britain and the European Community**, Heinmann, London,1984.
- Petrol İş, 1988 Yıllığı, tstanbul,1989.
- Philips,A.B., Pressure Groups and Policy Making in the European Community, **Institutions and Policies of the European Community**, Edit:J.Lodge, London, 1983.
- Philip,A.B., **Pressure Group İn the European Community**, London, 1985.
- Philip,A.B., Pressure Groups in the European Community and Informal Institutional Arrangements, **Experience in Regional Integration**, Edit: R.Beuter, V.1. Nederlands, 1987.
- Phllip,A.B., Pressure Group Power in the European Community, **.Intereconomics**, November/December 1987.
- Pilati,A.;Hacke,C.;Lee,A;Ramirce,M.; The Parties in Profile, **Moderates and Conservatives in Western Europe**, Political Parties, the European Community and the Atlantic Alliance, Edit: R.Morgan,S.Silvestri, Heinemann Educational Books, London, 1982.
- Pinder,J. The Delors Proposals and Beyond-The Interests of Sparenland and Other Partners, **The Federal Republic of Germany and the European Community:The Presidency and Beyond**, European Union Verlag,1988.

- Pinder,J., Enhancing the Community's Economic and Political Capacity: **Some Consequences of Completing the Common Market**, European University Institute, Florence, 1989.
- Poole,A., Belgium and Lükemburg, **Building Europe**, Europe Publications Ltd., London,1981.
- PragXJ., **Lobbying the European Community**, European Demostic Group, London, 1983.
- Price,R., Relaunching the European Community, **Government and Oppisition**, Vol:19,N.4, Autumn,1984.
- Price,R., The Single European Act: Reform and the Future of the European Community, **Experience in Regional Integration**, Edit: R.Bcuter, Tsakaloyannis, Nederlands, 1987.
- Pridham,G., Italy, **Building Europe**, Europe Publications Ltd., London, 1981.
- Pryce,R., (edit) **The Dynamics of the European Union**, Newyork, 1989.
- Ranieri,K., The Italian Steel Industry and the Schuman Plan Negotiations, **The Begining of the Schuman Plan**, 1988.
- Res,Z., Implications of the Single Act for Greece, **1992-The Single European Market**, IFR Books, 1988.
- Resethal,G.G; Zuprick,E, **Contemporary Western Europe, Problems and Responses**, Newyork,1984.
- Robertson,A.H., **European Institutions**, Cooperation: Integration: Unification, Third Edition, London Institute of World Affairs, 1973.
- Rosse,R., The British Conservative Party **Moderates and Conservatives in Western Europe**, Political Parties, (he European Community and Atlantic Alliance, Edit: RMorgan, S.Silvestri, Heinemann Educational Books, London, 1982.
- Saraçoğlu.T., **Avrupa Ekonomik Topluluğu**, İKV Yay. İstanbul, Tarih yok.

- Savaş,V. Türkiye ve AET, Ar Basım Yay. ve Dağılım, İstanbul,1983.
- Scharph,F.W., The Joint-Decision Tramp: Lessons From German Federation and European Integration, Discussion Paper, Berlin,1985.
- Schmuck.O., The European Parliament's Draft Treaty Establishing The European Union (1979-84), The Dynamics of European Union,Newyork,1987.
- Schreiber, ... , Amerika Meydan Okıyur, Çev:N.Sander, Sander Yay. İstanbul, 1968.
- Schwertfeger,G.C, European Political Unification: The Theory of Ernest B.Hass and Practice of European Economic Community, Xerox University Microfilms, Ann Arbor, Michigan, 1976.
- Seyidoğlu, R, Uluslararası İktisat, Turhan Kilabevi, Ankara, 1986.
- Sezai, İ., Sosyal Bilimlerde Temel Kavramlar, Birlik Yay. Ankara, 1981.
- Sezai, İ., Sosyoloji Yazdan, U.U. İİBF Yay. Bursa, 1983.
- Shonfields,A., Europe: January to on Unknown Destination, Penguin Books,1973.
- Sidyanski,D., South European Interest Groups and Their Inclusion in the EC,Yapı Kredi Economic Review, V.1:3., Num.2., January, 1989.
- SilvestrLS.; The Challenge to the Euro-moderates, Moderates and Conservatives in Western Europe, Edit: R.Morgan, S.Silvestri, Political Parties the European Community and the Atlantic Alliance, Heinemann Educational Books, London, 1982.
- Spain^A., Implications of the Single Act for Ireland, 1992-The Single European Market, IFR Books, 1988.
- Spinelli,A., European Union and the Resistance, The New Politics of European Integration, Edit: G.Ionescu, Macmillan, 1972.

- Steed,M., The Liberal Parties in Italy, France, Germany and UK, Moderates and Conservatives in Western Europe, Political Parties, the European Community and the Atlantic Alliance, Edit:R.Morgan, S.Silvestri, Heinemann Educational Books, London, 1982.
- Sullivan,S., Is Thatcher a Roal European, Newsweek, July 3, 1989.
- Sullivan,S., Who's Afraid of 1992? Newsweek, October, 31,1989.
- Suzanna J.B., Political Union: A microcosm of European Politics, 1960-1964, A. W. Syth off-Ley den, 1967.
- Swann,D., The Economics of the Common Market, Penguin Books, 1970.
- Sydow,H.S., The Basic Strategies of the Commission's White Paper, **1992:One** European Market? A Critical Analysis of the Commissions Internal Market Strategy, Edit:Biber, Dehasus, European University Institute, Florence, 1989.
- Şanlı, C, AETnin "Supra National" Hukuku ile Milli Hukuklar Arasındaki İlişki, İlim ve Sanat, S.20., Temmuz/Ağustos 1988.
- Pazarcı, H., Uluslararası Hukuk Açısından Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun Yaptığı Antlaşmalar, Ankara, AÜ. SBF Yay. 1978,
- Pazarcı, S., Avrupa Birliği, Dış Poliika,
- Taylor,P., Elements of Supranational izm Authority of International Institutions, International Organisation A conceptual Approach Edit.P.Taylor, A.J.R. Groom, Frances Pinter Lia. London, 1978.
- Taylor,Paul, The Limits of European Integration, London, Croom Helm,1983.
- Taylor, Phi lip; Public and Elite Support for European Union: Perceptions and Expédions of General Publics and European Community Administrators, Journal of European Integration, Vol.II., No:2,January,1979

- Teichman, C, Market Structure in the Federal Republic of Germany, **1992-The Single European Market**, IFR Books, 1988.
- The Danish Federation of Trade Unions, **The Internal Market and the Social Dimension**, The Position, Objectives and Strategy of the Danish Trade Union Movement,1989.
- Tohrn,G., **European Union or Decline: To be or not to be** Florence, 24 may, 1984.
- Töre, N., Avrupa Para Birliği, **AT ve Türkiye-AT İlişkileri Semine-ri**, Ankara, 1988.
- Tsakaloyannis,P., European Integration Since 1945: An Overview, **Experience in Regional Cooperation**, Edil: R.Beuter, P.Tsakaloyannis, Nederlands, 1987.
- Tsoukalis,L., Money and the Process of Integration, **Policy- Making in the European Community**, Edit: W.WaJiage, C.Webb, John Willey & Sons, 1983.
- Tugendhat,C, **Europe, What Matter Now**, Conservative Political Centre,1984.
- Türk-İş, **Ortak Pazar İşgücü Hareketleri**, Ankara, 1970.
- Twitchett,C.;K.J.; The EEC as a Framework for Diplomacy, **Building Europe**, London, 1981.
- Twitchett, C. and Kenneth J. (edit), **Building Europe: Britain's Partners in the EEC**, London, 1983.
- UNİCE, Avrupa İşverenleri Orlak Deklerasyonu, **İKV Dergisi**, s.63,Ocak,1989.
- Uri,P., From Economic Union To Political Union, **Handbook to the Modern World, Western World** Edit:R.Mayne, London, 1986.
- Vandomme,J., Tjhe Tindemans Report (1975-76), **The Dynamics of European Union**, Newyork,1987.
- Vaughen,R., Twentieth-Conlry Europe, Paths to Univy, London, 1979.
- Yüksel, A.S., **Türkiye ile İlişkileri Açısından AET**, Eskişehir, 1975.

- Wallage, H.S., The Impact of the European Communities on National Policy-Making, **The New Politics of European Integration**, Edit., G. Ionescu, Macmillan, 1972.
- Wallage, H., Distributional Politics: Diving up the Community Cake, **Policy-Making in the European Community**, Edit: W. Wallage, C. Webb, John Wiley & Sons, 1983.
- Wallage, H., Negotiation, Conflict, and Compromise: The Elusive Pursuit of Common Policies, **Policy-Making in the European Community**, Edit: W. Wallage, C. Webb, John Wiley & Sons, 1983.
- Wallage, W., Less than a Federation, More than a Regime: The Community as a Political System, **Policy-Making in the European Community**, Edit. W. Wallage, H. Wallage, C. Webb, John Wiley & Sons, 1983.
- Wallage, W., Political Cooperation: Integration Through Intergovernmentalism, **Policy-Making in the European Community**, Edit: W. Wallage, C. Webb, John Wiley & Sons, 1983.
- Wallage, H. **Europe: the challenge of diversity**, London, 1985.
- Wallage, H., Negotiation, Conflict, and Compromise: The Elusive Pursuit of Common Policies, Wallage, W., Germany's Unavoidably Central Role - Beyond, Myths, and Traumas, **The Federal Republic of Germany and European Community: The Presidency and Beyond**, Europe Union Verlag, 1988.
- Walter, L., **A History of European Integration**, Volume 1., 1945-1947, Oxford, 1982.
- Webb, C., Theoretical Perspective and Problems, **Policy-Making in the European Community**, Edit: W. Wallage, C. Webb, John Wiley & Sons, 1983.
- Weidenfeld, W., The German Christian Democrats, **Moderates and Conservatives in Western Europe**, Political Parties, the European Community and the Atlantic Alliance, Edit: R. Morgan, S. Silvestri, Heineman Educational Books, London, 1982.

- Weiler, J.H.H., Supranationalism Revisited-Retrospective and Prospective, Working Paper, European University Institute, Florence, 1981.
- Weinberg, M., Market Structure in the Federal Republic of Germany, 1992-The Single European Market, IFR Books, 1988.
- Wessels, W., Decision-Making in the European Community, Experience in Regional Integration, Edit: R.Beuter, Tsakaloyannis, Netherlands, 1987.
- Wille, E., Federal and Confederal Aspects of the Draft Treaty Establishing The European Union, IL POLITICO, Univ. Pavia, Italy, 1985, Anno.L.n.3.
- Wyn G., Jane Sargent, Business and Politics in Britain London, 1987.
- Zurcher, A.J., The Struggle to Unite Europe, 1940-1958, New York University Press, 1958.

